

Janez Erat, 2008

FURLANSKO - SLOVENSKI

SLOVAR

Il dizionari furlan-sloven

I. UVOD

Delo je nastalo v obdobju 1994-2006, deloma je zajeto tudi kasnejše stanje vse do konca leta 2007, kar je razvidno iz spodaj navedene literature.

Kot v primeru etimološkega slovarja albanskega jezika naj služi spletna objava predvsem nujno potrebnim izboljšavam in seveda iz znanega razloga, ker drugi način objave ni mogoč.

Slovar sem pisal v treh obdobjih, najprej krajšo različico, potem daljšo, končana še pred letom 2000. Od leta 2000 do 2006 sem začel popravljati, kajti izšel je novi furlanski pravopis, dodajal sem, kar se je dalo, še sodobno terminologijo, tu pa tam z dodatnimi razlagami, etimologijami.

V tem zadnjem obdobju sem poskušal prečesati dosegljivo furlansko literaturo, v kolikor mi je bilo mogoče, sem gesla opremil s primeri rabe. Zadnja faza še traja, medtem je izšel veliki dvojezični furlansko italijanski slovar GDB-Grant Dizionari Bilengâl Talian Furlan, ki je, če geslo ima, najbolj dodelan. Potrebno bi bilo celotno gradivo primerjati in popraviti s pomočjo GDB-ja, to je samo delno uspelo.

JENTRADE

La vore e nasseeve dopo une dade di timp 1994-2006 un po masse lungje, e cjape dentri ancje esemplis de leterature furlane fintremai il fin di 2007, viôt la leterature.

Tant che tal câs dal dizionari etimologjic albanês la publicazion dal materiâl e brame di jessi al stât presint dome un concet.

O ai scrit il dizionari in trê dadis di timp, prin une version cuntun vocabolariut di base, daspò une plui lungje finide tal 2000. Dal 2000 al 2006 o cirivi di meti a puest la grafie secont la grafie uficiâl e a voltis ancje spiegazions suplementârs e etimologjiis.

Tal chest ultin periodi o ai provât di cirî fûr esemplis esemplis de leterature furlane par documentâ l'ûs.

Cheste fase però al tirarès ancjemò par agns e cussi o ai decidût di fâ une polsade.

Al moment al coventarès strolegâ il GDB-Grant Dizionari Bilengâl Talian Furlan, salacor il dizionari plui complet.

II. RAZLAGA GESLA / IL LEME

1. Primer glagola / un esempli di un verp

Glagoli so navedeni v neoločniku z ustreznimi nepravilnimi oblikami za sedanjik in deležnik, npr. **vê** ['ve:] (ARH **avê**) (prez. *ai, âs, à, vin, vês, àn*, impf. *vevi, p vût*) *tr*

âstu ['a:stu] 2. edn. vpr. od *vê* = neredovita oblika se navaja kot samostojno geslo

2. Primer samostalnika / un esempli di un non : **San Denêl**

San Denêl [sande'ne:l] *kr.i m* Sveti Danijel (IT San Daniele del Friuli, DE San Daniel) (UD); *E. al viodeve lis culinis e i boscs di Buie e di ~ (Sg).*

1. slovarska enota v knjižni obliki / il leme in grafie uficiâl

➤ **San Denêl**

2. Izgovor / Pronunciazion

➤ [sande'ne:l]

3. slovnične kratice / abreviazions gramaticâls

4. Slovenski prevod / traduzion slovene

- Sveti Danijel

5. dodatni prevodi / traduzions suplementârs

- (IT San Daniele del Friuli, DE San Daniel)

5. Primer / Esempi

- *E. al viodeve lis culinis e i boscs di Buie e di ~ (Sg).*

sume ['sume] *f* 1. MAT seštevanje *n*; **fâ la ~, fâ sumis** seštevati; *Fasint la ~ di chescj tas (SiF 2002/1); Al faseve sumis e sotrazions cun chê sveltece (PauluzzoN)*

2. vsota *f*, skupek *m*, seštevek *m* 3. **in ~, in sumis** → **insume, insumis**.

4. FIG sklep *m*, bistvo *n*; **tirâ lis sumis** sklepati (*Pa 03/11*) 5. vsota denarja *f*; **~ di bêçs** denarna vsota; *di ~ di bêçs, che e je stade tirade (CoGonars)* 6. FILOZ summa *f*.

1. slovarska enota v knjižni obliki / il leme in grafie uficiâl

- **sume**

2. Izgovor / Pronunziazion

- ['sume]

3. slovnične kratice / abreviazions gramaticâls

f = samostalnik ženskega spola

4. Slovenski prevod z okrajšavo za slog in stroko in slovničo kratico / traduzion slovene cun abreviazions

- MAT = matematika
- seštevanje
- *n* = samostalnik srednjega spola

4. Raba / L'ûs

- **fâ la ~, fâ sumis** seštevati

5. Primer / Esempi

- *Fasint la ~ di chescj tas (SiF 2002/1); Al faseve sumis e sotrazions cun chê sveltece (PauluzzoN)*

Pogosto, posebno pri neredovitih oblikah, je navedena tudi množinska oblika:

assolutist [asolu'tist] (*pl assolutiscj*) *m*

Razlage, različice so navedene za izgovorom v oklepajih: **bocalete** [boka'lete] (demin. od **bocâl**) *f*
vrček *m*,

Puščica napoti na običajnejšo, uradno različico
badili [ba'dili] *m* → **badîl**.

3. Primer pridevnika / Esempi di un adietîf

Pridevniki so navedeni z ustreznimi oblikama za moški in ženski spol
superlatîf [superla'ti:f], **-ive** *adj* vrhunski, izreden; = **superlatîf** *m*, **superlative** *f*

III. SLOVNIČNE KRATICE IN OKRAJŠAVE

adj adiektivum/ pridevnik
adv adverbium/ prislov
art articulus/ člen
aux auxiliare/ pomožni glagol
card (nomen numerale) cardinale/ glavni števnik
co coniunctum/ veznik
dem (pronomen) demonstrativum/ kazalni zaimék
enkl encliticum/ naslonka
f femininum/ samostalnik ženskega spola
fut futur/ prihodnjik
i ime
imp (verbum) impersonale/ neosebno
imper imperativus/ velelnik
impers impersonale
impf (tempus) imperfectum/ nedovršni pretekli čas
indecl indeclinabilis/ nesklonljiv
int interiectio/ medmet
inter (pronomen) interrogativum/ vprašalni zaimék
irr irregularis/ nepravilen
it (verbum) intransitivum/ neprehodni glagol
kr.i krajevno ime
m masculinum/ moški spol
n neutrum/ srednji spol
num numerale/ števnik
ord ordinale/ vrstilni števnik
p participium/ deležnik
part particula/ členek
pers (pronomen) personale/ osebni zaimék
pl (numerus) pluralis, množina
pos (pronomen) possessivum/ svojilni zaimék
pref praefixum/ predpona
prep praepositio/ predlog
pres praesens/ sedanjik
pro pronomen/ zaimék
prokl proclisis/ predslonka
refl (verbum) reflexivum/ povratni glagol
relat (pronomen) relativum/ oziralni zaimék
sg (numerus) singularis/ ednina
subst substantivum/ samostalnik
tr (verbum) transitivum/ prehodni glagol
v.i. m vodno ime (hidronim)

okrajšave za slog in stroke:

AGR agronomija
ANAT anatomija
ARH arhaično/ starinsko
ARHIT arhitektura
ARS umetnost
ASTR astronomija
BIOL biologija
BOT botanika
DEMIN deminutiv/ pomanjševalnica
EKO ekonomija
ELEK elektrika

ETNOL etnologija/ narodopisje
EVF evfemistično/ polepševalno
FAM/F pogovorno
FIG figurativno/ preneseno
FIZ fizika
FOTO fotografija
FRAZ fraza
GEO zemljepisno
GEOL geologija
GOST gostinstvo
GOZD gozdarstvo
GRAD gradbeništvo
GRAM gramatika
HIST historično/ zgodovinsko
IGRE igre
INF infantilno/ otroško
INFORM informatika
IRON ironično
JUR pravniško
KEM kemija
KUL kulinarika
LING lingvistika, jezikoslovje
LIT literatura/ književnost
LOV lovstvo
MAT matematika
MED medicina
MEH mehanika
METEO meteorologija/vremenoslovje
MIN mineralogija
MUZ glasba
NAVT navtika/pomorstvo
NEO neologizem/ novotvorba
NUM numizmatika
OBL obleka
OPT optika
PEJ pejorativno/ slabšalno
POET pesništvo
POL politika
POP poljudno
PROV pregovor
PSIH psihologija.
RAČ računalništvo
REL religija
RIB ribolov
ŠOL šolstvo
ŠP šport
TEAT teater/ gledališče
TEH tehnika
TEKST tekstil
TISK tisk
TRG trgovina
VETER veterinarstvo
VOJ vojaštvo
VULG vulgarno
ZOO zoologija
ŽARG žargon
ŽELEZ ž

splošne okrajšave:

→ glej/ primerjaj še navedeno geslo

/ ali

~ ponovitev gesla

[] izgovor besede

akreš. akrešitiv

carn. karnijsko

cdn. - *cualchidun*

dem. deminutiv/ pomanjševalnica

gl. glej

gor. goriško

it. italijansko

izpelj. izpeljanka

kolekt. kolektivno

nek. nekdo, nekaj

nem. nemško

neobič. neobičajno

ozn. označuje

sl. slovensko

slabš. slabšalno

sr.v.lat. srednjeveško latinsko

st.fr. starofrancosko

šalj. šaljivo

t. tudi

IV. VIRI

(Ac) VOC 1 ACADEMIE DAL FRIUL = (Ac), I colaboradôrs : Albert Travain di Udin, Sandri Carozzo, Andree Cetul , Dree Mistrut , <http://sclese/1702/cuisino.html>
(AcademieSt) Academie dal Friul, Protostorie, Par cure di Luzian Verone
(aielloscuola) [digilander.libero.it/aielloscuola/ botanica](http://digilander.libero.it/aielloscuola/botanica)
(aldorossi) www.aldorossi.net/BlogdiAldo
(ALF) http://www.friul.org/web_alf/index_furlan.htm , Associazion Libar Friul, Luc a acess telematic pa discusion, propueste, simulazion di un gnuf Stât Sovran Independent.
(allegrissimo) www.allegrissimo.it/farine_per_polente.html
(andreasquarrito) www.andreasquarrito.it
(antfiabedialettali) geocities/ala_ad_din/antfiabedialettali.html
(antoniodecurtis) www.antoniodecurtis.com
(areagroupeditore) www.areagroupeditore.it/archivio/spilimbergo/arted.html
(argante) www.argante.nl
(arpnet) www.arpnet.it
(ass3.sanita) www.ass3.sanita.fvg.it
(bakan) www.bakan.it/furlan/peraulis.htm
(barcelone) barcelone.splinder.com
(bartolini) userhome.brooklyn.cuny.edu/bonaffini/DP/bartolini.htm
(Basc) <http://www.aurrera.net/Egunkaria/xyz/furlan>, Furlan / Friulian, Apel pes libertâts tal Paîs Basc
(bassafriulana) www.bassafriulana.com; www.bassafriulana.org
(Basse) LA BASSE - Ass. culturâl pal studi da la furlanitât da li tiaris di Tisane e di Puart, <http://www.angelfire.com/la/labassa/>
(beat-les) www.beat-les.it/numar1fri.htm
(Bel) VOC 2 PRE ANTONI BELINE, Trilogjie tormentade, don Lorenzo Milani, Oscar Wilde, Pier Pauli Pasolini
(BelAlci) Antoni Beline, O ALCI I MIEI VOI, Glesie Furlane 2000.1
(BelFa) Antoni Beline, LA FADIE, DAL CRODI, Glesie Furlane 1994e 1994Antoni
(BelFin) Antoni Beline. La fin dal templi ese. ancje la fin di Gjerusalem? E la fin di Gjerusalem ese. ancje la fin dal mont? Glesie Furlane 1993
(BelPe) Antoni Beline. Lis peraulis tasudis. Glesie Furlane 1996
(BelR) Antoni Beline, ROGAZIONI, Glesie Furlane 2000.1
(Bibl-Apoc) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ NT/apocalisse/NTApocaCjap17e18.html](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/NT/apocalisse/NTApocaCjap17e18.html)
(Bibl-Az) Gnûf Testament, Istitût "Pio Paschini", Udin 1997, (leam), [http://www.friul.net/glesie/vangeli/ Az dai Apuestui](http://www.friul.net/glesie/vangeli/Az_dai_Apuestui)
(Bibl-Baruch) www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/profetici/Baruc/6.html
(Bibl-Corinto) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ NT/lettere_paolo/1% B0Corinto](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/NT/lettere_paolo/1%20Corinto)
(Bibl-Cronache) (www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/storici/Cronache2/35.html);
(Bibl-Danel) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ VT/profetici/Danel/Danel08-09.html](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/profetici/Danel/Danel08-09.html)
(Bibl-Esodo) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ VT/panteteuco/esodo/37-38.html](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/panteteuco/esodo/37-38.html)
(Bibl-Ezechie) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ VT/profetici/Ezechie/Ezechie13-14.html](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/profetici/Ezechie/Ezechie13-14.html)
(Bibl-FidiSirac) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ VT/poetici/Siracide/FidiSirac25-26.html](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/poetici/Siracide/FidiSirac25-26.html).
(Bibl-Filipi) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ NT/lettere_paolo/Filippi/Filipi_1.html](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/NT/lettere_paolo/Filippi/Filipi_1.html)
(Bibl-Gjen) (Bibl-Genesi) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ VT/panteteuco/GENESI/Gjen17-18.html](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/panteteuco/GENESI/Gjen17-18.html));
(Bibl-Gjeremie) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ VT/profetici/Gjeremia](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/profetici/Gjeremia)
(Bibl-Gjone) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ VT/profetici/Gjone/Gjone03-04](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/profetici/Gjone/Gjone03-04).
(Bibl-Haggai) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ VT/profetici/altri/Haggai1-2.html](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/profetici/altri/Haggai1-2.html)
(Bibl-Isaje) (www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/profetici/Isaia/26.html);
(Bibl-Jop) www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/poetici/Giobbe/15.html
(Bibl-Lc) Gnûf Testament, Istitût "Pio Paschini", Udin 1997,(leam) [http://www.friul.net/glesie/vangeli/ Vanseli seont Luche](http://www.friul.net/glesie/vangeli/Vanseli_seont_Luche),
(Bibl-LetFilipi) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ NT/lettere_paolo/Filippi/Filipi_1.html](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/NT/lettere_paolo/Filippi/Filipi_1.html)
(Bibl-LetGjude) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ NT/lettere_apostoliche/Gjude/](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/NT/lettere_apostoliche/Gjude/)

(Bibl-LetJacun) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ NT/lettere_apostoliche/Jacun/Jacun_5.html](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/NT/lettere_apostoliche/Jacun/Jacun_5.html)
(Bibl-LetPieri) www.glesiefurlane.it/Bibbia/NT/lettere_apostoliche/NT_Letaris_1%B0Pieri_GoLive/NT_Letaris_1%B0Pieri_3.html
(Bibl-LetZn) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ NT/lettere_apostoliche/3%B0Zuan/Zuan_1.html](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/NT/lettere_apostoliche/3%B0Zuan/Zuan_1.html)
(Bibl-Levitic) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ VT/panteteuco/Levitic/Levitic11-12.html](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/panteteuco/Levitic/Levitic11-12.html)
(Bibl-Mc) Gnûf Testament, Istitût "Pio Paschini", Udin 1997, (leam)
<http://www.friul.net/glesie/vangeli/>, Vanseli seont Marc
(Bibl-Mt) Gnûf Testament, Istitût "Pio Paschini", Udin 1997, (leam),
<http://www.friul.net/glesie/vangeli/Vanseli%20di%20Matieu.htm>, Vanseli seont Matieu
(Bibl-Nehemie) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ VT/storici/Nehemie/Nehemie01-02.html](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/storici/Nehemie/Nehemie01-02.html)
(Bibl-Numars) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ VT/panteteuco/Numeri/Numars06.html](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/panteteuco/Numeri/Numars06.html)
(Bibl-Romans) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ NT/lettere_paolo/Romans/Romans_01.html](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/NT/lettere_paolo/Romans/Romans_01.html)
(Bibl-Salmo) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/ poetici/Salmi/Libri2/Salmo..](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/poetici/Salmi/Libri2/Salmo..)
(Bibl-Salms) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/ poetici/Salmi/Libri2/Salmo..](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/poetici/Salmi/Libri2/Salmo..)
(Bibl-Sprocs) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ VT/poetici/Sprocs/Sprocs13-14.html](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/poetici/Sprocs/Sprocs13-14.html)
(Bibl-Vajudis) [www.glesiefurlane.it/Bibbia/ VT/profetic/Lamentazioni/VAJUDIS2.html](http://www.glesiefurlane.it/Bibbia/VT/profetic/Lamentazioni/VAJUDIS2.html)
(Bibl-Zn) Gnûf Testament, Istitût "Pio Paschini", Udin 1997,(leam)
<http://www.friul.net/glesie/vangeli/>, Vanseli seont Zuan
(bikersromans) <http://bikersromans.splinder.com>
(bodyweb) www.bodyweb.it/forums
(bottekkia) blog.libero.it/bottekkia
(branduardi) www.branduardi.com
(brevet) MARIO TURELLO, Il brevet, Furlans de Rinassince tal avignî dal ciberspazi, ribis, PREMI S. SIMON 2001
(BrLi) ALAN BRUSINI, GIAN PAOLO LINDA, I foresc', RIBIS PREMI S. SIMON 1996, bandît da l' Amministrazion Comunâl di Codroip. © Copyright Ribis - Udine/Udin – 1997 elementi narečja Tresesin
(Cad) VOC 2 Cadorini, Furlan di Praghe: <http://urs.ff.cuni.cz/furlan/la-lenghe.html>
(Cad-e) La-lenghe liste de distribuzion, e-mail
(Cad-furlan) www1.cuni.cz/~cadorini/furlan/
(Cad-Z) Furlanský zeměpis, Furlan di Praghe, <http://urs.ff.cuni.cz/furlan/index.html>
(canciones) www.550m.com/usuarios/friuli/biblioteca/canciones.htm
(Carnera) CARNERA, AL LAVORE, TAL CIRC, DI: EVA DI SILVESTRO, L. N A Z Z I E J . M C FURLAN, (gjavât fûr dal libri: “Di Carnera a Zoff. I champions dal Friûl”, Clape culturâl Aquilee 1984)
(carnialibera) www.carnialibera1944.it
(castelsanmauro) www.castelsanmauro.it
(centmilfueis) www.centmilfueis.org
(chiesacattolica) www.chiesacattolica.it
(christianromanini) Il blog di Christian Romanini, <http://christianromanini.blogspot.com>
(ciemen) www.ciemen.org
(CIRF) <http://www.uniud.it/cirf/furlan/documenti/profilo.htm>, Centri interdipartimentâl pe ricercje su la culture e la lenghe dal Friûl, "Josef Marchet",
(Cisilino, treball) Cisilino, William [Documents de treball 4, [La tutele juridiche des lenghis retoromancis cun, particolâr riferiment al câs furlan, , Any: 2001. © William Cisilino, Juliol 2001, Amb el suport de (Cisilino, treball)
(cjargne/fiabe) www.cjargne.it/fiabe.htm
(CjP) - PERAULES CJARGNELES DI UN VIAÇ parole carniche cadute in disuso, www.cjargne.it/peraules.htm
(CoCamp) : www.comune.campoformido.ud.it/
(CoCod): www.comune.codroipo.ud.it/
(CoCos) : www.comune.coseano.ud.it
(Codroip, Avis) AVÎS PAL CONCORS, Citât di Codroip
(codroipo.qnet) www.codroipo.qnet.it
(Colestizza) (www.comune.lestizza.ud.it)

(Colloredo) Ermes di Colloredo: Poesie scelte edite ed inedite in dialetto friulano. Di Ermes di Colloredo, con aggiunte di Pietro Zorutti Udine, pei fratelli Mattiuzzi, 1828
(www.braidense.it/scaffale/colloredo1.html)
(colloredodiprato) www.colloredodiprato.it
(colonos) www.colonos.it
(CoMontenars) www.comune.montenars.ud.it
(convergenzaperilfriuli) www.convergenzaperilfriuli.it
(coquinaria) www.coquinaria.it
(CoRem): www.comune.remanzacco.ud.it
(coroanatalmassons) www.coroanatalmassons.it
(CoSangiorgio) www.comune.sangiorgiodinogaro.ud.it
(CoTar) : www.comune.tarcento.ud.it/
(CoTav) : www.comune.tavagnacco.ud.it/
(CoUd) : www.comune.udine.it/
(cuf-ancun) www.cuf-ancun.it
(Daidussi) Daidussi Andree, Il sarpint, <http://www.lacomugne.it/Comugne2/sarpint01.html>
(declaration) www.lexilogos.com/declaration/friulan.htm
(Declarazion) DECLARAZION UNIVERSÂL DAI DERITS DAL OM, Clape culturâl Acuilee" che, ancjemò dal 1974, e à dât fûr - par cure di Berto Dentesan e Zuan Nazzi Matalon
(didatic) <http://www.stringher.it/lenghe/friuli-3.htm>, LENGHE E CULTURE FURLANE UN MODUL DIDATIC PE SCUELE SUPERIÔR, a cura di Elio Varutti
(dlhposse) www.dlhposse.com - Dedicato alla band rap che canta in italiano e friulano
(don) <http://www.donneincarnia.it>
(ds-fvg) www.ds-fvg.it
(ecologiasociale) www.ecologiasociale.org
(Eg) Renzo Balzan, Sergio Fantini (Traduzin), 1991: J.W. Goethe, Egmont, Clape Culturâl Acuilee, Gurize, Pordenon, Udin.
(elmarin) digilander.libero.it/elmarin/dragut_zorzut.htm
(Enrico) ENRICO MARTINA, Ricuarts e inclusions, Conte lungje, RIBIS PREMI S. SIMON 1995, bandît da l'Aministrazion Comunâl di Codroip..2
(F) Faggin
(faf) spazioinwind.libero.it/faf/index.htm (FANTats Furlans)
(festivaldetango) www.festivaldetango.it
(filarmonicacolloredo) www.filarmonicacolloredo.it
(FogMil) Fogolâr di milan
(fogolarbarcellona) www.fogolarbarcellona.com
(folkcapriva) www.folkcapriva.it
(forgiarini) www.forgiarini.it
(Friûl in rê) Friûl in rê, Notiziari setemanâl in audio e in rê pai furlans intal forest, Edizion Alef pe Argentine
(friulaniemigrati) www.friulaniemigrati.it
(friulanos) www.friulanos.com.ar
(friulicollinare) www.friulicollinare.it
(friulicrea) www.friulicrea.it
(friulidoc) www.friulidoc-vive.it
(friulinelmondo) www.friulinelmondo.com
(friulnet) www.friulnet.it
(friulweb) www.friulweb.com
(fruts) www.fruts.it
(fuarcefriul) www.fuarcefriul.it
(fundacer) (www.fundacer.com.ar/ friuliparduc/scientifics.htm)
(fuoristrada) www.fuoristrada.it
(furlan) Blog - Brâf Furlan; <http://furlan.splinder.com>
(furlanar) Blog - <http://furlanar.blogspot.com/>
(Furlanist) Blog ilfurlanist.splinder.com
(FVG) IL NUOVO FVG 23/106, cooperativa Nuovo Friuli, mailing list!

(gazzettino) www.gazzettino.it
(GDB) Grant Dizionari Bilengâl Talian Furlan, <http://www.cfl2000.net/cgi-bin/gdbtf.pl>
(GE) , realizzato da gemonahomepage in collaborazione con "Pense e Maravee"
(gemonaweb) www.gemonaweb.it
(gfbv) www.gfbv.it
(giacomini) userhome.brooklyn.cuny.edu/bonaffini/DP/giacomini.htm
(giallitudine) www.giallitudine.it
(glesie) www.glesiefurlane.org
(GP) : GIOVANNI PILLININI, Zuan Batiste Cavedalis, Une vite esemplâr, RIBIS, PREMI S. SIMON, 1998, bandît da l'Aministrazion Comunâl di Codroip. © Copyright Ribis - Udine/Udin – 1999
(graggo) graggo.de/friulanische%20Sprache%20.htm
(gropfurlan) <http://www.gropfurlan.org/lint/utubar96.html>
(gruppomargheritafvg) www.gruppomargheritafvg.it
(icontemporanei) www.icontemporanei.it
(ictavagnacco) <http://ospitiweb.indire.it/ictavagnacco/adeqliac>
(ilDiari “leto/mesec”) il Diari, diretôr Mauro Tosoni, <http://nuke.ildiari.eu/>
(ilfriuli) www.ilfriuli.it
(infoanziani) www.infoanziani.it
(infosandaniele) www.infosandaniele.com
(insiumps) www.insiumps.splinder.com
(istitutladinfurlan) www.istitutladinfurlan.it
(istitutopiopaschini) www.istitutopiopaschini.it
(italia-rsi) www.italia-rsi.org/cantiitalia/cantitnordecentro.htm
(italie) www.italie.nl/culinair/wijn/friuli.php
(itczanon) www.itczanon.it
(itinerariafvg) www.itinerariafvg.it
(JM) – VOC 1-- JOSEF MARCHET CUNTRISTORIE DAL FRIÛL (JM)CLAPE
(JM, Salvâ) JOSEF MARCHET, SALVÂ L'ITALIE E ALTRIS STOCS, CLAPE CULTURÂL ACUILEE. Josef Marchet SALVÂ L'ITALIE, E ALTRIS STOCS, CLAPE CULTURÂL ACUILEE, Prefazion di Ð or Faggin Postfazion di Ð uan Nazzi, Par cure di Sergio Fantini, 2000 © CCA, Setantesim-second titul de Clape culturâl Acuilee.2
(joannis) www.joannis.it; Sito ufficiale del piccolo, ma molto caratteristico paese di Joannis.
(kappavu) www.kappavu.it/catalog
(kataweb) www.kataweb.it
(krapp) krapp.blog.lemonde.fr
(La) Ladins dal Friûl 2003-2007
(La Leter) Ladins dal Friûl: Leteradure
(La/lenghiscj) www.ladinsdalfriul.org/lenghiscj.htm
(La/tradizions) www.ladinsdalfriul.org/tradizions.htm
(labassa) www.labassa.it
(lacomugne) www.lacomugne.it
(lagrame) www.lagrame.it - La Grame
(lagru) www.lagru.splinder.com
(lavinium) www.lavinium.com/composiz/uvafruiul.htm
(leganazionale) www.leganazionale.it/friuli
(leggende) spazioinwind.libero.it/seppenhofer/lavori/la_leggende.html
(Leng) www.lenghe.net
(Lenghe 2000) www.cfl2000.net/cfl2000/
(lestizza) www.lestizza.bbk.org
(libroparlato) www.libroparlato.com
(liceopercoto) www.liceopercoto.ud.it
(lignano) www.lignano.org
(lingue.regione.fvg) www.lingue.regione.fvg.it/Minor/welcome.htm
(linmiter) www.linmiter.net/lexique/frioulan.html
(linostraulino) www.linostraulino.com

(logosdictionary) www.logosdictionary.org
(logoslibrary) www.logoslibrary.eu
(logosquotes) www.logosquotes.org
(lunari) <http://lunari.splinder.com/>
(Macjeu) digilander.libero.it/macjeu/ cors
(Madelene) → (Mar)
(maieron) www.maieron.it
(malipiero) www.malipiero.com
(manzanoBr) <http://www.artebrazilis.com.br/italy/friul/lamevite/manzano.htm>
(Mar) Franco Marchetta, Madalene, Ribis Udin 1998 (Premi S.Simon 1997)
(marcocecotti) www.marcocecotti.com
(Mascarade) Fruçons da Nestre Storie. “Le Mascarade”. Le recite dei teatranti in maschera a Morsano di Strada e Gonars negli anni Cinquanta, www.morsanodistrada.it/storia/vol1-lemascaradev14.pdf
(MazzonIol) Mazzon Iolanda, Di là de rê, SFF, 2005
(medeuzza) www.medeuzza.it/joze/testi-oso.html
(mediacastions) www.mediacastions.com
(mediarete-edu) www.mediarete-edu.it/icsedegliano
(mediastudio) www.mediastudio.net
(mediateca-codroipo) www.mEDIATECA-codroipo.it/friuli
(mels) www.mels.it
(memari) www.artebrazilis.com.br/italy/friul/lamevite/memari.htm
(mezzasporcadozzina) www.mezzasporcadozzina.it
(millennium) www.millennium.xnet.it
(miotti) www.miotti.org
(mortegliano) friuli.qnet.it/mortegliano
(Mucci) : Sandri Mucci, Il Trê di Avrîl di Ane, AA.VV. (1983). Teatri par un popul. Siet radiodrams par Radio Onde Furlane. Documents de prime convigne dal teatri popolar furlan. Udine, 33-46. Trascrit di Giorgio Cadorini daûr de grafie uficiâl cence tocjâ i aspiets no grafics, Praghe 2003.], Furlan di Praghe <http://urs.ff.cuni.cz/furlan/index.html>
(musichefurlane) www.musichefurlane.com
(Natisone) www.natisone.it - Sito dedicato al Natisone ed ai paesi che lo circondano.
(Natisone/cjantin) www.natisone.it/cjantin
(Natisone/furlanis) http://www.natisone.it/furlanis/...pagjinis_furlanis
(Natisone/miti) www.natisone.it/miti/acuilee_1.htm
(Natisone/tellini) www.natisone.it/tellini/default.htm
(Natisone/varie). www.natisone.it/varie/cucina.htm
(NazziD) Gianni Nazzi, Vocabolario Italiano - Friulano Friulano - Italiano, Clape Culturâl Acuilee - Designgraf srl, Udine 2003
(newsland) www.newsland.it/nr/browse/it-alt.cultura.lingua.furlan
(noeles) Noeles.net - informazion ladina - www.noeles.net
(Nons/Gonârs) DENTESANO Ermanno - CINAUSERO Barbara, I NONS LOCÂI DAL COMUN DI GONÂRS, avrîl 2005
(nonsoloparole) www.nonsoloparole.com
(nuovofriuli) www.nuovofriuli.com
(o-cerkno) www.o-cerkno.ng.edus.si/ucilnica/it/mostovi_fur.htm
(old.lapadania) old.lapadania.com
(OLF 2002) Osservatori Regionâl de Lenghe e de Culture Furlanis , La grafie uficiâl de lenghe furlane cun La lenghe comune e lis variantis, I criteris gjenerâi di normalizazion dal lessic, La toponomastiche dai paîs furlans, 2002.
(OLF) OLF - Osservatori de Lenghe e de Culture Furlanis, Diretôr responsabil Francesco Micelli, Redazion Maria Cristina Cescutti (OLF)
(Onde) FRIUL IN RET - FURLAN ; www.alef-fvg.it/onde
(Pa) : La Patrie dal Friûl 2002-2007
(Pa Vicinia) : Il Supliment de “Patrie dal Friûl”, “La Vicinia”,
(Pa/Buteghe) Guide par un consum just e solidâl, dade fûr de “Buteghe dal mont” di Glemone in colaborazion cu “la Patrie dal Friûl”, 2004.

(padaniacity) www.padaniacity.com
(paganf) web.tiscali.it/paganf/dizionari.html
(partitrepublichefurlane) www.partitrepublichefurlane.org
(Pasolini) PIER PAOLO PASOLINI, Dante Maffia,
userhome.brooklyn.cuny.edu/bonaffini/DP/pasolini.htm - 34k -
(PauluzzoN) Nadia Pauluzzo, Il bintar, SFF, 2005
(pengio) www.pengio.com
(pensemaravee) www.pensemaravee.it
(Percude) CATARINE PERCUDE, PROSIS FURLANIS, CLAPE CULTURÂL ACUILEE UNION
SCRITÔRS FURLANS.
(petruspaulus) petruspaulus.org
(Piç) Vigj e-mail la-lenghe o "Nons di cjase"
(poetidelparco) www.poetidelparco.it
(Ponte) friuli.qnet.it/ilponte -- Il Ponte
(pordenone) www.pordenone.net
(prato.linux) www.prato.linux.it
(praxisfriuli) www.praxisfriuli.it
(prolocoregionefvg) www.prolocoregionefvg.org
(ProvBr) <http://www.artebrazilis.com.br/italy/friul/provfri.htm>, PROVERBI FRIULANI
(proverbifriulani) digilander.libero.it/pietates/proverbifriulani.htm
(Provincia) www.provincia.udine.it
(ragazzidelfiume) www.ragazzidelfiume.it
(raulken) ww.raulken.it
(RB) <http://www.donneincarnia.it/pianetauomo/> scrit di Renzo Balzan
(regione.fvg) www.regione.fvg.it; www.regionefvg.com
(retectivica) www.retecevica.trieste.it
(Rodaro) www.patriedalfriul.it/articoli/Rodaro_tesi.pdf
(romaniaminor) www.romaniaminor.net
(rotec) www.rotec.it
(sagradellerane) www.sagradellerane.it/vilote.htm
(salandrie) > (Tolazzi)
(sangiorgioinsieme) www.sangiorgioinsieme.it/dongia-il-fogolar.htm >
(santamariadegliangeli) www.santamariadegliangeli.it
(Scf) VOC 1 --- scuele di furlan www.natisone.it/furlanis/scuele.htm
(Sclese) La sclese nere, La sclese nere. Diretôr resonsabil: Renzo Balzan; Coordinadôr: Albert
Travain di Udin; sclese/1702/sclese.html
(scrosoppi) www.scrosoppi.it
(scuolamediamortegliano) www.scuolamediamortegliano.it
(scuolamedia-valvasone) www.scuolamedia-valvasone.it/
(scuoleictricesimo) www.scuoleictricesimo.net
(selvucis) www.geocities.com/selvucis/RANDUM.txt
(serling) servizis linguistics [Remanzâs, UD] societât cooperative, www.serling.org
(Sf) VOC 1 -- storiutis furlanis, www.natisone.it/furlanis/pagjne10.htm
(sfolmenats) www.sfolmenats.org
(Sg) Sgorlon, Carlo, Prime di Sere, Società Filologica Friulana, 1975
(ShW) SHAKESPEARE WILLIAM, Un insium di une gnot di mieç Istât, Titul originâl de opare A
Midsummer Night's Dream, Ilustrazions: Di Suald, Traduzion e libar adatament: Laboatori Cul jutori
di: Fulvio Romanin_Reddkaa (DLH POSSE), Ferdinando Passone_Passion (DLH POSSE),
Consulence didatologjiche: Alessandra Burelli, Docente di Didatiche des Lenghis Modernis,
Universitât di Udin, Consulence pe grafie: Donato Toffoli, Consulence linguistiche pal test inglês:
Lucia Sellan
(SiF 02/1) www.siencis-par-furlan.net/gjornal/2002/1/.....)
(SiF 02/1, 11-20), DANIELE GOI* , VICTOR TOSORATTI* , GIULIAN OD
OLCETTI* & IGINIO COLUSSI, Control e monitorament di sot prodots de disinfezion
cun parametris POX e UV-254 in aghis dal Friûl, Gjornâl Furlan des Siencis 1. 2002, 11-20

(SiF 02/1, 155-165) , B R U N O L U C C I * , Perusini, Alzheimer e i prins câs di une gnove malatie da la scusse cerebral, Gjornâl Furlan des Siencis 1. 2002, 155-165

(SiF 02/1, 209) , M A R Z I D I S T R A S S O L T ° & D E N Ê L L I V O N * , Modei statistics e organics inte Publiche Aministrazion. Il câs de Universitât Italiane, Gjornâl Furlan des Siencis 1. 2002, 209-228.

(SiF 02/1, 231) Sergio Cecotti, R e c e n s i o n s , Une introduzion ae analisi matematiche. (2001), Gjornâl Furlan des Siencis 1. 2002, 231-233.

(SiF 02/1, 234) Stefano Vidussi, R e c e n s i o n s , Gjornâl Furlan des Siencis 1. 2002, 234-237.

(SiF 02/1, 31-45) , R O M A N O L O C C I * & E M A N U E L A G O B B I * , Lis fumonisinis: intosseants naturâi de blave in Friûl, Gjornâl Furlan des Siencis 1. 2002, 31-45.

(SiF 02/2, 11-24) , N A N D O P A T A T * , G I O V A N N I C A R R A N O & M A R T I N O R O M A N I E L L O * , Scuvierte serendipitose di une code mareâl in NGC6321, Gjornâl Furlan des Siencis 2. 2002, 11-24

(SiF 02/2, 129) M A N U E L G . V E L A R D E , Autoorganizazion intai fluits, Gjornâl Furlan des Siencis 2. 2002, 129-139

(SiF 02/2, 139) V A L E R I A P I E R G I G L I # , Lis minorancis linguistichis intal ordenament talian: disvilups normatîfs resints* , Gjornâl Furlan des Siencis 2. 2002, 139-158.

(SiF 02/2, 39-58) , D A R I O G I A I O T T I * & F U L V I O S T E L * , La analisi des previsionis di temporâi te planure dal Friûl-Vignesie Julie, Gjornâl Furlan des Siencis 2. 2002, 39-58

(SiF 02/2, 77-93) , F E D E R I C A M A U R O * & A L E S S A N D R A B U R E L L I * , Valutazion dal disvilup lenghistic in fruts bilengâi furlan-talian, Gjornâl Furlan des Siencis 2. 2002, 77-93

(SiF 03/3, 115) M A R C O S T O L F O , La Cjarte di Strasburc dal 1981. Une Risoluzion “storiche” e ancjemò di atualitât, * Gjornâl Furlan des Siencis 3. 2003, 115-137

(SiF 03/3, 31-49) F R A N C F A R I , * , Epilessie e creativitât leterarie in Fyodor M. Dostoevskij, Gjornâl Furlan des Siencis 3. 2003, 31-49

(SiF 03/3, 69-81) , S A N D R O S I L L A N I * & F R A N C O R O S A * , Strategjiis no convenzionâls di segmentazion dal marcjât: lis consequencis dal ûs de lenghe furlane intun ipermarcjât, Gjornâl Furlan des Siencis 3. 2003, 69-81

(SiF 03/3, 9-18) , A L B E R T O S T E F A N E L * , M A R I S A M I C H E L I N I * , R E N Z O R A G A Z Z O N * & L O R E N Z O S A N T I * , Meccaniche cuantistiche te scuele secundarie#, Gjornâl Furlan des Siencis 3. 2003, 9-18

(SiF 03/3, 97) A L E S S A N D R O B A C H I O R R I N I * , RPM maltis armadis par meti in sigurece lis vieris cjasis cuintri i dams dal taramot, Gjornâl Furlan des Siencis 3. 2003, 97-113

(SiF 03/4, 133) , S E R G I O C E C O T T I , Teologjie Algebriche , Gjornâl Furlan des Siencis 4. 2003, 133-146.

(SiF 03/4, 147) S I L L A S T E L , Compuartament e mût di vivi dai zovins de Basse Furlane , Gjornâl Furlan des Siencis 4. 2003, 147-156

(SiF 03/4, 47-59) , A L E S S A N D R O C O C C O L O & E N R I C O A R T I N I * , Riduzion dal riscli causât dai slacs di cret doprant une gnove tecniche probabilistiche, inte zone dal lâc di Cjavaç, Gjornâl Furlan des Siencis 4. 2003, 47-59.

(SiF 03/4, 73-84) , I L A R I A C I M A R O S T I * , C R I S T I A N O R O S E L L I D E L L A R O V E R E * & D A N I E L E G O I * , Modei matematics par implants di depurazion: primis aplicazions in Friûl, Gjornâl Furlan des Siencis 4. 2003, 73-84.

(SiF 03/4, 9) , R O M A N O L O C C I * , Il cancar dal cjustinâr: une epidemie blockade cun la lote biologjiche, Gjornâl Furlan des Siencis 4. 2003, 9-26.

(SiF 03/4, 97-114) D A N I E L A P E R A N I * Neuroimajjins funzionâls e çurviel bilengâl, Gjornâl Furlan des Siencis 4. 2003, 97-114, # Traduzion inglês-furlan di Alessandro Tavano, Universitât di Udin, Italie.

(sistemaisonzo) www.sistemaisonzo.it

(sosazzardo) www.sosazzardo.it

(spilimbergo) www.edit2000.com/spilimbergo

(storia900) www.storia900bivc.it/pagine/testofriul.html

(Storie) Storie dal Friul - 1, (Societât Filologjiche Furlane - Par cure di Luzian Verone), Epoche veneziane (1420-1797), napoleoniche (tra 1797 e 1815), austriache (dal 1815 al 1866 e al 1918) fin a l'unione cu l'Italie.

(stringher) www.stringher.it
(stromboli) <http://www.educeth.ch/stromboli/glossary/help-fl.html>
(Ta) Francesco Tami, *La maree nere e altris contis*, Ribis Udin 2001, Premi S. Simon 2000
(taicinvriaul) www.taicinvriaul.org
(tarvisiocomeaula) www.tarvisiocomeaula.it
(teatrinodelrifo) www.teatrinodelrifo.it
(teatrodivile) www.teatrodivile.it -- "Compagnie dal teatri sperimental di vile di Buie"
(teatromonfalcone) www.teatromonfalcone.it
(telealtobut) www.telealtobut.it/Ladins
(tierenere) www.tierenere.net
(timau) www.timau.it
(Tolazzi) CARLO TOLAZZI, *La salmandrie tal fûc*, RIBIS PREMI S. SIMON 1995, bandît da l'Aministrazion Comunâl di Codroip..2 (nassût Malborghet (Udin))
(tommasomazzoli) www.tommasomazzoli.it
(Topon) I PAÏS DE PATRIE, Dizionariut toponomastic, FURLAN / TALIAN ITALIANO / FRIULANO Par cure di Sergio Fantini, Luche Nazzi, Ricart Urban e Adriano D'Aronco
(torsa) www.torsa.it
(ud.camcom) www.ud.camcom.it
(uemilano) www.uemilano.it/tavola_rotonda/pdf/tutele_juridiche.pdf
(unhchr) www.unhchr.ch/udhr/lang/fri.htm
(Union) [www.geocities.com/CollegePark/ union/....](http://www.geocities.com/CollegePark/union/...)
(Urban) : FËDOR M. DOSTOEVSKIJ, *L'INSIUM DI UN OMP RIDICUL, CLAPE CULTURÂL ACUILEE*, Traduzion di Ricard Urban, Consultazion di Marijan Brecej e Đuan Nazzi
(Urli) Ivano Urli , *Indulà isal il manicomi*, http://www.lacomugne.it/Comugne2/Indula_isal.rtf
(usuarios/friuli) www.550m.com/usuarios/friuli
(VERONE) LUZIAN VERONE, *Lezions Furlanis, Un percors curt e sempliç par scomençâ a lei e a scrivi par furlan*, SOCIETÂT FILOLOGJICHE FURLANE 2002
(Vichi) Vichipedie, http://fur.wikipedia.org/wiki/Pagjine_princip%C3%A21
(vinofriulano) www.vinofriulano.it
(vosdemont) www.vosdemont.it
(webdiocesi) www.webdiocesi.chiesacattolica.it/
(websters-online-dictionary) www.websters-online-dictionary.org/translation/Furlan
(wineathomeit) www.wineathomeit.com/canzoni
(wulfart) www.wulfart.net
(wumingfoundation) www.wumingfoundation.com/italiano/furlan.html
(zancope) www.zancope.it
(Zili) Lucian Zili: Hans Christian Andersen, *L' açalin, Il porcjâr e altris contis*, Clape culturâl Acuille, Gurize, Pordenon, Udin.

A

a, A [a] črka a; **a minuscul** mali A; **a maiuscul** veliki A. // preko lat. po gr. *alpha*.

a I [a] *prep* ozn. bližino, smer: **1.** (*krajevno*: Kje?) v: **a Udin** v Vidnu; **a cjase** doma **2.** (*smer*: Kam?) proti, v smeri, napram: **lâ a cjase** iti domov; **da cjâf a pîts** od nog do glave; **un sfuei te nestre lenghe da cjâf a pîts** (*scritorsfurlans*)

3. (*časovno*: Kdaj?) ob; **a che ore** ob kateri uri: **a lis cuatri** ob štirih; **a buinore** zjutraj; **ai tîmps di cdn** za časa nekoga, v časih nekoga; **ai siei tîmps a corevin chei cuatri automobii che a jerin atôr.** (Sg); **Ai 30 di Avost dal 1965** 30. avgusta (leta) 1965; **Ai 7 di Avost dal 2005** (*glesie*); **a la sô etât** v njegovih letih; **Paziencie. Tancj a la sô etât a jerin plui malridots di lui.** (Sg); **a pene** komaj, šele → **a pene, a penis**;

4. (*način*: Kako?): **a câs** po naključju; **a man** ročno; **copiant a man tescej scrits tal imprin su cjarte.** (SiF 02/1); **a cjaval** na konju, ježe, s konjem; **Cuanche Egmont al passave a cjaval e** (Eg); **a consum** ?? **a poiâmi su la taule un bocâl di vin fat cul baston, disint che al è a consum.** (BrLi); **a curt** kratko; **tignî i cjavêi a curt** imeti kratke lase; **a ducj i cosej** za vsako ceno, na vsak način; **a la barbe** → **barbe**; **a mûl** na muli; **A passave par chês vilis a mûl come une saete** (*Percude*); **a man a man** korak za korakom (Sg); **a pît** peš; **a tu a tu** s ti na ti, zaupljivo (kadar se tika); **Si capis che la mestre e fevele a tu a tu cui fruts inte lenghe che lôr a capissin.** (Pa); **a un a un** eden za drugim; **Cussî tra la vierte e l'istât dal 1420, a un a un, cjistiei e paîs a scugnirin molâ.** (La 05/4)

5. (*namen*): **a cost di ducj i cosej** na vsak način; **a pro de** v korist, v interes, v dobro; **A varan invežit di "contratâ", puartant il miôr di se a pro de societât.** (Pa 02); **a pred inf.** (*namen*) da bi **..e impenâ la napoletane di aghe, po e le tal tinel a cjoli lis cjicaris e i platuts.** (Sg)

6. (*ozn. dativ*): **a siôr E.** gospodu E. **7.** (*pred inf.*): **al tacave a vaî** začel je jokati; **8.** **a proposit** glede, na temo; **che al à scrit sul "Corriere della sera" tal setembar dal 1974 a proposit di un ritrat di Pauli VI** (Bel); **al sô puest** namesto njega; **Jetter, fasin un pat: o tiri jo tal vuestri puest...** (Eg) // lad. **a**

a II [a] *pro* obvezni nenaglasni osebko zavzemek ob glagolu 3. os. mn.: **a scrivin** pišejo; **dome il 4.1% di lôr a lein daspès libris** (*Union*) ..berejo pogosto knjige.

aa [aa] *f* v: **lave** ~ (*stromboli*) VULK lava aa (vrsta gosto tekoče lave).

AA [aa] *kratica* > **an academic** akademsko leto; **Ativitâts davueltis tal AA 2002/2003** (*CoUd*).

ab [ab] *kratica* BIBL Hab (Habakuk).

Ababe [a'babe] *kr.i m* → **Abebe**.

abac ['abak] *m* 1. abak *m*, abakus *m*; (kot pripomoček pri računanju) 2. ARHIT abak *m*. // od lat. *abacus*, gr. *abax*.

Abacuc ['lave] *os.i m* BIBL Habakuk *m*; **Dal libri dal profete ~. 1,2-3** (*glesie*).

abadâ [aba'da:] *tr in it* 1. ~, ~ **a** skrbeti za; **Nol abade a lis personis se al à perchel di fâ un tuart a un pur** (*Bibl*); **Dulâ che la politiche liberâl invežit e abade di plui al interès personâl dal sengul.** (Pa); 2. *tr* ~, ~ **a**, ~ **di** paziti na; **Chel che al sta cui comandaments si ten cont,chel che nol abade a lis lor stradis le finissarâ mâl.** (*Bibl*).

abade [a'bade] v: **dâi ~ a un** nekomu prisluhnuti, posvetiti nekomu pozornost: **ma nissun i deve ~ noben mu ni posvetil pozornosti**;

→ **dâ seont a un**.

abai [a'bai] v: **stâ/restâ sul ~** paziti se; **Cence in dut câs molâ di restâ sul ~.** (Pa); **Je une gote che a cole su la tele dal rain lui al smire sustôs al stâ fer sul ~** (*mattottizianier.com*);

→ **stâ in vuaite**.

abandonâ [abando'na:] *tr* pustiti, zapustiti; **a proibissin di maltratâ e ~ i cjans e ancje di soprimju cence motivazions;** (*CoUd*); → **bandonâ** // od **a ban donâ** **abarticulazion** [abartikulatsi'on] *f* TEH abartikulacija *f* // < *ab articulazion*; fr. *abarticulation*

abàs [a'bas] *adv* 1. dol, doli, na tla: **colâ ~** pasti na tla; **il fradi al e ~** brat je doli; **Il mus si strinssinâ ancjemò un pôc, po al colâ ~ e al restâ vitinp.** (*cjargne/fiabe*) 2. dol!: ~ **lis tassis!** dol z davki!

abàs di [a'bas di] *prep* pod, izpod: ~ **de scjale** pod stopnicami; ~ **des monts** pod gorami; **I cartelons dal Popul des Tieris civichis a jerin a Tierç di Tumieç, a Comelians, a Ravasclet, abàs e insom de Mont di Sudri** (Pa);

→ **dapût di**.

abasic I [a'bazik], **-iche** *adj* MED abazičen.

abasic II [a'bazik], **-iche** *adj* KEM abazičen.

abasie [aba'zie] *f* MED abazija *f*, nezmožnost hoje zaradi živčnih motenj; ~ **paraličiche** paralična abazija. // od neolat.; gr. *a- 'ne'* + *basis 'korak'*.

abassament [abasa'ment] *m* (zgradbe) podzidek *m*, podstavek *m*; // cf. fr. *abaissement*.

→ **bassament, sbassament**.

abasiâl [abasi'a:l] *adj* abaksialen, ki ni v skladu z vzdolžno telesno os // od lat. *ab + axis 'os'*.

abastance [abas'tant[e] *adv* dosti, dovolj.

abastanze [abas'tantse] *adv* → **abastance**.

abasûr [aba'zu:r] *m* senčnik *m*; svetilka s senčnikom; **Nol è nie tal mont fûr di cheste stanzie che o cîr di ualmâ 'e lûs flape di un ~.** (BrLi) // < fr. *abat-jour*.

abât [a'ba:t] *m* REL opat *m*; **Difondude e jere ancje la Confraternite di S. Antoni ~, che di S. Nicolò e altris.** (*Natisone/furlanis*). // preko lat. *abbas* izv. od aramejsko *abba 'oče'*.

abati [a'bat] *tr* 1. dol vreči, podreti; **la fiere mi abateve unmont** 2. FIG biti potr; **lu cjatai un mont abatût** našel sem ga zelo pobitega.

abatiment [abati'ment] *m* 1. podiranje *n*, porušitev *f*, rušenje *n*, propad *m*; **in grazie dal ~ des barrieris doganâls;** **po a vignaran la introduzion dal Euro ancje tai gnûfs** (*regione.fvg.it/illy/legislatura_fur/fvg.htm*); **Dotazion di un sisteme di aspirazion obleade che al mene l'aiar in cinc toratis di abatiment .. e tratament seguitf in trê biofiltris** (*CoUd*) 2. FIG potrtost *f*, depresija *f*, pobitost *f*, medlost *f*, onemoglost *f*, ~ **di fuarcis** // st. fr. *abatement*, fr. *abattement*.

abaziâl [abatsi'a:l] *adj* REL opatijski, opatovski. // od poznolat. *abbatialis* : cf. fr. *abbatial*.

abazie [aba'tsie] *f* REL opatija *f*, opatovstvo *n*; **L'Istitût al à inmaneât ancje concerti inte ~ di Rosacis tant che ...** (*Natisone/tellini*); **Pre Zuan Pascolini, promovût de capelanie di Trave a la ~ di Mueç** (*BelAlci*) // od lat. *abbatia*.

Abazie [aba'tsie] *kr.i f* Opatija *f*.

abc [a bi tji] *m* abc *m*; **Al è li che i insegnants a àn di trasmeti l'~ ma ancje colaudâ lis fondis dal citadin futûr** (*Leng*).

abcès [ab'tʃɛs] (t. **assès**) *m* MED ognojek *m*, abces *m*. // od lat. od *abscessus*, p. p. od *ab, abs + cedere* 'oddaljiti se'.

abcessuâl [abtʃesu'a:l] (t. **assessuâl**) *m* MED gnojen.

abdicâ [abdi'ka:] *tr* odpovedati se (prestolu), odreči se, odstopiti; *Ludwig II di Baviere al è stât obleât a ~ parcè che nol voleve fâ vueris (Bel)*; ~ **al podê** odpovedati se oblasti; *ma za cuindis dîs prime il Consei majôr e il dôs a vevin abdicât al podê (Natisone/furlanis)*; ~ **il tron** odpovedati se prestolu.

abdicadôr [abdika'do:r] *m* abdikator *m* (ki se odpove prestolu).

abdicazion [abdikatsi'on] *f* abdikacija *f*, odstop *m*, odpoved *m*; *la paronance da lis gnovis economiis di une bande, de ~ dal impegn religjôs a pro di un nichilism (Ponte)*. // od lat. *abdication*; cf. fr. *abdication*.

abdominâl [abdomi'na:l] *adj* MED abdominalen. // cf. fr. *abdominal*.

abducent [abdu'tʃɛnt] *adj* MED abducenten (ki odmika ali povzroča odmikanje); **gnerf** ~ abducentni živec // cf. od lat. *abducens*

abdutôr [abdu'to:r] *adj* MED abduktoren; **muscli** ~ abduktorna mišica.

abduzion [abdu'tsi'on] *f* MED abdukcija *f*. // lat. *abductio*: cf. fr. *abduction*.

Abebe ['abebe] *kr.i m* Abeba *f* (→ **Adis Abebe**).

abecè [abe'tse] *m* 1. abeceda *f* 2. FIG abeceda 0, osnove *fpl*: *l'~ de lenghistiche* osnove jezikoslovja.

abecedarie [abet'e'darie] *f* abecedarij *m*; *a Gargagnà nol jentre un libri, vie de ~*.

abecedari [abet'e'dari] *m* abecedarij *m*; *lis aulis a jerin une vore grandis e picjât sui mûrs al jere un ~ a sfueis, .(mediarete-edu) e dai agns '70 cun plui impegn midiant la publicazion di materiâl pe scuele e pai zovins, tant che l'~ "La Bielestele" (Provincia)* // od lat. *abecedarius*

Abêl [a'be:l] *os.i m* REL Abel *m*; *che Jahvè al veve segnât Cain sul cerneli dopo che al veve spandût il sanc nossent di so fradî ~ (Bel)*;

abeliment [abeli'ment] *m* olepšanje *n*, olepšava *f*, polepšava *f*, polepšanje *n*; okrasitev *f*; *li che ogni peraule e à un parcè, e no son robis inutilis, no si fasin concessions a abeliments che no puartin sostanze. (Pa 03/10)* // cf. lad. *abeliment* 'id.'.

aben che [aben ke] *co* čeprav, četudi; *"Telefriuli", ~ e vedi chest non, al jere bielzà timp che e veve dât grant spazi ai lengaçs dal circondari, soredut venits, gjavât chel furlan. (Pa)*; → **cundut che, siben che**.

abenât [abe'na:t] *m* posestnik *m*, mogotec *m*, lastnik *m*; *se lu cirin tra i socestans, tra i caporions, tra i ~s, opierdîn timp*; → **bacan**.

abenât [abe'na:t], **-ade** *adj* premožen, posedujoč, imovit, dobrostoječ; *al è ~ di dut i boscs* ima vse gozdove v lasti.

aberance [abe'rant'e] *f* aberanca *f* (aberantni pogoji, aberantno stanje).

aberant [abe'rant] *adj* aberanten. // od lat. *aberrans*, *-antis*, p. p. od *aberrare*.

aberazion [aberatsi'on] *f* 1. zabloda *f*, zmota *f*, blodnja *f*, iztirjenost *f* 2. MED aberacija *f*, nepravilnost *f* (pri organih ipd.) 3. ASTR aberacija *f*. // od lat. *aberratio*: cf. fr. *aberration*.

abesse [a'bese] *f* REL opatinja *f*; // cf. st. fr. *abaesse*, *abeesse*, od lat. *abbatissa*, fem. od *abbas*, *abbatis*.

Abessinie [abe'sinie] *kr.i f* Abesinija *f*

abiezion [abietsi'on] *f* abjekcija - najgloblje ponižanje, preziranje. // cf. fr. *abjection*, od lat. *abjectio*.

abil ['abil] *adj* 1. primeren, ustrezen; **fâ ~ di** pooblastiti za; *alfin, al à butât di bande esitancis e condizionaments, ancje se intune seson pôc ~ pe ativitât..(Pa)*. 2. v stanju za; *a son abii di fâ dut v stanju so vse napraviti* 3. sposoben, uporaben; *la sô ativitât e fo puartade indenand dal fi Bastian, che al fo ancje ~ sartôr. (Leng)*;

abilitâ [abili'ta:] *tr* 1. JUR usposobiti 2. JUR habilitirati;

~**si refl** JUR habilitirati.

abilitât [abili'ta:t] *f* sposobnost *f*, zmožnost *f*, spretnost *f*, okretnost *f*; *a àn voie di rinfuarçâ la lôr ~ ancje par formâ chei altris (Pa 02/12)*; ~ **verbâl** LING govorna zmožnost; *Il studi al à prin di dut mostrât quale che e jere la lenghe cjapade sù par prime, indipendentementri de ~ verbâl e de età di acuisizion de L2 (SiF 03/4, 97-114)* // od lat. *habilitas*.

abilitazion [abilitatsi'on] *f* JUR habilitacija *f*; *partignince a ordins professionâi; titul di studi, di specializazion, di zornament, di formazion, di ~, cualifiche professionâl, esams sostignûts ... (CoCamp)*

abilmentri [abil'mentri] *adv* spretno, okretno.

abinâ [abi'na:] *tr* združiti, združevati, povezati.

abinament [abina'ment] *m* združitev *f*, povezava *f* (dveh elementov); *Inveçit nol è cussî, a son un grum di plui e lu dimostre l'~ iniziâl batarie-ghitare mieze distuarzude che sù par jù dopo un minût e ferme la..(Pa)*.

abinât [abi'na:t], **-ade** *adj* združen, povezan; *la rassegne di audiovisîfs, ~ al concors di livel statâl, che al à vût par teme argoments fantastics e flabis. (Natisone/tellini)*;

abiogjenesi [abio'ģenezi] *f* BIOL abiogeneza *f*. // od gr. *a priv. + bio* 'življenje' + *genesis* 'rojstvo, izvor'.

abiogjenetic [abioģe'netik], **-iche** *adj* BIOL abiogenetski.

abiogjenist [abioģe'nist] *m* BIOL abiogjenist *m*.

abiotrofie [abiotro'fie] *f* abiotrofija *f*.

abis [a'bis] *m* brezno *n*, prepad *m*; *E lu sconzuravin che no ur comandâs di lâ a finîle tal ~. (Bibl-Lc)*; → **sfondaron**.

abissâl [abi'sa:l] *adj* 1. globokomorski 2. FIG neizmeren, brezdanji; *e je la diference, ~ in ogni sens, fra un viandant, un pelegrin e un torseon. (BelR)*.

abissin [abi'sin] *adj* abesinski; *massime tai rivuarts dai plui debui come che ur jere tocjât juste ai abissins, (RB)*;

~ *m* Abesinec *m*

abissinês [abisine's] *adj* abesinski;

~ *m* Abesinec *m*; *ju abessinês, das monts*.

abit ['abit] *m* 1. (pos. ženska) obleka *f*, oblačilo *n*, halja *f*, noša *f*; *L'~ blanc: al è il simbul de rissurezion e de glorificazion dai cuarps (Bibl-Apoc)*; ~ **a cûr** obleka z ovratno ruto; ~ **nuviçâl** poročna obleka; deriv. **abatin**, **abiton**, **abitut**, **abitat**, **abituçat** 2. navada *f*, razvada *f*, nagnjenje *n*, navada *f*; dovzetnost *f* 3. zunanost in drža, habitus *m*; (telesna) dispozicija *f*.

abitâ [abi'ta:] (*o abiti* [a'biti]) *tr* naseliti, nahajati se; ~ *it* stanovati, bivati; *al abite a Udin* stanuje v Vidnu; → **jessi a stâ**.

abitabil [abi'ta:bil] *adj* primeren za stanovanje, bivanje; *da la impression di une cjase che, se'e fos comedade, 'e podarès jessi ancjemò ~. (Enrico)*

abitabilitât [abitabili'ta:t] *f* primernost za stanovanje, bivanje.

abitacul [abi'takul] *m* skromno bivališče.

abitance [abi'tantse] *f* stanovanje *n*, prebivališče *n*, bivališče *n* bivanje *n*, odlog *m*, sedež *m*; *La ~ e je alî de Cjase dal student Zanussi di Pordenon, in vie Concordia 7. (Pa).*

abitant [abi'tant] *m* prebivalec *m*, stanovalec *m*: *Tra lis novitâts principâls de riforme o vin la abolizion dal balotaç intai Comuns disot dai 15 mil abitants. (O); ~ adj* prebivajoč, stanujoč.

abitât [abi'ta:t] *adj* naseljen, obljuden; *al pant che la prime citazion uficiâl di Zahre, tant che sît ~, e va riferide a un document che al puarte la dade dal 1280. (Pa);*

~ m (pre)bivališče *n*, selišče *n*, naselje *n*, naselbina *f*: *la tradizion nus fevele di un anfc ~ su la mont parsore Vuegos e Gjiviano nomenât Fauz ... (nuovofriuli)*

abitâtif [abita'ti:f], **-ive** *adj* stanovanjski, glede stanovanja; primeren za stanovanje: *associazione "Vicini di Casa" che di agns e opere tal judâ i extracomunitaris tal inseriment ~. (O); ~ adj* chesj cuvierts si cjatin i locâi abitatifs, il toglâ e la stale. (La 05/6).

abitazion [abita'tsion] *f* bivališče *n* stanovanje *n*, prebivališče *n*; *In câs di unitâts imobiliârs dopradis tant che ~, li che si davuelç ancje une ativitât economiche o professionâl, si à di paiâ la tasse su la ... (CoTav).*

abitin [abi'tin] *m* 1. REL škapulir *m*; 2. oblekica *f*, oblačilce *n*;

→ **pazience**.

abituâ [abitu'a:] *tr* navaditi;

(bolje) → **usât**;

~si refl navaditi se, privaditi se.

abituâl [abitu'a:l] *adj* običajen, navaden; *Si dopre la liniute par tacâ dôs peraulis cuant che la union no je ~ (Pa/lenghe).*

abitualmentri [abitual'mentri] *adv* običajno, navadno; *che o frequenti scuasit ~ (Furlanist)*

abituât [abitu'a:t], **-ade** *adj* privajen, vajen (česa); *No jeri ~ a chel lavôr li (sangiorgioinsieme.it/valis3.html)* Nisem bil vajen tega dela.; *ai començât a intuî che il gno cjâf ~ a robis ben plui semplicis.. (Iacumogne) ..moja glava, vajena preprostejših stvari..*

abitudin [abi'tudin] (t. **abitudine**) *f* navada *f*, navajenost *f*; običaj *m*; *Tal prin câs al risulte che la int e fevele par furlan massime par ~ e tradizion: (SiF 02/1); PROV La ~ e je une seconde nature (ProvBr).*

abitudinari [abitudi'nari] *adj* običajen, vsakdanji, navaden; *Inte mê vite vonde abitudinarie (Bel); tai monitoraments abitudinaris des aghis potabilis (SiF 02/1, 11-20).*

abitudine [abi'tudine] *f* → **abitudin**.

abiurazion [abiuratsi'on] *f* abjuracija *f*, slovesna odpoved, odreka; zanikanje ali utajitev; preklic.// od lat. *abjuratio*: cf. fr. *abjuration*.

abiure [abi'ure] *f* slovesna odpoved, preklic *m*, odpoved (s prisego); *e no si à nancje nissune abiure des pratichis dopradis tal passât. (wumingfoundation)*

ablatîf [abla'ti:f] *m* GRAM ablativ *m*. // od lat. *ablativus*.

ablaut ['ablaut] *m* ablaut, samoglasniška premena. // od nem. 'off-sound'; *ab off + laut* sound.

ablazion [ablatsi'on] *f* 1. GEOL odplakovanje *n*, ablacija 2. MED ablacija *f*, odstop *m*, odlepljenje *n*, odstranitev *f*. // od lat. *ablactatio*

abluzion [ablutsi'on] *f* 1. umivanje *n*, izmivanje *n* (npr. telesa) 2. REL očiščevanje *n*; *A jerin li sîs pilis di piere pes abluzions dai gjudeos (Bibl-Zn)* Tam pa je stalo šest kamnitih vrčev za judovsko očiščevanje 3. MED izpiranje *n*. // od lat. *ablutio*, od *abluere*: cf. fr. *ablution*.

abnegâ [abne'ga:] *tr* odreči, odrekati se.

abnegazion [abnegatsi'on] *f* odpoved *m*, samozatajevanje *n*, tajenje *n*, zanikanje *n*, odklanjanje česa, abnegacija *f*; *i valôrs dal sacrifici e de abnegazion. (La 04/2)*// od lat. *abnegatio*: cf. fr. *abnégation*.

abnormâl [abnor'ma:l] *adj* → **anormâl**.

abnormalitât [abnormali'ta:t] *f* → **anormalitât**.

abocât [abo'ka:t] *adj* v: **vin** ~ slastno, dobro dišeče vino *n*.

aboç [a'boç] *m* začrt *m*, osnutek *m*; *a ducj i comuns de Alte Provincie un ~ di delibare par declarâsi Ladins. (La 05/8); Intal ~ dal gnûf statût (La 05/11).*

aboçâ [abot'a:] *tr* (za)snovati, začrtati; požreti, potrpeti.

abolî [abo'li:] (o *abolis*) *tr* odpraviti, razveljaviti; odstraniti, preklicati; *a) ~ lis varietâts furlanis; b) doprà un standard "antistoric" (Macjeu); abolît de leç* razveljavljen po zakonu; *orientament morâl di fonde, perfezionât ma no abolît de leç di. Crist, (BelFin)*

abolizion [abolitsi'on] *f* odprava *f*; abolicija *f*; *La ~ di chê forme antighe di democrazie direte e puartarà al implant di un Consei .. (Sclese)*// od lat. *abolitio*, od *abolere*: cf. fr. *abolition*.

abolizionari [abolitsio'nari] *adj* abolicionaren, ki se nanaša na abolicijo.

abolizionisim [abolitsio'nizim] *m* POL gibanje za odpravo suženjstva, abolicionizem - gibanje proti suženstvu v ameriki od 18. stol. dalje.

abolizionist [abulitsio'nist] *m* abolicionist *m*.

abolizionistic [abulitsio'nistik], **-iche** *adj* abolicionističen.

abominazion [abominatsi'on] *f* abominacija *f*, stud *m*, gnus *m*, odpor *m*, ogabnost *f*. // fr. *abominatio*

abominevul [abomi'nevul] *adj* ostuden, gnusen, zoprn, mrzek.

abonâ [abo'na:] *tr* 1. odpustiti, spregledati (*bolj obiç. bonâ*) 2. naročiti, abonirati, biti naročen (na); *~si refl* naročiti se na; *Cemût abonâsi a "la Patrie": (Natisone); → assoçiâ.*

abonament [abona'ment] *m* naročilo *n*, abonma *m*, predplačilo *n*, naplačilo *n*; **in** ~ v predplačilu: *"Il gjornâl, in chê volte, al jere di 4 pagjinis e al saltave fûr une volte a la setemane, in ~. (O).*

abonât [abo'na:t] *m* naročnik *m*, predplačnik *m*: *Cussî Marchi, che al jere dal dut a dizun di editorie, al procurave abonâts, publicitât e.. (Pa); → assoçiât.*

abondâ [abon'da:] *it* 1. imeti obilo, obilovati, biti bogat s čim; *e à di meti là che lui al gjave, di onorâ là che lui al disonore, di servi là che lui si servis, di ~ là che lui al è scjars e inesistent. (Cjargne)* 2. pretiraravati s čim.

abondance [abon'dantse] *f* 1. obilje *n*, obilica *f*, bogastvo *n*; *mangjâ a nol jere tant assortiment e tante ~ ta las pietances (sangiorgioinsieme); in ~ v izobilju, na pretek* 2. EKO izobilje *n*; *Abondance o Mancjance (-) di Risorsis. Docents Ricercjadôrs Totâl (SiF 02/1).*

abondant [abon'dant] *adj* obilen, bogat; ploden: *La aghe, une vore ~ pes plois passadis e coreve lampide cun cjadudis e pissandis. (Daidussi)*

abordâ [abor'da:] *tr* 1. približati se (ladji); pristati 2. FIG ogovoriti koga 3. FIG lotiti se, načeti.

abordable [abor'dabil] *adj* dostopen, pristopen; priljuden.

aborigjenâl [aboriĝe'na:l] *adj* aboriginalen.

aborigjeni [abo'riĝeni] *m* staroselec *m*.

abort [a'bort] *m* MED splav *m*, negodni porod *m*, abortus *m*; ~ *spontani* spontani splav; **legalizazion dal** ~ uzakonitev splava; *lui al à bielzà, duncje, l'idee de legalizazion dal ~. (Pa)*; **plae dal abort** (→) (*Pa* 03/2) 2. FIG brezgodnja izločitev česa; *peraulis mai nassudis e muartis prime di nassi, une sorte di ~ verbâl. (Pa)*;

// od lat. *abortare*, od *abortus*, p. p. od *aboriri* > *ab + oriri* > 'roditi se'.

abortî [abot'ti:] *it* → *burtî*.

abortîf [abot'ti:f], **-ive** *adj* splaven, glede na splav, prezgodnji porod;

~ *m* spovitek *m*, spaček *m*, nakaza *f*; *abortîfs e puarets. // od lat. abortivus*, od *aboriri*.

aborzion [abortsio'n] *f* MED aborcija *f*; od lat. *abortio*, od *aboriri*.

aborzionist [abortsio'nist] (*pl aborzionisej*) *f* MED aborcionist *m* (oseba, zdravnik, ki opravi splav).

aboz [a'bɔts] (*pl* invar.) *m* → *aboç*.

abozâ [abotsa:] *tr* → *aboçâ*.

abracadabra [abraka'dabra] *m* invar. 1. abrakadabra *f*, magična beseda *f*; *Cun chel che costin chei tramais, ~ ZULUMBA BALÛ" e son sparîts. (gropfurlan/lint/nov96)* 2. nerazumljive besede.

abraceciel [abrat'jeku'e:l] (*t. a braceciel*) *adv* → *braceciel*.

abrachie [a'brakie] *f* MED abrahija *f* (nerazvitost obeh ali enega zgornjega uda)

// od gr. *a* priv. + *brakhi* 'roka' + *-ia*.

abraç [ab'rat] *m* objem *m*; *Padoan al veve bielzà scrit e publicât il so libri, prime dal ~ e nol sparagnave judizis negatîfs intai confronts de "Apo" (Pa)*.

abraçâ [abra'tja:] *tr* objeti; obdajati; oviti; FIG obsegati, vzeti v objem; vzeti nase (delo): *nancje il Moro nol veve ~t tant lavôr*; *E jè la ore di butâ clas e chê di cjapâju sù; la ore di ~ e chê di finîle di ~. (Bibl-Cohe)*;

→ *imbraçâ*.

abraçament [abrat'a'ment] (*t. imbraçament*) *m* objem *m*, objemanje *n*; *paterni* ~ očetovski objem; *ma domini un paterni ~*.

Abram [ab'ram] *os.i. m* BIBL Abraham *m*; *E i judis? E Abram cun Isac? (Mucci)*.

abramôs [abra'mo:s] *adj* → *bramôs*

abrasîf [abra'zi:f], **-ive** *adj* 1. brusilen, abraziven 2. TEH, AVTO, GUM abraziven; ~ *m* brusilo *n*, abraziv *m*.

abrasion [abrazi'on] *f* 1. GEOL spodjedanje *n*, abrazija *f* 2. TEH abrazija *f*, odstranjevanje materiala 3. MED ostrganje tkiva, abrazija *f* 4. AVTO, GUM abrazija *f* (gume). // od lat. *abrasio*, od *abradere*.

abrasivementri [abrazive'mentri] *adv* brusilno; abrazivno.

abrasivitât [abrazivi'ta:t] *f* TEH abrazivnost *f*. // cf. ang. *abrasiveness*.

abreazion [abreatsi'on] *f* PSIH abreakcija // tvorjeno z lat. predlogom *ab-* + *reactio*, po nem. *Abreakierung*.

abreviâ [abrevi'a:] *tr* skrajšati.

abreviazion [abreviatsi'on] *f* krajšanje *n*, okrajšava *f*; kratica *f*; *Vè cà cualchi ~ tipiche dal lengaç dai «blogarins» ..(Furlanist)*; // poznolat. *abbreviatio*; cf. fr. *abréviation*

abrogâ [abro'ga:] *tr* JUR razveljaviti, preklicati, odpraviti; ~ *une leç* razveljaviti zakon; ~ *un paragraf* *Al è ~ il tierç paragraf dal articul 26 de leç regionâl (ciemen.org/mercator)//* od lat. *abrogare*.

abrogadôr [abroga'do:r] *m* JUR ki uradno razveljavi, prekliče.

abrogatîf [abroga'ti:f], **-ive** *adj* JUR razveljavitven, abrogativen.

abrogatori [abroga'tɔri] *adj* JUR preklicen, razveljavitven.

abrogazion [abrogatsi'on] *f* JUR popolna razveljavitev starejšega predpisa, razveljavljanje *n*, razveljavitev *f*, preklic *m*, odprava *f*, abrogacija *f*; *La ~ dal regolament al pues sucedi dome cu la contemporanea adozion di un gnûf regolament. (Provincia)*. // od lat. *abrogatio*, od *abrogare*: cf. fr. *abrogation*.

abrogazionism [abrogatsio'nizim] *f* POL abrogacionizem *m*.

abrogazionistic [abrogatsio'nistik], **-iche** *f* POL abrogacionističen.

abronzâ [abron'tsa:] *tr* porjaviti, ožgati (od sonca); ~ *si refl* porjaveti, sončati se, postati rjav na soncu.

abronzât [abron'tsa:t] *adj* porjavel, ogorel (od sonca); *Chês femenatis a preferissin il tipo palestrât, ~, rincjinât, cun doi telefonins Nokia, un par sachete, (Ta)*

abrucês [abru'tje:s], **-ese** *adj* GEO abruški; ~ *m* prebivalec Abrucov.

abrucese [abru'tjeze] *f* prebivalka Abrucov.

Abruç [a'brut] *kr.i m* Abruci *mpl* (IT Abruzzo); *il Molis si è distacât dal ~.; in buine part dal Samnium (in vuê ~, Molis e part de Campanie):(JM)*

absentia [ab'sentia] *adj* (lat.) *v:* *in ~* JUR in absentia, v odsotnosti.

absidâl [absi'da:l] *adj* ARHIT apsidalen.

abside ['abside] *f, m* ARHIT apsida *f*; *dal grandîôs abside cu lis liniis simplicis ma une vore galandinis, propite tant che une basiliche romane. ... (CoCamp)*

abuimore [abu'i'mɔre] *adv* → *buimore*.

abuimorîf [abuino'ri:f] *adj* → *bonorîf*.

abuimoris [abu'i'mɔris] *adv* → *buimore*.

abulî [abu'li:] *tr* → *abolf*.

abulic [a'bulik], **-iche** *adj* PSIHAT brezvoljen, neodločen.

abulie [abu'lie] *f* PSIHAT brezvoljnost *f*, neodločnost *f*, bolezensko pomankanje volje, abulija *f*.

abulizion [abulitsi'on] *f* → *abolizion*.

abulizionisim [abulitsio'nizim] *m* → *abolizionisim*.

abulizionist [abulitsio'nist] *m* → *abolizionist*.

aburî [abu'ri:] *tr* mrzeti, mrziti, sovražiti; *al ~s lis betulis. (F)*

aburtî [abur'ti:] *it* → *burtî*.

abûs [a'bu:s] *m* zloraba *f*; *la ideologjie raziste e nudrîs il trafic e la mercificazione de sessualitât e provoche ~ su lis feminis e su lis puemis (Pa)*; ~ *di podê* zloraba oblasti.

abusâ [abu'za:] *it* zlorabiti, nenamensko rabiti, izrabiti; ~ *de sô posizion* zlorabiti svoj položaj; *Stant che nol à mai abusât de sô posizion, il Barbaro lu cjararà scuasit straneât (Mar)*

abusîf [abu'zi:f], **-ive** *adj* zloraben, nepravilen, neupravičen, nezakonit.

abusivementri [abuzive'mentri] *adv* zlorabno, nepravilno, nezakonito.

abusivisim [abuzi'vizim] *m* zlorabje *n*, nezakonitost *f*, nezakonitje *n*; *Lis "Ecomafitis" a son in vore massime tes filieris des gjavis, des scovacis, dal matereâl pes construzions, dal ~ edilizi e ... (Pa 02/10-11)*

acà [a'ka] *adv* tu; *al diventave liul ~, al sparive ulà;* (bolj običajno *ca*).

acace [a'kat'e] *f* → *agace*.

academic [aca'demic], **-iche** *adj* akademski, akademičen: *a sburtin il furlan par tieris gnovis, lontanis di tantis chebis academichis (Pa)*; **an** ~ akademsko leto, študijsko leto: *che tal an ~ 1998/99 a jerin 129(Pa)*;

~ *m* akademik *m* (član akademije): *Lis intervistis a academics e linguiscj a rivuart de particularitât dal furlan.(O)*.

academicementri [akademike'mentri] *adv* akademsko; formalistično.

academie [aka'demie] *f* akademija *f*: ~ **des Bielis Arts** likovna akademija; *Mirko Basaldella, dopo di vè frequentât La Academie des Bielis Arts di Vignesie, (CoUd)*; ~ **des Siencis** akademija znanosti: *intervistât Anatoly Krasikof, component de "Academie des Siencis", responsabil su lis ricercjis (Pa)*;

academisim [akade'mizim] *m* akademizem *m*: *ancje un grant come Pellis al jere distacât dal ~ de fin dal secul.(Pa)*;

academist [akade'mist] (*pl academiscj*) *m* gojenec akademije (posebno vojaške).

academiuta [academi'uta] *f* pesniški krog okrog P.P. Pasolinija po 2. svet. vojni; *la rinassince furlane dal secont dopovuere che e scomençarà cu la Academiuta di Pasolini (Union)*.

acampâ [akam'pa:] *tr* utaboriti (vojsko); ~**si** *refl* utaboriti se; *A chest pont i francês a faserin fente di acampâsi sul puest (Natisone/furlanis)*

acampament [akampa'ment] *m* tabor *m*, taborjenje *n*; **fâ l'** ~ utaboriti se; *come di fati ducj i esercits che a son passâts par chi a lavin a fâ l'~ a Pucinie. (Natisone/miti)*

acanâ [aka'na:] *tr* utruditi, zlomiti, izmučiti, spraviti ob živce; *cuanche al acane il cjalt (F)*;

~**si** *refl* segreti se, izmočiti se; *ma chel zovin cul cori si ~ (F)*.

acanât [aka'na:t], **-ade** *adj* 1. (vročina) vroč, segret, razgret; *dal calôr tant ~*. 2. (napor) končan, brez moči, utrujen, slab, nemočen, izmučen, brez sape, zadihan, zasopel, upehan; *"O soi acanât", al scriveve, (La)*.

acandidementri [akanide'mentri] *adv* vztrajno, zagrizeno.

acaniment [akani'ment] *m* 1. sovrašstvo *n*, besnost *f*; *A sintî ciertis pozizions di personalitâts politichis che cun ~ si palesavin cuintri chest articul 6 (Pa)*; 2. trdovratnost *f*, zagrizenost *f*, vztrajnost *f*;

acaniši [aka'ni:si] *refl* → **acaniši**; *In chel dopodimisdi il soreli al si jere acanût in maniere speciâl cuntun scjafaiç grandonon (Daidussi)*

acaniš [aka'ni:t], **-ide** *adj* 1. besen, nasilen 2. zagrizen, vztrajen; *i plui debui, o ignorants, o furbos, o carieriscj, o inludûts, o vendûts, a fasin opare di dissuasion, di demolizion, di lote acanide e incomprendibil (Pa)*.

acant [a'kant] *m* 1. BOT akant *m* (*Acanthus mollis*) *O nulivi di bonodôr tanche il cynamomo e l'acant, (Bibl-FidiSirac)* 2. ARHIT akant *m*, listni ornament, ki posnema obliko akantovih listov.

acantonament [akantona'ment] *m* 1. odlaganje *n*, preložitve *f* 2. začasna nastanitev *f* (vojske).

acaparament [akapara'do:r] *m* pokup *m*, kupitev vsega; *sore il dut par chel che si inten l'~ des risorsis petrolifaris (Pa 03/11)* // cf. kat. *acaparament* 'id.'

acariasi [aka'riazi] *f* VETER, MED grinjavost *f*, akarijaza *f* (kožna bolezen; // gr. *akariasis*).

acatolic [aka'tɔlik], **-iche** *adj* REL nekatoliški.

ace [at'e] *f* preja *f*, predivo *n*; **curtis lis acis** na kratko, v dveh besedah; **ingredeâ l'** ~ mešati štrene.

acefal [a'tʃefal] *adj* 1. brezglav, brez glave 2. LIT **vers** ~ verz brez prvega zloga.

acefalie [atʃefa'lie] *f* MED acefalija *f*.

acelerâ [atʃele'ra:] *tr* pospešiti; povečati hitrost; *Naturalmentri un numar plui grant di inoculazions al è il vantaç di ~ il rinsanament. (SiF 03/4)*.

aceleradôr [atʃelera'do:r] *m* 1. AVTO pedal za plin; **fracâ l'** ~ pritisniti na plin; *Par no fevelâ de autostrade, là che il prin comandament al è chel di fracâ l'~ e cori..(glesie)* 2. FIZ pospeševalnik *m*, acelerator *m*.

acelerament [atʃelera'ment] *m* pospeševanje *n*, pospešitev *f*.

acelerât [atʃele'ra:t], **-ade** *adj* pospešen, hitrejši; *Dome che, tal svilup ~ e incontrolât di cheste seconde part di secul ... (Pa)*.

aceleratôr [atʃelera'to:r] *f* → **aceleradôr**.

acelerazion [atʃelera'tsi'on] *f* 1. pospeševanje *n*, pospešitev *f*, pospešek *m*; *Pal fat che l'~ tecnologjiche di chest ultin "cuart di ore" de nestre storie e .(Pa)* 2. FIZ pospešek *m*, akceleracija *f*; *il potenziâl gravitazionâl de Tiere e 9.80655 e je la ~ di gravitât standard a la altece medie dal mâr ..(SiF 02/2)*

acelulâr [atʃelu'la:r] *adj* BIOL brezceličen.

acênês [atʃe'ne:s] ?? *A son cualchi disine i talians muarts par vie dal Tsumani inte provincie di Aceh, almancul uns 250 mil i acênês. (Pa 05/04)*.

acension [atʃensi'on] *f* 1. vžig *m*, vžiganje *n* 2. AVTO vžig *m*; zaganjač *m*; *la mê machine e veve un problemut di ~; bon, di piament, mi somee plui just e plui furlan. (Ta)*;

acent [a'tʃent] *m* GRAM naglas *m*, poudarek *m*, akcent *m*; *L'~ si lu segne: 1) in peraulis acenadis su la ultime silabe (Union)*; ~ **curt** krativec *m*, kratki naglas; ~ **grâf** krativec *m*, kratki naglas; *Intant che te lenghe italiane..si doprave l'~ grâf (p. t. acento grave) cun funzion no dome toniche (Verone)*; ~ **lunc** strešica *f*, dolgi naglas *m*; *L'~ lunc (clamât ancje circonflès o dopli) (Verone)*; ~ **tonic** naglas *m*; *Ae stesse maniere si zontarà un ï ancje co l'~ tonic al varès di colâ sul j lunc (semivocâl o semiconsonant). (Verone)*.

acentâ [atʃen'ta:] *tr* naglasiti, naglašati, naglaševati; *par furlan si prolungje chel che al ven acenât par talian (Furlanist)* .

acentât [atʃen'ta:t], **-ade** *adj* naglašen.

acentazion [atʃentatsi'on] *f* GRAM naglašanje *n*, akcentuiranje *n*; zaznamovanje naglasov.

acentrâ [atʃen'tra:] *tr* osrediniti; osredotočiti; centralizirati.

acentradôr [atʃentra'do:r], **-ore** *adj* 1. osredotočujoč, centralizirajoč; ki osredini, postavlja v središče; *cuntune filosofie acentradore che e trascore invezit ce che e à za disponût la leç 482 (Pa 04/07)* 2. POL centralističen; *Il guvièr regionâl al è une altre volte ~ e il guviernadôr triestin-centric". (La 8/04)*.

acentrament [atʃentra'ment] *m* 1. zbiranje *n*, združevanje *n*, koncentriranje *n*, osredotočenje *n* 2. POL

centralizacija *f*; *Nassude la region cun capolûc Triest e consequent ~ bureaucratic.. (La 04/6).*

acentrât [atʃen'tra:t] *tr* 1. osredinjen; osredotočen; centraliziran; *si prefigure un model organizatîf ~ in maniere cetant marcade. (Ladins dal Friûl 11/04).*

acentuâ [atʃentu'a:] *tr* 1. poudariti, naglasiti, naglaševati, akcentuirati; *forsit par ~ in buine fede i siei sacrificis e lis sôs virtûts (BelPe)* 2. LING označiti naglas.

acentuât [atʃentu'a:t] *-ade adj* poudarjen, naglašen; podčrtan; *~ i difiets di lui (BelPe)*; *chest al è tant plui vèr e accentuât tal câs che il malât al sedi furlan. (Pa 05/12).*

acentuazion [atʃentuatsi'on] *f* naglašenje *n*, poudarjenje *n*, akcentuacija *f*; *e je chê di un procès di ~ de funzion essenzialmentri centralistiche dal sogjet Regjon. (Pa).*

acertament [atʃerta'ment] *m* 1. zagotavljanje *n*, zagotovitev *f* 2. preverjanje *n* 3. ugotovitev *f*, ugotavljanje *n*; *che e puarte daûrsi il dirit dal ~ razionâl e mondan (BelFa)*

acès [a'tʃes] *m* 1. dostop *m*, dohod *m*, vhod *m*; *a vivi in zonis di "periferie" dal lôr Païs cun ~ dificil ai uficis de "Union". (Pa)*; *il mont al siguri un just ~ aes risorsis plui scjarsis (Pa)* 2. vstop *m*;

3. RAČ dostop (na omrežje, internet itd.); *Viodût che i ~ al blog a son aumentâts o torni a proponi la petizion par il teatri fulan. (Furlanist)*

accessibil [atʃe'sibil] *adj* 1. dostopen; *Il progjet al è chê di adatâ lis normis di sigurece e di rindi ~ un edifici di valôr architetonic (CoUd)* 2. FIG dostopen, prijazen (človek) 3. FIG dostopen, (lahko) razumljiv; *Tal Cors si doprarâ un lengaç sempliç e ~ a ducj (taicinriaul.org/timau)*

accessibilitât [atʃesibili'ta:t] *f* dostopnost *f*, pristopnost *f*; *La publicazion e à di garantî la ~, la integralitât e la facilitât di leture. (CoRem)*

accessori [atʃe'sɔri] *adj* prostranski, manj važen, dodaten; *Un at che in realtât al è dome ~ rispjet a ce che la normative vigjente (Leng)*

~ m dodatni del *m*, dodatek *m*, privesek *m*, pritiklina *f*.

accessorist [a'tʃet] (*pl* *accessoriscj*) *m* ki se ukvarja dodatki (pos. modni dodatki).

acet [a'tʃet] *m* 1. sprejem *m*, gostoljubje *n*; *jutori finanziari dal Ministeri dai internis pal prin ~ e l'inseriment dai rifugiâts politics (O)*; *flap l'~ in ta famee (F)* hladen sprejem.; *dâ ~ a* sprejeti, gostiti; *dâ il biel ~ a* nekomu izreči dobrodošlico; *fâ ~, fâ bon ~ a* prijazno sprejet; *di bon ~* gostoljuben; *Tresesin al jere païs di bon ~ pai cercandui* 2. odobravanje *n* (sprejetje); *L'acuardi nol à vût dut câs il bon ~ dal coordinament sindacâl..(O)*

acetâ [atʃe'ta:] *tr* 1. sprejeti, privoliti (v); *che par chest a son disponûts e rassegnâts a ~ cualsisei lavôr pûr di rivâ vivi (Pa)*; *Graziis, no, come acetât. (Sg)* 2. TRG akceptirati.

acetabil [atʃe'tabil] *tr* 1. sprejemljiv; *al à declarât che une situazion dal gjenar no je acetabile. (O)* 2. ugoden.

acetâl [atʃe'ta:l] *adj* KEM acetal *m*.

acetaldeide [atʃetal'deide] *f* KEM acetaldehid *m*.

acetant [atʃe'tant] *adj* 1. sprejemajoč, prevzemajoč, ki prevzame;

~ m 1. JUR akceptant *m*; ki sprejme, prevzame 2. EKO ki sprejme, prevzame.

acetat [atʃe'tat] *m* KEM acetat *m*

acetât [atʃe'ta:t] *-ade adj* sprejeto; *acetât in forme uficîal dal 1918 (Natisone/furlanis)*

acetazion [atʃetatsi'on] *f* 1. (s)prejem *m* 2. FIG sprejem *m*, sprejetje *n* (npr. dogovorja, teorije); *lis relacions sindacâls, la ~ a nivel regionâl dai acuardis economics za sotscrits a nivel italian,(O)* 3. TRG akcept *m*, sprejem menice.

acete [a'tʃete] *f* sekira *f*.

acetic [a'tʃetik] *-iche adj* KEM oceten.

acetificazion [atʃetifikatsi'on] *f* KEM pretvarjanje *v* kis.

acetilcoline [atʃetilko'line??] *m* KEM acetilkolin *m*.

acetilen [atʃeti'len] *m* KEM acetilen *m*.

acetimetri [atʃe'timetri] *m* KEM acetometer *m*.

aceton [atʃe'ton] *m* KEM aceton *m*.

acetonemie [atʃetone'mie] *f* MED navzočnost acetona *v* krvi, acetonemija *f*.

acetonurie [atʃeto'nurie] *f* MED navzočnost acetona *v* urinu, acetonurija *f*.

acetôr [atʃe'to:r] *m* FIZ akceptor *m*; *~ di eletrons* akceptor elektronov; *Si ipotize che la muart o la pierdite di vitalitât dai microrganisims si davuelzi cence l'utilizi di acetôrs di eletrons: (SiF 03/4, 73-84).*

acetôs [atʃe'to:s] *-ose adj* kisel, oceten.

acetositât [atʃetozi'ta:t] *f* kislost *f*, kisloba *f*, okus po kisu.

ache ['ake] *f* (črka) H, h; *no capî une ~ ne razumeti besede.*

achei [a'kei] *achee adj* HIST ahajski, grški; *~ m* Ahajec *m*.

achel [a'kel] *adj* → *chel*.

achenti [a'kenti] *adv* → *chenti*.

Acheron [ake'ron] *m* MITOL Aheron *m*.

achest [a'kest] *adj* → *chest*.

achî [a'ki] *adv* → *chi*.

Achîl [a'ki:l] *os.i m* 1. Ahil *m*; *~ Tellini al è nassût a Udin ai 25 di fevrâr dal 1866. (La)*; 2. MITOL Ahil *m*.

aciclic [a'tʃiklik] *-iche adj* 1. neperiodičen 2. KEM acikličen.

aciclicitât [atʃikliti'ta:t] *f* acikličnost *f*.

acidementri [atʃide'mentri] *adv* jedko, zajedljivo, zlohotno; kislô.

acident [atʃi'dent] *m* 1. nezgoda *f*, prigoda *f*; *par acident* po naključju 2. (mâl da acident) MED epilepsija *f*; *Po si tacave l'electric e ae malade i vignive l'acident (lacomugne)*; → *mâl di san Valantîn, mâl maçuc.*

acidental [atʃinden'ta:l] *adj* naključen, slučajen.

acidentalmentri [atʃidental'mentri] *adv* po naključju, naključno, slučajno.

acidificâ [atʃidifi'ka:] *tr* KEM (o)kisati.

acidificazion [atʃidifikatsi'on] *f* KEM kisanje *n*.

aciditât [atʃidi'ta:t] *f* kislina *f*, kislôba *f*, rezkost *f*; *reagent chimic une vore ossidant (..) in condizions di elevate ~. (SiF 03/4)*

acidofil [atʃido'fil] *adj* BOT acidofilen, ki raste na kislîh tleh.

acidose [atʃi'doze] *f* MED acidoza *f*.

aciertâ [atʃier'ta:] *tr* zagotoviti; potrditi, ugotoviti, preveriti, izpričati; *e je compagnade de domande di ~ lis responsabilitâts, che pe clape ambientaliste a saressin dividudis..(Pa)*;

~si refl prepričati se, uveriti se, zagotoviti si.

acit [atʃit], **acide** *adj* 1. kisel, kiselkast; *ploie acide* kisel dež; 2. jedek, zajedljiv 3. FIG zlohoten, kisel,

nejevoljen; *E rispuint, acide, come se di colp i fos vignât in inent cualchi alc di fastidiôs. (Iacomugne);*
~ *m* KEM kislina *f*; ~ **aloacetic** haloocetna kislina (*HaloAcetic Acids*) (*SiF 02/1, 11*); ~ **carbonic** ogljikova kislina; ~ **nitric** dušikova kislina; ~ **sulfuric** žveplena kislina; *A chel pont il gas che si forme al ven fat passâ in ~ sulfuric (SiF 02/1);* ~ **umic** huminska kislina (*SiF 02/1, 11*).

acjadê [aqa'de:] (*al acjât*) *it* dogoditi se, zgoditi se, pripetiti se, priti do;

→ *sucedi*.

acjadiment [aqa'diment] *m* dogodek *m*, prigodek *m*, pripetljaj *m*; *Lis manifestazions plui impuartantis si son dut cās davueltis tai lûcs plui colpits di chel tragicj ~ tant che Glemone, Vençon, ..(O).*

acjâr [a'qa:r] (**a-acjâr**) *adv* → 3. **cjâr**.

acjartâ [aqa'rta:] *tr* → **aciertâ**; *Il miedi, subit corût, al à acjartât che la muart e jere intravignude no plui di une ore prin, (Mucci).*

aclamâ [akla'ma:] *tr* 1. glasno odobravati, pritrjevati, ploskati; *Gjesù al tornâ a jentrâ a Gjerusalem, daspò une lungje dade indulâ che si jere platât, inte sabide precedent acclamât e laudât da fole (Pa 03/8)* 2. izvoliti z aklamacijo.

aclamazion [aklamatsi'on] *f* glasno odobravanje *n*, pritrjevanje *n*, aklamacija *f*.

aclassisim [akla'sizim] *m* brezrazrednost *f*.

aclassistic [akla'sistik], **-iche** *adj* brezrazreden.

acme ['akme] *f* 1. vrhunec *m* 2. MED akma *f*, kriza *f*, stanje *n*, vrhunec bolezni.

acne ['akne] *f* MED mozoljavost *f*, akna *f*.

acolience [akoli'entje] *f* sprejem *m*; *L'~ ae propueste e je stade veramentri bieie. (Pa 02/10-11)*

acolt [a'kolt] (*t. colt*) *m* gnoj *m*; gnojilo *n*.

acolzi [a'koldži] (*acolç, acolzis, acolç*; *p acolzût in acolt*) *tr* sprejeti, zbrati; odobriti; *Chêi che a àn acolzût il so discors a son stâts batiâts (Bibl-Az)*

acompagnâ [akompa'ña:] *tr* spremiti, spremljati, pospremiti; združiti, pridružiti; *Il dipuesit des listis o des candidaturis al à di jessi acompagnât de presentazion di un Belanç...(CoUd).*

acompagnament [akompa'ñament] *m* združitev *f*, združevanje *n* 2. spremljava *f*; ~ **musicâl** glasbena spremljava; *La inutile necessitât cu l'autôr Maurizio Mattiuzza e ~ musicâl di Renzo Stefanutti ...(Leng)*

acomunâ [akomu'na:] *tr* 1. združiti 2. družiti, biti skupaj; *une piçule schirie di zovins comunâts dal amôr pe musiche scure e ombrose.(Ta)*

acomunabil [akomu'nabil] *adj* združljiv.

acont [a'kont] *m* predplačilo *n*, na račun, avans *m*, vnapredno plačilo, predujem *m*; *Al semearès di fâ une regâl e invezit al è dome un ~ dal grant debit che o vin ingrumât (Pa);* **dâ un** ~ dati predujem; *che al faseve biei ingrandiments, che i veve dât che uniche fotografie e un ~ (MazzonIol).*

acordâ [akor'da:] *tr* 1. spraviti, pomiriti 2. MUZ uglasti, ubrati 3. do-, pri-voliti, soglašati, ujemati se, dopustiti; ~**si refl** 1. sporazumeti se, zediniti se 2. ujemati se; *si à une libertât in timp di ricjece che no si le pues ~ in timp di miserie (partitrepublichefurlane)*

acordabil [akor'dabil] *adj* dodeljiv.

acordadôr [akorda'do:r] *m* uglaševalec *m* (zlasti klavirjev).

acordadure [akorda'dure] *f* uglaševanje *n* (glasbil), ubranost *f*.

acordât [akor'da:t], **-ade** *adj* 1. odobren; *rispriet inviers dai emigrants furlans che no ur an innò acordât il dirit di vôt (partitrepublichefurlane)* 2. usklajen 3. MUZ uglašen.

acordi [a'kordi] *m* → **acuardi**.

acordo [a'kordo] *m* (*it.*) → **acuardi**.

acostament [akosta'ment] *m* približanje *n*, zbližanje; spoznavanje *n*; *mi plasarès tentâ un ~ cuntun alri gjenio, Oscar Wilde. (Bel);*

acquedot [akue'dot] *m* → **acuidot**.

acquist [aku'ist] *m* → **acuisit**.

acredit [a'kredit] *m* EKO kreditiranje *n*; kredit *m*. *Coordenadis bancariis e fiscâls dal titolâr pal eventûl ~ dal contribût. (Provincia)*

acreditâ [akredi'ta:] *tr* 1. potrditi 2. akreditirati.

acreditât [akredi'ta:t], **-ade** *adj* 1. cenjen, ugleden 2. potrjen 3. akreditiran.

acreditament [akredita'ment] *m* 1. uveljavljanje *n* 2. akreditiranje *n*; ~ *e cualitât: ricerce e inovazion tai servizis sociâi e assistenziâi (Pa).*

acridine [akri'dine] *f* KEM akridin *m*.

acrilic [a'krilik], **-iche** *adj* KEM akrilen; *Superfluidificant aghiç, ven a stâi Superfluidificant sec [-] (SiF 03/3, 97);* **acit** ~ akrilna kislina.

acritic [a'kritic], **-iche** *adj* akritičen, nekritičen; *leadis a une esaltazion acritiche dal timp passât (La 01/05).*

acrobatic [akro'batik], **-iche** *adj* akrobatski;

~ *m* akrobat *m*; *il mistîr dai nestrîs acrobatics*

acrobatiche [akro'batike] *f* akrobatika *f*; *nus à fat cori i sgrisui jù pe schene cui siei svolets di ~ gjestrece (Pa 7/2000).*

acrobatisim [akroba'tizim] *f* akrobatstvo *n*.

acrobazie [akroba'tsie] *f* vratolomnost *f*, akrobacija *f*; *STORIE DE ~ AEREE. (CoCamp)*

acromatic [akro'matik], **-iche** *adj* FIZ akromatičen, akromatski.

acromatisim [akromati'zim] *m* FIZ akromatizem *m*.

acromegalie [akromega'lie] *f* MED akromegalija *f*.

acronim [akro'nim] *m* LING akronim *m*; *Po ben, lis RPM (~ di Reactive Powders Mortars, ven a stâi Maltis a Pulvins Reatîfs) .. (SiF 03/3, 97) // < akrov 'konica' + ovvµα 'ime'.*

??acropul [a'krɔpul] *f* akropola *f*.

acrostic [a'krɔstik] *m* LIT akrostih *m*; *Par cui che i plâs l'enigmistiche, o pues pandi che il test de cjançon al è un ~.(Pa).*

acroteri [akro'teri] *m* ARH akroterij *m*.

acta ['akta] *adv* *v*: **ad acta**: *Al someave dut a puest pe nomine dal comissari ad ~ di bande dal Consei dai ministris di îr e..(O)*

acuardâ [akuar'da:] (*p acuart*) → **acordâ**

~**si refl** → **acordâsi**.

acuardât [akor'da:t] → **acordât**.

acuardi [aku'ardi] (*t. acordi*) *m* 1. soglasje *n*, skladnost *f*, **di** ~ *v* soglasju, soglasno, sporazumno; *v* redu, zmenjeno; **jessi di** ~ soglašati, strinjati se; *Isal di ~? (Iacomugne);* *E pûr, i furlans no son di ~! (Union);* **metisi di** ~ sporazumeti se, zediniti se, priti do sporazuma; *Vigji si met di ~ cul paron;* **lâ di** ~ razumeti se; biti *v* soglasju; *Un pont di viste, insumis, che nol va di ~ cul consei di Borges (Pa);* → **di cunvinge**. 2. sporazum *m*; dogovor *m*; *Al è stât firmât joibe a Udin un ~ tra la Regjon Friûl Vignesie Julie (Onde)* 3. MUZ akord *m*, sozvok *m*

acuart [aku'art] *adj* previden, preudaren; bistroumen; bister, zvít, premeten, pameten; *un omp ~ e simpri atent* preudaren in vedno previden človek; *al è un afarist ~ (Pa)*.

acudementri [aku'mentri] *adv* 1. ostro 2. ostroumno, bistro.

acudî [aku'di:] *it* opravljati (npr. hišna opravila); *~ tr* negovati; *Mê mari e à scugnût ~ cheste mari simpri malade (don)*

acuerel [akue'rel] *m* ARS akvarel *m*; *là che e restarà vierte vie pal Istât, a son stâts sielzûts i acuerêi di Alfonsino Filiputti (Pa 05/05)*.

acuidot [akui'dot] *m* vodovod *m*, akvadukt *m*; *lis canis dal ~* vodovodne cevi; *un monitorament di verifiche dai DBPs potenziâi e efetîfs in plui acuidots sparniçâts ator te region dal Friûl, determinant, par ogni acuidot (SiF 02/1)*.

acuifêr [akui'fê:r] *-ere adj* vodnat, vodoprepusten; *O discorin dal Comitât pe difese dai poçs e des faldis acuiferis de Basse furlane (Pa)*.

acuile ['akuile] *f* orel *m*; *la ~ cui doi becs* dvoglavni orel; *la ~ furlane* orel furlanski (državni simbol); *Ai 3 di Avrîl, la ~ furlane e à tornât a svoletâ su la specule dal cjiscjel di Udin (Pa 02)*.

acuilee [akui'lee] *f* BOT orlica *f* (*Aquilegia vulgaris*).

Acuilee [akui'lee] *kr.i f* → **Aquilee**.

acuilin [akui'lin] *adj* orlič *m*; *nâs ~*.

acuilon [akui'lon] *m* METEO severnik *m* (veter); sever *m*, severni veter *m*, burja *f*; *il vint clamât Tramontan (Acuilon, Nort, Borèa)*

acuilonâr [akuilo'na:r] *adj* severen; *il vint ~ severnik m* (veter), severni veter *m*.

Acuin [aku'in] *priimek v*: **S. Tomâs di** ~ Sv. Tomaž Akvinski.

acuisizion [akuizitsi'on] *f* 1. akvizicija *f*, *m*, nabava *f*, nakup *m*; *Une des acuisizons plui impuartantis al è stât, tal 1982, l'acuisit dal Archivi Brisighelli (CoUd)* 2. pridobitev *f* (znanja ipd.); *la afasie bilengâl, il çurviel dai bilengâi, i sistemis di memorie doprâts inte ~ di plui lenghis (SiF 02/2)*.

acuiſt [aku'ist] (*pl acuiſcj*) *m* 1. pridobitev *m* 2. nabava *f*, nakup *m*; *l' ~ dal Archivi Brisighelli (CoUd)*

acuiſtade [akuis'tade] *f* pridobitev *m*, nabava *f*, nakup *m*.

aculà [aku'la] *adv* → **culà**

aculî [aku'li] *adv* → **culî**

aculturament [akultura'ment] *m* ETNOL akulturacija *f*.

aculturazion [akulturatsi'on] *f* ETNOL akulturacija *f*.

acumulâ [akumu'la:] *tr* 1. kopičiti, grmaditi, zbirati 2. kopičiti denar.

acumuladôr [akumula'do:r] *m* 1. zbiralec *m* 2. TEH akumulator *m*.

acumulazion [akumulatsi'on] *f* kopičenje *n*, zbiranje *n*, akumulacija *f*, akumuliranje *n*.

acupâ [aku'pa:] *tr* užalostiti; *fûr de int che mi acupe, in to podè*.

acupât [aku'pa:t] *-ade adj* užaloščen.

acuradementri [aku'ra:t] *adv* skrbno, vestno, natančno.

acurât [aku'ra:t] *-ade adj* skrben, vesten, natančen; *al fin di rifleti in mût ~ lis carateristichis des aghis di scaric (SiF 03/4)*

acuratece [akura'tet'e] *f* skrbnost *f*, natančnost *f*.

acûs [a'ku:s] *m* IGRE napoved pri kartah.

acusâ [aku'za:] *tr* 1. obdolžiti, obtožiti; *Par chescj acjdiments Kabila al à tornât a ~ il Ruande di invasion (Pa)* 2. napovedati (igro pri kvartanju).

acusabil [aku'zabil] *adj* obdolžljiv.

acusadôr [akuza'do:r] *m* 1. tožnik *m*, (ob)tožitelj *m*; *Satane par ebraic, diaul par grêc: al ûl dî «~» (Bibl-Apoc)*; *e il plui gran ~ cuintri di lui e de sô existence e provedence. (christianromanini 07/04)* 2. JUR tožilec *m*.

acusât [aku'za:t] *-ade adj* obtožen, obdolžen; *Ogni individui ~ di une malefate al è presumût nocent fintant che la sô colpe no sei stade dimostrade (Pa)*;

~ m JUR obtoženec *m*, obdolženec *m*; *in dut i acusâts a son circje 20 (Pa 03/8)*;

acusatîf [akuza'ti:f] *m* GRAM tožilnik *m*;

~, -ive adj tožilniški.

acuse [a'kuze] *f* 1. obdolžitev *f*; obtožba *f*; *Nissun ti à mitût sot ~ (lacomugne)* 2. JUR obtožba *f*, obtožnica *f*; *Ce acuse puartaiso cuintri chest om? (Bibl-Zn)*.

acustic [a'kustik] *-iche adj* 1. FIZ akustičen, zvočen; *Lis tratis plui tocjadis dal incuinament ~ causât dal trafic a son chês dongje Palme (O)*; 2. MED slušen (npr. živec); *gnerf ~* slušni živec.

acustiche [a'kustike] *f* FIZ 1. akustika *f*, nauk o zvoku 2. akustika *f*, zvočnost *f*

acût [a'ku:t] *-ude adj* 1. oster; koničast 2. **acent** ~ LING ostrivec *m*, akut *m* 3. MED oster, akuten; *Sul cont da la tossicitât acude lis micotossinis a son .. (SiF 02/1)* 4. močen, silen 5. MAT oster.

acutece [aku'tet'e] *f* 1. ostromost *f* 2. FIG bistrost, ostroumnost *f*.

acutizazion [akutidzatsi'on] *f* MED akutizacija *f* (ko postane bolezen akutna).

Açaiariis [at'ajai'riis] *f* jeklarna *f*; *la vicende dal faliment des ~ Weissenfels (La 06/2)*.

açâl [a'tʃa:l] (t. **açâr**) *m* jeklo *n*; *~ trafilât* vlečena jeklena žica; *savalon fin ~, superfluidificant acrilic e filioſ di açâr trafilât. (SiF 03/3, 97)*.

açalâ [at'ʃa:la:] *tr* jekliti, kaliti.

açalin [at'ʃa:lin] *m* kresilo *n*, kresilnik *m*; **bati l' ~ a un** FIG koga spodbujati, komu marsikaj dovoliti; *~ adj* neuklonljiv, nesklonljiv; jeklen, železen; *un temperament ~* neuklonljiv značaj.

açâr [a'tʃa:r] *m* → **açal**.

ad [ad] *prep* → **a** pred samoglasnikom; *~ in curt alore (FVG)*; *a valorizâ ~ implen il tesaur (MazzonIol)*.

adadôr [ada'do:r] *prep* → **adôr**.

adagâ [ada'ga:] *tr* namakati, napeljati vodo, (po)škropiti.

Adalbert [adal'bert] *os.i m* Adalbert *m*.

adalgò [adal'gɔ] (t. **inalgò**) *adv* nekje, v nekem določenem kraju, mestu; *lavôrs di Fanton si cjatin ancje in Friûl, in Austrie e ~. (pensemaravee)*.

adalt [a'dalt] *adv* navzgor, zgoraj, gori; *O sai ancjemò cjalâ adalt e piardimi tal cîl. (insiumps.splinder.com)*;

adalt di [a'dalt di] *prep* nad, na, čez; *e che al è plui adalt dai cûi (Bibl-Ebreos)*; *se al cjale parsore la cueste dal plan ~ Lauc (don)*

adaltrò [adal'trɔ] (t. **inaltrò**) *adv* (kje) drugje, drugod, (kam) drugam; *al volarès lavorâ ~ rad bi delal drugje (sangiorgioinsieme.it/Friulan-English.pdf)*

Adam [a'dam] *os.i m* Adam *m*; *~, fi di Diu (Bibl-Lc)*.

adaments [ada'mens] → **ad a ments**.

ad a ments [ada'mens] (t. **aments**) *adv* na pamet; *Cetantis di lôr a son stadis scritis par jessi imparadis ~ (La)*; *savê ~* znati na pamet; *tu sâs ~ ce che o cumbini. (glesie)*; *tignî ~* zapomniti si, pomniti, imeti v mislih;

Tignint ~ che il 75% dai 10 mil indotorâts dal Ateneu a son students furlans e..(Pa); vignî ~ priti na misel, na pamet, spomniti se.

adamitic [ada'mitik], **-iche** *adj* 1. Adamov 2. adamitski; **sete adamitiche** adamitska sekta.

adasi [a'dazi] *adv* počasi, polagoma, po malem, v miru; (bolj obič. **a planc**); *L'omp si jemplà la tace e al tacave a bevi ~ ~.; Li prime di peraulis di ogni rie a vâ scomenzade ~ (Natisone/cjantin).*

adasiut [adazi'ut] (demin. od **adasi**) *adv* polagoma, zelo počasi.

adat [a'dat] *adj* 1. primeren, umesten, ustrezen, pravi; sposoben; *Ma il progjet de Aulenti al è chel di un museu flessibil, ~ ancje a esposizions. (CoUd)* muzej, primeren tudi za razstave...; *Par altri chest imprest nol è ~ a rilevâ dute la complessitât dal status di cui che al fevele une lenghe di minorance. (Pa)* ..to orodje (ta pripomoček) ni primeren, da.. 2. prilagojen; privajen; adaptiran; *conservatif e pensade par rivâ al'elaborazion di un lengaç ~ 'es dibisugnis ... (La)* priti do elaboracije jezika, prilagojenega potrebam.

adatâ [ada'ta:] *tr* privaditi, prilagoditi, umestiti; usposobiti; preurediti, adaptirati; *Adatâsi ai siei ecuilibris e no ~ la tiere a lis nestris violencis e farneticazions (Pa);*

~si refl privaditi se, prilagoditi se, ravnati se; *al si adate to pari, tu puedis adatâti ancje tu;* **~si a** prilagoditi čemu/komu, adaptirati se na, privaditi se na; *Ma par rivâ ancje chest fin la educazion musicâl e varâ di adatâsi a cierts criteris particulârs.(Pa).*

adatabil [ada'tabil] *adj* prilagodljiv.

adatabilitât [adatabil'ta:t] *f* prilagodljivost *f*, *par vie des lôr carateristichis naturâls di flessibilitât, di mobilitât, di ~, di creativitât e..(Pa)*

adatament [adata'ment] *f* 1. prilagoditev *f*, prilaganje *n* 2. LIT priredba *f*; *La prime scomesse e je chê dal test che, ancje tal ~ pe sene curât di Collavino (CoUd); ~ teatrâl, televisîf* gledališka, televizijska priredba; *la cocalute [~ teatrâl dal libri „la. gabbianella Ed Il gatto” (Provincia)* 3. GRAD predelava *f*, adaptacija *f*; *I lavôrs di restaur e di ~, costâts 15 miliarts di liris (Ladins)* 4. LING adaptacija *f* 5. BIOL adaptacija *f*, prilagajanje *n*.

adatât [ada'ta:t] *adj* primeren, pristojen, umesten, sposoben, pripraven, prikladen; *Toni al è ~ par tratâ chel afâr* Toni je primeren za ta posel; *O vin di onorâ pre Checo fasint su un Friûl ~ ai timps di vuê (Union).*

adatevul [ada'tevul] *adj* popustljiv; prilagodljiv, ustrezljiv, upogljiv, odjenljiv, ki privoli; družaben, priljuden.

adebit [a'debit] *m* bremenitev *f*; *cjartis di credit e di ~, cumierç eletronic (index.regione.fvg.it/fvgroot)*

adeguament [adegu'a'ment] *m* izravnava *f*, izenačenje *n*, usklajevanje *n*, prilaganje *n*; *E je minimaliste pal fat che e pense dome a un ~ juridic o formâl (Pa 04/06).*

adeguât [adegu'a:t], **-ade** *adj* primeren, ustrezen, usklajen; *ancje se, bisugne dîlu, il spazi risiervât ae lenghe di chê int che e seguîs il servîzi informatîf nol è par nuie ~. (Pa).*

adeguatece [adegu'a:t] *f* primernost *f*, ustreznost *f*, usklajenost *f*; *Par chel che al riguarde la ~ de lenghe furlane a lis sciencis e a lis tecnologjiis mi pâre che (Pa 04/02).*

adeguatementri [adegu'a'tementri] *adv* primerno, ustrežno; *No si sa mai se lis peraulis a sedin justis par “rapresentâ” ~ chel che si vîf. (Pa 03/12)*

Adelaide [ade'laide] *os.i.f* Adela *f*; *Al è un nom, dut infîr al è ~, ma nissun mi clame plui cussî. (Tolazzi).*

??Adelchi ['] *os.i.m* *Desideri al ven cjapât presonâr, ~ copât. (lestizza).*

Adeline [ade'line] *os.i.f* Adela *f*.

adempi [a'dempi] (t. **adempî**) *tr* izpolniti, izpolnjevati, izvršiti;

~ it izpolniti, izvršiti; *~ al zurament* izpolniti prisego; *~si refl* uresničiti se.

adempî [adem'pi:] *it* → **adempi**.

adempibil [adem'pibil] *adj* izpolnljiv, izvršljiv.

adempiment [adempi'ment] *m* izpolnitev *f*, izvršitev *f*, izvrševanje *n*; *b.e viôt dai adempiments previodûts di chest regolament su lis adesions al Centri (CIRF).*

aderence [ade'rent[e]f] 1. prileganje *n* 2. FIZ aderenza *f*, sprijetost *f*; *Lis dificolitâts a consistin tal cjatâ la fibre e il materiâl che a vedi une ~ suficient cum la malte (o miôr, il ... (SiF)* 3. zvesto tolmačenje 3. zveza *f*, stik *m*, poznanstvo *n*.

aderent [ade'rent] *adj* prilegajoč se;

~ m pristaš *m*, privrženec *m*; *Siei orghins a son la Assemblee dai Aderents, il Consei Direttîf e il Diretôr. (CIRF).*

aderî [ade'ri:] *it* 1. oprijeti se, držati se česa 2. pridružiti se, pristopiti, soglašati; sprejeti; *Fintremai cumò a àn aderît al Cirf plui di une trentine di studiôs. (CIRF)*

adesîf [ade'zi:f] **-ve** *adj* pritrtilen; lepljiv, prilepljiv, sprijemljiv, lepilen, samolepilen; *~ m* 1. lepilo *n*; 2. plakat *m*, lepak *m* *cualchi zovin gotic le à piturade in mût originâl e al à tacât cualchi biel ~ dal so grup preferît. (Ta)*

adesion [adezi'on] *f* 1. FIG pristanek *m*, privolitev *f*, sprejemanje *n*; pritrdivitev *f* (mnenju ipd.); *Pardut la ~ al siopar e à passât l'80%, cun pichis dongje dal 100% a Pordenon. (O 19/5/2001);* 2. FIZ adhezija *f*, sprijemnost *f* 3. sprijemanje *n*, sprijetje *n*, sprijetost *f*, prileganje *n*.

adestrâ [ades'tra:] *tr* vaditi, uriti, učiti;

~si refl vaditi se, uriti se.

adestrament [adestra'ment] *m* vadba *f*, urjenje *n*, usposabljanje *n*; *Le costituzion e l'~ dal vèr cuarp armât podarès jessi demandât a le organizzazion de NATO (ALF); ~ profesionâl* strokovno usposabljanje *n*.

adet [a'det] *adj* 1. dodeljen, pripadajoč; *intant che il mestri Beno Nadale al è lu ~ aes publiclis relazions (Natisone/tellini)* 2. določen, namenjen;

~ m 1. uslužbenec *m*; *la matine di sabide un ~ de dite che (CoUd); l'~ al sportel al sarâ pursî impegnât te traduzion di tescj e documents (La 05/6)* 2. ataše *m*.

adiabatic [adia'batik], **-iche** *adj* FIZ neprehoden za toplotno, adiabatan.

adiabatisim [adiaba'tizim] *m* FIZ adiabatizem.

adiacence [adia't'ent[e]f] *f* bližina *f*, sosedstvo *n*, okolica *f*.

adiacent [adia't'ent] *adj* bližnji, sosedni; *Si fonde, disîn, su lis probabilitâts di transizion jenfri peraulis adiacentis intal test, o miôr jenfri i lôr segnacui. (SiF 02/1).*

adiaterman [adiater'man] *adj* FIZ neprepusten za toplotne žarke, adiatermen.

adibî [adi'bi:] *tr* nameniti (čemu), uporabiti, uporabljati; *Dôs alis dal capanon plui grant a son adibidis a fâ sunâ i complès contemporaneamentri.(Ta)*

adietîf [adie'ti:f] *m* LING pridevnik *m*, adjektiv *m*; *doprant chel ~, “etnichis”, che al jere stât ... (SiF 03/3)*

adietivâ [adieti'va:] *tr* LING 1. adjektivizirati 2. uporabljati pridevnike.

adietivâl [adieti'va:l] *adj* LING pridevniški, adjektiven.

adietivât [adieti'va:t], **-ade** *adj* LING adjektiviziran.
adietivazion [adietivatsi'on] *f* LING adjektivizacija *f*, uporaba pridevnikov.

adimensionâl [adimensio'na:l] *adj* FIZ, MAT adimensionalen, nedimensionalen (*SiF 03/4, 73-84*).

ad implen [adim'plen] (t. **adimplen**) *adv* 1. (na) splošno, brez razlike, v celoti, skupno; ~ *fevelant* na splošno rečeno 2. ponavadi, v glavnem, (na) splošno; *la glesie di une volte po ~ / no veve che un altâr par celebrâ* 4. popolnoma, strnjeno, množično, celotno, vkupno; *il prin e l'unic sfuei che al sedi scrit ~ te nestre lenghe* 5. docela, popolnoma; → *in plen*.

adin [a'din] *m* 1. koštrun *m*; konj skopljenec *m*; → **cjastron** 2. skopljenec *m*, evnuh *m*.

ad in cuatri [adinku'atri] *adv* 1. štiri po štiri, štiri na enkrat 2. najhitreje; *il câr j trotave ~*.

ad in doi [adin'doi] *adv* dva po dva, dva na enkrat, obadva, v dvoje; *cuant che ~ speravin* ko sva obadva upala.

ad in dopli [adin'dɔpli-] (t. **adindoplis**, **indoplis**) *adv* 1. dvojno, dvakrat; *Un popul e la sô lenghe a son leâts ~ cul teritori. (Pa)*; *dopo che al è ~ maridât* potem ko je bil že dvakrat poročen 2. po dva, dva na enkrat; *fasê lis scjalis ~ stopiti na vsako drugo stopnico; al ~ ti cres la baldorie*

ad in doplis [adin'dɔplis] *adv* → **adindopli**.

adingrap [adin'grap] *adv* → **grap**.

adingrum [adin'grum] *adv* v izobilju, na kupe, v množici, množično; *a levin copant ducj i gjats par fâju sul spêt, e forsit ancje cualchi cjan e pantianis po ~ (A)*.

adinton [adin'ton] *v*: **lâ jù** ~ (~s) na tla telebniti.

adipic [a'dipic], **-iche** *adj* KEM adipinski; **acit** ~ adipinska kislina.

adipôs [adi'po:s], **-ose** *adj* MED (bolezensko) debel, tolst, masten; **tessût** ~ MED mastno tkivo.

adipositât [adipozi'ta:t] *f* MED (bolezen) debelost *f*, zamaščenost *f*.

adiriture [adiri'ture] *adv* naravnost; takoj; *Dulà che, ~, no nus tocje lotâ sôl pe libertât de religjon, ma ~ pe libertât de culture (Predicje Glesie Stât 1977)*

Adis [adis] (t. **Adize**) *r.i. m* Adiza *f* (IT Adige).

Adis Abebe [adis a'bebe] *kr.i m* Adis Abeba *f* (glavno mesto Etiopije).

adisonian [adizoni'an] *adj* MED Addisonov; ~ *m* bolnik z Addisonovo boleznijo.

adit [adit] *m* (t. FIG) vohod *m*, dohod *m*, prehod *m*; *cence violentâ, cence nancje dâ ~ a pensâ che di daûr a sedin dome grançj interès economics. (Pa 06/1)*.

aditîf [adi'ti:f], **-ive** *adj* 1. MAT seštevalen, aditiven; 2. FIG seštevalen, aditiven; dodaten; *In tal câs particolâr dal gruessam, la contaminazion e je par solit un fenomen ~ (SiF02/1)*; ~ *m* KEM aditiv *m*.

Adize [a'didže] *r.i.f* → **Adis**.

adizion [aditsi'on] *f* 1. MAT seštevanje *n*; *al è une ~ di compits plui semplics. (SiF 02/2)* 2. pristavek *m*, dodatek *m*.

adizionâ [aditsio'na:] *tr* sešteti, seštevati.

adizionâl [aditsio'na:l] *adj* dodaten, postranski.

ADL [] *kratica* > *Atlant Lenghistic dal Ladìn Dolomitan* Jezikoslovni atlas dolomitske latinščine (*La*)

admosfere [admos'fere] → *atmosfera*.

admosferic [admos'ferik], **-iche** → *atmosferic*.

Adolf [a'dɔlf] *os.i. m* Adolf *m*.

adoncje [a'donqe] *co* → **doncje**.

Adonis [a'dɔnis] *m* 1. MIT Adonis *m* 2. FIG leptec *m*.

ad ôr di [a'do:r] (OLF) *prep* na robu (+ gen.); ob, poleg; *passant ~ dal mâr di Galilee, al viodè Simon e Andree ..(Bibl-Marc)*; ~ **de strade** ob cesti; ~ **dal troi** ob poti.

adorâ [ado'ra:] *tr* 1. REL častiti (Boga); *O vin viodude la so stele a soreli jevât e o sin vignûts a ~ il Signor. (glesie)* 2. oboževati, nadvse ljubiti, imeti rad; *Personalmentri o adori la part che Pupi Avati al veve pensât par te in "Regâl di Nadâl". (Leng)*.

adorabil [ado'rabil] *tr* oboževanja vreden, čudovit, ljubek; *Al diseve che i fruts piçui a son adorabii (Bel)* ..da so majhni otroci čudoviti..

adoradôr [adora'do:r] *m* 1. REL častilec *m* 2.

oboževalec *m*, častilec *m*; ~s *des lôr stessis oassions*

adorazion [adoratsi'on] *f* 1. REL čaščenje *n*, češčenje *n*; *Podaspò la catidrâl e restarà vierte pe ~ fin miezegnot ..(Pa)* 2. oboževanje *n*.

adore [a'dɔre] *adv* zgodaj, rano; *o torni plui ~ chest an letos bom prišel bolj zgodaj*; **rivâ** ~ **di** → **rivâ.**; **masse** ~ prezgodaj; *isal masse adore par meti alc sot i dincj (Sg)*; deriv. **adorone**, **adorute**, **adoruce**;

adoremus (t. **ad oremus**) *v*: **clamâ cdn** ~ z nekomu obračunati; **vignî** ~ priti to bista; *come chel dai marçjâts e l'avvocazia de vile di Codroip, ma, vignint ~, cui che al è paron jure suo (Mar)*

Adorgnan [ador'nan] *kr. i m* (Tresesin) Adorgnana; *Il le dai 6 ai 8 di Fevrâr, a ~ di Tresesin e va indevant la fieste di "Sante Palonie" (Pa)*.

adotâ [ado'ta:] *tr* 1. posvojiti, adoptirati; *Dopo vê cjatât l'animâl di ~ (CoUd)* 2. FIG sprejeti, odločiti se za, prevzeti; *viodi ricognossude la dignitât di lenghe al furlan, ~ une bandere ladine .. (La)* 3. uporabljati, uporabiti; *metint che la Provincie autonome di Bolsan a decreti (par leç) di ~ il ladin standard tai documents ufficîi (La)*.

adotade [ado'tade] *f* posvojenka *f*.

adotabil [ado'tabil] *adj* sprejemljiv.

adotant [ado'tant] *m* JUR posvojitelj *m*.

adotât [ado'ta:t] *m* posvojenec *m*.

adotîf [ado'ti:f], **-ive** *adj* posvojen, posinovljen; adoptiven.

adozion [adotsi'on] *m* 1. posvojitve *f*, adoptiranje *n*; adopcija *f*; **patrie di** ~ posvojena domovina; *tancj a àn preferit restâ inte tiere diventade patrie di ~ là che a puedin cressi e educâ i lôr fis (Pa 03/2)*; 2. FIG sprejetje *n*, prevzemanje *n*; *pûr palesant l'impuartance de ~ al mancûl di un "minimum" di tutele. (Pa 7/2000)*

adrenalin [adrena'lin] *f* MED adrenalin *m*.

adreture [adre'ture] *adv* → **dreture**.

Adrian [adri'an] *os.i m* Hadrijan *m*, Adrijan *m*; *O vuei lei e scrivi la mê lenghe di ~ Cescje (Pa)*.

Adrianopol [adria'nɔpul] *kr.i f* Odrin *m* (tur. Edirne).

adriatic [adri'atic], **-iche** *adj* jadranski; **cueste adriatiche** jadranska obala;

~ *m* **Adriatic** Jadransko morje; **Adriatic Disore** (t. **Adriatic di Sore**) *che ancje ogni pussibilitât di monopoli sul trafic puartuâl dal Adriatic Disore. (Pa 03/6)*.

Adrie [adrie] *kr.i f* Jadran *m*; *la Vie Anie che, traviars Concuardie e Padue, e menave a ~ e per Italiis..(bassafriulana)*; **Alpe** ~ Alpe Adrija; **PES LENGHIS DI ALP ADRIE, 2004 (Pa)**.

adsorbent [adsorb'ent] *adj* FIZ, KEM adsorpcijski; ~ *m* FIZ, KEM adsorbent *m*, adsorpcijsko sredstvo.

adstrât [ad'stra:t] *m* LING adstrat *m*, prvine sosednjega jezika v danem jeziku.

aduès [adu'es] *adv* na hrbtu, na sebi (*bolj obiç. intôr*); ~ *prep* 1. proti, nasproti, napram, na; *o ai fat jemplâ di bieì concui i granârs, par trajiu ~ al nimî*; 2. tik poleg, ob; *la miôr Capele e je a çampe, jentrant, ~ il mûr a mieze navade*.

adulâ [adu'la] *adv* in *co* → *dulâ*.

adulâ [adu'la:] *tr* prilizovati se, laskati komu; ~*si refl* precejnjevati se, domišljati si.

aduladôr [adula'do:r] *m* prilizovalec *m*, laskavec *m*; ~, -*ore adj* laskajoç, priliznjen.

adulazion [adulatsi'on] *f* laskanje *n*, prilizovanje *n*.

adult [a'dult] *m* odrasel *m*, dorasel *m* (çlovek); *une femine, se o sin adollessents si pues fâ fente di jessi un ~. (mediateca-codroipo)*;

adultar [a'dultar] *adj* prešušten, vlačugarski; *Une gjernassie triste e adultare e çîr un segn (Bibl-Mt)*; *m* prešuštnik *m*; *i ~s. //lat. adulter*.

adultare [a'dultare] *f* prešuštnica *f*, vlačuga *f*.

adulterâ [adulte'ra:] *tr* 1. ponarediti, ponarejati 2. FIG pokvariti, spriditi.

adulterazion [adulteratsi'on] *f* ponarejanje *n*, ponaredba *f*.

adulteri [adul'teri] *m* prešuštvo *n*; *fâ ~* prešuštvo; *Chel che al mande vie la so femine e al spose une altre al fâs ~ e ancje chel che al spose une mandade vie dal om al fâs ~».* (*Bibl-Lc*).

adulterin [adulte'rin] *adj* prešušten, prešuštniški; nezakonski.

adun [a'dun] *adv* skupaj, vkup, na enkrat; *clamâ ~* sklicati; *Par chest si à decidût di clamâ adun in maniere straordenarie, lunis che al ven ...*

(*Onde*); *meti ~* zbrati; združiti; *deventâ ancje un imprest par meti ~ peraulis specialistichis e insiorâ il Coretôr Ortografic (SiF)*; *metisi ~* zbrati se; združiti se; *I sociâldemocraticis si metaran ~ cun Gnove Slovenie (NSi)*; *tignû ~* → *tignû*.

adun cun [a'dun 'kun] *prep* skupaj *z*; *Chest organisim al varès di lavorâ ~ cuntun centri regionâl (Onde)*;

adunance [adu'nant'e] *f* 1. zbor *m*, zborovanje *n*, sestanek *m*; *Infat, se tune vuestre ~ al jentre un sior, vistût in gringule e cul anel di aur (Bibl-Let-Jacun)*; *Zornade di adunancis: jo o larai ae assemblee anuâl (christianromanini 07/03)* 2. ARH društvo *n*.

aduncje [a'dunçe] *co* → *doncje*.

adusi [a'duzi] (*adûs, adusis, adûs*; *p adusût in adot*) *tr* 1. prinesti, pri-, do-vesti 2. navesti, navajati; sklicevati se (na).

ae ['ae] (t. **a la**) *art* < a + la; *a àn di rivâ ae Biblioteche (Codroip, Avis)* morajo prispeti v knjižnico..

ael ['ael] *vpr. zaim.* → *aial*; - *Cui us ael scorsâts? Sotie? (Tolazzi)*

aer ['aer] *m* → *aiar*.

aero- [a'ero] *prvi del v zloženkah* sl. aero-, zrako- (*v zvezi z zrakom, letalstvom*).

aereo [a'ereo] *m* (*it.*) letalo *n*.

aerobi [ae'rɔbi] *adj* BIOL aeroben.

aerobic [ae'rɔbik], -*iche adj* 1. BIOL aeroben (ki zahteva kisik za življenje, delovanje); *Biostabilizâ in maniere aerobiche la part organiche cu la produzion di compost (CoUd)*; *de biodegradazion dal carboni organic in condizions aerobichis. (SiF 03/4, 73-84)*

2. ŠP aeroben; **gjinastiche aerobiche** aerobna telovadba.

aerobiche [ae'robike] *f* aerobika *f*; *int che e fâs ducj i sports di chest mont, che e cognos dutis lis dietis e lis gjnastichis e lis aerobichis ma no cjante, no rît (Bel)*;

aerobiose [aerobi'oze] *f* BIOL aerobioza *f*.

aerobrigade [aerobri'gade] *f* VOJ letalska brigada *f*.

aerobus [a'ero'bus] *m* srednje veliko letalo, aerobus *m*.

aeroclub [aero'klub] *m* aeroklub *m*.

aerodine [aero'dine] *m* aerodin *m*, letalo lažje od zraka.

aerodinamic [aerodi'namik], -*iche f* FIZ aerodinamičen; *linee aerodinamiche* aerodinamična linija *f*.

aerodinamiche [aerodi'namike] *f* FIZ aerodinamika *f*.

aerodinamicitât [aerodinamit'i'ta:t] *f* FIZ

aerodinamika *f*.

aerofagjie [aerofa'gje] *f* MED aerofagija *f* (bolezen pri kateri se požira zrak).

aerofâr [aero'fa:r] *m* letališki svetilnik *m*.

aerofon [ae'rɔfon] *m* aerofon *m*.

aerofotografie [aerofotogra'fie] *f* aerofotografija *f*, fotografiranje iz zraka.

aerofotogram [aerofoto'gram] *m* GEODEZ posnetek iz zraka (za izdelavo kart).

aerofotogrametric [aerofotogra'metrik], -*iche adj* GEODEZ aerofotogrametričen.

aerofotogrametrie [aerofotogra'metrie] *f* GEODEZ aerofotogrametrija *f*.

aerograf [ae'rɔgraf] *m* ART brizgalna pištola *f*.

aerografic [aero'grafik], -*iche adj* ART aerografičen.

aerografie [aerogra'fie] *f* ART aerografija *f* (*z brizgalno pištolo*).

aerografist [aerogra'fist] (*pl aerografiscj*) *f* ART aerografist *m*.

aerogram [aero'gram] *m* letalska pošiljka *f*.

aerolinee [aero'linee] *f* letalska linija *f*.

aerolit [ae'rɔlit] *m* GEOL aerolit *m*.

aerolitic [ae'rɔlit], -*iche adj* GEOL aerolitičen.

aerologjic [aerolo'gje] *f* METEO aerologičen.

aerologjie [aerolo'gje] *f* METEO aerologija *f*,

aeromaritim [aeroma'ritim] *adj* letalsko-pomorski.

aeromecanic [aerome'kanik] *f* aeromehanski.

aeromecaniche [aerome'kanike] *f* aeromehanika *f*.

aerometri [ae'rɔmetri] *m* FIZ aerometer *m*.

aeromobil [aero'mɔbil] *m* letalo *n*, zrakoplov *m*.

aeromodel [aeromo'del] *m* letalski model.

aeromodelisim [aeromode'lizim] *m* letalsko modelarstvo.

aeromodelist [aeromode'list] *m* letalski modelar.

aeronâf [aero'na:f] *f* 1. zrakoplov *m*, cepelin *m* 2. vesoljska ladja.

aeronaut [aero'naut] *m* letalec *m*, zrakoplovec *m*; *Devant di me al jere chel zovin aeronaute furlan. (Ta)*

aeronautic [aero'nautik], -*iche adj* zrakoploven, letalski.

aeronautiche [aero'nautike] *f* letalstvo *n*, zrakoplovstvo *n*; *Dai 13 ai 31 di Decembar mostris su l'aeronautiche li de Universitât, ai Riçs di Udin.. (Pa12/03)*.

aeronavâl [aerona'va:l] *adj* pomorskozračni.

aeronavigazion [aeronavigatsi'on] *f* zračn navigacija.

aeroplan [aero'plan] *m* letalo *n*, aeroplan *m*; *ae stesse maniere tal mai dal 1944cuant che un ~ di combatiment todesc (CoCamp) // < aeroplane=aero+plane (izpelj. od lat. planus=plan)*.

aeropuart [aeropu'art] *m* letališče *n*, aerodrom *m*; ~ *civil* civilno letališče; ~ *militâr* vojaško letališče; *Tal cjadalan di fondazion dal ~ militâr merecan di Davian, ai 15 di Fevrâr (Pa)*.

aeropuartâl [aeropuar'ta:l] *adj* letališki, aerodromski; *E no si à di dismenteâsi dai dams che a divegnin propit de ativitât ~, che a son leâts al sveal dai avions (Pa)*.

aeropueste [aeropuar'ta:l] *f* zračna pošta.

aeropuestâl [aeropues'ta:l] *adj* nanašajoč se na letalsko pošto; ~ *m* poštno letalo.

aeroreatôr [aerorea'to:r] *m* aeroreaktor *m*.

aerorimesse [aerori'mese] *f* hangar *m*.

aeroscop [aero'skɔp] *m* aeroskop *m*.

aerosfere [aero'sfere] *f* FIZ aerosfera *f*, atmosfera *f*.

aerosol [aero'sɔl] *f* FIZ, MED aerosol *m*.

aerosolterapije [aerosoltera'pie] *f* MED aerosolterapija *f*.

aerospazi [aero'spatsi] *m* zrakoplovstvo *f*, letalstvo *f*??

aerospaziâl [aerospatsi'a:l] *adj* zrakoploven, letalski; *Al è l'areoplan plui strani che il cîl dal salon ~ di Le Bourget al vedi forsî mai ospitât. (Macjeu)*

aerostât [aero'sta:t] *m* balon *m*, zrakoplov *m*, aerostat *m*, aerostatičen.

aerostatic [aero'statik], **-iche** *adj* aerostatičen.

aerostatiche [aero'statike] *f* aerostatika *f*.

aerostaticitât [aerostatit'i'ta:t] *f* aerostatičnost *f*.

aerostazion [aerostatsi'on] *f* letališko poslopje.

aerotaxi [aero'taksi] *m* aerotaksi *m*.

aerotechniche [aero'teknike] *f* letalska tehnika *f*.

aerotraspuart [aerotraspu'art] *m* aerotransport *m*, letalski prevoz.

aerotraspuartâ [aerotraspuar'ta:] *tr* prepeljati z letalom.

aerotraspuartât [aerotraspuarta:t], **-ade** *adj* prepeljan z letalom.

aerovie [aero'vie] *f* zračni koridor *m*.

aes ['aes] (t. **a lis**) *art* a + lis; *aes 17 di sabide 13 ducj in place a Udin! ... (Leng)*

âf ['a:f] *f* (pl. ['a:s], ['a:fs]) čebela *f*; *La ~ e je piçule fra lis bestis (Bibl-FidiSirac)*.

afabil [a'fabil] *adj* priljuden, vljuden, prijazen, ljubezniv; → *intran*, *degneul*.

afabilitât [afabili'ta:t] *f* vljudnost *f*, prijaznost *f*, ljubeznivost *f*.

afabilmentri [afabil'mentri] *adv* prijazno, ljubeznivo, vljudno.

afamâ [afa'ma:] *tr* → *famâ*.

afan [a'fan] *m* težko dihanje *n*, zasoplost *f*, muka *f*, zadihanost *f*; *Son cussî fûr cul cjâf, cussî pierdûts tal lôr fuart ~, che fin lis robis cence vite a scomencin a fâur dam. (ShW)*.

afanôs [afa'no:s], **-ose** *adj* zasopel, zadihan; *al so cori ~ berlant tal silenzi de gnot. (glesie)*.

afâr [a'fa:r] *m* 1. posel *m*, opravek *m*, zadeva *f*, resna zadeva *f*; kupčija *f*; *disbratâ un ~* urediti nek posel/ neko stvar, zadevo; *distrigâ un ~* izvesti nek posel; *un ~ strac* slab/ težek/ grd posel, resna zadeva; *al è un ~ di fat* dejstvo je; *al è ~ finît* ves trud je zamanj; *sotsegretari pai afârs forescj* podsekretar za zunanje zadeve; ~ *internis* notranje zadeve; 2. težava *f*, problem *m*, zagata *f*; ~ *seri* resna zadeva; *ma cuei la polente al jere za un ~ seri. (Sg)*;

3. FIG predmet *m*, objekt *m*, namen *m*, vprašanje *n* 4. priprava *f*, orodje *n*, oprava *f*, reč *f*, stvar *f*; *nol è apene metût in salf l'~ / che al capite un dotôr in chirurgjie* 5. važnost *f*, vrednost *f*, vrednota *f*; *o sclabaci cualchi viers di pôc ~*.

afarisim [afa'rizim] *m* nepošteno, brezobzirno poslovanjem špekulantstvo *n*.

afarist (pl *afarisej*) [afa'rist] *m* 1. poslovnež *m* 2. špekulant *m*, nepošten trgovec *m*; *epûr al jere un omp prudent, un ~*.

afaristic [afa'ristik], **-iche** *adj* poslovno brezobziren, nepošten, špekulantski.

afaron [afa'ron] *m* velik posel *m*; *Cun lôr a veve fat afarons, a jere diventade siore (JM)*

afasic [a'fazik], **-iche** *adj* MED afazičen; *Il fat che S.J. nol ves nissun disturp ~ ma dome problemis inte juste sielte des lenghis (SiF 02/1)*.

afasie [afa'zie] *f* MED afazija *f*; *In altris voris di scandai de produzion linguistiche, come il test pe ~ bilengâl (Uniud)*.

afasiologjic [afazio'l zie] *f* MED afazija II "panorame afasiologjic" *al è incressût intai ultins agns dal Setante cui studis su la raprezentazion dal lengaç intai bilengâi cu la stimolazion eletriche de scuarce cerebrâl (SiF 03/4, 97-114)*

afasiologjie [afa'zie] *f* MED afazija I *studis di afasiologjie a puedin dimostrâ se une determinade regjon cerebrâl e je necessarie par un component dal lengaç (SiF 03/4, 97-114)*

afat [a'fat] *adv* popolnoma, vsekakor; *mi àn disvoiat ~ dai miei lavôrs*.

afeli [a'feli] *m* ASTR odsončje *n*, afelij *m*.

afarent [afe'rent] ?? *professors aferents*; *e pues dipendi dal numar di students iscrîts , dal numar di professors aferents (SiF 02/1, 209)*.

aferesi [a'ferezi] *f* LING afereza *f* (opuščanje črke ali zloga na začetku besede).

afermâ [afer'ma:] *tr* trditi, zagotoviti; pritrditi; *di un At di Intese che al torne a ~ i principis e i impegnis promovûts dal Progjet. (CoUd)*

afermabil [afer'mabil] *adj* zagotovljiv, ki ga je mogoče trditi, potrditi.

afermatîf [aferma'ti:f], **-ive** *adj* 1. trdilen, pritrdilen 2. GRAM afermativen, pritrdilen; *XI pozizion: negazion: A = afermative (forme dal non no negative). (SiF 02/1)*

afermative [aferma'tive] *f* JUR potrditev *f*, pritrditev *f*.

afermativementri [afermative'mentri] *adv* trdilen, pritrdilen.

afermazion [afermatsi'on] *f* 1. trditev *f*, pritrditev *f*; *Une identitât riscuvierte che ..., ma come ~ gjenerose dai valôrs fondants di un popul e des sôs radris. (La)* 2. afirmacija *f*

3. GRAM pritrditev *f*; *Averbis di ~: ancje, apont, ben, biel in pont, cence dubi (Pa/lenghe)*.

afetîf [afe'tîf] → *afietîf*.

afetuôs [afetu'o:s], **-ose** *adj* prisrčen, ljubezniv, prijazen; nežen, ljubeč; *in chescj dîs il gno pinsîr ~ e ricognossint al svuale tai cimitieris (glesie)*.

afetuosementri [afetuoze'mentri] *adv* prisrčno, nežno, ljubeče.

afetuositât [afetuozi'ta:t] *f* prisrčnost *f*, ljubeznivost *f*, prijaznost *f*.

afetivitât [afetivi'ta:t] *f* → *afietivitât*.

afetivementri [afietiva'mentri] → *afietivementri*.

afezion [afetsi'on] *f* 1. nagnjenje *n*, ljubezen *f*, naklonjenost *f* 2. MED bolezen *f*, afekcija *f*, trpljenje *n*.

afezionâ [afetsio'na:] *tr* spoprijateljiti, pridobiti (koga), vzbuditi ljubezen.

afezionât [afetsio'na:t], **-ade** *adj* vdan, privržen, zvest, navezan; *dongje Gjenue, a cjase di Alberto Della Ragione, so afezionât colezionist, fintremai cuant che al torne a Rome tal '44.* (CoUd).

afgan [af'gan] *adj* afganistanski; *che al à stimât plui di 7 mil vitimis te vuere afgane* (Pa 03/11); ~ **Afgan** Afganistanec *m*; *i talibans no son araps, cemût che si à dite dai afgans, ma a son indoeuropeans;* (Pa)

Afgane [af'gane] *f* Afganistanka *f*.

Afganistan [afganis'tan] *kr. i m* Afganistan *m*; *vuere dal ~ afganistanska vojna; ma il ministri cumò al è masse impegnât a fâ concorince ai "marines" merecans te vuere dal ~;* (Pa 02).

afidâ [afi'da:] *tr* zaupati (komu kaj); *Dal rest purpûr il regjissêr Atom Egoyan al à afidât, za fa 2 agns, a un film di fantasie, "Ararat", la funzion di reclamâ chê trimende realtât storiche.* (Pa 04/06); ~**si** *refl* zanesti se.

afidabil [afi'dabil] *adj* zanesljiv, zaupanja vreden.

afidabilitât [afidabili'ta:t] *f* zanesljivost *f*; *Ultims par cualitâts pastorâls, par inteligjence, par virtût, par ubidience e ~.* (BelAlci); **teorie de** ~ teorija zanesljivosti; *in plui il progjet des bariduris pare claps al varâ di vignî disvilupât secont de teorie de ~* ("Reliability Design") (SiF 03/4, 47-59).

afidament [afida'ment] *m* 1. zaupanje *n*, izročanje *n* (zneska ipd.); ~ *definitf dai lavôrs a la imprese "Alpe Costruzioni Srl" di Udin;* ..(CoUd) 2. jamstvo *n*, zagotovilo *n*; **fâ ~ sù cdn, alc** zanesti se na koga, kaj; *Pai obietfs pui granj si scuegnarâ fâ ~ su lis autoritâts publicis* (Pa); *no podeve fâ ~ ni suntun miedi e ni su altri personâl sanitari.* (La 05/7)

afidavit [afi'davit] *m* JUR afidavit *m* (garancijsko pismo).

afiet [afi'et] *m* čustvo *n*, nagnjenje *n*, ljubezen *f*, nežnost *f*; **cjapâ ~ par un** čutiti nekaj za nekoga; **presi di ~** ljubiteljska cena *f*; **vê in ~ alc, vê ~ par** nekaj/nekdo biti nekemu pri srcu; *Se i patriarcjis venezian a vessin vût un fregul di ~ pe lôr glesie* (Natisone/furlanis).

afietif [afie'ti:f] *adj* 1. strasten, čustven, prijateljski, čuten; *Une tiere uniche ancje par resons afetivis.* (Pa 02); *Si è rivâts al procès no parvie dal lôr rapuart ~,* (Bel) 2. PSIH afektiven.

afietivementri [afetive'mentri] *adv* strastno, čustveno; afektivno.

afietivitât [afietivi'ta:t] *f* čustvenost *f*, afektivnost *f*; *chel furlan, che al vif la dimension de ~ cun discrezion, equilibri e cussience mature* (Pa 03/2); *dulà che amôr e ~ si incrosis un cul altri.* (La 05/12).

afietôs [afie'to:s] *adj* prisrčen, ljubezniv, nežen; *tal so cjalâ ~.*

afietosetât [afietoze'ta:t] *f* prisrčnost *f*, ljubeznivost *f*, prijaznost *f*.

afiliazion [afiliasi'on] *f* JUR afiliacija *f*, dajanje *n*, izročanje *n*.

a fin che [afin'ke] *co* da (bi) (namenilno); → **fin I**.

afinâ [afi'na:] *tr* 1. ostriti, naostriti, brusiti 2. FIG izostriti, izpopolniti, izboljšati; *altri sistem par ~ la capacitât critiche dal frut* (Pa).

afinitât [afini'ta:t] *f* 1. (t. FIG) podobnost *f*, sorodnost *f*; *par viodi se tra i doi si podeve cjatâ cualchi ~.* (Bel); 2. nagnjenje *n*, naklonjenost *f*, simpatija *f*, sorodnost *f*, afiniteta *f* 3. KEM afiniteta *f*; *La cuantitât di FBI e je*

stade misurade cuntun sisteme comerciâl di cromatografie di ~ (Fumitest Vicam). (SiF 02/1).

afirmâ [afir'ma:] *tr* (po)trditi, pritrditi, podpreti; *al à approfîtât Triest che, olmant la mancjance di cualsisei limit, al à superât i ultins intops par ~ cun fuarce la sô primazie..* (La 04/11); → **contindî**;

~**si** *refl* 1. potrditi se.

2. poistovetiti se; *che al veve un sens afirmâsi come latins o romans* (La).

afirmâsi [afir'ma:si] *m* udejstvovanje *n*, uresničitev *f* (potrjuje se, uresničuje se); *La pluralitât des lenghis no inderedie l'~ di un Impêr universâl unic* (Pa).

afirmazion [afirmatsi'on] *f* potrditev *f*, pritrdilo *n*; *potrdilo n, zagotovilo n; (splošno) uspeh m; ~ che e sa di integralisim.* (Pa 2002).

afit [a'fit] *m* najem *m*, zakup *m*; *Un om di Dolegnan al leve a menâ l'~ al paron che al stave a Puçui.* (Natisone/miti).

afitâ [afi'ta:] *tr* 1. oddati, oddajati v najem, v zakup; **cjamare di ~** (Sg) najemniška soba 2. najeti, najemati, vzeti v najem.

afituâl [afitu'a:l] *adj* najemniški, najemen;

~ *m* najemnik *m*, zakupnik *m*; *Te Bibie Diu al declare che la tiere e je sô, e nô oms o sin incuilins, afituâi, di passaç* (Pa 06/1).

aflatossine [aflato'sine] *m* KEM aflatoksin *m*; *Daspò da lis aflatossinis a son stadis scuviertis une vore di altris micotossinis* (SiF 02/1, 31-45).

aflizi [a'fli:zi] (*afliç* [-'it] / *afliç, aflizis, afliç* [-'it] / *afliç*; *p aflizât in aflit* [-'it]) *tr* (u)žalostiti, trpinčiti, mučiti; *malaiis che a aflizin la umanitât.*

afliZION [afli:zi'on] *f* žalost *f*, bridkost *f*, žalovanje *n*;

afluence [aflu'ent] *f* 1. pritekanje *n*, dotok *m* 2. množica *f* (ljudi), naval *m*; udeležba *f* (npr. v volitvah); *Par chel che al inten la ~ al vôt, la partecipazion plui alte si le à vude a Premariâs* (Onde).

afluent [aflu'ent] *adj* pritočen;

~ *m* pritok *m*; *e ~ dal fiort une vore font di Bra Viken* (CoUd).

afni [afni] *m* KEM hafnij (*Hf*).

afolâ [afo'la:] *tr* napolniti, nagnesti.

afolament [afola'ment] *m* gneča *f*, naval *m*, množica *f* (ljudi); *I organizadôrs a consein di sielzi i dîs di vore pe visite, par sconzurâ afolaments discomuts.* (Pa)

afolât [afo'la:t], **-ade** *adj* nabito poln.

afon [afon] *adj* brez glasu.

afonie [afo'nie] *f* MED brezglasnost *f*, afonija *f*.

afonz [a'fontz] *adv* → **fonz, dafonz**.

aforisim [afo'rizim] *f* → **aforisme**.

aforisme [afo'rizme] *f* izrek *m*, aforizem *m*.

aforistic [afo'ristik], **-iche** *adj* aforističen, duhovit, jedrnat.

aforistichementri [aforistike'mentri] *adv* aforistično.

afositât [afozi'ta:t] *f* soparica *f*, soparnost *f*.

afossament [afosa'ment] *m* izkop jarka; *la preocupazion, par chel che al sarâ, di tantis fameis, l'~ di une intiere valade.* (Pa 04/07)

afresc [a'fresk] *f* ARS freska *f* (na presno slikana podoba); *L'~ al è circondât di monocromiis cun senis de creazion di Adam e di Eve e dal pecjât originâl.* (Scf).

afrescjâ [afres'qa:] *tr* ARS poslikati s freskami.

afrescjist [afres'qist] *m* ARS freskant *m*.

african [afri'kan] *adj* afriški; *Il trafic des feminis che a vegnin dal Sudest asiatic al smire l'Americhe dal Nord;*

chel des feminis africanis al è destinât in Europe. (Pa 02);

~ *m African* Afričan *m.*

Africane [afri'kane] *f* Afričanka *f.*

africanistic [afrika'nistik], **-iche** *adj* afrikanističen.

africanistiche [afrika'nistike] *f* afrikanistika *f.*

africât [afri'ka:t], **-ade** *adj* LING *sun* ~ zlit glas, afrikata *f*; *Il sun ~ palatâl sort (Il sun des peraulis talianis cinema, cena (Pa).*

Afriche ['afrike] *kr.i.f* Afrika *f*; *Za fa cualchi mê, un grop di associazions impegnadis in ~ (Pa).*

afro ['afro] *prvi del v* *zloženkah* afro-, afriški.

afroamerican [afroameri'kan] *adj* afroameriški; *li dal Conservatori o vin organizât dai 'seminaris sul repertori musicâl ~ vierts pal public (Pa);*

~ *m* Afroameričan *m.*

Afroamericane [afroameri'kane] *f* Afroameričanka *f.*

afroasiatic [afroazi'atik], **iche** *adj* afroazijski.

afrocuban [afroku'ban] *adj* afrokubanski;

~ *m* Afrokubanec *m.*

Afrocubane [afroku'bane] *f* Afrokubančanka *f.*

afrodisiac [afrodi'ziak], **-ache** *adj* spolno dražljiv;

~ *m* afrodiziak *m*, spolno dražilo *n.*

Afrodite [afro'dite] *f* MIT Afrodita *f*; *prime di sposâsi a dedicavin la proprie pipine a la dee ~, (mediacastions.com/nuova_pagina_2.htm).*

afrometer [a'frɔmeter] *m* afrometer *m.*

afront [a'front] *m* napad *m*, (raz)žalitev *f*, ranitev *f*; *La stradele, daspò l'~ dal ciment, e torne a ripiâsi e si rimpine cuntun pas plui lizêr (Natisone/furlanis);* → **dituart**.

afte [afte] *f* MED afta *f* (vrsta ustnega ulkusa).

aftôs [af'to:s], **-ose** *adj* MED aftozen *f.*

agace [a'gat] *f* BOT (t. **agaç**) akacija *f*; robinija *f* (Acacia); *Jo o voi indenant a piturâ l'~, la palade, il morâr, il filistrin, che a son elements vivûts te nestre realtât, (Pa).*

agaç [a'gat] *m* 1. BOT (bolj običajno **agace**) akacija *f*; robinija *f*; *Jo o fasei une arcje di ~ (Bibl- deuteronomi)*

2. (bolj običajno **agaçon**) (močna) rosa *f*, vlaga *f.*

agaçâl [aga'ta:l] *m* → **surtum**.

agaçon [aga'ton] *m* (močna) rosa *f*, vlaga *f.*

agadiç [aga'ditç], **-ice** *adj* voden, premočen, moker; *patatis agadacis.*

agadin [aga'din] *m* 1. (bolj običajno **aghegole**) pršavica *f* (dež); *vê in bocje l'~ skomine imeti (po čem)* 2. limfa *f*, mezga *f*, sokrvice (bolj običajno **aghiç**) *f.*

agadôr [aga'do:r] (t. **agadorie**) *f* *m* 1. odtočna cev *f*; jarek *m*, korito *n*; *al jere stât lui, tal fâ l'agadorie par gjavâ l'umiditât dal mûr che al veve çoncjade la lidîs maestre di chel len* 2. soteska *f*, jarek *m*, greben *m*, potok *m*, grlo *n*; *passant par ~* 3. FIG (šalj.) goltanec *m*, golt *m*, grlo *n*; *al vûl dî che il bocâl par umiliâ l'agadorie no ti mancjarâ* → **garat** 4. FIG (šalj.) izrez *m* (na obleki).

agadorie [aga'dɔrie] *f* → **agadôr**.

agadôs [aga'do:s], **-ose** *adj* voden, vlažen, moker; *i vôi sbeleâts e ~.*

agagn [a'gañ] *m* krč *m*; *~ te pupule* krč v meči.

Agamemnon [aga'memnon] *os.i m* MIT Agamemnon *m.*

agamic [a'gamik], **-iche** *adj* BIOL nespolen, agamičen.

agamie [aga'mie] *f* BIOL nespolno razmnoževanje *n*, agamija *f.*

agan [a'gan] *m* → **vagan**.

agane [a'gane] *f* MIT nimfa *f*, vila *f*; najada *f*, vodna vila *f*, vila *f*, čarovnica *f*; *Cuissâ che nus capiti d'incuintrâ une Agane*” mi diseve ridint...*Lis Aganis a son lis striis che a stan tai çondars su la aghe dal Citon. (BrLi).*

agape ['agape] *f* REL agape *f* (obredni obred prvih kristjanov s pogostitvijo revnih).

agâr [a'ga:r] *m* (*redko*) brazda *f*, razor *m*, razpoka *f*, izdolbina *f*, izžlebitev *f*, vdrtna *f*, jarek *m*; **menâ il cjâr par** ~ hoditi kakor pes okoli vroče kaše; **lis cuais no van simpri par chel** ~ ne gre vedno vse gladko; *In fevrâr il soreli al va par ogni ~.*

(infoanziani.it/archivio/notizie/pag/64.htm)

agaragar [a'ga:r] *m* KEM, BIOL agar *m*, agaragar *m* (želatina iz alg).

agarizât [agari'dza:t] ?? *Invezit doprant tampons di teren agarizât e piçulis modificazions dal aparât, al è stât pussibil concentrâ i propagui (SiF 02/1, 31-45).*

agarole I [aga'rɔle] *f* 1. (vino) pátoka *f*; dežek *m*, pršavica *f*; *si viôt che al à di vê plene la cjanive di scjaveç e di agarolis; → scjaveç* 2. pijača *f* (mleko, kava ipd.); *podopo al è di paiâ la locande, i gustâs lis cenis, lis agarolis, i goloseçs* 3. → **agarûl**.

agarole II [aga'rɔle] *f* letoviščarka *f*, obiskovalka *f* toplic; *Bepo cence suspriet a'la viôt / e ~ fra tantis la crôt.*

agarûl [aga'ru:l] *m* letoviščar *m*, obiskovalec *m* toplic; *lis deitâts in muse dure / i agarûi al fogolâr* dame, ki se kujajo (zaradi slabega vremena), letoviščarji ob ognjišču.

Agate [agate] *os.i f* → **Aghite**; *Ma dilunc un piligrinaç al sepulcri de martare ~, a Catanie (La).*

agate [agate] *f* → **aghiç**; *al jere compagn dal diaspro e de ~ rosse. (Bibl-Apoc).*

agave [agave] *f* BOT agava *f* (Agave).

aghe [age] *f* 1. voda *f*; ~ **alte** plima *f*; ~ **basse** oseka *f*; ~ **corint** tekoča voda; ~ **di bevi** pitna voda; *chel rapuart di armonie cun nô e cul mont che nus covente plui che no la ~ di bevi. (Pa 04/07); ~ di limon* limonada *f*; ~ **di narant** oranžada; ~ **frescje** sveža voda; ~ **glaçade** snežni metež; ~ **mislice** slana voda; ~ **muarte** tiha, mirna voda; *Fer achî suntun pît o cjali cence mans ~ muarte ~ fuarte vuarbe platade (lacomugne); ~ plovane* deževnica; ~ **risultive** studenčnica; *plene di pins maritims e parfin une fontane di ~ risultive. (praxisfriuli); ~ sante* blagoslovljena voda; *Tal doman a soi lâ t tirâ le ~ sante a mê sùr, ta cjase mortuarie (sf); ~ sclete* čista, neizkvarjena voda; *su la rive dal Tiliment, dulâ che frute o mi bagnavi tra i siei claps inte sô ~ sclete (Natisone/furlanis); aghis refluis* odpadne vode; *I sistemis plui cognossûts pal tratament des aghis refluis a son i procès a pantan atîf. (SiF 03/4, 73-84); aghis teritoriâls* teritorialne vode; *ma e fo ancje obleade a sapuartâ che tra Fiume, Triest e la cueste furlane (aghis teritoriâls venezianis) (Natisone/furlanis); poçe di ~ mlakuža* *f*; **tirâ dentri la** ~ vodo napeljati v hišo; *di pôc a vevin tirât dentri la ~ (Mazzonlol)* 2. FIG voda *f*; **movi lis aghis sul cont di une cjosse** *Si capis che a Triest il parlamentâr no si è riscjât a movi lis aghis sul cont di une cjosse fate a pueste par scjaldâ il lat de fassistarie di ventilâ. (Pa 03/5)* 3. tok *m* (vode), reka *f*; voda *f* (jezero, morje ipd.); hudournik *m*; **dicâ dilâ da la Aghe** levo in desno Tilmonta, na tej in oni strani Tilmonta; **aghis balneabilis** vode primerne za kopanje; *Al è stât presentât a Rome il rapuart anuâl sul stât des aghis balneabilis dal stât italian. (O)*

4. termalna voda *f*; ~ **puçie** žveplena voda *f*, **passâ la** ~ 5. (t. **cologne**) KEM voda *f*, bivanje *n*, bistvo *n*; izvarek

m; bencin *m*; ~ **nanfe** ekstrat iz oranžnih cvetov; ~ **di bonodôr** parfum *m*; ~ **cologne** kolonjska voda; ~ *di rosis*; ~ **pesante** težka voda, devterijev oksid D2O; *In grant secret al sta par jessi completât a Arak l'implant di produzion de ~ pesante (Pa 06/1)* 6. FIZIOL voda *f*; *a vuarî des aghis di stomi* 7. pot *m*, znoj *m*; **dut intune** ~, **dut sot** ~; **dut in** ~ popolnoma premočen, prepoten; *Al si sentave sul çoc o su la plante apene taiade, dut in ~, cui braçs crevâts de fadie, (Sg)* 8. urin *m*, seč *m*, scalnica *f*; **spandi la** ~ scati; *o salocor di cualchi malade magari par lâ a spandi la ~ (lacomugne)* 9. FRAZ **meti** ~, **butâ** ~ **sul fûc** vodo na ogenj vreči; **cuintri** ~ FIG proti toku, drugače kot večina; *I siei temis a son stâts la resistance, il balon, il rock, la leterature pai zovins, dut passât par une çjalade militante, curiose e cuintri ~. (CoUd)*; **lâ cuintri** ~ FIG plavati proti toku; **fâ vignî la** ~ **in bocje** komu delati skomine; **in ce pîts di** ~ **che o sin** v kakšne vode smo zabredli; **jessi in brutis aghis** znajti se v neugodnem položaju; **lâ ad ~ cul zeî** vodo v morjo nesti; **lassâ che la ~ a cori pal troi**; **la ~ cidine e fâs la gran ruvine** tiha voda bregove dere; ~ **che a côr no puarte sporc ??**; **bêçs come** ~ F denarja ko dreka; PROV *La ~ e il fûc a stan in pôc lûc . (ProvBr)*.

aghedivite [agedi'vite] *f* žganje *n*; *un fornêl di ~* naprava za žganjekuhu;

→ **sgnape**.// < lat. *aquavitate*

aghegole [age'gole] *f* pršavica *v*: **fâ vignî la** ~ sliniti se po čem, močno poželiti kaj; *al bastave il bonodôr di pan fresc par fâ vignî la ~. (lacomugne)*.

agherase [age'rase] *f* KEM terpentinovc *m*, terpentinova esenca; *le à onzude di ~*.

aghiç [a'git] *m* 1. BOT limfa *f*, mezga *f*, sokrvica; *E l'arbul al butave fûr il so ~ (Mar)* 2. FIG gnoj *m*, snov *f*, tvar(ina) *f*, telesnost *f*; *salte fûr un ~ pestilenzîal; a glabave colôr parcè che sot al coreve l'~ come sanc* 3. FIG vlaga *f*, mokrota *f*, sok *m*, mezga *f*, vlažnost *f*, tekočina *f*; *A mieç sium si sprofondin tal ~*.

agHITE [a'gite] *f* MIN ahat *m*; *Te tjerce: opal, ~, ametist. 13 te cuarte file: aur, onis e. (Bibl-Esodo)*.

Aghite [a'gite] *os.i. f* Agata *f*.

agjende [a'gênde] *f* 1. beležnica s koledarjem, dnevnik 2. dnevni red, agenda; *a patissin la scjarsetât di aghe potabil par meti in vore i principis stabilîts de "Agjende 21"*; (Pa 02) "Agenda 21";// < neolat. *agenda*.

agent [a'gênt] *m* 1. TRG nameščenec *m*, trgovski pomočnik *m*, prodajalec *m*, opazolavec *m*; preglednik *m*, opravnik *m*, zastopnik *m*; agent *m*, posrednik *m*; *cenonê da un negozi il prin ~*; *Plui che un agent imperiâl mi someave un cjaçadôr di misteris, un esorcist o un strion.(Ta)*; 3. agent *m*, policaj *m*. 4. agens *m*, faktor *m*, dejavnik *m*; ~ **causâl** MED vzročni dejavnik; *Il dsRNA come ~ causâl de ipovirulence. (SiF 03/4, 9)*; *l'~ causâl dal cancer dal cjaminâr. (SiF 03/4, 9)*.

agjenzie [a'gêntsi] *m* 1. agencija *f*; ~ **atomiche dal "Onu"** atomska agencija ZN; *La galarie e ven scuindude tra altris fabricâts ai ispetôrs de "Aiea" (l'~ atomiche dal "Onu"). (Pa 06/1)*; **Agjenzie di informazion** obveščevalna agencija, informacijski urad, agencija *f*; *O publichìn la interviste che la ~ di informazion dai ladins dolomitans (Pa 03/8)* 2. filiala *f*, podružnica *f*, poslovalnica *f*.

agjetif [a'gêti:f] *m* → **adietif**.

agjetivâ- [a'gêti'va:] *tr* → **adietivâ-**.

agjetivazion [a'gêtivatsi'on] *f* → **adietivazion**.

agjevolâ [a'gêvo'la:] *tr* 1. lajšati 2. pomagati

verifichis indiretis o ~ verifichis directis, ancje midiant colegaments informatics e telematics (Provincia).

agjevolât [a'gêvo'la:t], **-ade** *adj* z olajšavami, ugoden; *si pues domandâ la concession de tessare di traspuart ~ a trê cundizions: 1. jessi resident (CoUd)*.

agjevolazion [a'gêvolatsi'on] *f* olajšava *f*, pomoč *m*; *Si à podût cussi fâ un belanç sui prins trê agns di funzionament di chest regjim di ~ che al interesse i automobiliscj de nestre region. (Pa)*.

agjî [a'gî:] (*agjîs, agjîssis, agjîs; p agjît*) *it* 1. del(ov)ati, ravnati, učinkovati, ukrepati; *parvie che al veve agjît par legitime difese (Friulinelmondo)* 2. delovati 3. TEAT igrati, nastopati.

agjil [a'gîl] *adj* 1. okreten, gibčen, uren 2. FIG živahen, bister; *a vedin rivât a scridelî la "uficialitât" de interviste, cussi di rivâ a vê un contat plui ~ cui intervistâts (SiF 02/1)*

agjilitât [a'gîli'ta:t] *f* 1. okretnost *f*, gibčnost *f*, urnost *f*; *a son propit lôr chei che a mostrin plui grande ~ e flessibilitât mentâl tal imparâ lis lenghis. ... (SiF 02/1)* 2. živahnost *f*, bistrost *f*.

agjilmentri [a'gîl'mentri] *adv* okretno, spretno; *e che si spositin ~ tra la realtât cognossude e che virtuâl des ... (SiF 02/1)*

agjitâ [a'gî'ta:] (*o agjiti*) *tr* 1. vihteti, mahati, (po)tresti, razgibati 2. razburkati, razburiti, vzburkati, vznemiriti, ščuvati, stresti 3. pretresti, pretresati;

~**si refl** (po)tresti se, razgibati se, razburiti se, vznemiriti se, stresti se.

agjitât [a'gî'ta:t], **-ade** *adj* 1. razburkan 2. nemiren, vznemiren, razburjen 3. MUZ agitato, živahno, strasten.

agjitabil [a'gî'tabil] *adj* FIG občutljiv.

agjitadôr [a'gî'ta:do:r] *m* agitator *m*.

agjitazion [a'gîtatsi'on] *f* 1. vznemirjenje *n*, vznemirjenost *f*, nemir; razburjenje *n*, pretres *m*, nemir *m*, razgibanje *n*; agitacija *f*; *come se cirî lis feradis dal benandant e il fat di no cjatâlis al fomentâs la sô ~ (Mar)* 2. POL agitacija *f*, protestno zborovanje *n* 3. stavka *f*.

agjograf [a'gîo'graf] *m* REL hagiograf *m*, pisec življenjepisov svetnikov; *netâju dai strafaniçs e des sprofumadis dai storicis e dai agiografis, (JM)*;

agjografic [a'gîo'grafic], **-iche** *f* REL hagiografski.

agjografie [a'gîo'grafie] *f* REL hagiografija *f*, življenjepis svetnika; *Salacôr parcè che Francesc a an rivât a dumiesteâlu, almancul tes agjografîis tradizionâls, (Bel)*.

agjornâ [a'gôr'na:] *tr* 1. spraviti na tekoče, ažurirati, posodobiti, dopolniti, izpopolniti. 2. preložiti, odgoditi (npr. sejo); ~**si refl** strokovno se izpopolniti; spraviti se na tekoče; prilagoditi; prilagajati se (času).

agjornament [a'gôrna'ment] *m* 1. ažuriranje *m*; izpopolnjevanje *n*, dopolnjevanje *n*, dopolnitev *f* 2. preložitev *f*, odgoditev *f* (npr. seje).

agjornât [a'gôr'na:t], **-ade** *adj* 1. ažure, ažuriran; *O feveli de Rerum Novarum (1891) e des edizions agjornadis, Quadragesimo Anno (1931) (Bel)*; 2. dobro obveščen; hitro prilagodljiv; **tignîsi agjornât** ostatek, biti na tekočem.lci)

aglutinazion [a'glutinatsi'on] *f* LING aglutinacija *f*.

agne [a'ne] *f* 1. (manj običajno **gnagne**) teta *f*; *Mê ~ a no veve pipines come chês di vuê (sangiorgioinsieme)* 2. FIG splošno ime za starejšo žensko.

agnel [a'ne] *m* jagnje *n*; *A rustirin l'~ di Pasche sul fûc (Bibl-Cron)*; **cjatâ l'~ pascâl** (carn.) srečati/ najti

zelo prijaznega človeka; FIG **il pâl dal** ~ plezalni drog, ki ima na vrhu nagrاده.

agnelade [a'ne'lade] *f* belato di petto; la gaudie de passude

agnele [a'nele] *f* jagnijica *f*, janjka *f*; un agnel di anade cence taris, sicu sacrifici infir e une ~ di anade cence taris, sicu sacrifici pal (Bibl-Numars); **chê code no va su chê** ~ to s tem nima nobene veze, tu eno z drugim nima nič; → **Engjadine**.

Agnês [a'ne:s] *os.i.* (IT Agnese) Neža *f*; ma la tradizion di fâ fieste cun solenitât a Sante ~ (rotec.it/SAgnes/santa.htm)

agnolesse [a'no'lese] *f* REL angelica *f*, (ž.) angel *m*; un cjav di agnolessis / devotis di Marie.

agnolot [a'no'lot] *m* (it.) KUL testenine z mesnim nadevom; E je une cualitât di agnolots, plens di un dolc romatic. (BrLi).

agnorum [a'no'rum] *m pl* → **agnorums**.

agnorums [a'no'rums] [a'no'rums] *mpl* mnogo leta, leta in leta, dolga leta; al è un groput di cjasis vecjis, fatis su une vore di ~ in daûr, che di sigûr nissun al sa cuant (joannis); **agns e ~** mnogo leta, leta in leta, dolga leta; Dopo agns e ~ di cjacaris, cetantis casarmis e ancjetancj grebanos dal "Demani militâr" a son daûr a passâ in dite ae Regjon Friûl-VJ e ai Comuns..(Pa).

agnostic [a'nostik], **-iche** *adj* 1. FILOZ agnostičen 2. neopredeljen (verska, politična); ~ *m* agnostik *m*.

agnosticisim [a'nosti'tizim] *m* 1. FILOZ agnosticizem *m* 2. neopredeljenost (verska, politična); In cjase al regnave l'odio pai predis e l'~ o indifferenze.(Bel); E l'~ al varès di vê il so rituâl cul stes dirit de fede. (Bel).

agnul [a'niul] *m* angel *m*; luns lunete sierade in cjamerete l'~ a sunâ la Madone a predicjâ il Signôr (sangiorgioinsieme); l'~ **custodi** angel varuh; PROV I fruts e i cjocs e àn simpri l'~ custode cun lôr (proverbifriulani); l'~ **de pâs** angel miru; **un ~ di prin sium** angel dobrote.

Agnul [a'niul] *os.i m* ??(IT Angelo); ~ al è stât ancje il fondadôr de Union dai Scritôrs Furlans. (Leng).

Agnule [a'niule] *os. i. f* Angela *f*; di ~ Marie Diana di Udin, Zuan Batista Cavedalis al studiâ a San Vît, (Pa)

agnulut [a'niul't] (demin. od **agnul**) *m* angelček *m*; lâ vie cui ~s

Agnulut [a'niul't] (demin. od **Agnul**) *os.i. m* (IT Angelino).

agon [a'gon] *m* 1. HIST agon *m*, tekmovališče *n* 2. FIG tekma *f*, boj *m*; la cognossince de realtât plui cu la compulsazion dai libris e cu lis discussiions fra i esperts che cul contat, cul contrast, cu la sfide direte de fole tal ~ popolâr. (Pa 05/05).

agonâl [ago'na:l] *adj* ŠP, HIST agonalen, tekmovalen.

agonic [a'gɔnik], **-iche** *adj* agonijski; **stât** ~ agonijsko stanje.

agonie [ago'nie] *f* → **agunie**.

agora [a'gora] *f* HIST trg *m*, agora *f*, ljudska skupščina *f* (v Atenah).

agose [a'gora] *f* ?? Jo o rivai a viodi chê ardinte saete dal zovin Cupît disfredâsi ai virtuôs rais de agose lune (ShW)

agorafobie [agorafo'bie] *f* PSIH agorafobija (strah pred odprtimi prostori).

agradî [agra'di:] *tr* blagovoliti, rad videti, ugajati, sprejeti, privoliti, odobriti, priznati, z veseljem sprejeti, ceniti, spoštovati, čislati; chest regâl o viôt za che lu agradîs; viers chel soreli che cumò i somee crût dal par

de aghe, ma al è il stomi che lu sburte a ~ la ombrene. (Mar)

agradiment [agra'di'ment] *m* zadovoljstvo *n*, blagovolitev *f*, odobravanje *n*, odobrenje *n*, potrditev *f*; Lis peraulis di ~ dal arcivescul di Udin, bons. Pietro Brollo (istitutopiopaschini)

agradît [agra'di:t], **-ide** *adj* prijeten, dobrodošel, hvaležen, ljub, sprejet, všeč, dobro, toplo, lepo sprejet; un regâl dai plui ~s.; Difât il sacrifici plui agradît a Diu al è l'amôr concret viers il prossim (Ponte)

agrafie [agra'fie] *f* MED agrafija *f*.

agrari [a'grari] *adj* poljedelski, kmetijski; **Consozi** ~ kmetijski konzorcij; Tai agns e diventâ sede dal Consozi Agrari Provinciâl, scuele di paruchîr e magazin (CoUd); **realtât agrarie** kmetijska stvarnost; vôs buine sevi di consolâ che di contestâ te realtât agrarie furlane (La 04/3); **reformie agrarie** agrarna reforma; par prudelâ la reformie agrarie (Pa).

agrarie [a'grarie] *f* 1. poljedeljstvo *n*, kmetijstvo *n*; **Facoltât di Agrarie** agronomska fakulteta; ai 17 di Jugn al è stât elet Dean de Facoltât di Agrarie de Universitât (SiF) 2. kmetijska trgovina; che a vegnin dal zardin o dal ort di cjase, o dal bosc dal ami agricultôr o compradis intune see o intune ~, (CoUd).

agratîs [a'gratis] *adv* zastonj, brezplačno, gratis; tant la machine lu stave partant ator ~ (Ta).

agrafe [a'grafe] *f* krempelj *m*.

agrat [a'gra:t], **-ade** *adj* hvaležen, zahvalen; **vê** ~ (manj običajno **savê** ~) biti hvaležen, biti zavezan; di dut chest us varai ~; **jessi** ~ biti hvaležen; Il Friûl al varâ di jessi ~, se al vûl vivi di riflès. (La 04/4); ~ *m* hvaležnost *f*; propit par representâ dut l'~ dai citadins dal prin al ultin (Scluse); **pandî un l'~** zahvaljevati se; I autôrs a pandin un ~ a ducj chei che a àn judât par chest lavôr (SiF 02/1)

agravâ [agra'va:] *tr* 1. JUR poostriti, povečati, zvišati (kazen) 2. obtežiti, obremeniti; obremenje; ~**si refl** poslabšati se.

agravament [agra'va'ment] *m* 1. povečanje *n*, poostritev *f* 2. poslabšanje *n* (npr. boleznî).

agravant [agra'vant] *m* JUR obremenilna okoliščina *f*; pa la cuâl nissun gjerarcho e gjerarcut al acetarâ che un laic cence autorevolece, e cu l'~ imperdonabil (Bel); ~ *adj* JUR obtežilen, obremenilen.

agravât [agra'va:t], **-ade** *adj* poslabšan; Si sa che une ministrazion provinciâl no po risolti ducj i problemis, ingrumâts e agravâts ta chescj ultims agns. (Pa 04/03)

agravece [agra'vet'e] *f* naložitev *f*, naložba *f*, davek *m*; calaran lis agravecis / il cumierç al flurirâ

agregâ [agre'ga:] *tr* pridružiti, združiti; Come lui cuant che si jere agregât ae »Garibaldi« (PauluzzoN).

agregazion [agregatsi'on] *f* 1. (t. POL) združitev *f*, spojitev *f*, kopičenje *n*; La cuestion e fo puartade in Assemblee e par votazion e fo decidude la ~ di Vignesie al ream di Carlo Alberto. (GP) 2. KEM agregacija *f*, agregiranje *n*; **stâts di** ~ agregatna stanja.

agressîf [agre'si:f], **-ive** *adj* agresiven, napalalen; Il lôr steme: un diaul ros che al svolo ~ sul fonts celest dal cîl. (CoUd).

agression [agresi'on] *f* napad *m*, agresija *f*; E je une ~ tai confronts de famee de bande dai "mass media", che e je une robe vergognose. (Pa)

agressivîtât [agresivi'ta:t] *f* agresivnost *f*, napadalnost *f*; che i insiums nus disin alc di impuartant sul cont dai nestrîs istints (ses, ~), ..(lacomugne)

agressôr [agre'so:r] *m* napadalec *m*, agresor *m*;

a son lis consecuencis causionadis de estinzion des carataristichis antropologjichis e spirituâls tant tal grop dal ~ che intal grop dai osservadôrs ..(Pa).

agrest *m* → **grest**.

agri- ['agri] *prvi del v zloženkah s pomenom „kmetijski, poljedelski” sln. agri-*

agri ['agri] **agre** *adj* 1. raskav, kisel 2. FIG zdolgočasen, naveličan.

agriculture [agricul'ture] *f* → **agriculture**.

agricul [a'grikul] *adj* kmetijski, poljedelski; agraren; **setôr** ~ kmetijski sektor; *Ma in timp di slargjade modernizazion, dulâ che ancje il setôr ~ nol po fâ plui..(don).*

agricultôr [agricul'to:r] *m* kmet *m*, kmetovalec *m*, poljedelec *m*; *Il piçul ~ nol ten la blave a cjase sò, e ven mandade tal secjadôr de cooperative. (SiF 02/1)*

agriculture [agricul'ture] *f* kmetijstvo *n*, poljedelstvo *n*; ~ **intensive** intenzivno kmetijstvo; *Duncje: in ~ intensive il cost di conduzion di un teren di 5 mil mq semenât cul mais al va a 460,45 euros. (Pa 04/02)*

Agripe [a'gripe] *os.i m* BIBL Agripa *f*; *Cualchi di dopo, a rivarin a Cesaree il re ~ e Berenice (Bibl-Az).*

agriturism [agrotu'rizim] *m* kmečki turizem *m*; *O sin par strade pal ~ dal Levan (Leng).*

agrituristic [agrotu'ristik], **-iche** *adj* nanašajoč se na kmečki turizem *m*; *Claupa e je intun lûc cetant interesant par un svilup ~ (taicinvriaul).*

agro- ['agri] *prvi del v zloženkah s pomenom „kmetijski, poljedelski” sln. agro-*

agroalimentâr [agroalimen'ta:r] *adj* AGR agroalimentaren; *La Italie e à un “Albo dei prodotti di montagna” par promovi il setôr ~ des monts. (Pa 04/02); tecnologjiis agroalimentârs* *siencis tecnologjichis (inzeqnerie, tecnologjiis agroalimentârs); siencis economicichis e sociâls (Pa).*

agroambientâl [agroambien'ta:l] *adj* ?? *jutoris pai inviestiments inte aziende agricole a conduzion feminine; jutoris agroambientâi; indenitât compensative (Pa 03/4).*

agroindustriâl [agroindustri'a:l] *adj* agroindustrijski; *Dipartiment di Biologjie e Economie Agro-Industriâl, Universitât di Udin, Italie. (SiF 03/3, 69-81).*

agrologjie [agrolô'gje] *f* agrologija *f*, agronomska znanost.

agronim [a'grɔnim] *m* agronom *m*; *daspò al à cjacarât l'~ Enos Costantini*

agronomic [agronɔ'mik], **-iche** *adj* agronomski.

agronomie [agrono'mie] *f* nauk o poljedelstvu, agronomija *f*; *Fra i interès dal Nestri si po zontâ ancje l'~, in particolâr i problems des inrigazions. (GP)*

agunie [agu'nie] (t. **angunie**) *f* 1. agonija *f*, smrtni boj, umiranje *n*; *No come i gjornaliscj ducj entusiascj de prime direte di une ~ di un Pontefice. (Furlanist); jessi in ~* biti v agoniji; *come dongje un malât in ~* kakor pri bolniku v smrtnem boju 2. FIG muka *f*; *Dopo dis di cjaminâ e dopo 600 chilometri di ~, a rivin dongje un flum, (scuolamediamortegliano); che no à pierdût il so sflandôr nancje in cheste stagjon di ~ (BelAlci)// < gr. agonia 'boj'.*

agunisim [agu'nizim] *m* borbenost *f* (športna).

agunist [agu'nist] *adj* borben; ~ *m* 1. borbeni 2. ANT igralec pri starih grkih.

agunistic [agu'nistik], **-iche** *adj* tekmovalen, športen.

agunistiche [agu'nistike] *f* (gr.) agonistika *f*.

ah ['a:] *int* ah!

ahi ['a:i] *int* joj!

ai ['ai] *art* a + i: *nol è indreçât dome ai furlans (Pa)*

ai ['ai] E1 od **vê**: *dai films che o ai viodût* od filmov, ki sem jih videl.

ài ['ai] (t. **puâr salvadi**) *m* 1. BOT česen *m* (*Allium*); *il cjâf, la cjavace dal ~*; **mangjâ** ~ FIG razjedati se (biti premalo poštovan); ~ **salvadi** vinograjski luk (*Allium vineale*); ~ **di lôf** čopasta hrušica (*Muscari comosum*).

ai [a'i] *adv* (redko) da, ja: “*vêso capît?*” “*ai*”

aiade [ai'ade] *f* česnova omaka *f*.

aial ['aial] *vpr*. obl. E3 od **vê**: *Cemût aial tacât a interessâsi di Pasolini e par ce... (Pa).*

aiar I ['aiar] (redko *aer*) *m* 1. zrak *m*; ~ **consumât** slab zrak; **corompi l'~** odišaviti zrak; **gambiâ l'~** zamenjati okolje; **tal ~ libar** zunaj, na zraku, na prostem; **tîr di ~** prepih; **robis par ~** stvari, ki so šle po zraku, v nič; **jessi dut in ~** biti vse na nogah, velika gneča; **lâ par ~** iti po vodi, spodleteti; **and'è passât ~ parsore dai cuvierts** veliko časa je minilo; *leade ae capacitât ambientâl, ae cualitât dal ~, de aghe ... (regione.fvg.it/istituzionale/ giunta/allegati/friulane.pdf)*

2. veter *m*; *e sarès stade une altre zornade di canicule e di un cjaldon, cence un fil di ~ (bassafriulana); deriv. aiarat, aiarìn, aiaron, aiarut, arisel;*

→ **vint** 3. (t. FIG) ozračje *n*, podnebje *n*; veter *m*; *ma l'~ des Cavernes al è un ~ di salût* je zdravo podnebje (zdrav zrak); *dut il mont gnûf al zire ator di chest casselot discognossût, e al tire ~ di gambiament...*

(.mediateca-codroipo) 4. izgled *m*, videz *m*; izraz *m*; obraz *m*, lice *n*; ~ **paisan** podeželjski (kmečki) videz (človeka); *cun gran ~* na veličastni način; **dâsi** ~ delati se imenitnega 5. MUZ napev *m*, arija *f*; *sul ~ dolç e amâr di une vilote.*

aiar II ['aiar] *m* BOT 1. javor *m* (*Acer pseudoplatanus*) 2. klen *m* (*Acer campestris*); → **vôl**.

aiarade [aiarade] *f* sunek vetra; *une grande ~* močan sunek vetra.

aiarat [aiar'at] *m* PEJ od **aiar**.

aiarrese [aiar'rese] *f* BOT borov (*Acer platanoides*); *A rapresentin une sorte di oasi ciprès drets, pôi e aieressis che a slargjin il lôr ombrenûl. (La 06/1).*

aiarin [aiar'in] (demin. od **aiar**) *m* vetrič *m*, vetre *m*; *ma un ~ al soflave net*

aiaron [aiar'on] (akreš. od **aiar**) *m* močan veter.

aiarôs [aiar'o:s] *adj* 1. zračen 2. viden, lep 3. MUZ (s)peven; *il soreli al regalave tocs di place e cortis aiarosis di quartis [di portici] a l'ombrene sigure di sè aide* [aide] *int* hajde, ajde; ~! *si partis!*

Aids ['aids] *m* Aids; **câs di ~** primeri aidsa; *Di in chêt volte al 2004 i câs di Aids in Friûl Vignesie Julie a son stâts 431. (Onde); malâts di ~* oboleli za aidsom; *la incompatibilitât de detenzion pai malâts di ~, su lis detignudis maris. (Provincia)*

Aidussine [aidu'sine] *kr.i f* Ajdovščina *f*; *Marijan Brecelj, nassût a ~ tal 1931, za bibliotecari a Nova Gorica (La 06/9).*

aiè ['aiè] *vpr*. obl. E3 ž od **vê**; ~ *o no ~ vît tuart? (Pa).*

Aie ['aiè] *kr.i f* Haag *m*; *Firme a Lussemburc e a La ~ dal At unic european cun che i dîs Pais membris (retecivica).*

aier ['aier] *m* → **aiar**.

ailurofobie [ailurofo'bie] *f* PSIH ailurofobija *f* (strah pred mačkami)// < gr. *ailuros* “maček” in *phobos* “strah”.

Aimariis [a'ine] *f* nevihta *f*, vihar *m*; *No suna par il timp, sunin li Aimariis. (Pasolini)*

aine [a'ine] *f* ANAT členek *m*, gleženj *m*; *mi soi scussât une ~.*

airon [ai'ron] *m* ZOOL čaplja *f* (*Ardea*); *za al è ben salvâ la piel, tant che l'~ che i à giavât il vues al lôf. (lacomugne)*

aiti [ai'ti] *adj* → **altri**; *si son fats conossi tal mont da culture, dal spetacul, dal sport e in tancj aitis cjamps dulà che l'om al svilupe las propias ativitâts. (Pa)*

aitori [ai'tori] *m* → **jutori**.

aiudant [aiu'dant] *m* 1. pomočnik *m* 2. VOJ pribočnik *m*, adjutant *m*.

aiût [ai'u:t] *m* 1. pomoč *m*; *La femine a fuarce di prediçes e so redut cu l'~ di un got di sgnape a è rivade a bonâlu e fâlu lâ tal jet. (Cjargne)* predvsem s pomočjo požirka žganja...; *Cul ~ di Diu, e dai furlans, la lenghe furlane e je rivade intal tierç Mileni. (Ponte); dâ un ~ nuditi pomoč, pomagati; ma soi content dâ un aiût stant tal miò piçul païs. (Natisone);* → **jutori** 2. pomagač *m*, pomočnik *m*.

al [al] obvezni nenaglasni osebkov zaimek ob glagolu E3 *m.*; *il frut al cjante deček poje.*

âl [a:l] *m* BOT (*carn.*) jelša *f*, jelševina *f*; → **olnâr**; ~ **blanc** (*carn.*); → **olnâr blanc**; ~ **di mont** (*carn.*); → **olnâr di mont**.

âl [a:l] *vpr.* zaim. → **aial**; → *Ti âl viodût nissun? (Sg);*

alâ [a'la] *adv* → **lâ**.

alâ [a'la:] *it* ARH → **lâ**.

alabarde [ala'barde] (*t. labarde*) *f* helebarda *f*, bradnica *f*; *tratant di fâi propagande ae citât de ~ (Pa).*

alabardîr [alabar'di:r] *m* helebardir *m*, bradničar *m*.

alabastrî [ala'bastrî] *m* → **alabastrî**.

alabastrin [alabas'trin] *adj* alabastrn.

alaç [a'lat] (*pl alaçs* [a'lats]) *m* BOT ruševje *n* (*Pinus mughus*).

alantiasi [a'l'??] MED zastrupitev s klobasami // od gr. *allantiasis* k *allantiko* 'klobasa'.

alantoine [alanto'ine] *f* KEM alantoin *m*.

alantoit [ala'ma:rs] KEM alantois *m*.

alamârs [ala'ma:rs] *mpl* spletki (okrasne vrvice na krilu, častniški uniformi).

Alan [a'lan] *os.i.m* Alan *m*; *Dentri lis aventuris di «~ l'acuilot furlan» e (Furlanist)// < Alan 'Alan (zg. iran. lj.)'*

Alan [a'lan] *m* Alan *m* (pripadnik zgod. iranskega ljudstva, izv. sev. od kasp. jez.)// < gr. *Alanoi*, lat. *Alani*, *Halani*.

alan [a'lan] *m* ZOOL doga *f*.

Alarî [ala'ri] *os.i.m* HIST (gotski kralj) Alarik *m*; *I Latins no salvarin il Friûl ni des dôs invasions gotichis dal re ~ (401, 408), ni di Atile (452), (JM)*

alarm [a'larm] *m* alarm *m*, preplah *m*; *une situazion di ~ perpetui* položaj stalnega preplaha; ~ **fals** lažni alarm; ~ **ros** rdeči alarm; *O sin, intun ciert sens, te clime di ~ ros. (Pa 06/1); sunâ l'~* biti alarm; *il cjampanil al jere cussî grant, che vie pe seconde vuere mondiâl i abitants dal païs a levin a parâsi li sot cuant che a sintivin a sunâ l'~. (CoCamp)*

alarmâ [alar'ma:] *tr* vznemiriti, vznemirjati, preplašiti, alarmirati; ~**si refl** vznemiriti se, preplašiti se.

alarmi [a'larmi] *m* → **alarm**.

alarmisim [alar'mizim] *m* paničarstvo *n*; panika *f*; *ma al zonte ancje che lis previsions di riprese a permetin di evitâ alarmisims. (O).*

alarmist [alar'mist] (*pl alarmiscj*) *m* paničar *m*.

alarmistic [alar'mistik], **-iche** *adj* paničen, paničarski.

alascan [alas'kan] *adj* aljaški;

~ *m* Aljaščan *m*, prebivalec Aljaske.

Alaske [a'laske] *kr.i.m* Aljaska *f*; *o varessin di lâ a studiâ lis aghis de ~ o de Siberie (Pa 02);*

alât [a'la:t], **-ade** *adj* krilat; **l'~ Cupît** krilati Kupido; *L'amôr no cui vôi ma cul sintiment al viôt e al è par chest che l'~ Cupît, vuarp si crôt. (ShW); altâr ~* krilni oltar; *L'altâr ~. di Povolâr. (ud.camcom).*

alâtîf [ala'ti:f] *m* LING alativ *m*, allativus *m* (na vpr. kam?).

albade [al'bade] *f* sijaj sonca, sončni žarek; *il soreli al mole cualchi ~*

albâl [al'ba:l] *adj* zoren, ob zarji; *trionfâl / a nâs la vile sore un fonz ~*

??Alban [al'ban] *os.i.m* *So pari ~ e sô mari, Alice Weiss, di lidrîs ebraichis (Bel);*

Albane [al'bane] *kr. i f* (Prepot) Ibona *f* (IT Albana); **cjiscjel di ~** *Di segnâlâ il cjiscjel di Albane, che al ten di vuardie il flum Judri. (Provincia).*

albanês [alba'ne:s], **-ese** *adj* albanski; *Si trate di 20 miliarts a l'an par dodis minorancis (albanese, catalane, (La);*

~ *m* 1. Albanec *m*; *che za di un an a colaborin cui ~ de Calabrie (Pa)* 2. albanski jezik, albanščina *f*.

Albanese [alba'neze] *f* Albanka *f*.

Albanie [alba'nie] *kr.i.f* Albanija *f*; *Al à di ve plôt unevore in ~ (Natisone/furlanis)*

albar ['albar] *m* → **albare**.

albare ['albare] (*t. albar*) *f* BOT trepetlika *f*.

albasie [alba'zie] *f* 1. domišljavost *f*, oholost *f*, ošabnost *f*, aroganca *f*; *tratâ cun ~* ravnati s kom arogantno; *che al fâs saltâ fûr dai complès di inferioritât cui che al fevele lenghis tratadis cun ~. (La 06/3)* 2. častihlepnost *f*, prizadevnost *f*, ambicija *f*; *tra i contadîns, 'l è spes l'originâl / che al à la la stupidissime ~ / di volê tignî unevore di campagne.*

albastri [al'bastrî] *m* albastar *m*; *e rivâ une femine cun tun vâs di ~ plen di profum di nart rût ... (Bibl-Mc)*

albe ['albe] *f* zora *f*; **e criche l'~** dani se, svita se; *al puedi tornâ a viodi a cricâ une ~ di libertât e di autoguvier (Pa).*

albeâ [albe'a:] *m* svitanje *n*; *des cimis des monts, vuluçadis tes lûs crevulis dal cîl su l'~. (La 04/3); Il cîl clâr dal ~ al è cetant biel. (La 07/01).*

alberc [al'berk] (*t. albiere* [albi'erck]) *m* prenočišče *n*, hotel *m*; *ma bielzâ in montagne, là che mê none Anzule e veve un ~ (Natisone/furlanis)*

alberghîr [albi'er'gi:r] (*t. albiereghîr*) *adj* gostinski, hotelirski.

Albert [al'bert] *os.i.m* Albert *m*.

alberzâ [alber'dža:] *tr* prenočiti, pod streho vzeti, dati prenočišče.

albespine [albes'pine] *f* BOT glog *m*, beli trn *m* (*Crataegus oxyacantha*); *particolâr gjenar di ~, sparnicât in planure, che par furlan si dîs (CoGonars).*

albierec [al'berk] *m* → **alberc**.

albiereghîr [albi'er'gi:r] *adj* → **alberghîr**.

Albin [al'bin] *os.i.m* Albin *m*; *1 Sabide S.ts Albin e Silvio (pensemaravee)*

albin [al'bin] *adj* BIOL albino, beličen;

~ *m* BIOL albin *m*, beličnik *m*; *Al jere lunc e flap cun tune muse cence caratar, cuasi ~. (BrLi)*

Albine [al'bine] *os.i.f* Albina *f*; *15 Lunis S.te Albine (pensemaravee)*

albinisim [albinizim] *m* BIOL albinizem *m*.

albis [al'bis] v: *in albis* gol, razgaljen, slečen; *o côr in ~*; *Te omilie de beatificazion, te domenie "in ~" di chest an* (Pa 03/11)

albite [al'bite] f MIN albit m (natrijev. glinenec, Sodium aluminum silicate).

albôr [al'bo:r] m 1. belina f, jutranji svit m; *intant cjantin / al scomence l'~*; 2. **albôrs** FIG začetki mpl; *Sul cont po dai albôrs de poesie romance, nô furlans no sin propite i ultins.* (La 03/03).

Albuin [albu'in] os.i m HIST Albuin m, Albin m (langobardski kralj) f; *Di chê bande a rivarin Alari, Atile, Teodurî, ~, i Ongjars, (JM).*

album [al'bum] m album m; *e un numar sot di ogni fotografie dal ~ a riclaimin la relative ...* (CoUd)

albumin [albu'min] f BIOL albumin m, beljakovina f.

albuminoit [albu'mino'i:t] f, **-oide** adj BIOL, KEM albuminoiden.

albuminôs [albu'mino:s], **-ose** adj BIOL, KEM beljakovinski, beljakovinast, albuminski, albuminozen.

albuminurie [albu'min'urie] f MED albuminurija f.

alc [alk] pro 1. nekaj, kaj; *~ al è ~ e nuie al è nuie* nekaj je boljše kot nič; (*joannis.it/proverbi2.htm*) 2. **un ~, cualchi** ~ nekaj malega, malo npr.: *o podês un ~ judâ a paiâ* lahko malo pomagajte plačati; *a son rivâts a mudâ un alc in miôr lis condizions di une region o di un stât.* (Natisone/furlanis); *~ di* nekaj (od nečesa), nekoliko; *e al à par fuarce di imparâ il sô lengaç par podê doprâle, ma al à di vê ~ di comunicâ o un ..(mediateca-codroipo); ~ di timp* nekoliko časa; *~ e ce* izvrsten; biti nekaj izjemnega: *un vin che al e ~ e ce* neko izvrstno vino; *la tombe dal pari dal princip al cresseve un garofolâr che al jere ~ e ce!* (Zili).

alcaic [al'kaik], **-iche** adj LIT alkajski; **strofe alcaiche** alkajska kitica.

alcaiche [al'kaike] f LIT alkajska kitica f.

alcâi

alkali [alkali] m KEM baza f, lug m, alkalija f; *componût di elements solubii come acits gras volatii, carboidrâts semplîcs, alcâi, aminoacits e v.i.* (SiF 03/4, 73-84). // < arab. *al-qaly* "Pottasche" und "Aschensalz".

alkalimetrie [alkalime'trie] f KEM alkalimetrija f.

alkalin [alka'lin] adj KEM alkalen, lužen, bazičen.

alkalinitât [alkalini'ta:t] adj KEM bazičnost f, lužnatost f, alkalnost f.

alkalinizâ [alkalini'dza:] tr KEM alkalinizirati.

alcaloit [alka'loit] m KEM alkaloid m; *Il fonc al forme une schirie di alcaloits diviers, cualchidun al da incomuts neurologjics e atacs di epilessie* (SiF 02/1, 31-45) // k *alcalin.*

alcalosi [alka'lozi] f MED alkalozia f (pH nad 7.44 v krvi).

alcaltri [alk'altri] (t. **alcâtri**) pro nekaj drugega; *~ i mancje* nekaj drugega mu manjka; *~ al cole su la clapigne dulâ che no je nevore di tiere* (Bibl-Mt); *ma mi soi dete che o varès fat ~ e mi soi fate une reson de robe.* (Furlanist)

alcâtri [alk'a:tri] pro → **alcaltri**.

alcazar [al'kazar] m trdnjava arabskega izvora v Španiji.

Alcheda [al'keda] kr. i f (Andreis Pn) IT Alcheda.

alchilic [al'kilik], **-iche** adj KEM alkilen.

alchimie [alki'mie] f 1. alkimija f 2. FIG mišmaš f, kombiniranje n, manevriranje n; *culturis e lenghis difarentis, che alchimiis politichis e sociâls a tentin di misturâ adun e plasmâ, cui risultâts plui diviers.* (CIRF)

alchimist [alki'mist] (pl **alchimisçj**) m alkimist m; *e la int e cjante insieme cul grup SOURCE DIREKT* investit a son dai vêrs *alchimisçj.* (Ta).

alchimistic [alki'mistik], **-iche** adj alkemističen.

Alcman [al'kɔlik] os.i m Alkman m; *Si trate de traduzion di framents dai poetis lirics grêcs Archiloc, ..., Anacreont, ~ ..(CoUd)*

alcol ['alkol] → **alcul**.

alcolic [al'kɔlik] adj alkoholen; *Se o cjalin il consum ~ gjenerâl* (SiF 03/4);

~ m alkoholna pijača; *cuntune percentuâl un grum alte di personis che a bevin alcolics fâr dai pascj.* (O).

alcolicitât [alkolit'i'ta:t] f KEM alkoholnost f, odstotek alkohola.

alcolisim [alko'lizim] m alkoholizem m; *des emergjencis ambientâls e a rivuart dai problemis sociâi dal Friûl (~, droghe, emargjinazion)(O);*

alcolist [alko'list] m alkoholik m, odvisnik od alkohola f, pijanec m: **Alcolisti Anonimi** Anonimni alkoholiki;

alcolizâ [alkoli'dza:] tr alkoholizirati, dodati alkohol; zastrupiti z alkoholom;

~si refl alkoholizirati se.

alcolizât [alkoli'dza:t], **-ade** adj vinjen, pijan, pod vplivom alkohola, alkoholiziran;

~ m alkoholik m; *che a finî i siei dîs intun ospizi par alcolizâts*

alcologjie [alkolo'gje] f alkohologija f; *Un sôl esempli: sierât "Castellerio", sierade l'~ a Udin...* (Pa 04/04).

Alcoran ['] m REL Koran m; *o cjati scrit sul ~ najdem, da piše v Koranu.*

alcove ['] f → **arcove**.

alcul ['alkul] m alkohol m: *Par chel che al inten l'~ il consum in region al è plui alt de medie italiane* (Pa); *Par sigûr la astignince dal alcul e dal mangjâ..(Pa);*

dipendence dal ~ odvisnost od alkohola; *A son investit 800 lis personis in cure par problems di dipendence dal alcul.* (La 03/5):

alculometri [alku'lometri] m KEM alkoholometer m.

alcutest ['alkutest] m alkotest m.

alç [alt] m 1. dvig m, dviganje n, povečanje n; *l'~ e il disbassament de vôs* dviganje in znižanje glasu 2. muha f, merek m (na puški) 3. peta f (pri čevlju).

alçâ [al'tja:] tr 1. dvigniti, (po)vzdigniti; *miserie che a alce di pêș* strašna beda; *~ il cjâf* Cui puedial frontâlû cuant che i ven sù, cui puedial ~ il cjâf denant de so asse? (Bibl-Nachum); *~ la bandiere* dvigniti zastavo, izobesiti zastavo; *e pe prime volte cualchi comun di citât impuartantis a an decidût di no alçâ la bandiere spagnole.* (Furlanist); *~ i voi* odpreti oči, pogledati, ozreti se; *Chel des tassiss investit al stave lontan e nol olsave nancje ~ i voi viers dal cîl* (Bibl-Lc)

2. **alçin un cjant!** zapojmo pesem!; *~si refl* dvigniti se, (po)vzdigniti se, vstati, postaviti se; *Usance l'arbul che al po slargiâsi, alçâsi, butâ fûr ramaçs e fueis e.* (Pa);

alçâ sù [al'tja: su] tr dvigniti, (po)vzdigniti gor, navzgor;

~si sù refl 1. postaviti se na noge, vstati 2. upreti se, dvigniti se (proti); *i citadîns si jerin alçâts sù cûntri il guviêr* državljani so se uprli vladi.

alçade [al'tjade] f dvig m, vzdig m; *Il Guviêr al ordena la ~ de ferade;* *Ricognizion faturose su la Tor par cirî un vât, rindude grivie de ~ de aghe daspò lis ultimis plois* (CoCamp); **alçade di most** → **most**.

alçament [altʃa'ment] *m* 1. dviganje *n*, dvig *m*; *saran dai ~s e sbassaments* 2. POL vstaja *f*, upor *m*.

alçane [al'tʃane] *f* vrv, s katero vlečejo ladje proti vodi; *tirâ la ~* vleči ladjo proti vodi, FIG težko delati, garati.

aldeide [al'deide] *f* KEM aldehid *m*.// skrajšan iz *alkohol dehydrogenat*.

al di fûr [aldî'fu:r] (t. **aldifûr**) *adv* zunaj, izven; *a son stâts creâts lavôrs unevore bieî che a mertaressin di jessi fats viodi ancje ~ des scuelis*. (La 03/5):

ale ['ale] *f* 1. krilo *n*; perutnica *f*, perut *f*; plavut *f*; *ai 4 di fevrâr dal 1937 cuant che un avion CR32 al tocjà prime cu la ~ di çampe la piche centrâl (CoCamp)*; *~ di polmon* MED pljučno krilo; *~ di fiât*; *~ dal palaç* krilo palače; *~ lis alis* FIG nositi se visoko; *bati la ~* mahati s perutmi, krili; *Prime di di une peraule, bisugne bati la ~ come il gjal. (PrBr)*; *becât, pontât sot di une ~* FIG okajen, opojen, vinjen; *çjonçâ lis alis* pristriči peruti; *Une acuire che i àn çjonçadis lis alis nol è che e mueri (glesie)*; *fâ ~, fâ alis, fâ lis alis* vzleteti; FIG uiti, zbežati, izginiti; *sbassâ lis alis* FIG ponižati se, priti na tla;

2. (klobučni) okrajec *m*; *la ~ dal cjapiel* klobučni okrajec *m* 3. vratnica *f*, oknica *f*; okence *n*; *une ~ di puarton scuancassât* 4. krilo dvokrile strehe *f*; *il gjat si decît a sgripiâsi su pal tet, che cu lis alis di paie al tocjave cuasi par tiere* 5. kolobar *m*, žarni venec *m*; *il pavêr dal ferâl al veve une ~ curte di lusôr* 6. vzvišenost *f*, imenitnost *f*, oholost *f*; *ce ~, i Batistons ! a son lis aganis dal Luri che a vegnin a judâju, lôr!*

aleâ [ale'a:] *tr* zvezati; združiti; *il PNV al è il partît basc moderât, clamâtu di diestre nol è coret, di fat al è aleât cun Eusko Alkartasuna ..(nuovofriuli)*; *~si refl* združiti se, zvezati se, skleniti zavezništvo s kom.

aleance [ale'antʃe] *f* 1. POL zveza *f*; *Aleance Nazionâl* *Se ducj a àn une ponte di fatalitât, par "Aleance Nazionâl" si trate di une autentiche ossession, (Pa 02/10-11)* 2. REL zaveza *f*; *Chest cjalç al è la gnove ~ tal gno sanc, spandût par vuâtris.. (Bibl-Lc)* Ta kelih je nova zaveza v moji krvi, ki se preлива za vas.

aleât [ale'a:t] *m* zaveznik *m*; *Il computer al pues diventâ, daûr di chest, un ~ preseôs ma ancje un aversari temibil, (mediateca-codroipo)*; *~ adj* zavezniški; *mi pâr un colonel canadês che al veve stât governadôr aleât di Cividât». (Pa)*

aleatori [alea'tɔri] *adj* 1. negotov, tvegan 2. JUR aleatoričen 3. MUZ aleatoričen.

aleatorietât [aleatorie'ta:t] *f* JUR aleatoričnost *f*.

alegâ [ale'ga:] *tr* priložiti; *si domande ai presentadôrs des voris di ~ almancul une foto ... (Leng)*; *par snelî L'iter de domande, si conseè di ~ ancje.: Congruo di stanziamento (Provincia)*.

alegât [ale'ga:t], **-ade** *adj* priložen; *Cun di plui us domandîn di mobilitâsi cun iniziativis vuestris, di informâ, di fâ zirâ l'apel ~ e di tirâ sù altris adesions. (Basc)*; *~ m* priloga *f*; *La batae dai gadgets e je viarte: a cuant il prin grup furlan che al fâs un CD cun ~ un toc di frico? (Furlanist)*

alegazion [alegatsi'on] *f* JUR navedba *f*, alegacija *f* (trditev, sklicevanje na kaj); predložitev *f*// od lat. *allegatio*, od *allegare*, *allegatum* 'poslati sporočilo'

alegoric [ale'gɔrik], **-iche** *adj* alegoričen; *Il libri al fâs scjas pe complessitât de trame e pal so valôr alegoric, (wumingfoundation)// od lat. allegorius (iz gr.)*

alegorichementri [alegorike'mentri] *adv* alegorično.

alegorie [alego'rie] *f* LIT alegorija *f*, prispodoba *f*; *Difat i paragons, i simbuî, lis alegoriis plui dopradis par meti in lûs .. (Pa)* // od lat. *allegoria*, gr. od *allos* 'drugi' + *legein* 'govoriti v skupščini'.

alegorist [alego'rist] (*pl* **alegoriscj**) *m* LIT pisatelj, ki pogosto uporablja prispodobne. // cf. fr. *allegoriste*.

alegorizâ [alegori'dza:] *it* LIT izraziti se s prispodobami, alegorizirati; *~ tr* razložiti nekaj s prispodobami.

alegorizazion [alegoridzatsi'on] *f* LIT alegorizacija *f*.

alegrie [ale'grie] *f* (it.) veselje *n*, radost *f*; *a lâ a fâ cuatri salts in ~ (bassafriulana)*; *→ ligrie*.

alêl [a'le:l] (*pl* **alêls**) *m* BIOKEM alel *m*; *Anastomosis vitâls si formin dome jenfri culturis che a àn alêls compagns in ducj i loci v-c (gjevsvic). (SiF 03/4, 9)*.

alelic [a'lelik], **-iche** *adj* BIOKEM alelni.

alelomorf [alelo'mɔrf] *adj* BIOKEM alelomorfen; *~ m* BIOKEM alelomorf *m*.

alelomorfic [alelo'mɔrfik], **-iche** *adj* alelomorfen.

alelotrop [ale'lɔtrop] *adj* KEM alelotropen.

alelotropie [alelotro'pie] *f* KEM alelotropija *f*.

aleluie [ale'luie] *f* REL aleluja *f*; *çjantâ la ~* FIG radostno vzklikati, veseliti se; *a çjantin la ~*.

Alemagne [ale'maɲe] (t. **Lemagne**) *kr.i. f* Nemčija *f*; *→ Gjermanie*.

aleman [ale'man] *adj* nemški; *~ m* Nemeč *m*; *alî al podeve stâ acj' l'~* *→ todesc, FAM muc*.

alemontite [alemon'tite] *f* MIN alemontit *m*.

alenâ [ale'na:] *tr* ŠP trenirati; uriti; *Cesare Pancotto che è stât clamât a alenâ la scuadre di basket furlane. (Onde)*; *~si refl* ŠP trenirati; uriti se;

alenadôr [alena'do:r] *m* ŠP trener *m*, vaditelj *m*; *al à decidût lunis di gjavâ la incjarie di ~ de scuadre di balon furlane a Luigi De Canio. (O)*.

alenament [alena'ment] *m* urjenje *n*, vadba *f*; trening *m*; *Altris disvilups sun chesto direzion a podaressin proviodi la pratiche di un ~ ideatf intal insium (lacomugne)*

alenât [ale'na:t], **-ade** *adj* treniran.

alergjen [aler'gɛn] *m* MED alergen *m* (povzročča alergijo).

alergjenic [aler'gɛnik], **-iche** *adj* MED alergenski.

alergjic [a'lergik], **-iche** *adj* 1. MED alergičen 2. FIG alergičen.

alergjie [aler'gje] *f* MED alergija *f*; *vê ~* biti alergičen, imeti alergijo na.

alergjin [aler'gje] *f* MED allergino??.

alergjist [aler'gist] *f* MED zdravnik, ki zdravi alergije.

alergjolic [aler'gɔlik] (*f* **-gjologhe**) *m* MED alergolog *m*.

alergjologjic [alergo'lgik], **-iche** *adj* MED alergološki.

alergjologjie [alergolo'gje] *f* MED alergologija *f*.

??alergjide [alergolo'gje] *f* MED alergid *m*.

Alessandri [ale'sandri] *os.i. m* Aleksander *m*; *~ il Grant* Aleksander Veliki (ant. maked. vojskovodja); *Une aventure di Narciso e jere ambientade te ete di ~ il Grant: (Ta)*.

Alessandrie [alesan'drie] *kr.i. f* Aleksandrija (v Egiptu); *la fede e je compagne in Friûl, come a Aquilee, a ~ di Egjit (istitutopiopaschini)*

alessandrin I [alesan'drin] *adj* 1. GEO aleksandrijski;

glesie alessandrine aleksandrijska cerkev; *ducj unîts inte profession de stesse fede cjapade su dai apuestui e de glesie alessandrine.* (Natisone/furlanis) *u+2.* FIG prefinjen, izumetničen, dekadenten; *la nestre coelegance spirtuâl cul mont ~, il mont dai terapeutis* (Pa 02);

~ *m* GEO Aleksandrinec *m* (prebivalec Aleksandrije)
alessandrin II [alesan'drin] ~ *adj* LIT aleksandrinski; ~ *m* LIT aleksandrinec *m*.

alessandrinisim [alesandri'nizim] *m* LIT aleksandrinstvo *n*, aleksandrinski slog *m*.

Alessi [a'lesi] *os.i. m* Aleš *m*; *e i gnûfs incuilins a scuegnin adatâsi sot la scjale come sant* ~ (Pa)

alessic [a'lesik], **-iche** *adj* MED aleksičen.

alessie [??] *f* MED aleksija *f*.

alestiment [alesti'ment] *m* 1. prirejanje *n*, priredba *f*, prireditev *f*; *al podeve ben cjatâsi tal ~ di Un Batisteri* (CoUd) 2. NAVT oprema *f*, opremljanje *n*.

aleuron [aleu'ron] *m* BIOKEM alevron *m* - rastlinska beljakovina // od gr. *άλυρον*.

aleuronic [aleu'rɔnik], **-iche** *adj* BIOKEM alevronski.

aleutin [aleu'tin] *adj* aleutski.

Aleutinis [aleu'tinis] *kr.i fpl* Aleuti *mpl*, Aleutski otoki *mpl*.

alevament [aleva'ment] *m* 1. gojitev *f*, gojenje *n* 2. reja *f*, vzreja *f*; *Une volte a jerin i conts a stâ ma tai agns '70 al jere vuet; in cualchi stanzie a metevin l'~ dai cavalîrs.* (Ta) 3. vzrejališče *n* 4. živina (za vzrejo).

alevadôr [aleva'do:r] *m* rejec *m*; *Di stanziâi a van indenant cu la lôr ativitât di alevadôrs e (mediarete-edu).*

alfa ['alfa] grška črka alfa; **Alfa e Omega** prvi in zadnji; *parceche la glesie no vadaûr des modis ma daûr di Crist, Alfa e Omega, prin e ultim* (BelR). // od gr. *alpha*.

alfabet [alfa'bet] *m* abeceda *f*; **daûr** ~ po abecedi, po abecednem redu; *Alfa e Omega: prime e ultime letare dal ~ grêc.* (Bibl-Apoc) // od gr. *alpha* + *beta* (prve dve črki v gr. abecedi).

alfabetic [alfa'betik], **-iche** *adj* abecedni; **ordin** ~ abecedni red, abecedno zaporedje; **meti in ordin** ~ urediti po abecednem zaporedju; *Il font principâl al è l'Archivi Friûl cun fotografîs di dut il teritori regionâl, ma in prevalence furlan, metudis in ordin ~ par localitât.* (CoUd); **par ordin** ~ po abecednem redu; *Friuli, fotografîs e cartulinis di epoche dai paîs par ordin* ~ (CoUd)

alfabeticamente [alfabeticamente] *adv* po abecednem redu.

alfabetisim [alfabe'tizim] *m* pismenost *f* (sposobnost pisati in brati).

alfabetizâ [alfabeti'dza:] *tr* alfabetizirati, učiti pisati in brati.

alfabetizazion [alfabetidzatsi'on] *f* alfabetizacija *f*; *Mediant che e manje l'~, nol esist nancje un marcjât che al permet l'esistence di imprescj di informazion par furlan.* (Pa 11/99).

alfin [al'fin] (t. **infin**) *adv* končno, nazadnje, slednjič; *e spiete e spiete, ~ tu sês vignûr; La "Lega nord", ~, e à presentât in consei regionâl la prime propueste organiche.* (Pa 02).

Alfons [al'fons] *os.i. m* Alfonz *m*; *cul grât di colonel, di un Comitât di Vuere cun Luîs Duodo e ~ Conti.* (GP).

Alfrêt [al'fre:t] *os.i. m* Alfred *m*.

alge ['alge] *f* → **alighe**.

algebre [al'gebre:] *f* algebra *f*; *Un vieli professôr di ~ al diseve che, in fin dai fats, + 15 e -15 a son scuasi la*

stesse robe. (Pa 02); // iz poznolat. *algebra*, od arab. *al-jebr* k *jabara* 'to bind together, consolidate'.

algebric [al'gebrik], **-iche** *adj* algebrski, algebraičen, algebrski; *Al insegnâ analise algebriche e gjeometrie analitiche* (Uniuđ/friulani)

algebrichementri [al'gebriche'mentri] *adv* algebrsko, algebraično.

algebrist [al'ge'brist] (*pl* **algebriscj**) *m* učitelj, strokovnjak algebre.

Algjeri [al'ge'ri] *kr.i m* Alžir *m*.

Algjerie [al'ge'rie] *kr.i f* Alžirija *f*; *cun raprezentazions teatrâls di autôrs dal Congo, dal Mali e de ~.* (Pa).

algerin [al'ge'rin] *adj* alžirski; *e varâ par protagoniste la scritore e regjiste algerine Assia Djebar.* (Pa 04/02);

~ *m* Alžirec *m*.

algesie [al'ge'zie] *f* MED preobčutljivost za bolečino, algezija *f*.

algjit ['algit], **ide** *adj* MED algiden (mrzel). // od lat. *algidus* 'mrzel' od *algere* 'biti hladen': cf. fr. *algide*.

algò [al'go] *adv* → **adalgò**, **inalgò**.

algologjie [algolo'gje] *f* BIOL algologija *f* (preučuje alge).

algoritmi [algo'ritmi] *m* MAT algoritem *m*; *l'~ che al è stât doprât par modificâ lis probabilitâts dadis nol simule lis sieltis.* (SiF 02/2).

algòs [al'go:s], **-ose** *adj* pokrit z algami.

alì [a'li] (t. **li**) *adv* tam(kaj); tja; ~ **di** blizu, v bližini; *Ta chel timp istès al frecuente ancje i cors superiôrs di teologie ~ de facultât teologiche di Venegono.* (don); **jessi ~ par, jessi ~ che** biti ravno na tem, da; ~ **ret** (t. **li ret, li a ret**) na tistem mestu, v tistem trenutku; *si tratave di tignî a mens il repar e po cheste suor Eulalia e il nom dal dotôr ma juste ~ ret i à vignûr un scrupul pe strade.* ... (lacomugne); → **li**.

alias ['alias] *adv* alias, z drugim imenom; *il gnûf cd dal musicist di Feagne Roberto Concina ~ Robert Miles* (Furlanist) // od lat. jurid. *alias*.

alibi ['alibi] *invar.* 1. JUR alibi *m*; 2. FIG opravičilo *n*, izgovor *m*, alibi *m*; **dâ un** ~ dati opravičilo, izgovor; *par sparagnâ bêçs e no daûr ai ignorants un ~ pericolôs.* (Bel); // od lat. jurid. *alibi* 'ailleurs'.

Alikarnas [alika'rnas] *m* HIST Halikarnas *m* (danes Bodrum v Turčiji).

aliciclic [ali'tiklik], **-iche** *adj* KEM alicikličen.

alicuote [a'likuote] *f* 1. alikvotni del 2. davčna osnova; *Il benefici de ~ sbassade al jentrarâ in vore dome cul an daspò che si à presentât la comunicazion e fin ae fin de locazion.* (CoUd) // od lat. *aliquot* 'nekoliko'; *alios* 'drugi' + *quot* 'koliko'

alidade [ali'dade] *f* MAT alhidada *f*.

alienâ [alie'na:] *tr* 1. odtujiti, prodati; *che nissun predi nol à il dirit di ~, brusâ, soterâ, eliminâ.* (BelAlci) 2. odvrniti, odvrčati. // od lat. *alienare* 'odtujiti'.

alienabil [alie'nabil] *adj* JUR odtujljiv.

alienabilitât [alienabili'ta:t] *f* JUR odtujljivost *f*.

alienament [aliena'ment] *m* odtujitev *f*, odtujevanje *n*; odtujenost *f*.

alienant [alie'nant] *adj* odtujujoč; ~ *m* odtujevalec *m*.

alienât [alie'na:t], **-ade** *adj* 1. odtujen, prodan 2. duševno bolan, nor; *Unevore rispuestis – E jerial veramenti alienât?* (fundacer); ~ *m* duševni bolnik, norec *m*.

alienazion [alienatsi'on] *f* 1. JUR otujitev *f*, prodaja *f*; *Tal articul 10 a son stabilidis lis condizions pe ~ ecezional di chesj bens (Pa 02)*; 2. PSIH umobolnost *f* 3. odtujitev *f*; odtujenost *f*, alienacija *f*; *e a viodin tes lenghis e tes culturis minôrs una pussibilitât di rapuarts umans vêrs cuintri de ~ dai aparâts (Pa 02)*. // cf. fr. *aliénation*, lat. *alienatio*, od *alienare*.

alienisim [alie'nizim] *m* MED alienizem *m*.

alienist [alie'nist] (*pl alienisej*) *m* MED psihiater *m*, zdravnik za duševne bolezni. // cf. fr. *aliéniste*.

alifatic [ali'fatik], **-iche** *adj* KEM alifatski.

aliform [ali'fɔrm] *adj* krilate oblike. // od lat. *ala* 'krilo' + *-form*.

aligatôr [aliga'to:r] *m* ZOOLOG aligator *m* (*Aligator*).

alighe ['alige] *f* BOT alga *f* (*Alga*). // iz lat. *alga*.

aligoté [aligo'te] *f* KUL burgundsko vino aligote.

aliment [ali'ment] *m* hrana *f*, živež *m*; *ven a stâi che cetancj di lôr a son alergjics a di chest ~ (Pa)* // od lat. *alimentum* od *alere* 'nourish'.

alimentâ [alimen'ta:] *tr* 1. (na)hraniti, rediti 2. napajati, dovajati, polniti; gnati, poganjati; *Mentri Lateis/Latais al è poiât suntun splaç sorevie il lâ creât par ~ lis centrâls idroeletrichis Sade/Enel.(don)*; 3. FIG (na)hraniti, rediti; *Di marcâ lis resons di fonde che a stiçarin lis istituzions a creâ e ~ il fenomen e lis strategjiis..(CoUd)*.

alimentadôr [alimenta'do:r] *m* TEH napajalo *n*.

alimentâr [alimen'ta:r] *adj* hranilen, redilen; **industrie** ~ prehrabena industrija; *a son 3 milions e mieç lis personis che a àn bisugne di assistance sanitarie e ~ (Pa)* // od lat. *alimentarius*.

alimentazion [alimentazi'on] *f* hranjenje *n*, hranitev *f*, prehranjevanje *n*; prehrana *f*; *Come l'om ancje il cjan al à bisugne di une ~ sane, svariade, complete,.. (CoUd)* // od poznolat. *alimentatio*.

alimonie [ali'mɔnie] *f* JUR ??tartásdíj; nótartás. // od lat. *alimonia*, *alimonium* 'nourishment' od *alere*.

alìn [a'lin] → **anin**.

alinea [a'linea] *m* JUR alinea *f*, odstavek *m*.

alít [a'li:t] *adv* → **lít**.

aliterazion [aliteratsi'on] *f* LIT aliteracija *f*.

alitosi [ali'tɔzi] *f* MED slab ustni zadah.

aliturģic [ali'turģik], **-iche** *adj* REL neliturģičen.

alizarine [ali'li:t] *f* KEM alizarin *m* // cf. fr. *alizarine*

Allah ['ala] *m* Allah *m*; *I gnúfs martirs di ~ a son zovins che a siełzin di murì par resons ... (Pa)*.

allegretto [ale'greto] *adv* MUZ allegretto, nekoliko hitro; ~ *m* MUZ allegretto (skladba).

allegro [ale'greto] *adv* MUZ allegro.

Almadis [al'madis] *kr. i f* (Cjiscjelgnúf) IT Almadis.

almanac [alma'nak] *m* 1. almanah *m*; letopis *m*, koledar *m*: *08.15 - Di par di - Bundì cul ~ de zornade par cure di Sergio Visentin (O)*.

almancul [al'mankul] *adv* vsaj, najmanj; *A son ~ 150 agns che no si à un principi di Novembar tant cjal in ... (Onde)*; *a Aquilee e jere ancje la comunitât greghe o ~ grecofone (Pa)*.

almandin [alman'din] *m* MIN almandin *m*, temno rjav mineral in dragi kamen, različek granatov.

Almingarde [almin'garde] *os.i. f* (IT Ermengarda).

alnét [al'ne:t] *m* jelševje *n*.

alò [a'lo] *int* → **alon**.

aloacetic [aloa'tɛtik], **-iche** *adj* KEM haloocetni; **acit** ~ haloocetna kislina (*HaloAcetic Acids*).

aloc [a'lo:k] *m* ZOOLOG mala sova *f*, čuk *m* (*Strix aluco*); → **cuviton**.

alocazion [alokatsi'on] *f* EKO alokacija *f*; ~ **des risorsis** alokacija virov; *al à rapresentât dal fenomen de ~ des risorsis di personâl te Pubbliche Aministrazion: (SiF)*; *par fâ in mût che il sisteme universitari al vedi une ~ ecuilibrade di risorsis. (SiF 02/1)*.

alocheton [aloke'ton] *m* KEM haloketon *m*; *p.e. HAA: acits aloacetics, HaloAcetic Acids; alochetons, haloketones; e altris no identificâts (SiF 02/1, 11)*.

alocroic [alo'krɔik], **-iche** *adj* MIN ki spreminja barvo.

alocromatic [alokro'matik], **-iche** *adj* MIN alokromatski.

aloc-ton [a'lo:kton] *m* 1. BIOL alohtona vrsta, tujerodna vrsta 2. GEOL alohtona snov, material 3. (družboslovje) tujec *m* (ki je tujega porekla) // < gr. *άλλος* tuj + *χθών* zemlja.

alocudôr [aloku'do:r] *m* alokutor *m*, govornik *m*.

alocuzion [alokutsi'on] *f* govor *m*, alokucija *f*. (svečan avtoritativen govor ali nagovor).

alodi [a'lo:di] *m* HIST alodij *m*, alod *m*, svobodno posestvo *n*.

alodiâl [alodi'a:l] *adj* HIST alodialen.

alofite [a'lofite] *f* BOT halofit *m* (morska rastlina) // < gr. *halophyt* „Salzpflanze”

alofitic [??'fitik] *f* BOT halofit *m* (morska rastlina).

alogjen [a'loģen] *m* KEM halogen *m*.

alogjenat [aloge'nat] *m* KEM halogenat *m*.

alogjic [a'loģik], **-iche** *adj* nelogičen.

alogjin [a'loģin] *adj* drugoroden, tujeroden; *la popolazion alogjine* tujerodno prebivalstvo; ~ *m* tujec *m* (tujega porekla); pripadnik etnične manjšine.

aloglot [??'alɔģin] *adj* LING alogloten; *che a previodin bariduris invalicabils pes piçulis comunitâts aloglotis (Pa 03/10)*. // < (neolog.) fr. *alloglotte*.

Alói ['] *os.i. m* (IT Eligio).

alon [a'lon] *int* dajmo! ajmo! gremo! *sù, ~, indevant, contadin!* ajmo, gremo, naprej kmet!

alopatic [alo'patik], **-iche** *adj* MED alopatičen.

alopatie [alopa'tie] *f* MED alopatija *f* (metoda zdravljenja bolezni z zdravilnimi učinkovinami).

alopepic [alope'tjie] *f* MED alopecija *f* (izpad las).

aloplasme [alo'plazme] *f* MED aloplazma *f*; // < *allo-* + *plasma*.

aloplastiche [alo'plastike] *f* MED aloplastika *f*.

alopren [??'alotro'pie] *m* KEM alopren *m*.

alopsichic [alo'psikik], **-iche** *adj* PSIH alopsihičen.

alopsicosi [alopsi'kɔzi] *f* PSIH alopsihoza *f*.

alore [a'lore] (t. **inalore**) *adv* no, zdaj; torej, potem, tedaj; *Jo, ~, o alci lis mans ancje jo.. eh!... (Friulinelmondo)*; *Provin ~ a fâ un pocje di storie (nuovofriuli)*; ~ *co* no, torej, potem, tedaj; *Se po il libri al è di puisis, alore i passionâts si dimiezín*. Če je knjiga o pesništvu, potem se število privržencev prepolovi.

alore che [a'lore ke] *co* ko, takrat, kadar; *come chel puaret ~ al si met; Al sucedarâ ~ ogni anime, che no varâ scoltât il profete, e vegnarâ disvidrignide dal popul. (Bibl-Az)*

aloritmic [alo'ritmik], **-iche** *adj* MED aloritmičen (srčni utrip).

aloritmie [alorit'mie] *f* MED aloritmija *f* (nepravilni srčni utrip).

alotrop [a'lotrop] *m* 1. KEM alotropski element; *Gàs presint te atmosfere, ~ dal ossigjen, di colôr blu clâr (linmiter)* 2. LING dubleta *f*.

alotropic [alo'tropik], **-iche** *f* 1. KEM alotrop 2. LING ki ima več oblik.

alotropie [alotro'pie] *f* 1. KEM alotropija *f* 2. LING sprememba oblika *f*.

alouin [alou'in] *m* helovin *m*, halovin *m*; **la gnot di** ~ helovin (noč); *Se o fevelin di coce al pâr di fevelâ dal di dai muarts, la gnot di ~ "Halloven" la coce sventrade cuatri busis e une cjandele dentri. (CoCamp).*

alozin [a'lotžin] *adj* → **alogjin**.

alpaca [??'tjie] *m* 1. ZOO alpaka (*Lama pacos*) 2. TEKST alpaka *f* (tkanina).

alpestoc [alpes'tok] *m* gorska palica *f*; *furnût di un ~ ././ < nem. Alpenstock.*

alpestri [a'lpestri] *adj* 1. planinski, gorski, hribovski 2. strm, hribovit 3. FIG surov, grob, neotesan.

alpin [al'pin] *adj* planinski; alpski; *Xavier Lamuela, che al veve il compit di normalizâ l'ocitan ~ (Pa); ~ m* 1. VOJ planinec *m* (gorsko vojaštvo), alpinec *m*; *I alpins a protestin, lôr a son dibot ducj nassûts in chês tieris..(Pa 02); E alpins, lôr che a varessin di jessi tai Kaiserjäger! A son alpins! (Ta); Enricon al fâs l'~ e par trê agns al sarâ tai Stâts Unîts (christianromanini 07/04)* 2. FIG belo vino z žganjem; *Vuelial un ~? "Ce isal?" i rispuint cirint di riduçâ. "Un blanc cul biter". (BrLi)*

alpinisim [alpi'nizim] *m* alpinizem *m*; *prove uniche dal Campionât Nazionâl di Sci Alpinisim a tecniche libare Domenie 25 ... (Leng).*

alpinist [alpi'nist] (*pl alpiniscj*) *m* alpinist *m*; *Mario Cedolin (n.1956) ~, vuide, membri di spedizions di grant impegn ..(Leng).*

alpinistic [alpi'nistik], **-iche** *adj* alpinističen.

Alps [alps] *kr.i. fpl* Alpe *fpl*; ~ **Cjargnelis** Karnijske Alpe; *passant pes localitâts nostranis su lis ~ Cjargnelis e Juliis. (Pa); ~ Juliis* Julijske Alpe.

alsazian [alsatsi'an] *adj* alzaški; ~ *m* Alzačan *m*.

Alsaziane [alsatsi'ane] *f* Alzačanka *f*.

Alsazie [al'satsie] *kr.i. f* Alzacija *f* (Elsass); ~ **e Lorene** Alzacija in Lorena; *Schickele, costituît tal 1968 e atff in ~ e Lorene (SiF 03/3).*

alt [alt] *m* višina *f*; **cjalâ un dal ~ al bas** FIG gledati na nekoga vzvišeno; **dal ~** od zgoraj, zvišk(om)ja; *al cjape il non de figure dal vuarde-fûc che dal ~ dal cjiscjel, di gnot, al cjalave la citât par visâ di pussibii fûcs. ..(CoUd);*

~ *adj* 1. visok, vzdignjen; **alte tehnologjie** visoka tehnologija; *Il discors nol vâl pe produzion di alte tehnologjie (Pa 02); Alt Comisari* POL visoki komisar; *Ancje l'irlandese Mary Robinson, alt Comissari "Onu" pai dirîts umans, si è pandude contente (Pa 02); vôs alte* na glas, glasno, z privzdignjenim glasom; *che al promôf la ativitât di leture a vôs alte ai fruts ..(CoUd); pensâ a vôs alte* na glas razmišljati (BrLi); deriv. **alton**, **altonon**, **altut** 2. globok 3. FIG pomemben, važen; **vêle alte cuntun** ali **vêle fisse cuntun** biti na smrt skregan z (nekom) 4. (čas) pozen; *Pasche alte.*

Alt [alt] *m* (pri pokrajini) Gornji, Zgornji; *daspò di un referendum, la Provincie dal Alt Friûl.*

(*lingue.regione.fvg*); **Alt Adriatic** zgornji Jadran; *Pescje: acuardi pal distret dal Alt Adriatic. (Onde);*

→ **Rodean Dal Alt**

Alt Adis [alt] *kr.i. m* Južna Tirolska *f*; *su la propueste di riforme dal Statût regionâl ispirade al "model dal Trentin ~, cu lis provinciis autonomis". (La 05/6).*

altagn [al'taň] *m* plast pokošene trave; *l'umit oltagn [altagn] al fume* mokro seno se kadi.

altane [al'tane] *f* 1. gredica *f* na pobočju; *se si monte su une ~ la visuâl si poie sul paesaç (folkcapriva); e sofetave ancje chê di, lizere e come incuçade sui drups e lis plantis vie pes altanis (PauluzzoN)* 2. (terasa po strehi) mostovž *m*, tin *m*.

Altane [al'tane] *kr. i. f* (Sant Lenart) Altana.

altanisie [alta'nizie] (t. **sinç di cjarande**) *f* BOT komonika *f*, divji pelin *m*.

altâr [al'ta:r] *m* oltar *m*, žrtvenik *m*; *Si son fatis lis fondis pe jentrade de tende di riunon, l'~ di ram cu la so gridele ancje di ram e ducj i argagn di chest ~. (Bibl-Esodo); ~ di Pergamo* pergamonski oltar; *al pâr che si sedin ispirât al altâr di Pergamo cuant che lu àn fat sù. (Pa 05/04); ~ maiôr, ~ grant* veliki oltar; *vie pe curmîs marcheplan da pît de cupule, al fâs di tapêt ai scjalins dal ~ maiôr ... (CoUd); disfurnî un ~ par furnînt un altri* FIG z enim dolgom plačati drug dolg.

altarist [alta'rist] (*pl altariscj*) *m* kamnosek, ki izklesla oltarje; *grops di altariscj a son i Cumuç, i Sais, i Paulîns; Scultôr, intaiadôr, altarist. (GE).*

alte [alte] *f* gornji del nekega področja; **l'Alte** Gornja Furlanija, gorska Furlanija.

altece [al'tet'e] *f* višina *f*, visokost *f*; *e cjalant jù, altecis di ingirli* vrtočlave višine; ~ **medie dal mâr** srednja nadmorska višina; *potenziâl gravitazionâl de Tere e 9.80655 e je la acelerazion di gravitât standard a la ~ medie dal mâr. (SiF 02/2, 39-58); ~ nete* čista višina; ~ **total** skupna višina; ~ *total di 4.0 m., si è ritignût di assumi une ~ nete di intercetazion di 3.0 m. (SiF); jessi a la ~ di cdn* ?? magari nome di no jessi a la ~ di chei altris oms che al cognosseve (PauluzzoN)

alteço [al'tet'o] (*carn. For di Voltri*) → **altece**.

altee [al'tee] *f* → **dialtee**.

alterâ [alte'ra:] *tr* 1. izpremeniti; *Definizion, Insiemeit des voris di ristaur des condizions naturâls di un sisteme che al è stât alterât des ativitâts dal om. (linmiter); presis alterâts* spremenjene cene; ponarediti, spačiti 2. razdražiti, razburiti, narediti živčnega, iz ravnotežja spraviti; *mût avonde omogjeni tra i comuns, di mût di no ~ i lôr "pês". (SiF 02/1);*

~ **si refl** 1. spremeniti se; spačiti se 2. razburiti se, postati živčen.

alterabil [alte'rabil] *adj* 1. spremenljiv 2. pokvarljiv 2. ponaredljiv.

alterât [alte'ra:t], **-ade** *adj* 1. spremenjen; pokvarjen, ponarejen; nepravilen; **gjene** ~ spremenjeni gen; *la base genetiche da la malatie, or che a sedi un gjene difetôs ~. (fundacer); stât ~ di cussience* spremenjeno (razširjeno) stanje zavesti; *psicologjics, si àn lis crisis motoris che dispès a capitin intun stât ~ di cussience. (SiF 03/3)* 2. razburjen; zmešan, nor 3. LING **non** ~ manjšalnica *f*, ljubkovalnica *f*, povečalnica *f*, slabšalnica *f*;

~ *m* ki je spremenjen, pokvarjen; norec *m*.

alteratîf [altera'ti:f], **-ive** *adj* 1. spreminjevalen 2. LING **sufis** ~ pripona (za manjšalnice, ljubkovalnice, povečalnice, slabšalnice).

alterazion [alteratsi'on] *f* 1. izprememba *f*; ponaredba *f*, pačenje *n*; *Dî che si son decidûts e je un ~ dai fats. (Pa); Alzheimer al ipotize par prin une ~ chimiche de sostance gnervose .. (SiF 02/1)* 2. MUZ alteracija *f* 3. razdraženost *f*, razburjenost *f*; bolehnost *f* 4. MED

sprememba *f*, motnja *f* 5. BIOL, MED alteracija *f*, (genska) sprememba (organizma); *la durmience des semencis che e pues lâ a fâlis gjerminâ cualchi stagjon plui tart, la ~ dai microorganismis de tiere* genska sprememba mikroorganizmov

6. LING priponsko oblikovanje manjšalnic, ljubkovalnic, povečalnic, slabšalnic.

alteritât [alteri'ta:t] *f* FILOZ drugačnost *f*; *Al è il teme di fonde e mai vonde batût de ~ di Diu. (BelFa); La idee de ~ dal Friûl in Tellini e nas lontan dal Friûl (Pa 04/05).*

altermondialist [altermondia'list] *adj* POL protiglobalizacijski, nasproten, nasprotujoč globalizaciji; *cu la instabilitât di tantis regions e cu la contestazion altermondialiste. (Pa 04/07); ~ m* POL nasprotnik globalizacije.

alternadôr [alterna'do:r] *m* ELEK alternator *m*, generator izmeničnega toka.

alternât [alter'na:t], **-ade** *adj* 1. zaporeden, izmeničen, prestopen; *Cemût podaressial mai un sôl Teatri rapresentâ, magari ancje in forme alternade, dutis dôs chestis culturis?(Pa)* 2. ELEK izmeničen **corint** ~ izmenični tok.

alternatîf [alterna'ti:f] **-ive** *adj* alternativen, izmeničen, nadomesten, izhoden: *Une sielte ~, coragjose, di sostignî. (Pa 11/99);*

alternative [alterna'tive] *f* 1. alternativa *f*, druga, nadomestna možnost *f*, izbira med dvema možnostima; *Une imprese cuasit impussibil, ma cence alternativis. (Pa);* 2. izmenjava *f*, menjavanje *n*, izmenično zaporedje.

alternativementri [alternativa'mentri] *adv* alternativno; izmenično; nadomestno.

alternazion [alternatsi'on] *f* alternacija *f*, izmenično vrstenje, menjavanje.

altimetri [al'timetri] *m* TEH višinomernik *m*, altimeter *m*.

altimetric [alto'metrik], **-iche** *adj* nanašajoč se na merjenje višinskih razlik, nadmorske višine ali na višinomernik.

altimetrie [altime'trie] *f* TEH merjenje višinskih razlik, nadmorske višine.

altiplan [alti'plan] *m* visoka planota *f*, planina *f*; *il Friûl al è tiere di conquiste pes invasions dai turcs che, penetrant travers il ~ carsic, a rivin cu lis .. (CoCamp)*

Altissim [al'tisim] *m* REL Najvišji *m*, Bog *m*; *Fî dal ~ Sin Najvišjega; Lui al sarà grant e i disaran Fî dal ~ (Bibl-Lc)* Ta bo velik in se bo imenoval Sin Najvišjega.

altissime [al'tisime] (t. **vene altissime**) *f* BOT vrsta ovsa (*Arrhenatherum elatius*).

altitonant [altito'nant] *adj* visoko doneč, bobneč, z višine grmeč; *e lassâ non al mont ~*

altitudin [alti'tudin] *f* nadmorska višina *f*; *l'avion al navighe a une basse ~ (NazziD).*

altiûl [alti'u:l] (t. **antiûl**) *m* otava *f*, druga košnja *f*; *Ma il secondo, ossia il guaîme (~); Dal altiûl al calcoladôr... un furlan pal 2000 (Pa).*

altivûl [alti'vu:l] *m* → **altîûl**; *Te varietât cjargnele di Paluce "fen", "altivûl", "smuiart" e "lescje" a son i lessems primaris che a tradusin il talian "fieno". (Pa)*

alt-medievâl [altmedie'va:l] *adj* ??; *A mût lôr le àn tentade i romans cu lis lôr legjons, in ete ~ Carli il grant cul so Sacri Roman Imperi (Pa 03/10).*

altonon [alto'non] (*superlat. od alt*) *adj* najvišji, izredno visok, na višku; *La situazion di crisi pai lavoradôrs de Burgo e je rivade a nivei altonons îr di sere.*

altparlant [altpar'lant] *m* zvočnik *m*.

altredî [altre'di] *adv* pred dnevi, nekaj dni nazaj/ tega; *~ o fasei o sintii*

altri ['altri] (t. **âtri**) *adj* drug; drugačen; *Al sclopâ un ~ ton, e fusetis lonatnis a segnavin il cîl scâr..(Sg); Cuanche ti passe chê altre voie, la robe che tu tegnîs di plui, e je la bocjade. (Sg); intune maniere o in chê altre na eni ali drugi način; (Sg);*

chêl ~ (pl **chei altris**) (nekdo) drugi; ostali; **chê altre** (pl **chês altris**) (neka) druga; *che al rivàs sul lavôr prime di chei altris par fâsi viodi cul perît o cul impresari, (Sg); une di o chê altre* prej ali slej; *Une di o chê altre bisugnave che al vignîs lî cuntune piere pomice e un vernîs nere par netâ il marmul.. (Sg); no... ~ che/nome* nič drugega kot; *~s di lôr* druge osebe; *mai* ~ nikoli več; *alc* ~ → **alcaltri**; *par* ~ → **paraltri**. // cf. lad. *auter*.

altrichè [altri'ke] *int* kajpak! seveda! še kako! *Altrichè! (PauluzzoN)*

altrimentri [altri'mentri] *adv* drugače, sicer; *sedi pai consums energetics sedi ativant des capacit ts creativis, defutivis, sintetichis e sincretichis che ~ a restaressin ofegadis e cidinis ..(lacomugne)*

altrò [al'tro] *adv* → **inaltrò**.

altruism [altru'izim] *m* altruizem *m*, nesebičnost *f*; *Chest sens di ~ al fasarâ madressi tai citadins une plui grande sensibilitât e (partitrepublichefurlane).*

altruist [altru'ist] *m* altruist *m*, nesebičnež *m*; *Nol è stât nè un filantropo nè un ~. (Bel);* ~ *adj* altruističen, nesebičen.

altruistic [altru'istik], **-iche** *adj* altruističen *m*, nesebičen; *l'amôr ~ di Diu (SiF)*

alture [al'ture] *f* višava *f*, višina *f*; *dongje il romitori de ~ di SAN VALANTIN (c.535) e lis straordenaris olmis .(castelsanmauro.it/Turism.htm)*

alucinâ [alut'i'na:] *tr* PSIH halucinirati; imeti privide.

alucinant [alut'i'nant] *adj* PSIH halucinantoričen.

alucinât [alut'i'na:t], **-ade** *adj* PSIH halucinanten.

alucinazion [alut'inatsi'on] *f* PSIH halucinacija *f*; privid *m*; *O berlai... e lui intun moment al dispari. Al jere une ~. (Ta); ~ uditive* slušna halucinacija; *~ visive* vizualna halucinacija; *lis alucinazions visivis (semplicis o complessis), lis alucinazions uditivis (SiF 03/3, 31-49).*

alucinogjen [alut'i'nɔʒen] *m* PSIH, MED halucinogen *m*.

alum [a'lum] *m* MIN, KEM galun *m*.

alumine [alu'mine] *f* KEM aluminijev oksid, glinica *f*.

alumini [alu'mini] *m* KEM aluminij *m* (Al); *vasuts nets dal jogurt, cassetis di plastiche pes pomis, latinis di ~, scjatulutis (CoUd).*

aluminic [alu'minik], **-iche** *adj* KEM aluminijev, aluminijski.

aluminotermie [aluminoter'mie] *f* ŽELEZ aluminotermija *f*.

alunite [alu'nite] *f* MIN alunite *m*.

alusîf [alu'zi:f], **-ive** *adj* aluziven, ki namiga.

alusion [aluzi'on] *f* namig *m*, aluzija *f*; *pes stazions dai trens solitariis, ~ ae eterne partence e al tornâ (CoUd).*

alustic [a'lustik] *adj* opojen, okajen, vinjen, vesel; *se lu viodevin ~*

aluvion [aluvi'on] *m* poplava *f*; *al sô cors in Aquilee: forsît a cause di une gruesse ~, opûr in ocasion di un assedi militâr (praxisfriuli).*

aluvionâl [aluvio'na:l] *adj* naplavinski; *Tignê cont des planis aluvionâls e je une garanzie di sigurece idrauliche!* (Pa 03/4)

aluvionât [aluvio'na:t], **-ade** *adj* poplavljen; *e à finalmentri decidût di risiervâ ae glesie il stes tratament metût in vore pes cjasis aluvionadis* (La 05/11); ~ *m* poplavljenec *m*.

alveâr [alve'a:r] *m* panj *m*; *tacât a un palaç cun barconetis che a somein chês di un ~.* (Pa 06/3).

al ven a stâi [alvena'sta:i] (t. **ven a stâi**) *co* to je, to se pravi, to pomeni; ~ *che no tu âs di jessi cence creance tanche un muart di fan.* (Bibl-Sprocs).

alveolâr [alveo'la:r] *adj* ANAT, LING alveolaren; *Il stes NO2, introdusût tal organisim par mieç dal procès respiradori ~* (CoUD).

alveoli [al'veoli] *m* 1. ANAT alveola *f*; ~ **dentari** zobna jamica; ~ **polmonâr** pljučni mehurček. // < lat. *alveolus* 'jamica, luknjica'.

Alzeri [al'džeri] *m* (it.) → **Algjeri**.

alzeta [altse'ta:] *tr* uporabiti zagibe, zapoge.

alzete [-t'a s-] *f* okrajek *m* (na obleki), zagib *m*, zapoga *f*.

am ['am] *m* → **amp**; *nol jere timp di am is.* (Urli).

amâ [a'ma:] *tr* 1. ljubiti, imeti rad; (npr. rastlina) posebno ljubiti; *la vît a ame la coline* trta ima rad grič; *e amantlu cun dut il cûr, cun dute la inteligence* (Bibl-Mc); ~ **di** (+ *inf.*) rad (+ *inf.*); ~ **di balâ** rad plesati; → **volê ben, volê bon**.

amabil [am'abil] *adj* ljubeč, ljubezniv, sladek; *Cjâr president (tal sens di ~; non dal sigûr di costôs)* (La 04/1).

amabilitât [amabili'ta:t] *f* 1. ljubeznivost *f*, prijetnost *f* 2. prijaznost *f*, vljudnost *f*.

amabilmentri [amabil'mentri] *adv* ljubeznivo, prijazno.

a mache [a'make] *adv* zastoj.

Amadeu [ama'deu] *os.i. m* (IT Amedeo) Amadej *m*.

amalepene [amale'pene] *adv* komaj komaj, za las; *us vanzie robe? ~ che a basti*

amalfitan [amalfi'tan] *adj* GEO amalfijski; ~ *m* Amalfijec *m*.

amalgamâ [amalgama:] *tr* 1. KEM amalgamirati 2. mešati, zmešati, pomešati; *al mandâ dentri par ~ i Furlans une sdrume di funzionaris, impleâts, cuesturins e carabinieri de basse Italie;* (JM); ~**si refl** zlititi se, združiti, združevati se (t. FIG).

amalgamazion [amalgamatsi'on] *f* FIG združevanje *n*, zlitje *n*.

amalgame [am'algame] *f* 1. KEM amalgam *m*, zlitina živega srebra s kovino; *Tal nestri câs cun dute probabilitât drenti tal ~ licuit al è stât mitût masse stagn.* (bassafriulana) 2. zmes *f*, mešanica *f*.

amalgazion [amalgatsi'on] *f* 1. KEM amalgamiranje *n*; **procès di** ~ amalgamiranje *n*.

Amalie [a'malie] *os.i f* Amalija *f*.

amant [a'mant] *adj* ljubimski; ljubiteljski; ~ *m* ljubimec *m*; ljubitelj *m*; *e di un so ~, George Villiers prin duche di Buckingham;* ~ **de cjace, des feminis** ljubitelj lova, žensk; → **madôr, morôs**.

amâr [a'ma:r] (t. **mâr**) *m* grenkoba *f*, bridkost *f*; **gloti** ~ FIG požreti neprijetno; ~ *adj* grenak; bridek; **gloti ~ e spudâ dolç cu la bocje amare;** ~ **tanche i vencs** grenak kot žolč; ~ **tanche il tuessin** kot strup (A); *Mai la peraule pâs e à lassât un*

savôr cussî ~ e deludent..(Pa); PROV Fevrâr, fevrâr, curt si, ma ~". (infoanziani.it); deriv. **amariç, amaron, amarotic, amarot, amarut**.

amarant [ama'rant] *m* BOT kermež *m* (*Phytolacca decandra*); → **uve cassute**.

amarece [ama'ret[e]f] *f* grenkoba *f*, grenkost *f*, bridkost *f*; *ex depuartât de resistance, deputât, al fevelâ cun ~ di "un molâ çus e vergon cun consequencis..* (La 04/4); → **marum**.

amaret [ama'ret] *adj* grenkljati, nekoliko grenak; ~ *m* vrsta mandeljnovc sladice.

amaretto [ama'reto] *m* mandeljnev liker, amaretto; *busasi ancje lor vaffanculo, e jo ai mangiat une torte di amaretto cal faseve* (Furlanist)

amaric [a'marik], **-iche** *adj* GEO amharski; ~ *m* LING amharščina *f*, amharski jezik *m*.

amariç [ama'rit] (t. **mariç**) *adj* grenkljat, nekoliko grenak; ~ *m* kar, je nekoliko grenko; *chel aiar che al cjapave sù il mariç turgul e umit de jêre*

amarilis [ama'rilis] *f* BOT amarilis (*Amaryllis belladonna*).

amarot [ama'rot] *adj* grenkljat; *a pirulutis / se acj a àn dal ~ (bolj obiç. amarotic [marotic])*

amarotic [ama'rɔtik], **-iche** (t. **marotic**) *adj* grenkljat, grenkast; *l'odôr fuart di foncs di bosc e chel marotic di scusse di roul.*

amât [a'ma:t], **-ade** *adj* ljubljen, dragi; *che a pandin la grove salût dal nestri cjâr e ~ cine nazionâl ...* (CoUD); ~ *m* dragi *m*, ljubi *m*; *a son cjants par saludâ l'~ che al partîs par fâ il militâr (cuf-ancun).*

amatoriâl [amatori'a:l] *adj* ljubiteljski; *Al è un vêr libri di matematiche, scrit di doi professioniscj, no un test divulgatîf o di stamp ~.* (SiF 02/1, 231); *di stazâ lis rispuestis dai zovins che si dan dentri in chest sport a nivel ~.* (Leng).

amatrician [amatritʃi'an] *adj* 1. GEO ki se nanaša na Amatrice; ~ *m* prebivalec mesta Amatrice.

amaurose [amau'rɔze] *f* MED popolna slepota *f*, amavroza *f*; // < gr. *amaur[omacr]sis* 'darkening'.

amaurotic [amau'rɔtik], **-iche** *adj* MED popolnoma slep, ?amavrozen.

amazone [ama'tsone] *f* MIT amazonka *f* 2. možača, odločna ženska; *No parcè che la tô vivarose ~, la tô dame in stivalons e* (ShW).

amazonic [ama'tsonik], **-iche** *adj* amazonski.

Amazonie [aprio'ristik] *f* ?? *Come l'influence e il sierament pai indios de ~.* (Bel);

amazonite [amadzo'nite] *f* MIN amazonit *m*.

ambaradan [ambara'dan] *m* direndaj *m*; *Covential po pierdi timp a di che 43 sindics, cun dut l'~ consequent, a son masse* (Pa 04/03).

ambasse [am'base] *f* tesnoba *f*, bolest *f*, žalost *f*, bridkost *f*, skrb *f*; *met de bande cheste ~ / cence motîv*

ambe [ambe] *f* oba (dva); *al laureât in ~ / di lês e rost*

ambî [am'bi:] *it* težiti za (čim), hrepeneti po (čem), prizadevati si; potezati se (za); *a ambirès di sposâ un cont* teži za tem, da bi se poročila z nekim grofom.

ambient [ambi'ent] *m* 1. okolje *n*, okolica *f*; *l'assessôr pal ~* POL prisednik za okolje; *vuê di matine il president de Zonte regionâl Tondo e l'assessôr pal ~ Ciani* 2. FIG okolje *n*, ozračje *n*: *... i marmui e lis pastis di veri, creant cussî un ~ strasordenariamentri mistic; ...*

al è rapresentât intun ~ tradizionâl furlan (Pa) 2. FIG področje *n: ..e di ufri une informazion libere sui fats de politiche, dal lavôr, dal ~, de culture.(O)* ..iz področja kulture.. 3. lokal *m; co al rive lui tai ~s, la balfuerie si ferme; L'~ al nasave di tabac, di salam e di vin. (Sg).*

ambientâ [ambien'ta:] *tr* postaviti v neko okolje, ozračje, umeščati: *Direzûts di Bianchini, tal film ambientât tes cjanivis dal institût superiôr.*

ambientâl [ambien'ta:l] *adj* glede na okolje, okolico; ozračje; okoliški: *Chês sul teritori a rivuart dai problemis post-taramot, des emergjencis ambientâls e a rivuart dai problemis sociâi dal Friûl..(O);*

ambientalism [ambien'ta:l] *m* okoljevarstvo *n.*

ambientalist [ambien'ta:li] *adj* okoljevarstven: *...des gnovis curints dal turisim "etno-ambientalist".(Pa 8-9/99);*

~ m okoljevarstvenik *m: Dut câs pai ambientalistcj il sondaç nol veve chê di promovî o boçâ cualchidun,..(O 12/2/2000);*

ambientalistic [ambien'ta:li] *adj* okoljevarstven: *lis sfidis tecnologichis, ambientalistichis, energetichis che a saran il pan di ogni di pai prossims agns e secui.(Pa 11/99).*

ambientament [ambien'ta:ment] *m* postavitev v ambient, okolje.

ambientazion [ambien'ta:ziun] *f* umeščanje v določeno okolje: *dedicât ae ricerce des ambientaziuns dai films westerns.(O 7/4/2001);*

ambigjenar [ambi'gjenar] *m* LING dvospolen.

ambiguitât [ambigui'ta:t] *f* dvoumnost *f*, dvoumje *n*; *ma par clarî che il teritori là che si môf pre Pieri al è, cence ~, dispès religjôs. (Pa 03/10)*

ambit ['ambit] *m* FIG okvir *m*, obseg *m*, krog *m*; *in ~* v okviru, na področju; *che l'inflûs dal furlan sul talian al è une vore fuart in ~ lessicâl. (SiF 02/2, 77-93).*

ambivalence [ambiva'lent] *f* ambivalenca *f*.

ambivalent [ambiva'lent] *adj* ambivalenten; dvorezen, ki ima dve plati.

ambizion [ambitsi'on] *f* ambicija *f*, častihlepnost *f*, prizadevnost *f*; *Drete, plene di ~ e partive da la place fin in fonts a la stazion (bassafriulana);*

→ **braure**.
ambizionôs [ambitsio'no:s], **-ose** *adj* prizadeven, častihlepen, ambiciozen; *Al è un progjet museâl ~ che al mudarà di plante fûr la ufierte culturâl di Udin (CoUd);*
→ **braurôs**.

ambiziôs [ambitsi'o:s], **-ose** *adj* ambiciozen; *Furlans a varessin colaborât a Di chist progjet ~ pal ben dal Friûl ..(Leng).*

ambli ['ambli] *m* BOT zelena jelša *f* (*Alnus viridis*);
→ **olnâr di mont**.

ambliopie [amblio'pie] *f* slabovidnost *f*, motnje vida, ambliopija *f*.

ambon [am'bon] *m* ARHIT, REL ambon *m* (pulpito rialzato dal quale si leggono le Sacre Scritture) // < lat. *ambonem*, od gr. *ambon*.

ambrât [am'bra:t] *adj* jantarjast, jantarjeve barve; *cualchi spieli di aghe ambrade. (F).*

ambre ['ambre] *f* GEOL jantar *m*; *Si crodeve che l'ambre a ves virtuts magichis e terapeutichis: partave furtune (praxisfriuli).*

ambri ['ambri] *m* → **lambri**.

Ambrôs [am'bro:s] (t. **Brôs**) *os.i. m* (IT Ambrogio) Ambrož *m*; *un secul denant di S. ~, e che tal 432 e ven disdrumade (La).*

ambrosie [am'brɔzie] *f* 1. MIT ambrozija *f* 2. FIG ambrozija *f*, zelo dobra jed ali pijača.

ambrosian [ambrozi'an] *adj* ambrozijski;
rît ~ ambrozijski obred; *il vescul di Milan Carli Borromeo al à salvât il so rît ~ (istitutopiopaschini).*

ambrosine [ambro'zine] (t. **mandule** ~) *f* neka mandeljnova sladica; *i slungjave une mandule imbrusine [ambrosine].*

Ambruseit [ambru'zeit??] *i. g* *mont ~, dacîs al troi celtic (rotec).*

ambulance [ambu'lant] *f* rešilec *m*, ambulanca *f*; *Cuant che e je rivade le ~ a jere bielzà muarte! (sf).*

ambulant [ambu'lant] *adj* potujoč; **venditôr** ~ krošnjar; *Jacun dai Geis alere un venditôr ~ diventât famôs pai sie scherçs (Natisone); La confermade impuartance dal cumierç ~ (CoTav).*

ambulatori [ambula'tori] *adj* ambulanten; *de sale riunions al ~ medic. (CoUd);*

~ m ambulanta *f*; *in visite domiciliâr urgent, dome di cjase al ~ e fin li dal pazient (CoUd).*

Amburc [am'burk] *kr.i. m* Hamburg *m*.

amburger [am'burger] *m* KUL hamburger *m*; *che a jerin fruts dal 1980 e che, tal asilos e tes scuelis, in chê epoche, e' àn vût mangjât ~ e (Scf)*

amburgês [ambur'ge:s], **-ese** *adj* GEO hamburški;
~ m Hamburžan *m*.

amburgese [ambur'geze] *f* GEO Hamburžanka *f*.

ame ['ame] *f* 1. (pri konju) hrbet *m*, križ *m*, zadnja stran *m*; *un cjavâl diventât bols / che al trote e al sacode lis amis* 2. KUL soljena, dimljena svinjska ?krača (spalla); *mignestre di fasûl e vuardi cu la ~ di purcît.*

amebe [a'mebe] *f* ZOOLOG ameba *f* (*Amoeba*); *la evoluzion ca puarte da la ~ al omp (logosquotes).*

amebiasi [ame'biazi] *f* MED amebiaza *f*, amebna grîža *f* (okužba prebavil).

amebic [ame'biaze], **-iche** *adj* MED ?? pertaining to or of the nature of an ameba.

??ameboit [ame'biaze] *adj* ZOOLOG ameboid.

amelâsi [amel'da:si] *refl* vpisati se, registrirati se, prijavit se.

Amelie ['amen] *os.i. f* Amelija *f*; *Il "Diari" di ~ Burba, nassude tal 1896, al cjape dentri 299 pagjinis di cuader. (La 05/7).*

amen ['amen] *int* 1. REL amen *m* 2. **un** ~ en trenutek, moment; **intun** ~ v mahu, mahoma, bliskovito; **fin** ~ do amena, do skrajnosti; *par che nô o podin dî: ~, a glorie di Diu. (glesie)* 3. FIG malenkost *f*??; *un toc di tiere tal ort che no'nt vevin dîrit, a chest ~ (MazzonIol).*

amende [a'mende] *f* globa *f*, povračilo *n*// k lat. *emendare* 'popraviti, izboljšati'.

amenoree [ameno'ree] *f* amenoreja *f*, izostanek menstruacije // gr. *amenorrhoe*.

aments [a'ments] (t. **adaments**) *adv* v spomin, na pamet; **fâ** ~ posvečati pozornost: *La sielte de ande des trasmissions, la informazion une vore curade, il fâ ~ ai contignûts culturâi..(O); mandâ ~ učiti se na pamet;*

tignî ~ 1. spomniti se, imeti v spominu, predočiti si: *nôaltris o vin di tignî ~ che il Messaggero nol è indreçât dome ai furlans (Pa)* 2. skrbeti za, paziti na, nadzirati 3. opazovati, imeti na očesu; **vê** ~ imeti v spominu, spomniti se; **vignî** ~ priti na pamet; *Se ogni tant no mi ven ~ une peraule furlane, magari la dîs par sloven: (Leng).*

american [amere'kan] *adj* amerikanski; *E sâtu, i merecans e fasin simpri robis bielîs; film merecan, atôrs merecans... Hollywood...* (Ta);

~ *m* Amerikanec *m*; *che al podarès sucedi se un ~ di setante agns, ma furlan di divignince* (Leng); **italo-**~ italo-amerikanec *m* (Pa).

americanade [amerika'nade] *f* amerikanščina *f*; *no a viodi americanadis ma chei bieî films d'essai dulà* (Ta)

amerecanisim [amereka'nizim] *m* amerikanizem *m*.

amerecanizâ [amerekani'dza:] *tr* amerikanizirati;

~**si refl** amerikanizirati se.

Amerecane [amere'kane] *f* Američanka *f*.

Americhe [a'merike] *f* Amerika *f*; ~ **Latine** Latinska Amerika; *In 21 citâts de ~ Latine, dulà che a son concentradis lis comunitâts furlanis.* (Pa 02).

americi [ame'ritʃi] *m* KEM americij *m* (Am).

ameti [a'meti] *tr* 1. priznati, sprejeti; *Al somee che vuê la comunitât scientifiche e ~ che al bisugne cognossi plui a font lis consequencis* (Pa) 2. predpostavljati, domnevati 3. dovoliti, dopustiti, tolerirati, odobriti; *La Glesie catoliche, par sei catoliche, e à di ~ un pluralisim di mût di preâ e di crodi* (glesie).

ametiste [ame'tiste] *f* MIN ametist *m*; *Piere dure incidue dal I/II sdc Si trate di une ~ di colôr viole* (praxisfriuli).

ametropic [ame'trɔpik], **-iche** *adj* MED ametrop.

ametropie [ametro'pie] *f* MED ametropija oz. nepravo vidnost. // < gr. *ametros*.

amfetamine [amfeta'mine] *f* MED amfetamin *m*. // < Alpha- Methylphenethylamin (izraz prvič uporabljal 1927 US-kemik Dr. Gordon Alles).

amî [a'mi:] (*pl amîs*) *m* prijatelj *m*; ~ **intrinsic** dober, bližnji prijatelj; *che Celso Macor, ~ intrinsic e po biograf dal tradutôr, al à tignût cont ...* (Pa); **amîs di fruts in sù** prijatelj iz otroštva; ~ **de vore fate** prijatelj nedela; **vecjos amîs** stari prijatelji; *il sartôr invezi lu tratave come se a fossin vecjos amîs* (Sg); PROV *Dai amîs mi vuardi jo, dai nemîs mi vuardi Gjò* . (ProvBr); **nol è timp di amîs!** ne smemo več zgubiti časa; ~ **di lavôr** prijatelj s službe; *L'amicizie e po nassi par dut, tra il pari cul frut, tra compagns di scuele tra amîs di lavôr* .(Natisone);

deriv. **amion**, **amiut**;

~ *adj* prijateljski, naklonjen.

amiant [ami'ant] *m* MIN azbest *m*; *finanziâ e meti in vore la leç regionâl sul ~, garantî plui atenzion al plan pes emergjencis* (lingue.regione.fvg);

amiantifars [ami'ant] ?? *Al è parcè che a son scaturîts dai efiets che e fasarès la movimentazion di crets amiantifars* (Pa 06/2).

amianto [ami'anto] *m* → **amiant**.

amicâl [ami'ka:l] *adj* prijateljski; prijazen, uslužen; *Un svicinâsi plui ~ ae struture al è la premetidure miôr par usâsi a lei in mût continuât* (Pa).

amicizie [ami'tʃitsie] *f* prijateljstvo *n*; *Il 2005 al è stât declarât an de ~ tra il popul gjaponês ei popui europeans.* (Onde); **fâ** ~ skleniti prijateljstvo; *parceche un che al fâs ~ apene che i fasin un cjang nol tignarà dâr tal moment de prove.* (Bibl-FidiSirac).

amidi ['amidi] *m* škrob *m*; *che nol pues sei identificât intal prodot finâl, come, par esempli, vuelis vegjetâi, amidis, zucars, e v. d., che fintore a jerin lassâts fûr dal oblic di sei etichetâts.* (Pa 05/04).

amidic [a'midik], **-iche** *adj* KEM amiden (prid. od amid).

amîe [a'mie] *f* prijateljica *f*; *Mi soi visade che a Tuieç o ai une ~ di scuele*". (BrLi).

amigdaline [amigda'line] *f* KEM amigdalin *m*.

amighe [a'mige] *f* prijateljica *f*; *al si voltâ viers la fantate che a veve aduès lis amighis a consolâlê:* (Tolazzi)

amigo [a'migo] *m* tovariš *m*, družabnik *m*, sokrivec *m*; *in companie di altris ~s dal so stamp al dà l'assalt vie pal dî a une bancje.*; *A lu preocupava che chel ~ che al veve no lu ves imbroidât.* (sangiorgioinsieme).

amilasi [ami'lazi] *f* BIOL, KEM amilaza *f*.

amilcar [a'milkar] *os.i m* HIST Hamilkar *m*.

amiloide [a'm'??] *m* ?? KEM amiloid *m*; *che al sarâ identificât come l'amiloide* (SiF 02/1, 155-165).

amine [a'mine] *f* KEM amin *m*.

aminic [a'minik], **-iche** *adj* KEM aminski.

aminicul [ami'nikul] *m* 1. navidezen razlog *m*, pretveza *f*, izgovor *m* 2. malenkost *f*.

aministrâ [aminis'tra:] *tr* 1. upravljati, voditi, vladati, oskrbovati: *Nol coventarâ un secont turni eletorâl nancje a Gurize par decidi cui che al varâ di ~ tai prossins agns la Provincie.* (Pa) 2. (po)dati, podeliti

aministradôr [aministra'do:r] *m* upravnik *m*, oskrbnik *m*, varuh *m*; *L'~ delegât de societât des Puestis Italianis, Corrado Passera, al à comunicât* (O); ~ **civil** civilni upravnik; *Nomenât ~ civil dai todescs ocupants* (La 05/7).

aministratîf [aministra'ti:f], **-ive** *f* upraven, administrativen; *elezions aministrativis* POL upravne volitve; *In Friûl-Vignesie Julie si votarâ ai 10 di Jugn pes elezions aministrativis* (O).

aministrativis [aministra'tivis] *fpl* POL upravne volitve, administrativne volitve: *si vote pes aministrativis ai 10 di Jugn.* (O).

aministrativementri [aministrative'mentri] *adv* upravno, po upravni poti, administrativno.

aministrazion [aministratsi'on] *f* 1. uprava *f*, oskrbovanje *n*, administracija *f*; **publiche** ~ javna uprava: *Vinars prin di Jugn i dipendents de publiche ~ de nestre region a fasaran siopar.* (O); ~ **comunâl** občinska uprava 2. direkcija *f*, vodenje *n*, vodstvo *n*.

aminoacit [amino'atʃit] *m* KEM aminokislina *f*; *elements solubii come acits gras volatii, carboidrâts sempliçs, alcâi, aminoacits e v.i.* (SiF 03/4, 73-84).

aminoplast [amino'plast] *m* KEM aminoplast.

amion [ami'on] *adj* (zelo) prijateljski, prisrčen; *prime al jere plui viert, plui ~;*

~ *m* zelo dober prijatelj *m*, velik prijatelj.

amirâ [ami'ra:] *tr* občudovati; *dulà che je stade fate une soste par ~ e rindi onôr al monument dediât a la ...* (La)

amirabil [ami'rabil] *adj* občudovanja vreden, čudovit; *Lu à fat cum ~ cjandôr.* (La 05/9)

amiradôr [amira'do:r] *m* občudovalec *m*.

amirâl [ami'ra:l] *m* admiral *m*; *Il cont di Vermandois, ~ di France e fi inlegjîm dal Re soreli* (Pa). // cf. fr.

amiral iz ar. *amir* 'aali 'višji oficir' ali *amir* 'alf 'poveljnik tisočih' preko bizgr. *amiras*, latinizirano kot *ammiratus*, *ammirali*os.

amirât [ami'ra:t], **-ade** *adj* 1. občudovalen, očaran 2. občudovan; *Forsit invidiât e ~ fûr dal Friûl* (Leng)

amirazion [amiratsi'on] *f* občudovanje *n*, (za)čudenje *n*; *di Lois Craffonara, saludât cun agrât e ~ di Domeni Zannier* (Noeles).

amissibil [ami'sibil] *adj* dopusten, sprejemljiv; *a operâ par che a calin sot dai nivei di concentrazion massime ~ (Pa 02).*

amissibilitât [amisibili'ta:t] *f* dopustnost *f*, sprejemljivost *f*; *Il Consei comunâl al fâs bon un regolament li che a vegnin fissadis li proceduris di ~ (CoTav).*

amistât [amis'ta:t] *f* prijateljstvo *n*; **leâ une ~ cun** skleniti prijateljstvo *z*; *e ancje par infuartî i rapuarts di ~. (La 04/4); al à cuistât la ~ dai plui grancj scritôrs todescs e austriacs (Pa).*

amit [a'mit] *m* REL naramnica *f*; *l'~, il cjamis. // < cerk.lat. amictus 'manteau, voile'.*

amit [a'mit] *m* KEM amid?? *Cemût i refudums organics a puedin jessi depositâts dentri dai sacuts di ~ di sorc (Mater - Bl) o..(CoUd).*

Amlet [am'let] *m* LIT Hamlet *m*.

amletic [am'letik], **-iche** *adj* LIT hamletovski.

amnesie [amne'zie] *f* MED amnezija *f*, izguba spomina *f*; // cf. fr. *amnésie*; od gr. *amnēsia* 'id.' tvorjeno s privat. *a in mnēsis* 'spomin'.

amni ['amni] *m* ZOOL notranja ovojnica zarodka, amnion *m*.

amniotic [amni'otik], **-iche** *adj* ANAT amniotski; *al disè propit cjamesute, no sac ~ o amnio (Mar)*

amnistiâ [amnisti'a:] *tr* JUR pomilostiti, dati amnestijo *f*;

amnistiât [amnisti'a:], **-ade** *adj* JUR pomiloščen, amnestiran;
~ *m* amnestiranec *m*; amnestiranka *f*.

amnistie [amnis'tie] *m* JUR amnestija *f*; *Ma la ~ no fo concedude ne a lui ne a nissun altri. (GP); ~ gjenerâl* splošna amnestija; *Lis denunciis ae autoritât judiziarie militâr, di cuant che e je tacade la vuere a la ~ gjenerâl (Pa 02); // < gr. amnēstia '??oubli, pardon', tvorjen z a priv. in mnasthai 'spomniti se'.*

amobilî [amobi'li:] *tr* opremiti (stanovanje), s pohištvom opremiti; *o ~s di cuadris di man buine.*

amobilidôr [amobili'do:r] *m* opremljevalec *m*, notranji arhitekt (Innenarchitekt).

amobiliment [amobili'ment] *m* oprema *f* (hišna), pohišstvo *n*.

amodernament [amoderna'ment] *m* posodobitev *f*, modernizacija *f*; *La gnove unitât productive e rindarâ pussibil la complete inovazion dal prodot des laveblancjarie, il rinovament e ~ dai procès produtifs (La 05/12).*

amoni [a'moni] *m* KEM amonij *m*; *il test par l'azôt amoniacâl che al ripuarte sedi la amoniache libare sedi il contignût di ion ~ (SiF 03/4, 73-84).*

amoniac [amoni'ak] *m* KEM amonijak *m*;
~ *adj* KEM amonijakov, amonijev; **sâl** ~ salmiak *m*.// od neolat. *ammoniacum* preko gr. *ammōniakon* izv. od egip. boga *Amun, Ammon*;

amoniacâl [amonia'ka:l] *adj* KEM amoniakalen; **azôt** ~ amoniakalni dušik; *Il TKN nus dà la sume dal azôt organic e dal azôt ~ (SiF 03/4).*

amoniache [a'm??] *m* → **amoniac**; *e il test par l'azôt amoniacâl che al ripuarte sedi la amoniache libare sedi il contignût di ion (SiF 03/4).*

amonificazione [amonifikatsi'on] *f* amonifikacija *f*; ~ *dal azôt solubil organic (SiF 03/4, 73-84); procès di ~ (SiF 03/4, 73-84) proces amonifikacije.*

amoniment [amoni'ment] *m* opominjanje *n*, opomin *m*, svarilo *n*; *Mi ven però plui naturâl di meti come simbul e ~ chel cocâl dut neri di petroli (BelR)*

amonite [amo'nite] *f* PALEONT amonit *m*. // cf. fr. *ammonite* po imenu *Jupiter-Ammon*

amonizion [amonitsi'on] *f* opomin *m*, svarilo *n*.

amonizazion [amonidzatsi'on] *f* AGR amonifikacija *f*.

amont [a'mont] *m* 1. zahod *m*, zaton *m* (sonca); *Pai ebreos lis fiestis a scomençavin sul lâ ~ dal soreli (Bibl-Mc)* 2. pojemanje *n*, propad *m*; *Dopo l'~ de cjasade di Svevie e dai patriarcjis ghibelins, il podè al passe tes mans dai patriarcjis guelfs (Union).*

amôr [a'mo:r] *m* 1. ljubezen *f*, čustvo *n*, strast *f*; **cjapâ** ~ **par un** kazati ljubezen do nekoga; **un ~ apaiât**, **malapaiât** vračana, nevrachana ljubezen; **par ~ di** zaradi; *a finirin par dislontanâ i Furlans des cuistions patriarcjâls, puartantju, par ~ di pâs, ad acetâ i fats. ..(graggio.de); l'~ nol è brût di verzis* iz ljubezni se ne norčuje; PROV ~ *nol domande ni pan ni polente*. (ProvBr); PROV *Cui che al è fortunât in ~, nol zui di cjartis*. (ProvBr)

2. gorečnost *f*, vnema *f*, prizadevnost *f* 3. BIOL **lâ (jessi) in** ~ (narava) znova razcvesti se, oživeti se, osvežiti se, preroditi se; *come la ploie e la nêf a vegnin-jû dal cîl e no tornin indaur cence vè inbombade la tiere, cence vèle fate lâ in ~ e dâ-fûr (glesie)// < lat. amor,-is 'id.'; cf. fr. amour.*

Amôr [a'mo:r] *m* MIT Amor *m*.

amorâl [amo'ra:l] *adj* amoralen, nemoralen; *Si puedial fevelâ di une "religion" te vite ~ o inmorâl di Oscar Wilde? (Bel).*

amoralitât [amoralita:t] *f* amoralmost *f*, nemoralnost *f*; *e la sô aversitât al podè, a la banalitât, a la ~, a la stupiditât (Pa 02).*

amorf [a'morf] *adj* amorfen, brezlik, brezličen, neizoblikovan, brezobličen; *Difarents filiois doprâts par fâ RPM : 1-açâr trafilât, 2-ghise amorfe (SiF 03/3)// < gr. amorphos, a + morphê 'oblika'.*

amorin [amo'rin] *m* BOT reseda *f* (*Reseda odorata*); *e bugadis intant di bonodôr / mi mandin i ~s.*

amorôs [amo'ro:s], **-ose** *adj* ljubezenski, ljubezniv, ljubek; *Come che lu inderadavin cierts romançs masse ~ ..(don);*

~ *m* ljubimec *m*, zaljubljenec *m*, ljubček *m*.

amortament [amorta'ment] *m* EKO 1. amortizacija *f*; *e 4 milions di euros pai amortaments dai inviestiments sui implants. (Pa 03/11)* 2. (postopno) odplačilo *m*, odplačevanje *do*lga.

amortizâ [amorti'dza:] *tr* 1. EKO amortizirati 2. STROJ, EKO amortizirati, blažiti (udarce).

amortizabil [amorti'dzabil] *adj* EKO kar se da amortizirati; odpisati.

amortizadôr [amortidza'do:r] *m* STROJ blažilnik *m*, amortizer *m*.

amortizament [amortidza'ment] *m* EKO amortizacija *f*; amortiziranje *n*.

amòur [am'our] *f* → **amôr**; *jo i soi un spirt di amòur (Pasolini).*

amovibil [amo'vibil] *adj* odmakljiv, premestljiv, premičen.// < neolat. *amovere* 'oddaliti, odmakniti'.

amovibilitât [amovibili'ta:t] *f* premestljivost *f*.

amp ['amp] *m* trnek *m*; **butâ l'~, trai** l'~ FIG preizkusiti, ugotoviti mnenje.

ampassât [ampa'sa:t] *adv* lani, lansko leto; *jessudis tal mès di avrîl di ~ (scritorsfurlans); al à declarât ~ Sipione, screant i gnûfs (ud.camcom.it); ~ dilâ* pred dvema leti, dve leti nazaj;

ampeloterapie [ampelotera'pie] *f* MED ampeloterapija *f*.

ampêr [am'pe:r] *m* ELEK amper *m* (merska enota). // cf. fr. *ampère*; v 19. st. po imenu franc. fizika André-Marie Ampère (1775-1836).

amperač [ampe'rač] *m* ELEK jakost električnega toka.

amperometri [ampe're:metri] *m* ELEK ampermeter *m*.

amperore [ampe'rore] *f* ELEK amperura *f*.

amplece [am'plet'e] *f* obširnost *f*, prostranost *f*, obsežnost *f*; *e intai strets (come la "pynocline" dal Stret di Gjibraltar dulà che a puedin alçâsi fin a cent metris di ~ (SiF 02/2, 129).*

ampli ['ampli] *adj* prostoren, prostran, obsežen, (ob)širen, ohlapien, razsežen, raztegnjen; *siben ancje di servizi culturâl intal sens plui ~ di cheste peraule. (storia900) // < lat. amplius* ;

→ *larc*.

amplimentri [amplie'mentri] *adv* obširno, obsežno.

amplificâ [amplifi'ka:] *tr* 1. razširiti, povečati; *Il materiâl che l'artist furlan al à scrit par il "Pezzè string 4et" al amplifich la sô sensibilitât di compositôr e di musicist e il cuartet (Pa)* 2. FIG povečati 3. TEH ojačati.

amplificadôr [amplifika'do:r] *m* FIZ ojačevalec *m*; *In Friûl, il taramot dal '76 al varès fat di ~ e di volan a chestis tindincis za in at in dut l'Occident. (Pa 7/2000).*

amplificazion [amplifikatsi'on] *f* 1. razširitev *f*, povečanje *n*; *Par la ~ dal DNA a son stâts doprâts i primers (SiF 02/1)* 2. LIT amplifikacija *f* 3. FIZ ojačenje *n*. // < lat. *amplificatio*.

amplissim [am'plisim] superlat. od *ampli*.

amplitudine [ampli'tudine] *f* FIZ amplituda *f*. // lat. *amplitudo*, from *amplus*.

ampole [am'pɔle] *f* 1. steklenička *f*; *Di Aquilee e rive une ~ di Sant Menas, cumò intal Museu di Udin (CoUd)*; 2. ANAT ampula *f*; → *impole*. // < neolat. *ampulla* 'id.', demin. od lat. *amphora* 'amfora' → furl. *anfure*.

ampolute [ampo'lute] *f* mala steklenička.

amputâ [ampu'ta:] *tr* 1. amputirati, kirurško odstraniti, odrezati 2. FIG odstraniti, izločiti. // < lat. *amputare* 'rezati'

amputabil [ampu'tabil] *adj* ki ga je mogoče amputirati.

amputazion [amputatsi'on] *f* MED amputacija *f*, kirurška odstranitev. // od lat. *amputatio*: cf. fr. *amputation*.

Amsterdam ['amsterdam] *kr.i m* Amsterdam *m*.

amsterdamaian [amsterdami'an] *adj* GEO amsterdamski;

~ *m* Amsterdamec *m*.

amul ['amul] *m* → *emul*.

amulet [amu'let] *m* amulet. // izpos. iz lat. *amuletum*.

amundi [a'mundi] *adv* na pretek, v veliki količini; *graciis, siôr Minigul, graciis ~*; → *a svuaç*.

amutinâ [amuti'na:] *tr* VOJ ščuvati k uporu; ~*si refl* upreti se, spuntati se.

amutinament [amutina'ment] *m* VOJ upor *m*, vstaja *f*; *no je stade cjapade sot dal articul 116 dal Codiç militâr - ~ -, che al previadeve nome la preson (Pa 02).*

amutinât [amuti'na:t], **-ade** *adj* VOJ uporen, spuntan; ~ *m* upornik *m*, puntar *m*.

an [an] *pro* od njega, od nje, od onega; *o dirai ... ma an dirès tantis...*; → *indi*.

an [an] (*pl agn/agns*) *m* leto *n*; **trops agns âstu?** koliko si star?; **chest ~, ungan** letos; ~ **passât** lansko leto; → **ampassât**; ~ **academic** akademsko leto; *Il Consei Diretîf al dure in carghe trê agns academics*

(*CIRF*); ~ **di memorie** spominsko leto; *Dut chest al sarà ben ricuardâlu in chest ~ di memorie. (Pa 06/1)*; **chest ~ cu ven** naslednje leto; **za agns, agns indaûr** pred leti, leta nazaj; **dut l'~, dutalan** celo leto; **agns a vignî** *Une robe strasordenarie che, tai agns a vignî, mai plui si varès ripetût in tiere furlane! (JM, Salvâ)*; **il prin dal ~** → **pridalan**; **mil agns** večnost, nešteto veliko leto; **l'~ tornât** novo leto; **un ~ tornât** celo leto; **intun ~ tornât** v celem letu; **agns e agnorums** → **agnorums**; **bon di, bon ~** adijo!; **jessi par 29 agns, lâ sù par 29 agns**; ~ **bisest** prestopno leto; **tal ~ dai tredis mês** FIG (*šalj.*) nikoli; **tai agns dal Trente** v tridesetih letih; **tai prins agns dal Cincuante** na začetku petdesetih let (*Pa*); ~ **scuelastic** šolsko leto; **Tal ~ scuelastic 1998/99, a jerin notâts tes scuelutis (Pa 4/2000)** // cf. fr. *an*; od lat. *annus*.

àn ['an] 3. os. mn. sedanjika od **vê**: imajo; *Mi àn dât la grazie (Sg).*

AN ['?'] *kratica* > *Aleance Nazionâl*.

anabatic [ana'batik], **-iche** *adj* METEO dvigajoč // tvorjeno po gr. *anabaínein* = *aufsteigen*

anabatisim [anaba'tizim] *m* REL anabaptizem *m* // tvorjeno iz gr. *anabaptizein* 'ponovno krstiti'.

anabatist [anaba'tist] *m* REL anabaptist *m*, prekrščevalec *m* //

anabiosi [anabi'ɔzi] *f* BIOL anabioza *f*, utajenost *f* (biol. prekinitev vitalnih funkcij) // od gr. *anabíosis*.

anabolisim [anabo'lizim] *m* BIOL anabolizem *m*. // < gr. *αναβολισμός* preko lat. *anabolismus*, (k *αναβολή*)

anaclicic [ana'tj'iklik], **-iche** *adj* LIT palindromski (verz).

anacolut [anako'lut] *m* LING anakolut *m* // preko lat. izpos. od gr. *anakolouthon* (*a* priv. in *akolouthēin* 'slediti')

anaconde [ana'kɔnde] *f* ZOOl anakonda *f* (*Eunectes murinus*).

anacoret [anako'ret] *m* puščavnik *m*; anahoret *m* // cf. fr. *anachorète* izpelj. iz gr. *anakhôrêtês* od *anakhôrein* 'se retirere'.

anacoretic [anako'retik], **-iche** *adj* puščavniški.

anacoretisim [anakore'tizim] *m* puščavniško življenje, REL anahoretizem *m* (prva faza krščanskega menišтва, kasneje nadomesti cenobitsko, to je skupnostno življenje).

Anacreont [anakre'ɔnt] *m* LIT Anacreont *m*; *Si trate de traduzion di framents dai poetis lirics grêcs Archiloch, Tirteu, Mimnermi, Iponat, Saf, Alceu, ~, Alcman. .. (CoUd)*

anacreontic [anakre'ɔntik], **-iche** *adj* LIT anacreontski.

anacreontiche [anakre'ɔntike] *f* LIT anacreontska pesem *m*.

anacronisim [anakro'nizim] *m* 1. anahronizem *m*, kronološka neustreznost *f*, razhajanje *n* 2. FIG anahronizem *m*, nesodobnost *f*, zastarelost *f*. // novotvorba cf. fr. *anachronisme*; izp. iz gr. *aná* in *chrónos* 'čas'.

anacronistic [anakro'nistik], **-iche** *adj* 1. anahronističen 2. nesodoben, zastarel;

~ *m* anahronističen, nesodoben, zastarel, nazadnjaški človek; *Se di une bande al esist il riscji di jessi tignûts par provinciâi o anacronistics dal 10% dai clients... (Pa 02)*;

anacruse [ana'kruze] *f* LIT anakruza *f*, predtakt *m*.

anade [a'nade] *f* leto *n*, letina *f*, letnina *f*; *ancje se, in chê ~ stesse par esempli, al jere stât ativât un interessant*

cors extracurriculari su lis lenghis minoritariis d'Europe. (Pa 02/10-11).

anadiplosi [anadi'plɔzi] *f* LIT anadiploza *f*// od gr. *ánadiplosis* = podvojitve.

anaerobi [anae'rɔbi] *m* BIOL anaerob *m*, anaerobno živo bitje;
~ *adj* anaeroben.

anaerobic [anae'rɔbic], **-iche** *adj* anaeroben.

anaerobiosi [anaerobi'ɔzi] *f* BIOL življenje v okolju brez kisika.

anafilassie [anafi'lasiɛ] *f* MED anafilaksija *f* (obrambna reakcija organizma proti dol. substanci)// 20. st. izp. od gr. *ana* 'proti' in *phulaxis* 'zaščita'.

anafilatic [anafi'lasiɛ] *f* MED anafilaktičen; **shock** ~ anafilaktičen šok (najhujša oblika alergij).

anafore [a'nafore] *f* LIT anafora *f*; // izp. od gr. *anaphora* 'reprise' k *pherein* 'nositi'.

anaforic [a'nafore] *f* LIT, GRAM anaforičen.

anaforisim [anafo'rizim] *f* LIT, GRAM anafORIZEM *m*.

anaglif [ana'glif] *m* ARS anaglif *m*, anaglift *m* (polreliefno kiparsko ali cizelersko delo).

anaglific [ana'glifik], **-iche** *adj* ARS anaglifski, anaglifen.

anaglitic [ana'glitik], **-iche** *adj* ARS anagliftičen?.

anagogjic [ana'gɔgjik], **-iche** *adj* LIT anagogičen.

anagogjie [anago'gje] *f* LIT mistična interpretacija, anagogija *f*.

anagraf [a'nagrafe] *f* seznam *m* (stalnega) prebivalstva, matična knjiga, anagraf *m*.

anagrafic [ana'grafik], **-iche** *adj* matični, anagrafski; *Anche chi il nestri Evanzelari al è une sorte di document ~ de cjase reâl* (CoUd).

anagram [ana'gram] *m* anagram *m* (besedna igra, črkovnica, uganka s premenjanimi črkami)// izp. iz gr. *anagramma* (*grámma* 'črka').

anagramâ [anagra'ma:] *tr* anagramirati, napraviti, sestaviti anagram.

anagramatic [anagra'matik], **-iche** *adj* anagramski.

anagramist [anagrama'tist] *m* anagramist *m* (sestavljalec anagramov).

anâl [a'na:l], **anale** *adj* ANAT zadnjičen, analen. // izp. od lat. *anus*.

analbuminemia [ana'letik] *m* MED analbuminemija *f* (nizka koncentracija albumina v krvnem serumu).

analcolisim [analko'lizim] *m* analkoholizem *m*, nealkoholizem *m*.

analculic [anal'kulik], **-iche** *adj* brezalkoholen; ~ *m* brezalkoholna pijača.

analecta [ana'letik] *m* → **analets**.

anale(p)tic [ana'letik] *m* MED analeptik *m*, analeptično sredstvo;
~ *adj* analeptičen.

analets [ana'letik] *m* LIT analekta *npl* (zbirka citatov in izvlečkov iz literarnih del).

analfabet [analfa'bet] *adj* nepismen, analfabetki; *A la vilie de vuere, si jere rindût cont de impreparazion taliane, cu la plui part dai soldâts analfabets;* (Pa 02); ~ *m* analfabet *m*, nepismeni *m*.

analfabetic [analfa'betik], **-iche** *adj* nepismen, analfabetki.

analfabetisim [a'nalize] *m* nepismenost *f*, analfabetizem *m*; *In dut chest l'handicap plui grant, inte stampe, al è l'~" de marilenghe.* (Pa 11/99)

analgesic [anal'gɛzik], **-iche** *adj* MED analgetičen; ~ *m* analgetik *m*.

analgesie [analgɛ'zie] *f* MED neobčutljivost za bolečino, analgezija *f*// cf. fr. *analgésie*; od gr. *a(n)* priv. in *algein* 'trpeti'.

analisi [a'nalizi] *f* 1. analiza *f*; razčlenjevanje *n*, razčlenitev *f*; *une demande di ~*; ~ **dal sanc** MED analiza krvi; ~ **gramaticâl** LING besedna analiza; ~ **logjiche** LING stavčna analiza; ~ **statistiche** statistična analiza 2. analiza *f*, temeljiti pregled, presoja *f*, ocena *f*; *e al bat su la dibisugne di une precise ~ dai coscj par ridusi* (*partitirepublichefurlane*) 3. psihoanaliza *f*// cf. fr. *analyse*; izp. od gr. *ánalysis* k gr. *anáyein* 'razčleniti'.

analist [ana'list] (*pl* **analisej**) *m* 1. analitik *m*; ~ **programadôr** RAČ programerski analitik; *Al lavoro come ~ programadôr a Udin.* (*serling*) 2. psihoanalitik *m* 2. letopisec *m*, analist *m*.

analistic [ana'listik], **-iche** *m* analističen.

analistiche [ana'listike] *f* analistika *f*.

analitic [ana'litik], **-iche** *adj* analitičen, analitski; *Lis fotografiis a rivuardin architeturis e ogjets di art che a son descrits in mût ~ tal catalic.* (CoUd).

analitiche [ana'litike] *f* analitika *f*.

analitichementri [analitike'mentri] *adv* analitično, analitsko.

analizâ [anali'dza:] *tr* analizirati, razčleniti, presojati, ocenjevati; preučiti, vzeti pod drobnogled; *Par ~ ducj i ponts dulà che Dostoevskij al fevele de epilessie o ai cun ...* (SiF)

analizabil [anali'dzabil] *adj* razčlenljiv, ki se da analizirati, ocenjevati; preučiti.

analizadôr [analidza'do:r] *m* 1. analitik *m* 2. TEH analizator *m* (naprava); *La misure dal POX e je stade fate cun tun particolâr ~ olandês Euroglas ECS1000 cun titolazion microcoulometriche* (SiF 02/1); ~ *adj* analizatorski; *Chê analisi le fâs un algoritmi ~ (par-ser) pal SGML speciâl.* (SiF 02/1)

analic [a'nalik], **analoghe** [a'naloge] *adj* analogen, podoben; *no à puartât a disvuluçâ un prodot ~ pal polac. ...* (SiF 02/1)// izp. iz lat. *analogus* od gr. *análogos* 'id.' (iz *aná lógon* 'glede na razmerje, po razmerju').

analog [a'nalok] → **analic**.

analogjic [ana'lɔgjik], **-iche** *adj* 1. analogen, podoben; *in formât ~ (scritorsfurlans)* v analoški obliki 2. LING po naliki.

analogjichementri [analogike'mentri] *adv* 1. analogno, podobno 2. LING po naliki.

analogjie [analo'gje] *f* 1. analogija *f*; podobnost *f*; **in ~ cun/ a di** analogno k; *Evidenziant cierts articui de leç, si à di rilevâ che, in ~ cu la leç 482* (*lingue.regione.fvg*) 2. LING nalika *f*, analogija *f*// cf. fr. *analogie*; od gr. *analogia*.

Anam [anam] *kr.i m* Anam *m*.

anamit [ana'mit] *adj* anamski;

~ *m* Anamec *m*.

anamnesi [anam'neze] *f* MED anamneza *f*// izp. od gr. *anamnesis*.

anamorf [anam'neze] *f* 1. TEH anamorfen (filmski format DVD, TV) 2. BIOL anamorfen.

anamorfic [ana'mɔrfik], **-iche** *adj* anamorfen.

anamorfose [ana'mɔrfoze] *f* 1. OPT anamorfoza *f*. (popačenje) 2. FIG, ARS anamorfoza *f*, popačenje *n*// gr. *anamorphosis* 'opnieuw vormen'.

anamorfosis [ana'mɔrfozis] *f* → **anamorfose**.

ananas [ananas] *m* 1. BOT ananas (*Ananas*) 2. (sadež) ananas *m*// v 16. st. iz port. *anânás* 'id.' (izp. iz jez. Guarani, Tupi).

anapest [ana'pest] *m* LIT anapest *m* (trizložna pesniška stopica dveh nepoudarjenih tretji poudar.) // izp. iz lat. *anapaestus*, od gr. *anápaistos* 'id.' (k *paíein* 'tolči').

anapestic [ana'pestik], **-iche** *adj* LIT anapestovski.

anarchic [a'narkic], **-iche** *adj* 1. anarhističen, anarhičen 2. FIG neurejen, neodgovoren, zmešan; ~ *m* POL anarhist *m*; *di un om straordenari e duncje dificil, Felix Marchi, anarchic a 18 karats (Pa 03/12)*.

anarchichementri [anarkike'mentri] *adv* anarhistično, anarhično.

anarchie [anar'kie] *f* 1. anarhija *f*, anarhičnost *f*, brezvladje *n*, brezakonje *n*; *che il net cambiament climatic al podarès puartà il planete sul or de ~, intant (Leng)* 2. POL anarhizem *m*; *atuâl spirt libertari-democratic: il cualuncuisim, il facilonisim, l'~...* (*partitirepublichefurlane*) 3. FIG nered *m*, neurejenost *f*, neodgovornost *f*. // izpod. od gr. *a(n)* priv. in *archía* k *archós* 'vodja'.

anarchist [anar'kist] (*pl anarchiscj*) *m* POL anarhist *m*.

anarchiste [anar'kiste] *f* anarhistka *f*.

anarchisim [anar'kizim] *m* 1. anarhizem *m* 2. POL anarhistični družbeni model.

anarcoit [anarko'it], **-oide** *adj* POL anarhoiden, anarhistično usmerjeni; ~ *m* (*slabš.*) anarhistično usmerjena oseba.

anaspirersul [??] *m* BOT nektarina *f* (sadež) (bolj običajno *baracocul*).

Anastâs [anas'ta:s] *os.i. m* Anastazij *m*.

Anastasie [anasta'zie] *os.i. f* Anastazija *f*.

anastatic [anas'tatik], **-iche** *adj* TISK anastatičen, faksimilen; **edizion anastatiche** faksimilna izdaja: *ristampe anastatiche, par cure de SFF, dal 1987 (CoUd)*.

anastigmatic [anastig'matik] *adj* FOTO anastigmatičen.

anastigmatism [anastigma'tizim] *m* anastigmatičnost *f* (obnavljajočnost, pomlajevanje).

anatomizâ [anastomi'dza:] *tr* MED anastomizirati.

anatomosi [anastom'zi] *f* MED anastomija *f*, anastomoza *f*; *stant che nol ven trasferît par ~ (SiF 03/4, 9)* // gr. *anastomosis*.

anastrofe [a'nastrofe] *f* LING inverzija *f*, obrnjena stava *f*, anastrofa *f*.

anastrofic [a'nastrofe], **-iche** *adj* LING inverzen, obrnjeno stavljen.

anatematizâ [anatemati'dza:] *m* REL anatematizirati; izobčiti, izključiti // cf. šp. *anatematizar*, cat. *anatematitzar*, fr. *anathématiser*; k gr. *anathématizein*.

anateme [ana'teme] *m* REL anatema *f*; izobčenje *n* (t. FIG); *cunfins a drete e a çampe, di anatemis, di esclusions, o, come che al dîs il pape, di "autoesclusions"*. (Bel); // cf. fr. *anathème*; gr. *anathêma* 'offrande aux dieux'.

anatemizâ [anatemidi'dza:] *m* REL izobčiti, prekleti.

anatemizât [anatemidi'dza:t] *m* REL izobčen, preklet.

anatocisim [anato'tizim] *m* EKO anatocizem *m*, obrestovanje obresti; // lat. *anatocismus*.

anatocistic [anato'tistik], **-iche** *adj* EKO anatocističen (glede na obrestovanje obresti); **calcul** ~ računanje obrestnih obresti?

anatic [ana'talik], **-iche** *adj* anatolijski; ~ *m* **Anatic** Anatolec *m*.

Anatiche [ana'talike] *f* Anatolka *f*.

Anatiche [ana'talie] *kr.i f* Anatolija *f*.

anatic [ana'talik], **-iche** *adj* anatolski.

anatomichementri [anatomike'mentri] *adv* anatomisko.

anatomie [anato'mie] *f* 1. MED anatomija *f*; *a si scuintrin cussi dôs scuelis di pinsîr: une che e ten sû la ~ e la neuropatologjie (scuele ...)* (SiF 02/1); ~ **microscopiche** mikroskopska anatomija; *par cheste scuvierite a son diventâts i fondadôrs de anatomie microscopiche.* (SiF 02/1, 155-165); ~ **patologjiche** patološka anatomija 2. FIG natančna razčlenitev, analiza *f*; pregled *m* // od poznolat. *anatomia*, od gr. *anatômê* 'id.' (k *anatémnein* 'razrezati, raztelesiti').

anatomist [anato'mist] (*pl anatomiscj*) *m* MED anatom *m*; *Come studiâ il cuarp uman sul taulaç di un ~.* (Macjeu).

anatomizâ [anato'midza:] *tr* 1. raztelesiti, secirati 2. FIG podrobno razstaviti, razčleniti, analizirati, pregledati.

anatomopatologjic [anatomopatol'gik], **-iche** *adj* anatomopatološki; *che a sostignivin che l'esam psichiatric al veve di jessi integrât cul esam ~ (SiF 02/1, 155-165)*.

anatossine [anato'sine] *f* BIOL anatoksin *m*. // gr. *avatoživnê* od *ana* 'proti' in *toxinê*.

ancestrâl [ant'es'tra:l] *adj* atavističen, ki se nanaša na prednike; *Ma chê condane ~ di doprà lenghis e culturis disferentis e je la lidrîs istesse di ..(Pa)* // preko fr. *ancestral*; k *ancêtre* od lat. *antecessor* (*ante* in *cedere* 'iti, hoditi').

anchilosaur [a'nel] *m* ZOOLO ankilozavr *m*. // od neolat. *ankylosaurus*, od gr. *ankulos*, 'zakrivljen' + *sauros* 'lizard'.

anchilosi [anki'lɔzi] *f* MED otrdelost sklepa, anhiloz *f*; // neolat. od gr. *ankulōsis* k *ankuloun* 'zakriviti'.

anchilotic [anki'lɔtik], **-iche** *adj* MED ki se nanaša na otrdelost sklepa, anhilotičen.

anchine [an'kine] *f* TEKST nanking *m*.

ancia ['anq] *adv* in *co* (nareč. juž.) → **ancje**.

ancj ['anq] *adv* in *co* → **ancje**.

ancje ['anqe] *co* 1. tudi; *E si tacà a cori ~ lui bande dal sfuei (Zili); e us domandin ~ a voaltris (Basc); PROV Dulà che e sta une bocjade di pan e po stâ ~ une peraule.* (ProvBr) 2. celo 3. četudi, čeprav; 4. še; ~ *un* še eden.

ancjeben [anqe'ben] *adv* seveda, dobro;

ancje ben che [anqe'ben ke] *co* čeprav, četudi; *imbombât de sô nobiltât parlamentâr, ~ diventade par matrimoni (Mar)*.

ancje dongje che [anqe'dongje ke] *co* čeprav, četudi;

ancje mai che [anqe'mai ke] *co* čeprav, četudi;

ancjemò [anqe'mɔ] *adv* 1. še; *Pe conclusion de opare e reste ~ vierte la cuestion dal ultin lot, Godega-Conean, (O)* odprto ostane še vprašanje...; *No jerin lâts ~ a viodi la fin dai lavôrs di rignuviment dal fabricât.* (Ta) 2. poleg tega; ~ **di** *dut ce che si veve ~ di fâ e di patî: i pecjâts di Neron, di Cesar Borgia, (Bel);* ; ?? ~ **sore**, ~ **dongje** . // cf. lad. *ciamò*.

ancjemonò [anqemo'nɔ] *adv* še; *La cjase, dutcâs, no jere ~ finide (Ponte); in chel secul lis dôs citâts no jerin ~ unidis (scritorsfurlans)*.

ancje se ['anqe] *co* čeprav, četudi; *o vin scoltadis tantis vôs che a disin che a lui lis feminis i plasin ancje se maridadis". (BrLi); No soi di famee di predis, ancje se la mê famee e jere siore di virtût. (glesie)* Nisem iz župniške družine, četudi je bila naša družina polna vrlin.

ancjetant [anqe'tant] (t. **antant**) *adj* prav tolikšen; *al à fat di nô ancjetancj rês e perdîs par Diu so pari;*

~ *adv* prav tako, enako (količino); *Invecit, trop che e vuadagne in rispueste al è un ~ scunît cidinôr, corîf, come se pal vuarp al fos aromai inutil contâ (Mar); ~ pro* prav tolik, enak

ancone [an'kone] *f* → **inconce**.

Ancone [an'kone] *kr.i f* Ankona *f* (Marche); *al viazave in prime classe sul diret Rome-Ancone cun doi fraris. (Bel)*

anconitan [ankoni'tan] *adj* GEO ankonski;
~ *m* Ankonec *m*.

Anconitane [ankoni'tane] *kr.i f* 1. t. **Republiche** ~ Ankonska republika (s franc. pomočjo se je razglasila 19 nov.1797) 2. (prebivalca Ankone) Ankonka *f*.

ancorâ [anko'ra:] *tr* 1. usidrati, zasidrati 2. pripeti, pričvrstiti, pritrditi, vezati za kaj;
~**si refl** 1. usidrati se; *fra ancorâsi a un mont sigûr ma datât e butâsi tal larc cul riscjo di cjatâsi cul nuie denant e cul nuie daûr. (Bel)* 2. FIG oprijeti se, okleniti se, oklepati se.

ancorât [anko'ra:t], **-ade** *adj* usidran, zasidran; pričvrščen; *e vîffûr de storie, ancorade a un piçul mont alpin e contadin, la civiltât..(Pa).*

ancure [ankure] *f* sidro *n*; *pûr cun ducj i disastris che e à produsût tal Vincjesim secul, une ~ di salvece. (scritorsfurlans)// iz lat. ancora, to iz gr. ankýra .*

andalûs [anda'lu:s], **-use** *adj* andaluški;
~ *m* Andaluzijec *m*.

Andaluse [anda'luze] *f* Andaluzijka *f*.

Andalusie [andalu'zie] *kr.i f* Andaluzija *f* (pokrajina v južni Španiji): *il puart de piçule citât di Palos te ~.*

andalusite [andalu'zite] *f* MIN andaluzit *m*.

andament [anda'ment] *m* potek *m*, potekanje *n*; *ricors a chê straodenarie in câl te Provincie di Udin par chel che si inten l'~ dal marcjât dal lavôr tal ..(La 04/3)*

andant [an'dant] *adj* 1. razvezan, nevezan, tekoč; *un pas ~* 2. enostaven, preprost, naraven; *un omp ~* preprost človek 3. povprečen, srednji, navaden, nekakovosten; *robe ~* ceneno blago 4. (cena) nizka, umerjen; *presi ~* ugodne cene; *tal presi ~ di 7,50 euro (Onde).*

ande [ande] *f* 1. hoja *f*, način hoje, kretanje *n*: *la sô sapience e la ~* 2. FIG obnašanje *n*, drža *f*, način *m*, držanje *n*, vedenje *n*, ravnanje *n*, običaj *m*, nagnjenje *n*, navada *f*; sposobnost *f*, nadarjenost *f*; *tante e je diferente la ~ jenfri i studiôs (Leng)*; *a batevin il forment cuntune ~ strache*; *La stesse ~ che, in di di vuê, e sta metint de bande ancje il talian par lâ viers l'anglê. (Pa)* Isti način (postopanje)..; *ma lafenò nissune poe, nissune plee, nissune ombre e nissune ~ nazionalistiche. (Pa)* 3. FIG pogled *m*, izgled *m*, videz *m*, vidik *m*, zunanost *f*, obraz *m*, izraz *m*, zunanjščina *f*; *Ogni moment si visave che cumò la vite e veve une altre ~ (Sg)* 4. FIG nadutost *f*, napuh *m*, ošabnost *f*, bahavost *f*, dostojanstvenost, pomembnost *f*, kazanje *n*, bahanje *n*; *ancje tu tu crodîs di jessi cui sa cui. Ancje tu tu cjapis di chês andis che a fasin trimâ il mont* 5. FIG umerjenost *f*, ubranost *f*; *in chê cjase dut al pareve sdrumâsi, ma la ~ de famee a leve indenant compagne* 6. ARS lastnost *f*, posebnost *f*, značaj *m*, čud *m*, ton *m*, kadenca *f*, barva *f*; *la ~ popolâr dal librut* 7. FIG **a dute** ~; **jessi in** ~ biti v toku; *Al è in ~ un grum di lavôr (Pa)*; **jessi in ~ di** biti na tem, pri tem, da; **stâ su la** ~ biti v pripravljenosti; **mi da la** ~ imam vtis, občutek.

andesite [ande'zite] *f* VULK, MIN andezit *m*.

andi ['andi] *part pro* → **an**.

Andis ['andis] *kr.i fpl* Andi *mpl*. (gorovje).

andit [an'dit] (demin. od **andiut**) *f* 1. hodnik *m*, koridor *m*, (ozek, tesen) prehod *m*, veža *f* 2. čumната *f*, luknja *f*.

andoran [ando'ran] *adj* GEO andorski;

~ *m* **Andoran** Andorec *m*.

Andore [and'ore] *kr.i f* Andora *f*; *e interesse 10 milions di citadins europeans di Spagne (Catalogne e Isulis Baleârs), di ~.. (Pa).*

Andrât [an'dra:t] (t. **Andree**) *os.i m* Andraž *m*, Andrej *m*; *Sant ~ si pense che e sedi une forme cuntune influence slave sul non di Sant Andree. (Leng)*; **Sant** ~ → **Sant** ~..

andrian [andre'an]

Andree [an'dree] (t. **Dree**, **Dreute**) *os.i m* Andrej *m*; *O magari a svoglitâ se la femine di ~ e jere a palaç o (Mar).*

Andreine [andre'ine] *os.i f* Andreja *f*; *La siore ~ Vobis e torne pluî dispês in Friûl..(SiF 03/3).*

Andreis [an'dreîs] *kr. i m* Andreis (Pn).

andri ['andri] *m* → **landri**.

Andrian [andri'an] *os.i m* Adrijan *m*.

androcei [andro't[ei] *m* 1. BOT androcej *m* 2. HIST moški del hiše (v stari Grčiji).

androgjin [an'drɔgjin] *adj* dvospolen;

~ *m* 1. dvospolnik *m*, hermafrodit *m* 2. BIOL dvospolna rastlina.// < gr. androgynon

androit [an'drɔit] *m* robot *m*.

Andromache [an'drɔmake] *os.i f* MIT Andromaha *f* (žena trojanskega junaka Hektorja).

andromane [andro'mane] *f* androman, ki je nor na mošje.

andromanie [androma'nie] *f* andromanija *f*, nimfomanija *f*// < gr. ἀνδρομανία.

Andromede [an'drɔmede] *f* MIT, ASTR Andromeda *f*.

androne [an'drɔne] *f* (ozka, za pešce) steza *f*, tesnec, (ozka) cesta *f*, pot, potka *f*, (beneška) ulica *f*; *Po mi menâ, passant pe ~ che je in bande de puarte (Bibl-Ezechiel)*; ~ **muarte** (slepa) ulica *f*, zagata *f*; → **gosse**.

andropause [andro'pauze] *f* MED andropavza *f*, klimakterji virilnosti, mena pri moškem.

androsteron [androste'ron] *m* MED, KEM (spolni hormon) androsteron *m*.

Ane ['ane] (demin. od **Anute**, **Anusse**, **Nusse**) *os.i f* Ana *f*, Anica *f*; **a poche Sante** ~ (bolj običajno **al poche dree**); **sante** ~ sveta Ana; *cui siei sant Antoni e sante Rite e san Josef e il Signôr e sante ~ e la Madone (BelR).*

Ane ['ane] *os.i m* (biblijsko ime) Hana *m*; *intant che ~ e Caife a jerin i sorestants dai predis. (Bibl-Lc)* in ko sta bila velika duhovnika Hana in Kajfa.

anecumene [ane'kumene] *f* ASTR anekumena *f*, od človeka nenaseljen kraj, za naselitev neprimeren kraj; // od gr. an- = 'ne, brez' + oikouméne = 'naseljen svet'.

anedot [ane'dɔt] *m* anekdota *f*, zgodbica *f*; *O podîn contâ un anedot..(SiF 03/4)* // cf. fr. anecdote; od gr. anekdota 'neobjavljeno' k gr. ekdidónai 'objaviti'.

anedotic [ane'dɔtik], **iche** *adj* anekdotičen.

anedotiche [ane'dɔtike] *f* 1. zbiranje in pisanje anekdot 2. anekdotika *f* (anekdote o osebi, obdobju).

anedotist [anedo'tist] (*pl anedotiscej*) *m* pripovedovalec, pisec anekdot.

anel [a'nel] *m* 1. prstan *m*; **meti l'~ tal dêt** dati prstan na roko .. *Svelts, puartait chi la vieste pluî biele e meteije intôr; meteitji l'~ tal dêt. ..* Dajte mu prstan na roko in sandale na noge! . (Bibl-Lc); **il dêt dal** ~ prstanec *m* 2. obroček (*m*), sklep *m*, člen *m* (pri verigi), krog *m*; obroček

m; krožek *m*; okrožje *n*; okoliš; kolobar *m* (okoli lune); ~ **di cjadene** členek verige; *cence cussiente e cence une scuele adeguade al è condanât a fâ di famei, a jessi doprât come mani di pale, (Pa)*; ~ **de clâf** obroč ključa; *e dopo di vê involuçât parie l'~ de clâf, al rivà a viarzi. (Sg)*; ~ **di taur** kavelj?; *une scarpe di un tipo e une di un altri e un ~ di taur sul nâs! (Ta)*;
→ **rincje**.

anemâl [ane'ma:l] *m* → **nemâl**.

anemic [a'nemik], **-iche** *adj* 1. malokrven, anemičen 2. reven, neploden, jalov; *tiere anemiche* neplodna zemlja.

anemie [ane'mie] *f* 1. MED slabokrvnost *f*, anemija *f* 2. FIG neplodnost *f* (zemlje); *la miserie de plui part dai contadins : lis causis a son di cirî ancje te ~ dai terens (CoCamp)*. // iz neolat. *anaemia* 'id.', tvorjeno k gr. *ánaimos* 'brez krvi' *k hâima* 'kri'.

anemocôr [ane'mɔɕfil] BOT ??dispersado por el viento. // cf. nem. *anemochor*, ang. *anemochorous*; od gr. *ánemos* 'veter' in *choreo* 'cambiar de lugar'.

anemofil [ane'mɔɕfil] *adj* BOT anemogamen. // od gr. *ánemos* 'veter' in *philos* 'prijazen'

anemograf [ane'mɔɕgraf] *m* METEO anemograf *m* (priprava za zapisovanje moči in smeri vetra).

anemografie [anemogra'fie] *f* METEO anemografija *f*. // od gr. *ánemos* 'veter' in *-graphía* 'opisovanje, pisanje'.

anemologjie [anemolo'gje] *f* METEO anemologija *f*, vetrologija *f* (znanost, ki preučuje veter). // gr. *ánemos* 'veter' in *k lógos* 'beseda'.

anemometri [ane'mɔɕmetri] *m* METEO anemometer *m* (merilec vetra).

anemometrie [anemome'trie] *f* METEO anemometrija *f* (merjenje hitrosti vetra).

anemul [a'nemul] *m* BOT vetrnica *f* (*Anemona*) // gr. *anemonê* 'ki se pod vplivom vetra odpre'.

aneroit [a'nemul] *m* FIZ aneroid *m*, aneroidni barometer *m*. // cf. fr. *anéroide*; od gr. *a(n)* priv. in *aer* 'zrak'.

anession [anesi'on] *f* POL aneksija *f*, nasilna pripojitev, priključitev; *Difat si po di che la mont e à tacât a lâ denant-daûr a partî de invasion o ocupazion o ~ taliane. (BelAlci)*.

anestesia [aneste'zie] *f* MED anestezija *f*, omrtvičenje *n*; ~ **locâl** lokalna anestezija; *Par la operazion no coventave plui di une ~ locâl cussì la femine (Furlanist)*; ~ **totâl** splošna anestezija *f*. // izp. iz gr. *anaisthêsía* 'neobčutljivost'.

anestesisim [aneste'zizim] *m* MED anestezisem *m*.

anestesisit [aneste'zist] (*pl anestesiscj*) *m* MED anestezist *m*; *Cuanche mi àn operât di infart, che o ài riscjade la vite, l'~ mi à domandât. (BelFa)*.

anestetic [anes'tetik], **-iche** *adj* MED anestetičen; ~ *m* 1. anestetik *m* 2. FIG pomirjevalo *n*, blažilo *n*.

anestetizâ [anesteti'dza:] *tr* MED anestezirati, omamiti, omrtvičiti.

aneti [a'neti] *tr* POL priključiti, anektirati; *daspò dai 8 di setembar dal '43, al jere anetût al Tierç Reich di Hitler, cul non di "Adriatisches küstenland". (Pa 05/05)*.

aneurismâl [aneu'rizme] *f* MED se nanaša na anevrizmo; **dilatazion** ~ **de aorte** razširjenje aorte (zaradi anevrizma).

aneurisme [aneu'rizme] *f* MED anevrizma *f* (razširjena arterija). // cf. fr. *anévrisme*; od gr. *aneurisma* 'dilatacija arterije'.

anfibi [an'fibi] *adj* 1. dvoživčen 2. FIG dvoličen;

~ *m* 1. ZOOLO dvoživka *f*, amfibija *f* 2. AERO, TEH (vozilo) amfibija *f*; *il mangjà e la aghe di bevi a vignivin puartâts graciis ai mieçs anfibus de Protezion civil e dai pompîrs (La 03/01)* // tvorjeno z gr. *amphi* 'dvostranski' in *bios* 'življenje'.

anfibilite [anfibolo'gje] *f* MIN amfibilolit *m*.

anfibiologjie [anfibolo'gje] *f* 1. REL, FIZ amfibolija *f*, dvoumno, dvomiselnost izražanje *n*; dvoumje *n*, dvomiselnost *f* 2. GRAM dvoumna slovnicična zgradba. // od lat. *amphibologia*, z *amphibolia*, od gr. *amphibolia*, s končnico *-logia*, kot iz *amphibolos* + *logos*; cf. fr. *amphibologie*.

anfibrac [an'fibrak] *m* LIT amfibrak *m* (trozl.: nenagl.-nagl.-nenagl.). // od lat., gr. *amphi* 'na obeh straneh' + *brachys* 'kratek'.

anfibil [an'fibil] *adj* 1. REL dvorezen, nejasen (izrek, stavek) 2. KEM, MED amfibolen (deluje tako v smeri katabolizma kot anabolizma). // od gr. *amphibolos* 'dvoumen', od *amphiballein* 'dvomiti'; cf. fr. *amphibole*.

anfibil [an'fibil] *m* MIN amfibil *m*. // gl. *anfibil*.

anfidiplot [an'fibil] *m* anfidiplot *m*, organizem, ki ima diploiden set kromosomov od vsakega starša. // od gr. *amphi* 'z obeh strani', *diploos* 'dvojni' in *eidōs* 'vid'

anfimissis [anfi'missis] *m* MED amfimiksizis *m* // od gr. *amphi* 'z obeh strani' in *mixis* 'mešanje, zedinjenje'; cf. ang. *amphimixis*, it. *anfimissi*.

anfioosi [anfite'atri] *m* ?? (*Amphioxus lanceolatus*) // preko neolat. *amphioxus* od *amphi* + *oxys* 'sharp'.

anfiteatri [anfite'atri] *m* 1. amfiteater *m*, antično gledališče; 2. amfiteatralna predavalnica; ~ **anatomic** predavalnica anatomije 3. GEOL ~ **morenic** morenski nasip; *La sô posizion lu lasse, dal dut isolât, tra l'~ morenic plui a tramontane (...) e lis riis di alturis plui a sud. (CoUd)*, *Il Cormôr, che al nas intal ~ morenic dal Tiliment. (CoCamp)* // < lat. *amphitheatrum*, od gr. *amphi* 'okrog' in lat. *theâter* (izpos. od gr. *thêatron* 'gledališče').

anfiteatric [anfite'atrik], **-iche** *adj* se nanaša na amfiteater, amfiteatričen. // lat. *amphitheatricus*.

Anfitrion [anfitrion] *m* MIT Amfitrion *m* (v gr. mitol. kralj Tirinta in mož Heraklejeve matere Alkmene); FIG oznaka za prevaranega moža. // gr. *Amphitryon*.

anfotrop [anfi'tr anfore] *adj* ??Partly inverted; turned back 90 degrees on its stalk. [Of a plant ovule]. // cf. ang. *amphitropous* od gr. *amphi* + *trêpein* 'obrniti'.

anfítropâl [anfítro'pa:l] *adj* amfítropalen.

anfore ['anfore] *f* → **anfure**.

anfoter ['anfore] *m* KEM anfoter *m*, sposobnost spojine, da deluje kot kislina ali baza. // < gr. *amphoterōi* 'obadva'.

anfoteric ['anfore] *m* KEM anfoteričen (ki deluje kot kislina ali baza). // cf. nem. *amphoterisch*; od gr. *amphoterōs* 'beiderlei'.

anfotericin [?'anfore] *m* KEM anfotericin *m*.

anfure ['anfure] *f* vrč *m*, amfora *f*; *tes lôr anfuris. ; Us vignarâ indenant un om ch' al puarte une ~ di aghe. (Bibl-Mc)*

angariâ [angari'a:] (*o angarii* [angariii]) *tr* mučiti, trpinčiti, tlačiti, zatirati.

angarie [an'garie] (*t. [anga'rie]*) *f* JUR zatiranje; nasilstvo *n*, trpinčenje *n*; *cence avilîsi e mandâ dut a trai pai dispiets, lis angariis, il mancjàt jutori a un lavôr che 86 mil di lôr, cu la lôr firme, a àn declarât mertori. (Pa 04/04)*.

anghîr [an'gi:r] *m* kavelj *m*, kljuka *f*, krempelj *m*.

angjelic [an'gje:lik], **-iche** *adj* angelski.

angjeliche [an'ɟelike] *f* 1. BOT angelika *f*, gozdni koren (*Angelica archangelica*) 2. MUZ angelika.
Angjeliche [an'ɟelike] *os.i.f* Angelica *f*.
angjelicementri [an'ɟelike'mentri] *adv* angelsko.
Angjeline [an'ɟe'line] *os.i.f* (IT Engadina); ~ *e Marie* (*manzanoBr*); → **Engjadine**.
angjio- [an'ɟiolo'ɟie] *prvi del* zlož. sl. *angio-* od gr. *aggeion* 'vaisseau, recipient'.
angiocardiograf [an'ɟiokardio'graf] *m* MED angiokardiograf *m*.
angiocardiografic [an'ɟiokardio'grafik], **-iche** *adj* MED angiokardiografski.
angiocardioqram [an'ɟiolo'ɟie] *f* MED angiokardiogram *m*.
angiografic [an'ɟio'grafik], **-iche** *adj* MED angiografski.
angiografie [an'ɟiogra'fie] *f* MED angiografija *f*.
angiogram [an'ɟio'gram] *m* MED angiogram *m*.
angiolog [an'ɟiolo'ɟist] *f* MED angiolog *m*.
angiologije [an'ɟiolo'ɟie] *f* MED angiologija *f* (nauk o krčnih žilah). // od gr. *aggeion* +
angiom [an'ɟi'om] *f* MED angiom *m*, benigni tumor ožilja. // < neolat. *angio-* + *-oma*.
angiopatie [an'ɟiopa'tie] *f* MED angiopatija *f*.
anglès [an'ɟle:s], **-ese** *adj* angleški; *Un dai uficiâi dal esercit ~ (in dut i acusâts a son circje 20) (Pa 03/8)* eden od častnikov angleške vojske.;
~ *m* 1. **Anglès** Anglež *m*; *I Latins in Friül no àn fat ni di miei ni di piês di ce che a àn fat i ~ in Indie (JM) 2.* angleščina *f*, angleški jezik; *Chest però al compuarte che l'~ che si intivisi ogni di, aromai, al è diventât lenghe "francje" (Pa 02); // od Angles* (t. *Engleis, Englois*) '(germansko ljudstvo) Angli'.
Anglese [an'ɟleze] *f* Angležinja *f*.
angli ['angli] *m* → **Anglès**.
anglican [angli'kan] *adj* REL anglikanski; ~ *m* Anglikanec *m*.
anglicane [angli'kane] *f* REL anglikanka *f*.
anglicanizam [anglika'nizam] *m* REL anglikanizam *m*.
anglicizam [angli'tjizim] *m* POL anglicizam *m*; *al è in realtà un ~ che al varès di sei voltât cun "mondializazion". (Pa)*
anglicizâ [angli'ti'dza:] *tr* anglicizirati.
anglicizazion [angli'tidzasi'on] *f* anglicizacija *f*.
Anglie ['anglie] *kr.i.f* Anglija *f*; *e cu lis armis di fiêr si sparnîçarin in lunc e in larc, de Spagne in France, in ~ (JM)*
angli-merecan [anglimere'kan] *adj* angloameriški; ~ *m* Angloameričan *m*; *dal atac ~ cuntri il regjim dai Talebans (Pa 02/10-11)*.
anglisim [an'ɟlizim] *m* anglizem *m*.
anglist [an'ɟlist] (*pl anglisej*) *m* anglist *m*.
anglo- [anglo] *prvi del* zloženke sl. *anglo-* 'angleški'.
anglocatolic [angloka'tɔlik], **-iche** *adj* anglocatoličen.
anglofil [an'ɟɔfil] *adj* anglofilen, anglofilski; ~ *m* anglofil *m*.
anglofilic [anglo'filik], **-iche** *adj* anglofilen, anglofilski.
anglofilie [anglofi'lie] *f* anglofilija *f*.
anglofobic [anglo'fɔbic] *adj* anglofobičen; ~ *m* anglofob *m*.
anglofobie [anglofo'bie] *f* anglofobija *f*.
anglofon [an'ɟɔfon] *adj* anglofonski, angleško govoreči;

~ *m* anglofon *m*.
anglofonic [anglo'fɔn] *adj* anglofonski; *Nissun dai sogjets al veve passât plu di un mês intun ambient ~, e par tant a vevin un inglès une vore puar. (SiF 03/4, 97-114)*.
anglofop [an'ɟɔfɔp] *adj* anglofobičen; ~ *m* anglofob *m*.
angloman [anglo'man] *adj* anglomaničen; ~ *m* angloman *m*, anglomaniak *m*.
anglomaniac [angloma'niak] *adj* anglomaničen; ~ *m* anglomaniak *m*.
anglonorman [anglonor'man] *adj* anglonormanski; **lenghe anglonormane** anglonormanski jezik.
anglosasson [an'ɟosa'son] *adj* anglosaški, anglosaksonski; *Al si svicine ae produzion incisorie de scuele ~ (CoUd)*; ~ *m* Anglosaksonec *m*; Anglosas *m*.
Anglosassone [an'ɟosa'sone] *f* Anglosaksonka *f*.
anglotodesc [angloto'desk], **-escje** *adj* anglonemški; *la parie anglotodescje e nordeuropeane e la messede slave orientâl. (Pa 02)*.
angolan [ango'lan] *adj* angolski; ~ *m* Angolec *m*.
angolâr [ango'la:r] *adj* → **angulâr**.
Angole [an'ɟɔle] *kr.if* Angola *f*; ~, *Siere Leon, Liberie, Ruande, Burundi, ... e vi a son dome un pôcs dai stâts... (Pa)*.
angolês [ango'le:s], **-eze** *adj* → **angolan**.
angoloit [ango'ɔit] *m* oglas (??szöglettest).
angorie [an'ɟɔrie] *f* del njive, kjer se brazde skrajšajo zaradi zoženja terena.
angosse [an'ɟɔse] *f* tesnoba *f*, bridkost *f*, skrb *m*; *Chescj emigrants justeapont si domandin cun ~ cuâl che al podarà jessi il divignî .. (La)*
angstrom [angu'dele] *m* FIZ angstrom *m* (merska enota); // od imena šved. fizika Anders Jonas Ångström.
angudele [angu'dele] *f* ZOOLOG gavun *m* (*Atherina mochon*).
angul ['angul] *m* 1. MAT kot *m*; *frontâls o di ~ arbitrari come tes riflissions tor di parêts isoladis... (SiF 02/2)* 2. vogal *m* 3. FIG kotiček *m*, skrit kot. // < lat. *angulus*; cf. fr. *angle*, it. *angolo* vse id.
-angul ['angul] GEOMET : pomeni « kot » npr. v. : **triangul**, **otangul**.
angulâr [ango'la:r] *adj* koten, ogeln. // < lat. *angularis*, od *angulus*; cf. ang. *angular*.
angularmentri [angolar'mentri] *adv* kotno.
angulât [ango'la:t], **-ade** *adj* ki ima ostre kote, ostrokoten; // < lat. *angulatus*, p. od *angulare*.
angulazion [angolatsi'on] *f* 1. FILM snemanje pod določenim kotom 2. FIG zorni kot 3. ŠP diagonalni strel (v kot nasprotnikovih vrat).
angulis ['angulis] *fpl* skrbi *mpl*, tesnoba *f*; *in ce ~ v kakšnih skrbeh*.
angunie [angu'nie] *f* → **agunie**.
angure ['angure] *f* angora *f*; **gjat di ~** angorska mačka; **cjavre di ~** angorska koza; **lane di ~** angorska volna. // po imenu mesta Ankara v Turčiji.
angurie [an'ɟurie] *f* lubenica *f*; *dut il paîs al è invidât tal parc des fiestis, par mangjâ la ~ e zuiâ (mediarete-edu)*.
Angus [an'ɟurie] *kr.i.m* Angus (county in Scotland); *os.i.m* škotsko ime Angus; ~ *m* t. **aberdeen angus** črna škotska pasma goveda.

angusigule [angu'zigule] (t. *angusîr*) *f* ZOOL jeseter (*Esox belone*).

angusin [angu'zin] *m* paznik *m* (nad sužnji), jetničar *m*, rabelj *m*; mučitelj *m*, mučilec *m*; ~ *pal altiâl*.

angusîr [angu'zi:r] *m* → *angusigule*.

aniâ [ani'a:] *tr* pretezati (se), udejstviti, izvesti; ~*si refl* pretezati se, gibati se; *Un trus di sigûr. Pegre e sforadie che no saveve ~.*

Anibal [a'nibal] *os.i m* HIST Hanibal *m*.

anice [anit[e]f] 1. BOT janež *m* (*Pimpinella anisum*) 2. janževec *m*.

anidri ['anidri] *adj* KEM, BIOL brezvoden; // od gr. *ân(h)ydros* 'brez vode'.

anidride [ani'dride] *f* KEM anhidrid *m*; *Anzit, cu la ~ carboniche che si forme .(lestizza).* // od gr. *ân(h)ydros* 'brez vode'.

anidrite [ani'drite] *f* MIN anhidrit *m*.

androsi [angu'zin] *m* MED anhidroza *f* // od gr. *anhidrosis*; od *an* negat. in *hidros* 'znoj' + *-osis*.

anientament [anienta'ment] *m* (it.) uničenje *n*.

aniline [ani'line] *f* KEM anilin *m*. // izv. od perz. *nil* 'indigo' preko arab. *an-nîl* in potem v port. kot *anil* 'rastlina, ki proizvaja indigo'.

anim [anim] *m* 1. (redko) duh *m*; *La buine volontât, la fuarce di ~ a fasin vierzi i vôi e cjalâ il ... (fuarcefriul); stât di ~* duševno stanje; *Cheste poesie nus comuniche diviers stâts di ~ e nus fâs preseâ la bielece des cjossis.* (La 04/11) 2. (redko) *v:* *fâ ~* opogumiti se.

animâ [ani'ma:] *tr* 1. oživiti, poživiti, razvneti, animirati; *cussî di rivâ a creâ ambients e mosferis, a ~ e fâ movi i personaçs, ...* (La 04/12) 2. spodbuditi, viliti pogum; ~*si refl* oživeti, razvneti se. // od lat. *animare*; cf. fr. *animer*.

animadementri [animade'mentri] *adv* živo, živahno; animirano.

animadôr [anima'do:r], -*ore adj* obujajoč, oživljajoč, gonilen; ~*m* animator *m*, gonilna sila, obujevalec *m*; *che al scugne jessi sore il dut agrât a Toni Costantin, di simpri animadôr e ~ di chest ...* (La 05/1)

animadversion [animadverzi'on] *f* opomba *f*, opomin *m*. // od lat. *animadversio*, od *animadvertere*.

animâl [ani'ma:l] *adj* živalski; ~*m* žival *m*; *il so cjan nol è dome un dovê, ma al è soredu un at di responsabilitât pal so ~ e ancje par chei altris animâi* (CoUd); → *nemâl*.

animalesc [anima'lesk], -*escje adj* živalski, animaličen; *svuedât dal protagonisim rinassimentâl, stramudât tal so immaginari ~.* (GE)

animalescjementri [animalesqe'mentri] *adv* živalsko.

animalisim [anima'lizim] *m* animalizem *m* // cf. fr. *animalisme*.

animalist [anima'list] (*pl animaliscj*) *m* 1. ARS animalist *m*, umetnik, ki upodablja živali 2. živalovarstvenik *m*.

animalistic [anima'listik], -*iche adj* animalističen.

animalitât [animali'ta:t] *f* animalnost *f*. // fr. *animalité*.

animalizâ [animali'dza:] *tr* animalizirati (spremeniti v žival). // cf. *animalizzare*, ang. *animalise*.

animalizât [animali'dza:t], -*ade adj* animaliziran (spremenjen v žival).

animât [ani'ma:t], -*ade adj* 1. živ, animiran;

carton ~ risani film; Tal 1999 al à voltât par furlan, in colaborazion cun âtris, i dialigs dal carton ~ "Lupo Alberto".... (La 04/3); *itinerari ~* učna pot, pot z ilustracijami; *Un itinerari animât ator pes stradis e pes placis dal centri citât al fasarâ cognossi ai fruts lis storiis e lis cronachis dal timp di une volte* (CoUd)

2. živahen, razgiban; *ma par cuintri al è stât un an un grum ~ e movimentât.* ..(Natisone/tellini)

3. animiran, predlagan, sklican; *La convigne, animade dal teolic Paolo Doni.* (Pa) 4. GRAM živ; *altre diferenziazion dentri des POS: N = non comun III pozizion: gjenar: M = masculin (~) IV ..* (SiF 02/1); ~ *m* živahno.

animatic [ani'matik], -*iche adj* ;?? *robe che la int no veve, e in plui al podeve fâ stât sul cuartês o sul ~ (un tant a teste) o sul fugatic (un tant par fûc).* (BelAlci)

animatisim [anima'tizim] *m* FILOZ animatizem *m* (pripisovanje zavesti in osebnosti naravnim pojavom). // cf. ang. *animatism*.

animatistic [anima'tistik], -*iche adj* FILOZ animatističen (se nanaša na animatizem).

animatronic [anima'tronik], -*iche adj* animatroničen ~ *m* animatronik *m* (roboti, ki izgledajo kot živali) // šp. *animatronic*.

animazion [animatsi'on] *f* 1. oživitve *f*, živahnost *f*, zagnanost *f* 2. vrvež *m*, gneča *f* 3. animacija *f*; *Une sofisticade novitât di tecniche di ~.* (Furlanist) 4. INF animacija *f*. // od lat. *animatio*, od *animare*.

anime [anime] *f* 1. duša *f*, duh *m*; jedro *n*; deriv. *animute, animate (anemate); come une ~ in pene* businave jenfri i ramaçs dai morârs come une ~ in pene. (Sg); *cuanche si è malâts, vecjos ancje ta la ~,* (BelFa) 2. FIG oseba *f*, živa duša *f*; *90 mil animis, dutis venessianis o venetizadis secont une professoressa di Padue* (Pa 02/10-11); *no si sint une ~, no passe une ~ ni žive duše; ~ vivint* živa duše; *cence ~ vivint* brez žive duše; *miârs di cjamps cence ~ vivint* (Pa); 3. FIG srce *n*, pogum *m*, duh *m*, duša *f*, (raz)um *m*, pamet *f*, razsodnost *f*; čustvo *n*; čud *f*, namera *f*; spomin *m*, misel *f*; srčnost *f*, duhovitost *f*, živahnost *f*, moč *f*, čvrstost *f*; veljavnost *f*; *un omp di ~* pogumen mož 4. FIG jedro *n*, notranji del (nečesa), notranjščina *f*; *n*; (majhna) skupina *f*; ~ *di boton, dal fiêr di sopressâ* 5. FRAZ *fi di ~* posvojenec *m*; *Fi di anime di pre Josef Marchet, ancje Riedo Pup ta chel piçul trop di profetis.* (scritorsfurlans); *fie d'~* posvojenka *f*.

animele [ani'mele] *f* 1. KUL (*bolj obiç. latin*) rajželjc *m* 2. TEH zapklopka *f*, ventil *m*, loputa *f* 3. *animele de lum, de lâmpide, des scarpis* → *ànime*.

animete [ani'mete] *f* REL ??volilna kroglica *f* (palla)

animisim [ani'mizim] *f* REL animizem *m* (religiozno pojmovanje, ki mu je duša osnovno življensko počelo) // **animist** [ani'mist] (*pl animiscj*) *m* REL, FILOZ animist *m*.

animistic [ani'mistik], -*iche adj* REL, FILOZ animističen //

animôs [ani'mo:s], -*ose adj* pogumen, srčen, drzen; jeznorit, divji, ognjevit; *public di Gjermanie al è une vore plui ~ di chel furlan! Atenzion!* (Ta)

animosementri [animoze'mentri] *adv* hrabro, pogumno, srčno.

animositât [animozit'a:t] *f* PSIH animozita *f*; (odpor ali sovražnost do druge osebe. // od lat. *animositas*; cf. fr. *animosité*).

anin [a'nin] (1. mn. od *lâ*) ajmo! gremo! dajmo!; *Se o vivin di Spirt ~ ancje daûr dal Spirt.* (glesie).

aniò [ani'ɔ] (OLF) ??

anion [ani'on] *m* KEM, FIZ anion *m* (negativno nabit ion) // umetno tvorjen od fiz. Faradaya gr. an 'ne' + ienai 'iti'.

anis [anis] *m* BOT sladki janež *m*.

anisogamet [anizoga'mie] *f* BOT anizogamet *m*.

anisogamie [anizoga'mie] *f* BOT anizogamija *f* (kopulacija (singamija) anizogameta).

anisofilie [anizofi'lie] *f* BOT anizofilija *f*

anisometric [anizotro'pie] *f* FIZ anizometričen. // tvorjen z gr. an 'ne' + (→) *isometric*.

anisometrie [anizome'trie] *f* FIZ anizometrija *f*.

anisometropico [anizome'tropik], **-iche** *adj* MED anizometropski.

anisotropie [anizome'trie] *f* MED anizotropija *f* (dioptrijska razlika med očmi). // neolat. od gr. *aniso* + *metron* 'mera' + *ops* 'oko'.

anisotrop [ani'zotrop] *adj* FIZ anizotropen.

anisotropic [anizo'tropik], **-iche** *adj* FIZ anizotropen, anizotropski.

anisotropie [anizotro'pie] *f* FIZ anizotropija *f*; ~ **magnetische** magnetska anizotropija.

aniversari [aniver'sari] (t. **innovâl**) *m* obletnica *f*; *Parcè che tal 2001 al cor ancje l'aniversari dal vicjecinchesim dal taramot (fuarcefriul); ~ adj* obleten.

Anmil [anmil] *kratica* Associazione italiane mutilâts e invalits sul lavôr; *E par cirî almancul di limitâ cheste plaie la ~ e torne a marcâ lis sôs strategiis in materie: (O).*

anmò [an'mo] *adv* še; *in mût di ofindi ~*; (bolj običajno **ancjemò**)

Ankara [ankara] *kr.i f* Ankara *f* (gl.mesto Turčije).

àno [ano] 3. mn. vpr. sed. od **vê**; *I lavôrs ~ favorît une incressite di cussience e di mobilitazion? (Pa 02);*

anodic [a'nɔdik], **-iche** *adj* FIZ anoden.

anolino [ano'li] *m* KUL vrsta testenin, poljnjeni z mesom (spec. Emilije).

anomalie [anoma'lie] *f* 1. nepravilnost *f*, izjemnost *f*; *stant la ~ de famee dulâ che al à vivût: la clamorose assence dal pari (CoUd)* 2. MED anomalija *f* 3. FIZ anomalija *f*; ~ **magnetische** anomalije magnetnega polja.

anomie [ano'mie] *f* anomija *f* (kulturna revščina ali nemoč).

anomisetât [anomize'ta:t] *f* pogumnost *f*, srčnost *f*; gnev *m*, pristrastje *n*, pristranskost *f*, pristranost *f*, sovražnost *f*, neprijaznost *f*, (tiha) jeza *f*, mržnja *f*.

anonim [a'nɔnim] *adj* brezimen, anonimen; nepodpisan; *di un Friûl ~, vagant, disprivât di cussience e lisimât dal Venit". (La 04/3); ~ autôr* anonimen avtor; *L'~ autôr al cunfide, cun dute probabilitât a cualchidun di famee, (La 04/2); Il cuestionari, ~, al è stât proponût a un campion di students (SiF); letare anonime anonimno pismo;*

~ *m* 1. anonimen avtor 2. anonimna oseba; *Un ~, cun dôs mostacjuts di eleganton. (tierenere)* 3. anonimno delo. // cf. lad. *anonim*.

anonimie [anoni'mie] *f* anonimija *f*, brezimenost *f*.

anoressant [anore'sant] *adj* MED ki se nanaša na neješčnost.

anoressie [anoz'mia] *f* 1. MED anoreksija *f*, neješčnost *f*; *a si è viodût che il problem de ~ nol è di trascurâ, (SiF)* 2. FIG *cuintri-la ~ dai sentiments (Furlanist).* // od gr. an 'ne' + *orexis* 'tek, apetit'.

anorganic [anor'ganik], **-iche** *adj* anorganski.

anormâl [anor'ma:l] *adj* 1. abnormalen 2. MED abnormalen. // fr. *anormal*, poznolat. *anormalus* za *anomalus* zmedeno z lat. *abnormis*.

anormalitât [anormali'ta:t] *f* abnormalnost *f*.

anortite [anor'tite] *f* MIN anortit (kalcijev glinenec, rudnina anotija // od gr. an 'ne' + *ortho* 'raven'.

anortitic [anor'titik], **-iche** *adj* MIN anortitski??.

anortopie [anorto'pie] *f* MED anortopija *f* // neolat., od gr. a 'ne' + *ortho*- + *ops* 'oko'.

anosmatic [anoz'matik], **-iche** *adj* MED anozmatičen.

anosmic [a'nɔzmik], **-iche** *adj* MED anozmičen.

anosmia [anoz'mia] *f* MED anozmija *f* (popolna izguba voha) // neolat., od gr. an 'ne' + *osme* 'voh'.

anossemic [ano'semik], **-iche** *adj* MED anoksemski (nanaša na anoksemijo).

anossemie [anose'mie] *f* MED anoksemija *f* (pomankanje kisika v krvi).

anossic [a'nɔsik], **-iche** *adj* MED anoksičen.

anossie [ano'sie] *f* MED anoksija *f* (pomankanje kisika). // od gr. an + *oxia*.

anotazion [anotatsi'on] *f* anotacija *f*, beležka *f*; opomba *f*; *Estrat in curt (in plui des gjeneralits al conten lis anotazions che a integrin l'at) (CoUd).*

anovulazion [anovulatsi'on] *f* MED anovulacija *f* (odsotnost ovulacije).

ansâ [an'sa:] *it* 1. sopihati, težko dihati 2. FIG hlepiti (po čem); *al jesole, al anse, al tâs.*

Ansa [an'sa:] *kratica* ANSA; *l'~, agenzie di stampe che e furnis in formazions vie E - mail. (Ponte)*

ansant [an'sant] *adj* sopihajoč, zasopel.

anse [anse] *f* 1. sopihanje *n*, težko dihanje *n* 2. FIG hlepenje *n*, koprnenje *n*; *la fiere si impiâ cun plui fuarce, cuntune ~ afanose* 2. tesnoba *f*, nemir *m*, nemirnost *f*; poželenje *n*; *tancj dîs a spiete e a spiete / cun ~ gemint*

Anse [anze] *f* HIST Hanza *f*.

anseatic [anze'atik], **-iche** *adj* HIST hanzeatski; **citât anseatiche** hanzeatska mesta.

anserin [anse'rin] *adj* ZOOL podoben gosi // lat. *anserinus*, k *anser* 'gos'.

ansiâ [ansi'a:] *it* → **ansâ**.

ansie [ansie] *f* → **anse**.

ansietât [ansie'ta:t] *f* tesnoba *f*, bojazen *f*; strah *m*, trepet *m*; *autoscopics si coleghin a straneament, pôre, ~ e ingomut. (SiF 03/3).*

ansimâ [ansi'ma:] *it* sopihati, težko dihati; *un ~ pesant a lavris spalancâts.*

ansime [ansime] *f* 1. sopihanje *n*, težko dihanje *n*, hlepenje *n*, koprnenje *n*, hropenje *n*; *sâr pauli, denant, al sinti chê ~ e al fermâ i cjavai* 2. tesnoba *f*, bojazen *f*; strah *m*, trepet *m*, nemir *m*, nemirnost *f*; *O vin sêt di pâs, fan di famee, voie di afiet, gole di cjalt, bisugne di puisie, ~ di vivi par alc, brame di stime. (Cjargne).*

ansiolitic [ansio'litik], **-iche** *adj* MED zdravilo, ki zmanjšuje živčnost, napetost.

ansiôs [ansi'o:s], **-ose** *adj* 1. tesnoben; *Un spirt plui seren in ogni lavôr, mancul ~ e spaurît di contrôl e (partitirepublichefurlane)* 2. željan, hrepeneč.

ansiosementri [ansi'o:s] *adv* željno, strahoma.

antagonisim [antago'nizim] *m* nasprotovanje *n*, antagonizem *m*. // od *anti* 'proti' + *agon* 'tekma': cf. fr. *antagonisme*

antagonist [antago'nist] (*pl antagoniscj*) *m* 1. nasprotnik *m*, tekmeč *m*, tekmeč *m*, antagonist *m*; *Se*

Rossi al è stât il grant ~ e compressôr de Benecija.. (Pa);
2. TEAT antagonist *m*, protiigralec *m* 3. ANAT
antagonistična mišica;

~ *adj* antagonističen, nasproten; *Cussì lis dôs citâts a
deventarin antagonistis: une civil e une barbariche
..(JM)*// od lat. *antagonista*

antagonistic [antago'nistik], **-iche** *adj* antagonističen,
nasproten.

antalgjic [an'talgik], **-iche** *adj* FARM, MED antalgichen.
// od *anti-* + gr. *algon* 'bol': cf. fr. *antalgique*

antant [an'tant] (t. **ancjetant**) *adj* enak, raven, ravno
tolikšen;

~ *adv* enak, ravno toliko, tako..kot; *che a permetin
interpretazions diversis e rispuestis ~ gjenericis e
superficiâls a podaressin sei metudis a confront (Pa 02)*
...tako generični kot površni odgovori..

~ *pro* tolikšen; *antantis busis là tal cimitieri.*

antartic [an'tartik], **-iche** *adj* GEO antarktichen;
~ *kr.i m* Antarktika *f*. // od lat. *antarcticus* (iz gr.)

ante I ['ante] *f* → *lante*.

ante II ['ante] *v*: *jessi su l'~* biti v življenskem obdobju
od 40 do 80 let.

ante ['ante] *adv* (lat.) pred; **tiermin ~ quem**
termin(us) ante quem; *si che duncje o podin fissâ tra il
699 e il 827 i tiermins post quem e ~ quem pe esecuzion
dal nestri cibori.(CoUd).*

antecedence [antet'e'den[e] *f* predhodnost *f*; prednost *f*,
prekašanje *n*; *che a àn za fat in ~.*

antecedent [antet'e'dent] *adj* prehoden, (po)prejšnji;
~ *m* dosedanje življenje *n*, življenska preteklost *f*,
poprejšnje življenje *n*; poprejšni primeri *m*. // od lat.
antecedens, *-entis*.

antecessôr [antet'e'so:r] *m* predhodnik *m*, prednik *m*;
dal patriarcje Bertolt di Meranie, so ~ (Sclese).

antecip [an'tet'ip] *m* predujem *m*; akontacija *f*; *chest
al permet di cognossi cun un ~ di 15 - 20 minûts il
svicinâsi di un burlaç cun saetis. (SiF gnovis 8.3.05).*

antecipâ [antet'i'pa:] *tr* prej (vnapred) kaj narediti; prej
(prezgodaj) priti; prehitovati; *al antecipe des soluzionis
che dome plui indevant il legjislador statâl al varès fatis
buinis (Pa 03/5).*

antecipât [antet'i'pa:t], **-ade** *adj* vnaprejšnji;
preuranjen, prezgoden, *in anticipo* →; *un Unviêr ~ .*

antecipazion [antet'ipatsi'on] *f* predujem *m*, avans *m*,
predplačilo *n*.

antecrist [ante'krist] (*pl antecriscj*) *m* 1. **Antecrist**
REL Antikrist *m* 2. brezverec *m*, praznovrec *m*,
sovražnik cerkve.

antedatâ [anteda'ta:] *tr* antedatirati, napisati starejši
datum.

antenât [ante'na:t] *m* prednik *m*, praded *m*; *Da la
Russie l'~ stabilît sot il Cjanin. (Natisone/cjantin).*

antene [an'tene] *f* 1. (t. FIG) antena *f*; *la ~ dal
ripetitôr de Rai e dulintor il bosc. (Friulinelmondo);
~ paraboliche* parabolna antena; *che a son tal stes timp
chei de TV nazionâl, da la ~ paraboliche e dal vilaç
globâl (Leng); ~ de telefonie* telefonska antena; *al fâs
une assemblee par fevelâ di antenis de telefonie.*

(*christianromanini 07/03*) 2. drog za jadro; kol *m*,
prekla *f*, šiba *f*; *e saponte il granâr cuntune ~. (F).*

antialcolic [antial'kɔlik], **-iche** *adj* antialkoholen.

antialcolisim [antialko'lizim] *m* antialkoholizem *m*.

antialcolist [antialko'list] (*pl antialculiscj*) *m*
antialkoholik *m*;

~ *adj* antialkoholen.

antian [anti'an] *m* ponev *f* (iz žgane gline); **ûfs in** ~
posajena jajca.

antiatomic [antia'tɔmik], **-iche** *adj* protiatomski.

antibaterichis [antiba'terik], **-iche** *adj* MED
baktericiden; *In Indie, l'arbul di Neem al è un esempli
classic: al è stât utilizât par miârs di agns in gracie des
sôs virtûts antibaterichis (Pa 05/04);
~ m* baktericid *m*.

antibiotic [antibi'ɔtik], **-iche** *adj* MED antibiotičen;
~ *m* antibiotik *m*; *Miôr; che cumò al mancul o vin i
antibiotics (Pa).*

antibolsevic [antibol'sevik], **-iche** *adj* POL
protiboljševiški; *I cosacs, antibolsevic e
colaborazioniscj dai naziscj, si jerin puartadis daûr lis
fameis interiis e si compuartarin di parons (La 06/1);
~ m* protiboljševik *m*.

antîc [an'ti:k], **antighe** *adj* starinski, star, starodaven;
(čas.) odmaknjen, oddaljen; ~ **tanche il tabâr del diaul**
star kakor zemlja; ~ **testament** REL stara zaveza *f*; *e
a tignivin in man doi ombrenins dal ~ testament, un blanc
e un colôr di rose. (Sg);*

~ *adv* *v*: **par** ~ nekdaj, nekoč; *O savès ancje che al è
stât dit par ~: no tu zurarâs fals (Bibl-Mt);*

~ *m* **antîcs** predniki *mpl*, starodavniki *mpl*; *Par chel i
antîcs le àn simpri considerade la dimore dai dius e ancje
Mosè al è lât sù in alt par cjapâ la leç. (Pa)*

antîc-alt-todesc [an'ti:k] *m* staro visoko nemško,
*Paraltri la lenghe todescje (~) a fo, donghe dal latin
(JM).*

antichitât [antiki'ta:t] *f* 1. starodavnost *f*, starinskost *f*;
*Rifasinsi a la stesse leç, chê dai dusinte agns di ~
(istitutopiopaschini)* 2. antika *f*; *un bon om che al veve
dôs passions: la ~ classiche e l'aristocrazie. (Bel);* 3.
starina *f*, starožitnost *f*.

anticjamare [anti'qamare] *f* predsoba *f*, čakalnica *f*;
*disint che i siei pecjâts no valevin nancje l'~ dal
purgatori e.. (Enrico)*

anticlericâl [antikleri'ka:l] *adj* antiklerikalen; *di
cheste int fuarte e rassegnade, dignitose e fatalistiche,
devote e ~ (BelAlci);*

~ *m* antiklerikalec *m*.

anticlericalisim [antiklerika'lizim] *m* antiklerikalizem
m.

anticomunisim [antikomu'nizim] *m* POL
antikomunizem *m*; *i Stâts Unîts e la France a àn plui
bisugne de Spagne franchiste, salde tal so ~ (Pa 04/05).*

anticomunist [antikomu'nist] (*pl anticomuniscj*) *m*
antikomunist *m*;

~ *adj* antikomunističen.

anticoncezionâl [antikont'etsio'na:l] *adj*
kontracepcijski; *Il 90% dai zovins nus dis di doprâ un
metodi ~ (SiF 03/4, 147);*

~ *m* kontracepcijsko sredstvo.

anticonformisim [antikonfor'mizim] *m*
nekonformizen; *Mi viodevi za un esempli di ~. (BrLi).*

anticonformist [antikonfor'mist] (*pl anticonformiscj*)
adj nekonformističen; *Pai siei scrits e pai siei
intervents anticonformiscj (RB);*

~ *m* nekonformist *m*; ~ *par vocazion, Placerean al è
stât oratôr strabon (istitutladinfurlan).*

anticonformiste [antiki'ta:t] *f* nekonformistka *f*.

anticonformistic [antikonfor'mistik], **-iche** *adj*
nekonformističen.

anticonstituzionâl [antikonstitutsio'na:l] *adj*
protiustaven; *une vuere ~. (Pa)*

anticonvenzional [antikonventsio'na:l] *adj*
nekonvencionalen, neobičajen, nenavaden, nevsakdanji;
*e à curât l'organizacion de esposizion, tressant il museu
in maniere ~ (Pa 7/2000)*

anticonvenzionalism [antikonventsiona'lizim] *m*
nekonvencionalnost *f*.

anticorosîf [antikoro'zi:f], **-ive** *adj* antikorozijski,
antikoroziiven.

anticrese [an'tikreze] *f* JUR antihreza *f*.

anticuari [antiku'a:ri] *m* 1. antikvariat *m* 2. starinar *m*;
A Udin l'~ la ualmâ subit cun voli seneôs (Sg, 119);
~ adj staromodnen, zastarel, izven mode; *i plasial chest
non di batisim? "masse ~"!*

anticuarp [antiku'arp] *m* MED protitelo *n*, antitelo *n*;
E sarès la teorie o realtât dai anticuarps. (Bel);

antidemocratic [antidemo'kratik], **-iche** *adj* POL
protidemokratičen.

antidemocraticementri [antidemokratika'mentri]
adv POL protidemokratično; .. *che e restarà al podê ~ la
zonte militâr. (Pa 02).*

antidemocratician [antidemokrasti'an] *adj* POL
protidemokrščanski; *acusis di coruzion de zoventût,
corsis in curie dai predis dongje par fâ slontanâ il
capelan ~ e (Bel).*

antidot [an'tidot] *m* protistrup *m*; *a discutaran lis
cuistions: educazion musicâl sicu "~- " ae musiche di
marcjât (Pa).*

antiebraic [antie'braik], **-iche** *adj* protižidovski; *par
vie de politiche antiebraiche che e scomençave a cjapâ
pît, in glesie. (Bel).*

antieroiç [antie'rɔik], **-iche** *adj* protiherojski; *Cuant
che al piture l'om, lu propon in vieste antieroiçe,
svuedât dal protagonisim rinassimentâl, (GE)*

antievangjelic [antievan'ġelik], **-iche** *m* REL
protievangeličen; *dopo di vê ghetizât in maniere ciniche
e antievangeliche chel che nol jere "normâl", (Bel);*

antifassism [antifa'sizim] *m* antifašizem *m*; *chel chi
tal mieç di une vive polemiche parcè che acusât di ~
(CoUd).*

antifassist [antifa'sist] *m* antifašist *m*;
~ adj antifašističen; *metût adun dai rapresentants dai
partîts antifassiscj, dai delegâts des ... (La 04/9)*

antifone [an'tifone] *f* → **antifune**.

antifune [an'tifune] (t. FIG) *f* 1. MUZ odpev *m*,
odpevek *m*; *cun chê ~. 2. REL* antifona *f*; *~ di
Cumunion Sal. 19 (glesie).*

antifurlan [antifur'lan] *m* protifurlan;
~ adj protifurlanski.

antigaie [anti'gaie] *f* 1. starina *f*, stara šara *f*; **negozi di
antigaie** (Sg) trgovina s starinami 2. starodavnost *f*;
stari vek *m*; starina *f*; *e à gjavât une volte par dutis ogni
vanzum di ~ e di provincialisim (Pa);*

3. stare zgodbe; *che no san fâ altri che stâ sentâts da
cjâf del fûc e contâ e tornâ a contâ ai lôr nevôts lis
antigaies de lôr ... (liceoperoto)*

antighitât [antigi'ta:t] *f* 1. stari vek *m*, antika *f*;
*I scritôrs de ~ classiche (p.es. Livio) clamavin
(praxisfriuli); e sui centris di pelegriņaç in Italie tra la
tarde antighitât e la alte medietât (CoUd).*
2. starodavnost *f*; starina *f*; starodavno *n*; *par esempi la
~ de glesie di Aquilee (Iacomugne).*

antigen [anti'ġen] *m* ?protigen *m*.

antiglobalistic [antigloba'listik], **-iche** *adj*
protiglobalizacijski.

antiglobalizazion [antiglobalidzatsi'on] *f*
protiglobalizacija *f*; *Inte suaze des iniziativis ~ che si
stan multiplicant in spieta dal incuintri dai G8 (Pa)*

antigon [anti'gon] *adj* (akreš. od **antîc**) zelo star,
starodaven, prestar, prastar, oddaljen; *robis ~is.; al è
un simbul ~ di consacrâ la risultive de ... (Bibl-Lc)*

antiguviernatîf [antiguvierna'ti:f], **-ive** *adj* POL
protivladen; *daûr la sanganosse repression des protestis
antiguviernativis sclopadis dilunc il 1988.*

antiguviernativementri [antiguviernativa'mentri] *adv*
POL protivladno.

antiinfortunistic [antiinfortu'nistik], **-iche** *adj*
protinezgoden; *Presentade la vuide antiinfortunistiche
pai lavoradôrs forescj (O)*

antiinstitutionâl [antiistitutsio'na:l] *adj*
protiinstitutionalen, proti ustanovam; *al è un Crist fuart,
rissolût, radicâl, rivoluzionari, ~ .. (Bel);*

antikoiné [antikoi'ne] *adj* protikoinejski.

antîl [an'ti:l] *m* 1. (vrata, okno) deblo *n*, podboj *m*;
*antîi di piere, di modon, di len 2. prag m, vhad m, nastop
m, dostop m, veža f; začetek m; l'auto si fermâ sul ~ di
un paîs galadin; Daûr la puarte e daûr l'~ tu âs metût il
segn de tô religjon (Bibl-Isaje).*

antiliberal [antilibere'ra:l] *adj* protiliberalen; *A riprove
che lis ideologjîis totalitariis e antiliberals (Pa 02/12)*

antimilitarisim [antimilita'rizim] *m* antimilitarizem *m*;
*cussî al è ridicul e brut doprâ un aspîet di don Milani,
par esempi l'~ (Bel);*

antîtesi [an'titezi] *f* nasprotje *n*, antiteza *f*; *Scrituris, e
ven puartade insomp midiant antîtesis (Bibl-Zn)*

antimitologjic [antimito'lɔġik], **-iche** *adj*
protimitološki.

antimobbing [anti'mɔbɪŋ] *adj* antimobbing; *Centri
di assistance antimobbing" di Udin e (Pa 03/6)*

antinaturalistic [antinatura'listik], **-iche** *adj* ??
*Cuintri dal blanc de statue si intaie la anatomie une vore
antinaturalistiche dal gladiatôr vincent (CoUd).*

antinazionâl [antinatsio'na:l] *adj* protinaroden,
antinacionalen; *Condanât tal 95 a 15 mès di preson cu
la acuse di «propagande ~» par vê dât fûr documents
(Pa).*

antinomic [anti'nɔmik], **-iche** *adj* protisloven.

antinomichementri [antinomike'mentri] *adv*
protislovno.

antinomie [antino'mie] *f* FILOZ protislovje *n*,
antinomija *f*.

Antiochie [anti'ɔkie] *kr.i.f* Antiohija *f*; *proselit di
Antiochie. (Bibl-Az) priseljenec iz Antiohije.*

antipast [anti'past] (*pl antipascj*) *f* predjed *f*.

antipatic [anti'patik], **-iche** *adj* zoprn, antipatičen; *che
i jere simpri stade antipatiche (MazzonIol).*

antipatie [antipa'tie] *f* antipatija *f*, nenaklonjenost *f*,
odpor *m*.

antipoetic [antipo'eitik], **-iche** *adj* nepesniški,
nepoetičen.

antiretoric [an'ti:l], **-iche** *adj* protigovorniški; *Cussî
al scomence invezit un libri ~ di Zuanfranc D'Aronco
(La).*

antireumatic [antireu'matik] *m* MED zdravilo proti
revmi.

antisemite [antise'mite] *m* antisemit.

antisemitisim [antisemi'tizim] *m* antisemitizem *m*.

antisepe [anti'sepse] *f* MED antisepsa *f*.

antisismic [anti'sizmik], **-iche** *adj* protipotresen; *Cumò, graciànt l'idiu, o vin cjasis e glesiis antisismichis e nol è pericul che une scjassade ancje fuartute (BelR).*

antisociâl [antisot'i'a:l] *adj* antisocialen, protidružben; *la plui ridicule e ~ di dutis: il spirt nazionalistic (La); ~ m* antisocialen, protidružben element.

antisomosse [antisom'se] *f* protivstaja *f*; *in tignude antisomosse, parâts cun scûts e cascs, a àn rispuindût cun manganeladis e pocadis. (Pa 06/2).*

antistoric [antis'tɔrik], **-iche** *adj* antihistoričen; *antistorics che no an nissun pudôr a batisi cuintri dal ricognossiment de lenghe furlane (Pa 8-9/99)*

antistoricisim [antis'tɔ'rizim] *m* antihistoricizem *m*, nezgodovinsko razmišljanje, neupoštevanje zgodovinskega razvoja.

antitalian [antitali'an] *m* antitalijan, nenaklonjen Italijanom; *No mi sint ni talian ni ~. (Pa 03/6)*

antitetico [anti'tetik], **-iche** *adj* antitetičen; *che a puartin sintiments cualchi volte contraris, antiteticis, forsît disgregants (CIRF)*

antitetichementri [antitetike'mentri] *adv* antitetično.

antiûl [anti'u:l] *m* otava *f*, druga košnja *f*; *che al sei come la ploie par l'antiûl, come chês ploidis che a imbombin il teren. (Bibl-Salms).*

// < lat. *antivolum*;

→ **altiûl**.

antivedût [antive'du:t] *m* predviden; *O crôt però che nancje un spirt ~ come il so nol varès podût immaginâ che (Bel);*

antivenezian [antivenetsi'an] *adj* protibeneški; *si meterin adun te leghe di Cambrai in funzion antiveneziane (Storie)*

antivilie [anti'vilie] *f* dan pred vigilio; *~ di Nadâl* dan pred božično vigilio; *La gote e je stade il copament dai trê poliziots ae ~ di Nadâl. (Sclese).*

antiviodi [antivi'odi] *tr* predvideti, vnaprej vedeti, slutiti.

antiviodi [antivi'odi] *m* previdnost *f*, predvidevanje *n*; preskrba *f*; *il vuestri president, come un bon pari di famee, al à ~ e al sparagne pal vuestri avigni*

antologjic [anto'lɔgik], **-iche** *adj* antologijski, antološki.

antologjie [antolo'gje] *f* antologija *f*, cvetnik *m*; *No je une ~ come chês altris che o cognossin. (Pa).*

Antoni [an'tɔni] (t. **Toni, Tonin**) *os.i. m* Anton *m*; **Sant** ~ Sveti Anton (Pa 7/2000); PROV **Sant** ~ de barbe blancje, *se nol plûf la nêf no mancje (proverbifriulani).*

Antoni [an'tɔni] *kr.i m* → **Sant Antoni**.

Antoniete [antoni'ete] *os.i f* Tončka *f*; *Antoniete Parussini (RB).*

antonomasie [antonomazie] *f* LIT antonomazija *f*; *L' "Onu", istituzion multilaterâl par ~, (Pa 03/8).*

antracite [antra'tite] *f* MIN antracit *m*; 27. **INONS GRÊCS IN** -ιτις *a risultin in e. Esempi.: bronchite, ~ (OLF 2002).*

antro ['antro] *m* votlina *f*, duplina *f*, jama *f*; *cun pôcjis lûs impiadis 'e semee un ~ plen di ombris e puce di vin bevût (BrLi).*

antropic [an'tɔpik], **-iche** *adj* antropičen, ki se nanaša na človeka; *E i sienziâts lu ametin che la cause e je essenzialmentri antropiche (Pa 06/1).*

antropizâ [antropi'dza:] *tr* ?? *Il teritori dal Comun di Tavagnâ di vuê al pâr che al sedi stât antropizât adore (CoTav).*

antropizazion [antropidzatsi'on] *f* antropizacija *f*; *a la ~ dal teritori di alte montagne (Pa 03/11)*

antropocentric [antropo'tɛntrik] **-che** *adj* FILOZ antropocentričen; *Cussî cu la vision antropocentrice dal omp a discapit di dutis chês âtris creaturis. (BelFa)*

antropocentrisim [antropot'en'trizim] *m* FILOZ antropocentrizem *m*.

antropofac [antropo'pɔfak] *m* ljudožerec *m*;

~ *adj* ljudožerski; → *canibal*.

antropofagje [antropofa'gje] *f* ljudožerstvo *n*.

antropolic [antropo'plik], **-iche** *adj* antropolog *m*; *dal nestri grant ~ Achil Tellini. (Natisone/tellini).*

antropologjic [antropo'lɔgik], **-iche** *adj* antropološki.

antropologjichementri [antropologike'mentri] *adv* antropološko; *Il mont dai boscs e des fadis al è lontan culturalmentri e ~ di nô (Pa 05/04).*

antropologjie [antropolo'gje] *f* antropologija *f*; ~ **culturâl** kulturna antropologija *f*; *e movimentât par chel che al rivuarde lis nestris ricerejis, specialmentri chês di ~ culturâl. (Natisone/tellini).*

antropometric [antropo'metrik], **-iche** *adj* antropometričen, antropometrijski.

antropometrie [antropome'trie] *f* antropometrija *f*.

antropomorfo [antropo'mɔrf] *adj* antropomorfen, človeku podoben.

antropomorfisim [antropomor'fizim] *m* antropomorfizem *m*.

antroposofic [antropo'zɔfik], **-che** *adj* antropozofski.

antropomorfic [antropo'morfik], **-iche** *adj* antropomorfen, človeku podoben; *la figurazion popolâr antropomorfiche de fuarce di gravitât. (sf).*

anuâl [anu'a:l] *adj* (eno)leten, vsakoleten; **rapuart** ~ letno poročilo (O); *Tal Templi di Gjerusalem, pe celebrazion ~ de grande Espiazion (Pa); un finanziament anuâl pe Societât Filologjiche Furlane (Pa OLF).*

anualitât [anuali'ta:t] *f* letnina *f*, letna renta *f*; anuiteta *f*.

anualmentri [anual'mentri] *adv* vsako leto, letno, iz leta v leto.

anuari [anu'ari] *m* letopis *m*; ~ **statistic** statistični letopis; *Cifaris chestis che a son pandudis dal Anuari statistic dal Imigrazion (La 06/2).*

anue [a'nue] *adj* (eno)leten, vsakoleten; *pe sclagne pension ~ di cincmil ducâts.*

anulâ [anu'la:] *tr* 1. preklicati 2. izničiti, razveljaviti; *anulant di fat la funzion dal Osservatori su la Lenghe e la culture Furlanis, la situazion e riscje di diventâ ingardeade. (Pa).*

anulament [anula'ment] *m* preklic *m*, razveljavljenje *n*, uničitev; *al è par chest che il WWF regionâl al à prontât un ricors al Tar pal so ~ e (O).*

anurie [anu'rie] *f* MED brezsečnost *f*, anurija *f*.

Anute [a'nute] *os.i f* Anica *f*; *Lavie a veve conossût Gjoachin, fî di Tite di Minicûet e di ~ la Dolce, (Cjargne).*

anzian [antsi'an] *adj* star, prileten; starejši; *a taiarin il cuel a buine part dai presonîrs, in particulâr a oms e feminis anzianis (Storie);*

~ *m* 1. starostnik *m*, starejši 2. starešina *f*, najstarejši; *che lui al scugnive lâ a Gjerusalem e patî ungrum par colpe dai anzians (Bel).*

anziane [antsi'ane] *f* 1. BOT encijan *m*; ~ *zale (Gentiana lutea)* 2. (žganje) encijan *m*; *dâ la ~ a un.*

anzit ['antsit] *adv* nasprotno, prej, kje pa, v nasprotju; celo, kaj še (podkrepljeno); *Il so compagn, cence vierzi*

bocje, al fasè chel istès, ~ al jentrà dentri daurman par rivà di chê altre bande. (JM, Salvà); ~ e jere la cjosse che lu veve impressionât di plui, di cuanche lu vevin molât-fûr. (Sg).

Anzù [an'džu] *os.i. m* HIST Anjou *m*, Anžu *m*; Luís *di* ~.

Anzule [an'džule] *os. i f* ?? *Ma di mê none ~ o ai tancj altris ricuarts ..(Natisone/furlanis).*

ao ['ao] *inter* → **aio**; *Ah no? Ti ~ dit jo di lâ fin su la rive dai Meus? (Tolazzi).*

aorist [ao'rist] (*pl aoriscj*) *m* LING aorist *m*.

aorte [a'orte] *f* MED aorta *f*, glavna arterija *f*; *cuant che le vene ~ a si è rote dongje il cûr (Natisone/furlanis).*

Aoste [a'oste] *kr.i f* Aosta; (franc. govoreča pokrajina v sev.zah. Italiji); **Val D'Aoste** Dolina Aoste; → **Valdaoste**.

apagament [apaga'ment] *m* zadovoljitev *f*, izpolnitev *f*, potešitev *f*, potešenost *f*; pomiritev *f*; *Ur pareve di jessi in paradís e a provavin un sens di braure, di orgolio e soredut di ~. (BelFa).*

apaia [apa'i:a:] *tr* zadovoljiti, zadostiti, utešiti, ugoditi, ustreči; poravnati; nekm iti nasproti; uslišati; *cence ~ nissune domande; In cheste forme si à cirût di ~ i stâts africans, ancje se l' "Ue", in fat di risarciments, no à molât un biel nuie. (Pa 02); Na ta način so poskušali ustreči afriškim državam;*

~si refl zadovoljiti se, potešiti se; biti zadovoljen; *si apaiavin di pôc: nus bastavin mil liris paromp.*

apaiaât [apa'i:at:], **-ade** *adj* zadovoljen, zadoščen, potešen, plačan; *un montafin che difat par tantis lenghis (inglês, todesc, cec e v.i.) no i àn ancjemò cjatât une soluzion apaiaadore. (SiF 02/1); pos. v: tignîsi ~ di alc; un amôr ~ vračana ljubezen.*

apalt [a'palt] *m* 1. zakup *m*; 2. koncesija *f*; **vinci l'~** dobiti koncesijo; *daspò che Autovie Venete e à consegnât i lavôrs ae associazion di impresis che a àn vîncût l'~ (O)* 3. trafika *f* (prodaljalna soli in časopisov). → **privative**.

apaltâ [apa'lta:] *tr* v zakup dati; v zakup vzeti → **arendâ**.

apanâ [apa'na:] *tr* zatemniti, zastreti, zamračiti, zamegliti;

~si refl zatemniti se, potemniti, postati moten; *po il cîl si apanâ e al grisulî (MazzonIol).*

aparâ [apa'ra:] *tr* 1. vmes priti, zadržati, odbijati, braniti; pripraviti 2. olepšati, (svečano) okrasiti, (o)zaljšati, (o)krasiti, (na)kititi; *~ la glesie, la sale.*

~si refl 1. pot zastopiti komu, stopiti pred koga 2. olepšati se, okrasiti se; *lâ i doi fassicj si aparin cu la cjamese nere.*

aparament [apara'ment] *m* oblačila *npl*; okras *m* (v cerkvi), parament *m*, mašno oblačilo *n*, okras *m*; *la glesie a à i ~s o furniments.*

aparât [apa'rat:] *m* (neobič.) naprava *f*, aparat *m*, priprava *f*, namizje *n*; orodje *n*, pristroj *m*, strojček *m*; *no àno mai rifletût sul parcè che l'~ bureaucratic regjonâl al sedi controlât adimpen dai triestins? (Pa); ~ public* javni aparat; *cheste fate di rivoluzion interne intal ~ public. (Pa 06/1).*

aparecjadure [apareqa'dure] *f* (it.) TEH aparatura *f*, naprava *f*.

aparecjo [apa'reqio] *m* (it.) aparat *m*, stroj *m*, naprava *f*; *Une di al veve fat un biel ~ di len, cun tant di eliche, e lu veve fat svolâ dal barcon dal cjast. (Ta)*

aparence [apa'rent[e] *f* → **aparince**.

aparent [apa'rent] *adj* 1. pozornost vzbujajoč, opazen, vpadljiv; *l'~ moviment des costelazions tal arc dal an. (praxisfriuli)* 2. razkošen, potraten 3. navidezen, dozdeven;

aparentementri [aparente'mentri] *adv* navidezno, dozdevno; *Wilde al à fat furôrs inte Londre vitoriane, puritane, ordenade, ~ virtuose, (Bel);*

aparî [apa'ri:] *it* 1. prikazati se, pokazati se 2. zdeti se, kazati se; *~ par cjoli, par spindi, par stranfâ; o stin pierdint dal dut la culture dal jessi, e o diventin simpri plui scâfs dal vè e dal ~. (Pa 03/2).*

aparince [apa'rint[e] *f* 1. zunanost *f*, izgled *f* (npr. človeka) 2. videz *m*, zunanost *f*; fasada *f*; *parcè che in câs come chescj plui che l'~ e vâl la sostanza. ..(La 04/3); in ~ navidezno; Cult dai defonts e predêl dai ricolts de tiere che a son nome in ~ leâts insiemit in maniere casuâl in cheste dade da l'an, in efiets a svantin ... (La)*

aparizion [aparitsi'on] *f* prikazen *f*, pojav *m*; prihod *m*.

apartament [aparta'ment] *m* 1. stanovanje *n*, apartma *f*; *che si è gjavade la vite intal so ~ traintsi un colp cul dopli dal pari.(O); → cuartîr* 2. nadstropje *n*; *a son a stâ tal secont ~ .*

apartignî [aparti'ni:] *it* pripadati, biti last; *che Linde no apartignîs al so passât (PauluzzoN).*

apartignince [aparti'ni:nt[e] *f* pripadnost *f*, članstvo *n*; pristojnost *f*, kompetenca *f*; *di favorî il sens di ~ ae comunitât e la cussience de solidarietât sociâl (CoUd).*

apartitic [apar'titik], **-iche** *adj* nestranski; *Il Moviment Friûl, che si definîs " ~ " (La 06/3).*

apassionât [apasio'na:t:], **-ade** *adj* strasten; *O soi cence flât par chest dâ daûr ~! (ShW);*

~ m strastnež *m*; *~ di scacs e dame a buinore al fâs la nane. (marcocecotti).*

apel [a'pel] *m* 1. poziv *m*, klicanje po imenih, apel *m*, zbor *m*; *Nô o volîn poiâ cheste bataie di democrazie e us domandînc ancje a voaltris di aderî al nestri apel. (Basc); mandâ un ~ apelirati, poslati apel; «No stait bandonânus»: al è l'~ che la Diaspore argentine e à mandât in Friûl; (Pa 02); 3. apeliranje *n*, sklicevanje *n* 4. JUR pritožba *f*, apelacija *f*, priziv *m*; → **tribunâl di** ~.*

apelâ [ape'la:] *it* JUR imenovati; pozvati;

~si refl 1. JUR priziv vložiti; *Ma stant che i gudeos no volevin savênt, o ai scugnût apelâmi al imperadôr (Bibl-Az); Ma dopo Culino al si è apelât ae Cort di Cassazion di Firenze e (Pa Vicinia)* 2. sklicevati se.

apelatîf [ape'la:ti:f], **-ive** *adj* 1. JUR priziven 2. LING občen v: **non** ~ obče ime;

~ m apetativ *m*, pozivno ime; *Par esempi, in Friûl si à tacât a doprâ l'~ "Mari di Diu" prime che intal rest dal Occident. (Cjargne).*

apelazion [apelatsi'on] *f* poziv *m*; priziv *m*, vzklic *m*, apelacija *f*; *risiervant al luctignint o al guviêr centrâl lis causis plui impuartantis e dutis lis ~s.*

apendicite [apendi'tjite] *f* MED vnetje slepiča; *Gandhi al rivà a dî che, in chê volte che al fo colpît de ~,*

a pene [a'pene] (t. **apenis**) (t. **apene**) *adv* komaj, šele, ravnokar; *..tu âs ~ cenât. E je une fan bausarie. (Sg)* ..komaj si šele povečerjal.; *Tu sês capitât mâl. O vin ~ purcîtât, e lavôr fin parsore i vôi. (Sg)* Ravnokar smo klali..

a pene che [a'pene ke] *co* brž ko, ko; *~ che il mestri di taule al cerçà la aghe diventade vin (Bibl-Zn)* Ko je starešina pokusil vodo, ki je postala vino; *Cence volêlu la mê man a rispuint, ~ che la sô le tocje: (Eg)*

→ **apenis**.

Apenin [ape'nin] *kr.i m* (gorovje) Apenini *mpl*;
Invezit tun lûc desolât e di muart come un borc bandonât dal ~ (Bel).

a penis [a'penis] (t. **apenis**) *adv* komaj; šele, ravnokar; *la lum a è ~ distudade; Tal doman di domans, ~ jevade: (Zili); la prime proteste cuintrisclaviste e je ~ dal 1688. (Pa 02).*

a penis che [a'penis ke] (t. **apenis che**) *co* brž ko; kakor hitro; *Pense che e je int che ~ e sint il non di "Onde furlane" e pense a une radio che e programe dome tanghis e mazurchis (Pa).*

aperiodic [aperi'??], **-iche** *adj* aperiodičen; *al scuvierzè un esempli di atradôr ~, caotic (o ricuardin di passaç che la sò dimension fratâl e je jenfri doi e trê) (SiF 02/2, 129).*

aperiodicitât [aperiodit'i'ta:t] *f* aperiodičnost *f*.

aperitîf [aperi'ti:f] *m* aperitiv *m*; *incuintris, apontaments ogni di..cul ~ tai Zardins (CoUd); fâ un ~ pripraviti aperitiv; Fâ un ~ Milanêsfurlan par nô puars emigrants Joibe 2 dicembar. (Furlanist).*

apicâl [api'ka:l] *adj* LING apikalen; *Doprant la incessite ~ da lis ifis a puedin jentrâ intai tiessûts sans. (SiF 02/1, 31-45).*

aplasê [apla'ze:] *m* ARH milost *f*, naklonjenost *f*, usluga *f*, všečnost *f*, želja *f*, veselje *n*, zabava *f*, dvorljivost *f*, vljudnost *f*; uslužnost *f*; ljubeznivost *f*, nežnost *f*.

aplasie [apla'zie] *f* BIOL aplazija *f*; nerazvitost *f*.

aplatî [apla'ti:] *tr* sploščiti, potlačiti, stisniti, stiskati; *I conseîrs dal diretîf de Leghe a contestin in plen la linie dal moviment che aromai si sarès dal dut aplatide su chê dal Polo (Pa).*

aplaudî [aplau'di:] *tr* ploskati; odobravati, slaviti.
→ **plausâ**.

aplaus [a'plaus] *m* aplavz *m*, ploskanje *n*, pritrjevanje *n*.

aplicâ [apli'ka:] (o *aplichi* [a'plikli]) *tr* **1.** položiti na, dati, staviti na, vstaviti **2.** (npr. kazen, tarifo) dati, določiti, odmeniti, odmeriti; *La tarife di ~ pal servizi furnît le fisse ogni an il Consei Comunâl. Documentazion: (CoUd) 3.* uporabiti, porabiti; posvetiti; *~ la messe a la anime dai muarts. 4.* (npr. zakon) izvajati, uporabiti, udejanjiti, aplicirati: *No podîn sperâ che ducj a capissin i vantaçs di chest principi ni che ducj a sepin aplicâlu daurman (Macjeu); ~ la leç* izvajati zakon: *o maladete leç pes minorancis che il stât talian al à molât a fuarce di vitis e che al fâs vitis par no che e vegni aplicade.(O); No si apliche nissune leç di tutele cence passâ par chenti.(Pa);*

~si refl posvetiti se, intenzivno ukvarjati se s čim.

aplicabil [apli'ka:bil] *adj* ki se da uporabiti, aplicirati; uporabljiv; uporaben; *si opere cun criteris mancul leâts a une lenghe specifiche e miôr ~ a cualsisei lenghe. (SiF 02/1)*

aplicât [apli'ka:t], **aplicade** *adj* **1.** uporaben, uporabljen, apliciran: *Model N. 1 (model pal pantan atîf) che al è stât un grum aplicât (SiF); lenghistiche aplicade* uporabno jezikoslovje: *di esperts in lenghistiche in storie de lenghe, in sociologjie, in antropologjie e in lenghistiche aplicade (Pa) 2.* prizadeven, marljiv

aplicazion [aplikatsi'on] *f* **1.** polaganje na, dajenje na, stavljanje na **2.** uporaba *f*, izvajanje *n*: *une miôr distribuzion des cjamis di vore, la limitazion dai straordenaris e la ~ dal part time.(O); ~ de leç* aplikacija zakona: *L'incuintri al è stât centrât su la ~ de leç statâl 482/99 (O) 3.* prizadevanje *n*, prizadevnost *f*

aplotip [apo'??] *m* haplotip *m*; *massime in ta la region 2 dal RFLP, là che a son stâts identificâts cinc aplotips mtDNA in 13 culturis. (SiF 03/4, 9).*

Apocalis [apoka'lis] *f* **1.** REL Razodetje *n*, Apokalipsa *f* (zadnja knjiga Nove Zaveze); *Fevelant dal cil gnûf e de tiere gnove l'~ e à peraulis splendidis (BelR) 2. FIG apokalipsa *f*, brezizhodna katastrofa *f*.*

apocalitic [apoka'litik], **-iche** *adj* **1.** apokaliptičen **2.** FIG katastrofalen, strahoten, grozoten; *Il gnûf cumierç dai sclâfs, aromai, al à rivât dimensions apocalitichis. (Pa 02);*

apocrif [apo'krif] *m* REL apokrif *m*; *Fabrizio De André al tornave a lei i comandaments a partî dai vanzei apocrifs (Pa 2002).*

apoditic [apo'ditik], **-che** *m* **1.** FILOZ apodiktichen; jasen, neovrgljiv, neizpodbiten; *No à mai tirât fûr chel argoment "~", parceche mi soi rindût cont che onestamentri nol valeve. (BelFa); dimostrazion apoditiche* neovrgljiv dokaz.

apologjete [apolo'gete] *m* **1.** REL apologet *m* **2.** branilec *m*, zagovornik *m*; → **apologjist**.

apologjetic [apolo'getik], **-iche** *f* apologetski, apologetičen; *In preson al scrîf a Lord Douglas la lungje letare apologjetiche "De profundis", che però nol po mandâ fûr. (Bel);*

apologjetiche [apolo'getike] *f* apologetika *f*.

apologjetichementri [apolo'getike'mentri] *adv* apologetsko, apologetično.

apologjie [apolo'gie] *f* **1.** apologija *f*, zagovor *m*, obramba *f*; *il procès par ~ di reât riguart a la obiezion di cussience (Bel); 2.* poveličanje, hvaljenje *n*.

apologjist [apolo'gist] *m* **1.** REL apologet *m* **2.** branilec *m*, zagovornik *m*; → **apologjete**.

aponisi [a'põnisi] (t. **oponisi**) *refl* ustaviti se, upreti se, porobu se postaviti, nasprotovati, upirati se; *il contadin si apon;*

→ **fâ cuintri**.

apont [a'pont] *adv* prav, točno, natanko; *Cheste borgade ancje al di vuè e ven clamâde ~ di "San Roc". (praxisfriuli); par che tu capissis ~ la tignince des peraulis che ti son stadis insegnadis. (Bibl-Lc); → justeapont.*

apont [a'pont] *m* **1.** EKO beležka *f*, zapisek *m* **2.** FIG opazka *f*, pripomba *f*, graja *f*; *al ven a stâi i aponts che ogni sere al detave a di un secretari Francesco De Gregori, comandant de postazion osovane su lis malghis di Topli Uork..(Pa 02).*

apontament [aponta'ment] *m* sestanek *m*, zmenek *m*; *La prime e la tierce sabide di ogni mès, ma ancje par ~, al è viert li de Biblioteche comunâl di Osôf (Pa); L'~ principâl al è in program domenie a Triest (Onde); dâsi ~ dogovoriti se za sestanek; Al è là che us din ~, 24 oris su 24, cence pluî ritarts postâi, cence impreviscj di sorte. (Leng).*

apopleisie [apople'sie] *f* MED možganska kap, apopleksija.

apopletic [aponta'ment] *m* apoplectic.

apozizion [apositsi'on] *f* **1.** pristavek *m*, pristavljanje *n*; *La ~ de sigle di viodût e fâs esecutîf l'at cjapât. (CoTav) 2. LING pristavek *m*, apozicija *f*; *L'~ e je un sostantîf che si zonte al non cu la finalitât di definilu miôr (Provincia).**

apostasie [aposta'zie] *f* **1.** REL apostazija *f*, odpad od vere **2.** FIG odpadništvo *n*; *Fevelâ po di un Stât furlan...a jere ~ cuintri dal sacri de unitât nazionâl (JM).*

apostatâ [aposta'ta:] *it* REL odpasti (od vere).

apostate [apos'tate] *m* 1. REL apostat 2. FIG odpadnik *m*, odpadnica *f*.

apostolât [aposto'la:t] *m* REL apostolat *m*; apostolstvo *n*; *Il prin ~ par un predi, la prime braure par un studiât (Pa 05/05).*

apostrofo [a'pastrof] *m* GRAM opuščaj *m*, apostrof *m*; *Ancje la disambiguazion de funzion di grafems tant che l'~, il pont e lis maiusculis (SiF 02/1).*

apostolic [apos'tɔlik], **-iche** *m* apostolski; *No si po fevelâ di Glesie furlane parcè che la Glesie e je une sole, la Glesie catoliche apostoliche romane. (Pa 02)* rimsko katoliška apostolska cerkev.

apostolichementri [apostolike'mentri] *adv* apostolsko.

apoteose [apote'oze] *f* poboženje *n*, sprejem med bogove.

apotropaic [apotro'paik], **-iche** *adj* apotropaičen; *e je la rinuncie dal piçul esorcisim, de filistocje che te famee e vignive transmetude sù par jù tant che un striament, almancul ~. (Pa 03/10)*

aprendiment [aprendi'ment] *m* učenje *n*; seznanjanje (z novico); *Par fâsi une idee des pussibilitâts di ~ di plui lenghis bande dai fruts che si lei FARI F. (Cisilino, treball).*

aprension [aprensi'on] *f* strah *m*, bojazen *f*, skrb *f*; (raz)umevanje *n*.

après [a'près] *prep* osebno; vpričo, pred; *Catine a jude a tignî sù la situazion ~ il mont: cussî nissun nol sa nuie.*

apressapôc [apresa'po:k] *adv* približno, naokroglo, naključje, bržkone, po vsej priliki; *Parfin a chel grumut neri, ~ une presince strane sot de bancje (une peçote, une paissarde...) (Mar)*

apriorisim [aprio'rizim] *m* FILOZ apriorizem *m*.

aprioristic [aprio'ristik], **-iche** *adj* aprioren, apriorističen; *e cu la siele de "Pacem in terris" impen de lote aprioristiche cuintri des realtâts inmanentis. (Bel)*

aprofondî [aprofon'di:] *tr* 1. poglobiti 2. FIG temeljito preučiti; *e ufris al public dai studiôs e di ducj chei che a àn voie di ~ lis lôr cognossincis sul teritori (CoUd).*

aprofondiment [aprofondi'ment] *m* 1. poglobitev *f* 2. FIG (raziskava) poglobitev *f*, podroben, natančen pregled; *che e je pensade e realizade soredut pai zovins des scuellis mediis, cun notis ilustrativis e schedis di ~. (O).*

apropriât [apropri'a:t], **-ade** *adj* primeren, prikladen; *une volte individuadis lis variabilis ritignudis impuartantis al fin dal rieculibri, procedi a la aplicazion di un model ~ (SiF 02/1, 209).*

apropriazion [apropriatsi'on] *f* JUR prilastitev *f*; *al contest locâl e ae storie de lenghe e che e met l'acent parsore dai aspiets di ~ e di ibriditât... (SiF 03/3)*

aprossimant [aprosi'mant] *f* MAT aproksimant *m*.

aprossimatîf [aprosima'ti:f], **-ive** *adj* približen; *te stesse maniere, il furlan al devente ~ e sgramaticât tai râr s cûs cuant che al ven doprât intune funzion che no je issofat communicative. (Pa 03/10).*

aprossimazion [aprosimatsi'on] *f* 1. približnost *f*, približevanje *n*; *Grande precision teoriche e grande ~ pratiche. (BelFa); ma lis indicazioni o podin gjeneralizâlis cun buine ~ pes lenghis neolatinis modernis (Pa)* 2. MAT aproksimacija *f*.

aprovâ [apro'va:] (*o aprovi* [a'prɔvi]) *tr* 1. odobriti, potrditi, biti zato, sprejeti; *Il progjet - aprovât dal ministeri - si clame Efraim (O)* potrjen s strani

ministrstva; *Miercus al è stât aprovât dai passe 700 lavoradôrs de Sole Comina di Pordenon l'acuardi tra sindacâts e dirigjence aziendâl (O)* je bil sprejet dogovor.; *~ un ordin* Al è stât daspò aprovât un ordin dal di che al stabilis (O) sprejet je bil dnevni red, ki določuje 2. POL sprejeti (zakon); *E je stade aprovade martars de comission competente dal Consei regionâl la leç proponude di Polo (O).*

aprovabil [apro'va:bil] *adj* odobravanja vreden, sprejemljiv

aprovazion [aprovatsi'on] *f* odobritev *f*, potrditev *f*, sprejetje *n*; *Lui, di fat, al à simpri cirude, tai limits, la ~ de Glesie e.. (Pa)* odobritev cerkve; *~ de leç* sprejetje zakona: *Il Consei dai Ministris al à aprovât miercus, a plui di 15 mêns de ~ de leç, il regolament atuatif de leç 482/99 .. (O); Dut cûs Bon al intint vuiddâ il moviment regionâl fintremâ al congrès talian e ae ~ dal gnûf statût. (O)* sprejetje novega statuta;

apruîf [ap'ru:f] *adv* in prep → **dapruîf**.

aptac [ap'tak] *int* VOJ pozor!; *l'~! indibilanz! presentîr!*

apuart [apu'art] *m* pripevek *m*, prinos *m*, delež *m* (družabnika); *mentri il retoromanç dal Grison al à paidît influencis germanichis ancje te sintassi, il lessic furlan al conten ancje apuarts slovens. (La/lenghiscj)*

apuesit [apu'ezit] *adj* primeren, ustrezen, za to določen; *I autôrs des oparis che la Jurie e judicarâ degnis di une segnalazion, a varan in premi une plache apuesite. (Codroip, Avis).*

apuesitementri [apuezite'mentri] *adv* primerno, ustrezno; nalašč.

a pueste [apu'este] *adv* namerno, (za)nalašč. → **dipueste, bielapueste.**

apuestul [apu'estul] (*pl apuestui*) *m* apostol *m*; *sielzê dodis e ur dè il non di apuestui: (Bibl-Lc) ...in si jih je izmed njih izbral dvanajst, katere je imenoval tudi apostole.*

a puf [a'puf] *adv* zastonj; *vuadagnâsi un gustâ ~ (scritorsfurlans).*

apuntament [apunta'ment] *m* → **apontament.**

aquilan [aku'ilan] *adj* oglejski; *Tal puest di Forte là dal "Ufici scuelastic" di Triest al è rivât un funzionari ~, (Pa 02/10-11); ~ m* prebivalec Ogleja.

Aquilee [Akui'lœe] (*t. Naquilee*) *kr.i f* Oglej *m* (IT Aquileia) (GO); *e a la barbe de abitance plui naturâl e plui logjiche par une istituzion di cheste fate, ven a stâi ~; te sacristie de basiliche di ~ v sakristiji oglejske bazilike; Patriarcjis di ~ oglejski patriarhi // < lat. Aquileia.*

aquileiês [akuilei'e:s], **-iese** (*t. nacuileiês*) *adj* oglejski; *Difat, nocate la denuncie de clape politiche e culturâl aquileiese "Praxis Friuli" (Pa 02); ~ m* prebivalec Ogleja.

Aquitanie [a'ra:] *kr.i f* Akvitanijska; *ma la prime documentazion e je chê de epidemie dal 994 in ~ e tal Limousin, cu la muart, a si dîs (SiF 02/1, 31-45).*

arâ [a'ra:] *tr* orati, razorati; *vignî a ~ cun un.; PROV Cui che al à buine voie di lavorâ al è plui siôr di cui che al à sfs cjamps di ~. (ProvBr)*

arabic [a'rabik], **-iche** (*t. arap*) *adj* arabski; *la fin dal tierçmondism, il faliment dal socialisim ~ (Pa 02/10-11); ~ m* 1. Arabec *m*; *tes diversis nazions e etniis che lu metin adun: arabics, curts, siitis? (Pa 02/10-11)* 2. arabščina *f*, arabski jezik.

Arabie [a'rabie] *kr.i f* Arabija *f*; *~ Saudite* Saudska Arabija *f*; *e fintremâ che l'esercit dai infedêi no si sarâ*

sindilât de tiere di Maomet (l'~ saudite, ndr.) » (Pa 02/10-11).

arabo [ˈarabo] *m* (it.) → **arap**.

aradio [aˈradio] *m* radio *m*; *Pensâ di rilassâsi sul savalon dal mâr, cui aradios che a berghelin (Pa 04/07)*

aradôr [araˈdo:r] *m* **1.** orač *m*; oratar *m* **2.** kmet najemnik *m*, kolon *m*, kmetovalec *m*; *nassudis / di partis ~s.*

aradure [araˈdure] *f* **1.** oranje *n* **2.** oral *m* **3.** giogatico →, *corrispettivo per il giogatico*

aralt [aˈralt] *m* glasnik *m*, klicar *m*.

aramaic [araˈmaik], **-iche** *adj* aramejski; *m* **1.** aramejščina *f*, aramejski jezik *m*; *La letare e jere scrite in ~, come scriture e come lenghe. ... (Bibl-Ezra)* **2.** Aramejec *m*.

aranês [araˈne:s], **-ese** *adj* aranski?; *O ricuardin, par esempi, il câs de minorance aranese (di riunde ocitane) de Catalugne o de comunitât Walser de Val d'Aoste. (Cisilino, treball).*

arap [ˈarap], **arabe** (t. **arabic**) *adj* arabski; *~ m* **1.** **Arap** Arabec *m*; *i talibans no son araps, cemût che si à dite dai afgans, ma a son indoeuropeans (Pa)* **2.** arabščina *f*, arabski jezik.

arât [aˈra:t], **arade** *adj* oran, izoran; *le menaran ta jet clapôs di un riul sut, che nol po jessi ~ e là tal riul sut a coparan la ... (Bibl-deuteronomi); ~ m* izorana zemlja, zorana njiva; *pal troi / pal ~, pai boschets e vie pe cise.*

aratîf [araˈti:f], **-ive** *adj* oren; setven, primeren za setev; *~ m* zemlja primerna za setev; *jenfri ~s, remis e rois*

araz [aˈrats] (pl. invar.) *m* (stenska) preproga z vtkanimi slikami; *sui mûrs ~ dai plui fins (A).*

arbe [ˈarbe] *f* → **jerbe**.

Arbeç [alˈbetʃ] *kr. i f* (Pulfar) Erbezzo.

Arbide [arˈbide] *kr. i f* (Grimac) Arbida.

arbitrâ [arbiˈtra:] (o *arbitri* [ˈarbitri]) *tr* **1.** razsoditi; soditi; **2.** svojevoljno, samovoljno ravnati *~si refl* drzniti se; dovoliti si; *so marît nol pò ~si di nuie in cjase.*

arbitrâl [arbiˈtra:l] *adj* JUR razsodniški; arbitražen; *sostituint il judis cuntun Coleç ~ (Pa 02).*

arbitrari [arbiˈtrari] *adj* samovoljen, arbitragen; *il passaç jenfri un sisteme di coordenadis e chel altri al sedi dât par une funzion invertibil, cuntun numar arbitrari di derivadis invertibilis: (SiF 01/1); **intervent** ~ samovoljen poseg.*

arbitrariementri [arbitrarieˈmentri] *adv* samovoljno, svojevoljno, arbitrarno.

arbitrarietât [arbitrarieˈta:t] *f* samovoljnost *f*; *Al è clâr che ogni codificazion e à un component di ~. (Cad-e)*

arbitraritât [arbitrariˈta:t] *f* → **arbitraritât**.

arbitrât [arbiˈtra:t] *m* JUR **1.** arbitraža *f*, arbitražno sodišče, razsodišče; *~ internazional* mednarodna arbitraža **2.** razsojanje *n*, razsodba *f* (arbitražnega sodišča).

arbitri I [arˈbitri] *m* **1.** svobodna odločitev *f*, prosta presoja *f*; svobodna volja *f*; samovoljnost *f*; razsojanje *n*; *Adiriture no je nancje une rispueste, parcè che e cuintripon delit a delit, ~ a ~, semenant vitimis civils e dams di ogni gjenar no mancul (Pa)* **2.** absolutna oblast **3.** samovolja *f*, arbitrarnost *f*.

arbitri II [arbitri] *m* **1.** razsodnik *m*, arbiter *m*, gospodar *m*; **2.** JUR razsodnik *m*, arbiter *m*; **3.** ŠP sodnik *m*; *I romans a ân lamentât un fal suspiet propit sul fini chel l'~ al à decidût di no sivilâ. (Onde)*

arbolat [arboˈlat] *m* → **erbolat**.

arborâ [arboˈra:] *tr* z drevjem obsaditi; z jambori opremiti.

arborade [arboˈra:de] *f* lesovje *n*, drevored *m*; topolje *n*, topolovec *m*; drevesni nasad *m*; *la sô bressane dute vierte al cil e cence arboradis intôr.*

arborât [arboˈra:t] *adj* obdrevjen, z drevjem obraščen; *sui viâi ~s e larcs; Lui lu sint movisi de bande a bande, de basse arborade che e siere la splanade a nort (Mar)*

arbossat [arboˈsat] *adj* slabš. od **arbul**; *Il viandant che al passe par lenti, al cjale chel brut arbossat e al dîs: (Percude)*

arbul [ˈarbul] (pl **arbuî**) *m* **1.** BOT drevo *n*; *Une lune grande e rosse e tarlupave daûr i arbuî e lis cjasis (Sg); piçadis di cjasis grimpadis te jarbe o, ancje, distiradis denant di grops di arbuî. (Enrico); ~ a fuee* listnato drevo; *In Americhe il cjastinâr..al jere un element impuartant tai boscs di arbuî a fuee (SiF 03/4, 9); ~ dal Mai* Majsko drevo, mlaj *m*; *In Friûl o vin l'~ dal Mai. (ShW)* **2.** *l'~ de famee* rodovnik *m*, rodbinkso drevo; *o ai cjatât l'~ de famee francescane: (Bel); fâ l'~ sec* narediti stojo; **3.** *~ di Jude* jadikovec *m*, judeževo drevo (*Cercis siliquastrum*); deriv. **arbussit**, **arbulut**, **arbuçat**, **arbolon**, **arbolat**, **arbossat**; → **len**.

arbussit [arbuˈsit] (demin. od **arbul**) *m* drevesce *n*, drevešček *m*, grm *m*; *un ~ di peç; a jerin dai arbussits; ta la aghe a nadavin, spieglansi dentri,... (Zili)*

arc [ark] *m* lok *m*, oblok *m*; *~ di San Marc, ~ celest* mavrica *f*; *a savevin ben che dopo la ploe, dispes si viodeve l'~ di San Marc in dute la sô bielee cun ducj chei bie colors sflandorôs. (sf).*

arcâ [arˈka:] *tr* **1.** ukriviti, usločiti, upogniti, napeti (lok), skriviti, skloniti, sklučiti; *Jetter si fâs indenant e al arche la balestre (Eg 9)* in napel je lok samostrela; *~ lis ceis* nagubančiti čelo; začuditi se; **2.** nabiti (puško), naložiti, natovoriti; naprtiti; obežiti; preobložiti; pretiravati, oborožiti, opremiti; *vê simpri la sclope arcade imeti vedno nabito puško;*

~si refl **1.** ukriviti se, upogniti se; *e veve cûr di ingrapmâ la scudiele cui dincj, arcâsi in maniere che il corpet di ruspi che al jere ur e tignis sù (Urli)*

2. FIG oboroževati se, na vojsko se pripravljati; *il popul langobart culî si è fermât par un mieç secul, ~si però par un altri svol.*

arcabûs [arkaˈbu:s] *m* (starodavna) puška *f*; *Dal 1809 a tornâ la Austrie cui ~ dal arciduche Zuan, ma i toçjâ di spessea di tornâ indaûr par difindi la capitâl (JM).*

arcabussade [arkabuˈzade] *f* strel (iz puške); *come une ~.*

arcade [arˈka:de] *f* **1.** oblok *m*, arkada *f*; *Al è un fabricât sempliç e elegant cuntune barçjese cun ~ dople a çampe. (codroipo.qnet)* **2.** potegljaj z lokom (obstruno).

arcadic [arˈkadik], **-che** *adj* **1.** arkadijski **2.** FIG izumetničen, medel, bukoličen; *Parceche la fede no je un ategjament sentimentâl, irenic, ~, poetic. (BelFa).*

Arcadie [arˈkadie] *f* LIT Arcadia *f* (literarna akademija v Rimu; književna struja); *cun chescj sentimentalisins di ~! (Pa 04/02).*

arcagnul [arˈkañul] *m* REL nadangel *m*, arhangel *m*; *~ Gabriël* nadangel Gabriel; *ma al si ricognôs Jesù cul Vanzeli compagnât dai arcagnui Micjêl e Gabriël. (Pa); i agnui ribei condanâts e parâts in jù dal ~ Michêl. (Scf)*

arcaic [arˈkaik], **-iche** *adj* arhaičen, starinski; zastarel; *Un venit ~ al sorevif a Grau e un, un pôc mancul ~ (clamât "bisiac"), te zone di Monfalcon. (Union).*

arcât [ar'ka:t], **-ade** *adj* **1.** upognjen, kriv; ukrivljen, sključen; **2.** FIG oborožen **3.** FIG preobložen; pretiran, spačen, karikiran; *il dissepul al à di vè il cûr e il pinsîr ~s parceche la seconde vignude di Crist no è lontane.*

arcaze [ar'kadze] *f* ZOO uharica *f* (*Numenius arquata*); *svoletin a flôr d'aghe / arcaxis e cocai.*

archè [ar'ke] *f* (pra)počelo, začetek vseh stvari; *al rapresente il principi, la ~ (lestizza); // < gr. arché*

archeolic [arke'ɔlik] *m* arheolog *m*; *L'incuintri, par cure dal dot Maurizio Buora conservadôr dal Museu e dal ~ dot. Massimo Lavarone ..(CoUd)*

archeologic [arke'ɔlige] *f* arheologinja *f*; *La ~ de Universitât furlane Simonetta Minguzzi, lunis ai 28 di Jugn, e presente a Gurize il volum "Andar per castelli. (Pa).*

archeologic [arkeo'lɔgik], **-che** *adj* arheološki; *no à mai vût avonde fuarce par frontâ in mût determinât il problem ~; (Pa 02);*

Archele [ar'kele] *kr. i f* (Barcis) IT Arcola.

archeologjie [arkeolo'gje] *f* arheologija *f*; *Il pari, luminâr di oculistiche, otorinolaringoiatrie e bon espert di ~ e di leteradure, (Bel);*

archet [ar'ket] (t. **archete**) *m* **1.** majhen lok *m*, oblok *m* lok *m* **2.** locen (za ptičji lov) **3.** MUZ majhen lok *m*, lok *m* (za godala);

~ adj v ~ di gjambis ??; Toni Miserie al jere un puar omp: ~ di gjambis, piçul, cul cuel pleât in bande.

archete [ar'ket] (t. **richete**) *f* **1.** majhen lok *m*, lok *m* (za godala) **2.** locen *m* (za ptičji lov), past *f*; *al preparave lis richetis pai ucej cun menadis, di sangit e filiduris di cjanaipe.*

archetip [ar'ketip] *m* **1.** FILOZ arhetip *m*, praoblika *f* **2.** PSIH arhetip *m* **3.** FIG praoblika *f*, arhetip *m*, prvotna oblika *f*; *«O ai gust e mi ten in bon pal fat che tant la lenghe che i archetips furlans a an cjatât un aleât (Pa 02).*

archîf [ar'ki:f] *m* arhiv *m*; *~ comprât dal Comun.; Il non di Colorêt lu cjatîn scrit la prime volte intune cjarte di ~ dal an 1252 (Leng).*

Archiloc [ar'kilok] *os. i m* Arhiloh *m*; *Si trate de traduzion di framents dai poetis lirics grêcs ~, Tirteu..(CoUd).*

Archimêt [ar'ki'me:t] *m* Arhimed *m*; *a cause de spinte di ~ o dal efièt di variazion de tension superficial licuit-aiar (SiF 02/2, 129).*

archinvolt [kuadrangu'la:r] *adj* ARHIT arhivolta *f*; *Sot la edicule, innomenât ~ formât di raps di ue e di fueis, al è ornât di rosutis compagnis a chês dongje lis Santis. (Pa)*

architet [ar'ki'tet] (t. **architêtôr**) *m* arhitekt *m*; *~, docent a Messine e a Napul, (GE); Al è stât ~ imperiâl di Istanbul dal 1891 al 1908 (GE).*

architetonik [arkite'tɔnik], **-che** *adj* arhitektonski; *al è il templit sul Nadison, piçul zoielut ~. (Pa).*

architetoniche [arkite'tɔnike] *f* arhitektonika *f*; *Ancje a chi la adune ~ e je semplice (joannis).*

architêtôr [arkite'to:r] *m* stavbenik *m*, graditelj *m*; *i ~s furlans.*

architerture [arkite'ture] *f* arhitektura *f*, stavbarstvo *n*; *Il Sietcent cjargnel, spielât te ~ civil e religjose (BelAlci).*

architraf [ar'kit'ra:f] *m* arhitrav *m*, glavni tram *m*; *par negoziâ il compatât fondatf de Regjon gnove, un ~ de "Constituzion matereâl" de Regjon gnove (Pa 03/4).*

archivi [ar'kivi] (t. **archîf**) *m* arhiv *m*; *Il gno al jere nome un incaric esploratf, un lavôr di ~ o pôc di plui. (BrLi).*

arcibolic [ar'i'bɔlik], **-iche** *adj* vražji, hudičev, zahrbtn, izprijen, nenaraven, zavržen; *Jessi impontabii e risplendi come iluminadôrs in mieç a un mont ~ (Vichi).*

arcidiaconâl [ar'tidiako'na:l] *adj* arhidiakonski; *La destinazion no ere une buse sot di une crete, ma la plêf ~ di Tumieç. (BelAlci).*

arcidiacul [ar'tidi'akul] *m* → **arcidiacun**.

arcidiacun [ar'tidi'akun] *m* arhidiakon *m*; *Mario Qualizza e l'~ di Tumieç bons. (BelAlci).*

arciducâl [ar'tidu'ka:l] *adj* nadvojvodski; *eliminants lis enclavis di Pordenon e di dutis lis localitâts arciducâls (Natisone/furlanis).*

arciduche [ar'ti'duke] *f* nadvojvoda *f*.

arciepiscopât [ar'tiepisko'pa:t] *m* REL nadškofija *f*; *al soprimeve la plui che milenarie istituzion dal patriarcjât di Aquilee par fa doi arciepiscopeâts (Natisone/furlanis).*

arcipelac [ar'ti'pelak] *m* GEO arhipelag *m*, otočje *n*; *Ducj chescj Païs a volaressin vè lis isulis Spratly, che al è un ~ siôr di riservis petrolifaris e di gâs (Pa 05/07).*

arcipret [ar'ti'pret] *m* REL dekan *m*; *e ufris justapont in don un talar di arint a la sô glesie tes mans dal ~ (Scf).*

arcipreture [ar'tipre'ture] *f* REL dekanat *m*; *Parcè che i miei païs de Cjargne a valevin cetant di plui dai sflandôrs des grandis arcipreturis. (Bel);*

arcivescovât [ar'tivesko'va:t] *m* REL nadškofija *f*.

arcivescovîl [ar'tivesko'vi:l] *adj* REL nadškofijski; *Daspò al è stât cjaluni de metropolitane e diretôr de Biblioteche ~. (GE).*

arcivescul [ar'ti'veskul] (*pl arcivescui*) *m* REL nadškof *m*; *viars i prins dal secul, cuanche l'~ Zamburlini (1897-1907) al veve inviât aes parochiis de diocesi un invît (Scf).*

Arçjan [ar'qan] *kr. i m* → **Rivis di ~**; *a fiscarin i cjiscjei di Vilalte, Moruç, Breçà, ~, Cusan, Zopule, Valvason. Spilimberc. (Storie).*

arçe [ar'qe] *f* **1.** skrinja *f*; rakev *f*; zaboj *m*; skrinja *f*; *Marie e reste sole, cu la ~ dai siei ricuarts e cul so om che le cjale dal grant ritrat picjât tal mûr. (don)*

2. sarkofag *m*, nagrobnik *m*

3. blagajna *f*, omarica *f* (za dragocenosti), nakitnica *f*; zaklad *m*; *il ricercjadôr inteligjent e libar al larà a cîri chestis perlis in dut il teritori, scuvierzint che il Friûl al è une autentiche ~ (Pa)*

4. motorni krov (pri avtu)

5. steklena omara *f*, vitrina *f*, steklena skrinjica *f*.

Arçe [ar'qe] *f* barka *f*, Noetova barka; *David al lassà li denant de ~ Asafe e i siei fradis (Bibl-Cronache); ~ di Noè* Noetova barka; *il mosaic al è la ~ de salvece, la ~ di Noè (Iacomugne).*

-arçe [-ar'qe] element v sestavljenkah kot **patriarçe**, **monarçe**, **tetrarçe** itd.

arcove [al'kove] (t. **alcove**) *f* **1.** pregradek *m*, alkova *f* **2.** FIG spalnica *f*; *al è lui par prin a notâ la absurditât e al vorès comedâle daurman, stant che, insumis, al è te sô ~ che al è tornât. (Mar)*

arçon [ar'tʃon] *m* **1.** sedlo *n* **2.** mali lok *m*, lokec *m*

ardence [ar'dentʃe] *f* → **ardince**.

Ardenis [ar'denis] *fpl* Ardeni *mpl*.

ardi [ar'di] (*art, ardis, art; p ardût*) *tr* **1.** žgati; goreti (ogenj, luč), žareti, zažgati, (p)ožgati, sežgati; (o)peči; (z)goreti; *i cjamps a son propit ardûts dal sut; il lum che al è di ~ dut il di. (Bibl-Esodo); ma di lens grues e*

dârs bogns di ~ plui a lunc. (bassafriulana) 2. treščiti, metati bliske; bliskati se; mi tirave jù il cjapiel / e mi ardeve cun ocjadis / come glace e come fûc.

ardiel [ardi'el] *m* slanina *f*; *e juste di astât ancje lidric cun pôc vueli o cul ~ disfât (MazzonIol).*

ardielâ [ardie'la:] *tr* naperiti (s slanino).

ardielut [ardie'lut] *m* BOT motovilec *m* (*Valerianella olitoria*).

ardile [ar'dile] *f* BOT teloh *m* (*Helleborus viridis*).

ardiment [ardi'ment] *m* pogum *m*, drznost *f*, smelost *f*; *A faserin di dut par creâ un varc te fuartece, ma al fo inutil stant che i difensôrs si batevin cun ~. (Natisone/furlanis).*

ardince [ar'dint'e] (t. **ardence**) *f* 1. žarečnost *f*, gorečnost *f*, vnema *f*, vnetost *f*, bes *f*, jeza *f*, naglica *f*, silovitost *f*; *in cjase a son sarpints / dut fûc, coragjo, ~ 2. orgazem m, razburjenje n, draženje n; al scomençave a piscâ cu la bocje come che a fossin i tavans, e i nemâi cu la code in aiar, metûs in ~ a fuivin dal prât.*

ardint [ar'dint] *adj* goreč, vroč; ognjevit, isker; vnet, strasten; živ(ahen); pripekajoč, žgoč, vroč ognjen, ognjevit; *sot la cjandele di un soreli ~.; e ducj i bausars a varàn il lor puest tal lât dal fûc ~ e dal solpar ..(Bibl-Apoc).*

ardît [ar'di:t] *adj* smel, (pre)drzen, srčen, pogumen, neustrašen; *se a leiaran chest libri, che al è, mi pâr, il plui ~ di pre Antoni (Pa); svolete la cisile / cul so biel estri ~; nespodoben, nesramen, kričeč (barva); Morteian lu à pôc vaît, jessint stât un omp ~.*

ardôr [ar'do:r] *m* žar *m*, gorečnost *f*, vnema *f*; *mitude da bande dal fantât che al podeve finalmentri fâ sclopâ il so ~ viers la fantate amade. (folkcapriva); che al capis il gno ~ (Natisone/furlanis).*

ardôs [ar'do:s], **-ose** *adj* goreč, vroč; vnet; *nuie di mâl a inmazinâ in divignû il tornâ chenti di un om antic, braurôs, ~, dignitôs, essenziâl, cidin..(La 04/11); → azardôs.*

Are [are] *kr. i f* (Tresesin) Ara.

areâ [are'a:] *tr* (pre)zračiti, vejati (žito); prezračiti; pretresati (kako vprašanje).

aredament [areda'ment] *m* opremljanje *n*; oprema *f*, pohištvo *n*; *Dulintôr dal fogolâr al faseve biele mostre di sè ancje l'~: la nape cu la mensule fate biele dal camuf, lis bancjis e il bancjon, i ciantonâi (Scf).*

Areç [] *kr. i m* IT Arezzo.

aree [a'ree] *f* 1. območje *n*, odprt prostor *m*, površina *f*; *..il Centri al vûl jessi un riferiment scientific pe largje ~ alpine..(Pa) ..alpsko območje.. 2. FIG področje: ~ di ricerceje tecnologjiche področje tehnološkega raziskovanja; La Provincie di Udin e à aprovât cheste setemane la ~ di aplicazion de leç pes minorancis linguistichis storichis (O).*

areligjôs [areli'gjo:s] **-ose** *adj* nereligiozen; *In chest sens e jè cetant plui "trinitarie" la vite civil, ancje se areligiose, che ti permet, (BelFa)*

aren [are'a:] ?? *A doi pas da feruvie e pasave lé le roe le cjasutis ragrupadès nô e aren come fradis . (manzanoBr)*

arendâ [aren'da:] *tr* v zakup dati; v zakup vzeti; *la tassa dal marcjât di animalia' è arendada par 190 fl*

arendadôr [arendado:r] *m* zakupnik *m*; zakupodavec *m*; *feradis gruessis come la gjamba di un ~ dal mantigniment dai puars.*

arengo [a'rengo] *m* (it.) 1. HIST zbor meščanov; *A disponevin dal ~, valadî la assemblee dai capofameis, il consei maiôr (Storie) 2. zborovališče n.*

areopago [are'pago] *m* 1. HIST areopag *m* 2. FIG visok, pomemben zbor; *Une grande scommesse e furtune se e jè la sintesi e la valorizazion des culturis, une sorte di ~ o di forum mondiâl (BelR).*

Areran [are'ran'??] *kratica m* > Agenzie regionâl pe rapresentance negoziâl.

arest I [a'rest] (pl **arescj**) *m* 1. (pre)ostanek *m*; postanek *m*, ostali, odvečen del *m*; prebitek *m*, prihranek *m*; **pal ~, dal ~, di ~, al ~** med drugim; *che la sô oposizion e puedi vignî calcolade (robe che pal ~ e sucedè e che lui lu disè ancje dal pulpiti) (Pa); Di ~, nol è un misteri par nissun che o sin in face a une gjestre che (ds-fvg) 2. neplačan dolg *m*; un bon coni in te buteghe, / un ~ cul vitrinari.*

arest II [a'rest] (pl **arescj**) *m* aretacija *f*, prijetje *n*; zapor *m*, ječa *f*; ~ **domiciliâr** hišni pripor; *Daspò 19 mêš ch'è jere restade inclostrade ai arescj domiciliârš te sô cjase apene fûr de capitâl (Pa 02).*

arestâ [ares'ta:] *tr* 1. ustaviti (s silo); zadrž(ev)ati 2. aretirati, prijeti, zapreti; zaseči; *Al cancele l'azion, al fâs ~ dut il ploton e al met sù daûrman un tribunâl strasordenari di vuere. (Pa 02);*

~**si refl** obstati, ustaviti se, zadrž(ev)ati se.

aretrâ [are'tra:] *tr* potegniti nazaj, umakniti (nazaj); ~ *it* umakniti se, iti nazaj, odstopiti (t. FIG).

aretrament [aretra'ment] *m* umikanje *n*, umik *m*; *che di ogni bande o vin sot dai voi, di un ~ scjassôs e che no si pues ignorâ afat. (Pa 06/1).*

aretrât [are'tra:t] *m* zaostanek *m*, zaostali račun, dolg *m*; *come che a vedin di tirâ i aretrâts pal timp pierdût. (Bel); E àn metût trê agn a decidisi, ma dopo mi àn dât ancje i aretrâts. (Sg);*

~ *adj* 1. FIG nazadnjaški, zaostal; nerazvit; star 2. zamaknjen, odmaknjen.

argagn [ar'gañ] *m* 1. orodje *n*, pripomoček *m*, priprava *f*; predmet *m*; instrument *m* 2. sklad *m* sestav *m*; ustroj *m*, stroj *m*, mehanizem *m*, delovanje *n*; *Di un cirî di meti dongje l'~ teorice di un "spazi vitâl" pe lenghe furlane che juste al domande une riforme (Sclese); Lis crisis psicomotoriis a influissin sul çurviel, l'~ de cognizion, de afietivitât e dal lengaç (SiF 03/3)*

3. malenkost *f*, ničevost *f*, priprava *f*; oprava *f*, obleka *f*, pohištvo *n*, (trgovinski) predmet *m*; *tancj ~s! pinei, colôrs 4. sestavni del organizma, naprave, ud m; organ m; passin i dîs e i agns; / cence che l'omp si visi / si fruìn ducuanj i ~s; e ducj i ~ de tende, la taule cui siei ~, (il cjandelîr ...)(Bibl-Esodo)*

5. (vladno ipd.) telo *n*; organ *m*; glasilo *n*; *no si à di lassâ che al fasi lis cjasis il Stât italian cui siei ~s che a glotin plui bêçs che no ciment 6. (pos. v pl) spolovila f, spolni organi mpl; po si ì, no son tancj agns / che la vevin sui ~s 7. (pri volu) vrsta jarma; tachile cun sparagn / e no mai di tamon, simpri di ~;*

→ **zovel**.

argagnâ [arga'ña:] *tr* improvizirati, ozdraviti; odpomoči; posredovati, udati, priditi, rediti; **argagnâle** dogovoriti se, zmeniti se; znajti se.

argalif [arga'lif] *m* sofizem *m*, čuden domislek, muha *f*, (bojna) zvijača *f*; *ogni di al cjate fûr cualchi gnûf ~ par no paiâ.*

argane [argane] *f* → **arghin**.

arghin [argin] (t. **argane**) *f* vitel, dvigalo *n*.

arghinie [ar'ginie] *f* posebrena bakrena žica.

argentin [ar'gen'tin] *adj* argentinski; *La manifestazion nus darà po une cerce dal gust esotic dal tango ~ cuntune Milonga (CoUd);*

~ *m* Argentinec *m*; *La storie di un ~ tornât in Friûl (Leng)*.

argjentin [arġen'tin] *adj* v: *sun* ~ zvonek glas; *La e che e faseve a pugns cun chel sun ~ de ridade (PauluzzoN)*.

Argentine [arġen'tine] *f* Argentinka *f*;

Argentine [arġen'tine] *kr.i f* Argentina *f*; *o ai vivût in ~ e mi sint argjentin. (Enrico)*.

argjente [arġen'tite] *f* MIN argentit *m*, srebrov sijajnik *m*.

argjarâ [arġa'ra:] *tr* zajezi, zagradi.

argjilâ [arġi'la:] *tr* posadriti, v mavec deti.

argjilade [arġi'lade] *f* posadrenje *n*; *si la viôt a çueteâ, /j vin fate l'~*.

argjilâr [arġi'la:r] *m* ilovnata jama, ilovnato polje.

argjile I [ar'ġile] *f* il *m*, ilovica *f*, glina *f*.

argjile II [ar'ġile] *f* BOT travniška kozja brada (*Tragopogon pratensis*).

argjilôs [arġi'lo:s] *ose adj* glinat, ilovnat, glinast.

argjin [arturi'an] *adj* → *arzin*.

argument [arġo'ment] *m* 1. téma *f*, dokaz *m*, sklep *m*, razlog; snov *f*, vsebina *f*, predmet (pogovora); zadeva *f*, reč *m*: *a reste fûr dal nestri ~s*; *Dut câs i argoments tratâts intant des manifestazions sindacâls a ân toçjât..(O)* obravnavane zadeve; *su chest ~ glede na ta temo, zadevo, na to temo...: Su chest ~ la associazion e a afidât ae Swg me ricercje (O)* Glede te zadeve/ Na to temo...; *ma ancje su tancj altris arguments (Pa)* ampak tudi glede na mnoge druge teme
2. domneva *f*; domišljavost *f*, drznost *f*, smelost *f*; *plen di ~*; *çjalâ cun ~*.

argumentâ [arġomen'ta:] *it* sklepati, argumentirati, utemeljevati.

argumentazion [arġomentatsi'on] *f* sklepanje *n*, utemeljevanje *n*, dokazovanje *n*, argumentiranje *n*; *Dut chest al ven scrit cun bondance di citazions e di argumentazions te letare ai Ebreos. (BelR)*.

argon ['arġon] *m* KEM argon *m*.

argonaute [arġo'naute] *f* 1. MIT argonavt *m* 2. FIG drzen pomorščak; *Jo o soi il navigatôr. Daûr... altris doi argonautis (Ta)* ?3. ZOOL papirnata ladjica (*Argonauta argo*).

Argos ['arġos] *m* MIT Argos *m*; *Nô o fasîn, ducj i doi, regnâ l'ordin, tu a ~, jo intal mont.. (Pa 02)*.

argument [arġu'ment] *m* → *argoment*.

ari ['ari] *int* v: *cence dî ni ~ ni stari* ne reči ne bev ne mev; (*bolj obiç. cence dî ni ceu ni beu*)

arian I [ari'an] *adj* REL arijanski; *E jù cun lis liendis Yddish, cu lis migrazions arianis, la gnosi, i mosaics di Aquilee, (Ta)*; *m* REL arijanec.

arian II [ari'an] *adj* POL arijski; *raze ariane* arijska rasa; *La Gjermanie di Hitler, indelirade da la idee de purece de raze ariane (Pa 7/2000)*; *m* arijec *m*.

ariane I [ari'ane] *f* REL arijanka *f*.

ariane II [ari'ane] *f* arijka *f*.

arianisim [aria'nizim] *m* REL arianizem *m* (kršč. nauka po Ariusu iz Aleksandrije, razšir. pri Germanih).

ariditât [aridi'ta:t] *f* 1. suša *f* 2. FIG brezčutnost *f*; praznina *f*; *pal straripâ de violence e de prepotence, pe ~ dal cûr, pe sterilitât spirituâl. (BelR)*

aridure [ari'dure] *f* ?? *A son comprindûts: "Ici", bonifiche dal teren, compre de samence, aridure, 2 passaçs di stirpadôrs, une fresadure, la semeneson, 2 soçaduris (Pa 04/02)*

arie I ['arie] *f* (v kmečki hiši) stebrovna lopa *f*; predal *m*, nadstrešek *m*, skladišče *n*; *che a vignivin puartâts sot des ariis, e tai curtii i contadins a metevin in sest i turclis e a bagnavin lis simplis par sgonflâ lis dovis. (Sg); grande come une ~ (PauluzzoN)*.

arie II ['arie] *f* 1. MUZ napev *m*, arija *f*; *al si met a sunâ cul flaut une ~ 2. → aiar*.

ariesi [ari'ezi] *m* → *riesi*.

ariete [a'riete] *f* MUZ kratka arija *f*; *là cu la panze in sù al sta il cjantant fra ju dincj une ~ murmuant*.

arîf [a'ri:f] *m* (*it.*) prihod *m*; cilj *m*; *di ~ ciljni*; *I (parziâi) ponts di ~ a son l'invît ai guviers di dâsi legjislazions e regolaments bogns par ricognossi la avualitât di dutis lis culturis e (SiF 03/3, 115)*.

Ariis ['ariis] *kr.i f* (Rivignan) Ariis.

ariman [ari'man] *m* HIST svobodnik *m* (v starogerm. pravu); *La fare e çjape il non dal prin ~ in ordin cronologjic, es. Mimon. (lestizza)*.

arint [a'rint] *m* srebro *n*; ~ *vîf* živo srebro; *Dut vuluçât ta chê melme di ~ vîf, lui e la sô machine gnove!!! (Ta)*; PROV *vivarôs tanche l'~ vîf*.

arintofil [a'rint] *m* ?? *chromo-arintofile l'italian Camillo Golgi (1844-1926), par vê metût a pont la reazion nere chromo-arintofile dal Golgi", che e permet di cognossi miôr la strutture da lis celulis gnervosis (SiF 02/1, 155-165)*.

ariscle [a'riskle] *f* → *riscle*.

arisel [ari'zel] *m* (*redko*) sapica *f*; vetrc *m*; *al jes un ~ / che simpri la finis cul serenâ (bolj obiç. aiarin)*.

aristocratic [aristo'kratik], **-iche** *adj* 1. aristokratski, plemški, plemiški, gosposki, prefinjen; *Il sindic, un om une vore biel, sui cuarante, portament ~ e ande fassinose, (lacomugne)* 2. POL aristokratski;

~ *m* 1. aristokrat *m*; *Une ingjenuitât imperdonabil par Oscar Wilde e je stade la inclusion di jessi diventât ~ o (Bel)* 2. plemič *m* 3. POL pristaš aristokratske stranke.

aristocrazie [aristokra'tsie] *f* aristokracija *f*, plemstvo *n*, elita *f*; *Prindidut la ~ rivade chenti daûr dai princips ghibelins todescs. (Natisone/furlanis)*

Aristotile [aris'totile] *os.i m* HIST Aristotel *m*; *La plui alte e je chê di ~, che però nol rive a une condane vere. (Pa 02)*;

aritmëtic [arit'metik], **-che** *f* aritmetičen, računski; *no puedin fâ juste che une operazion di aritmetiche, salacôr privilezant dome la sotre, (Pa)*; *m* aritmetik *m*.

aritmetiche [arit'tmle] *f* aritmetika *f*, računstvo *n*.

aritmetichementri [aritmetike'mentri] *f* aritmetično, računsko.

Ariu [a'riu] (*t. Dariul*) *kr. i f* (Buie) IT Arrio.

arlechin [arle'kin] *m* 1. Harlekin *m* (maska) 2. FIG burkež *m*, pavliha *m*, nesrečnež *m*, figamož *m*; *la nobiltât scomparide o imbastardide mediant i matrimonis cui arlechins des fameis di buteghîrs de Serenissime (JM)*

arlêf [ar'le:f] *m* učenec *m*, gojenec *m*, učenec *m*, dijak *m*; *segretari dal Fogolâr di Milan e ~ de Scuele di Furlan (Pa)*; *e in colaborazion cui arlêfs des scuelis elementârs (O)* v sodelovanju z osnovnošolskimi učenci;

arlevâ [arle'va:] *tr* 1. izobraževati, vzgojiti; *une fantate di buine famee, ben arlevade*; 2. gojiti, rediti; *Coltivâ e ~ a Sauris (Pa)*; *In Europe i çjastinârs a vegin arlevâts come çocjis ..o come arbui. (SiF 03/4, 9)*; → *rilevâ, tirâ sù*.

arlevadôr [arleva'do:r] *m* rejec *m* (živine): *Dut câs l'element principâl vignût fûr intal incuintri dai arlevadôrs furlans (O).*

arlevament [arleva'ment] *m* reja *f*, gojitev *f*. *che e previôt l'abatiment des 40 vacjîs di lat dal ~ Bolzon (O); "Il lâ al mancûl dal ~ in cuote te mont furlane: il câs di Sauris"(Pa).*

arlichin [arli'kin] *m* harlekin *m*, pavliha *m*, burkež *m*.
armâ [ar'ma:] *tr* 1. oborožiti, na vojsko pripravljati, z orožjem opremiti 2. TEH podpreti, oder postaviti; ~ *un arc, un volt, un poç, un balcon (F)* 3. opremiti (ladjo, plovilo);

~**si refl** oboroževati se, na vojsko se pripravljati

Armacul [ar'makul] *os.i.m* → **Ermacure**.

armade [a'rmade] *f* 1. armada *f*, vojska *f*; množica *f*;
Armade Rosse rdeča armada; *Ai 27 di Zenâr dal 1945 i prins reparts de Armade Rosse a jentravin a Auschwitz (Onde)* 2. armada *f*, ladjevje *n*, brodovje *n*; *Al è stât a cjâf dal stât maiôr de ~ navâl taliane tal 1917. (pensemaravee).*

armadure [arma'du:re] *f* 1. armatura *f*, vojna oprema *f* 2. armatura *f*; ogrodje *n*, opora *f*, statve *f*; okvir *m*; stoja *f*; *l'~ dal poç, dal volt, dal arc; E il pitôr lâ adalt su la ~ i fâseve la tire, intant che al comedave ciertis fruiaduris (Mar)* 3. most *m*; ogrodje *n*; krov *m* (ladje); kozel *m* (biljard), strop *m*, oder *m*, stavbni oder; *purancje il muradôr fâs armaduris / par cuinçâ lis cjasis e fâ muraie ~ svolant* viseč most (A); 4. (o)snutek *m*; tkanje *n*, pletenina *f*, votek *m*; spletko *f*, kovarstvo *n*; zaplet *m* (romana ipd.), snovanje *n*, spletkarjenje *n*; " *Vê cûr di tignî sù par tant timp dute cheste ~!*" .

armamentari [armamen'tari] *m* 1. instrumentarij *m*; orodjarna *f*; *Dut un ~ che al ocoveve in tims ormai lontans, (Scf)* 2. miselni instrumentarij *m*, znanje *n*; *e mi fasevin colâ di man dut il gno ~ ideologjic e ideâl. (Bel)* 3. ARH oborožitev *f*; orožarna *f*.

armâr [ar'ma:r] *m* 1. omara *f*; *cu lis sôs cjartis plenis di polvar, i vecjos armârs incarulâts (Ta); un ~ di pez, une cjadree cun sore la valfs imò di disfâ, un lavandin, il sgabel e jo tal jet. (BrLi); deriv. **armarat, armaron, armaret, armarut, armaruç*** 2. predal *m*, predalna omara *f*; greda *f* (bolj običajno **burò**).

armaie [arma'ie] *f* orožarna *f*, orožarnica *f*.

armaron [arma'ron] *m* omara *f*; *lu judà a puartâ-sù l'~ e il spolert (Sg, 59); Plui che un scansel al è un ~ infîr! (Leng).*

armaruç [arma'rut] *m* omarica *f*.

armarûl [arma'ru:l] *m* orožar *m*, trgovec z orožjem.

armât [ar'ma:t], **-ade** *adj* 1. oborožen; **cuarp** ~ oboroženo telo, oborožena sila; *Le costituzion e l'adestrament dal vêr cuarp ~ podarès jessi demandât a le organizazion de NATO (ALF); grup ~ oborožena skupina; Dute la operazion e ven motivade cu la ipotesî di "relazioni" cul grup ~ basc ETA. (Basc);* 2. opremljen; preskrbljen, založen, bogat; *ma ca tu âs dut in regule, / l'archivi ben ~ ;* 3. armiran (beton); *viars il 1800, cuant che si à vût il disvilup de industrie siderurgjiche, si à tacât a doprà armaduris metalichis (ciment ~).. (SiF)*

~ *m* oboroženi, vojak *m*; *Prontait dusinte soldâts, setante cjavallîrs e dusinte armâts par lâ fint a Cesaree tre oris dopo lât jù il soreli. (Bibl-Az).*

arme [arme] *f* 1. orožje *n*; ~ **di fûc** strelno orožje; *Tes armis di fûc al è in espozizion un moschet (CoUd); armis di distruzion* uničevalno orožje; *la tiere e ven dominade dal om cu lis sos armis di distruzion e di muart e (Pa 02); butâ ju lis armis* predati se; *clamâ su la ~*

klicati k orožju; **zûc da la** ~ → **zûc**; PROV *in timp di vuere ogni ~ a scuse; cumierç des armis* trgovina z orožjem; *di meti sot control la produzion e il cumierç des armis (Pa 03/8);*

partît in armis ?? *In Somalie il partît in armis "al Itihad al Islami", leât cun "Al Qaida", al smire di fâ sù un stât islamic sul stamp taliban.; ~ bateriologjiche* bakteriološko orožje; *E o crôt che e sedi stade inviate dai vacins o des armis bateriologjichis (Pa)* 2. vrsta oborožene vojske; *la vuarzine e la pale / a son lis armis de mê famee.*

armelin I [arme'lin] *m* BOT marelica *f*.

armelin II [arme'lin] *m* 1. ZOOL hermelin *m* (*Mustela erminea*) 2. hermelin (*krzno*).

armelinâr [armeli'na:r] *m* BOT marelica *f* (sad).

armen [ar'men] *adj* armenski; *ae scuvierte des minorancis dal Artic e de realtà armene (Leng); ~ m* 1. **Armen** Armenec *m*; *fasint lâ 1 milion e mieç di lôr in profugance: Cecens, Ingus, Armens, ..e di altris etniis (Pa 03/5)* 2. armenščina *f*.

Armene [ar'mene] *f* Armenka *f*.

Armenie [ar'menie] *f* Armenija *f*; 4) *Si trate di une serie di crez da la ~ (Bibl-Gjen)*

arment [ar'ment] *m* čreda *f*, trop *m*, tropa *f*; *Nus sta a nô di jessi popul e no diventâ ~. (Mucci); specialmenti chest an che i purcits salvadis i stan savoltant e ruvinant prâts e cjamps, cussî par pasji dut chel ~ e (Pa 03/8);/ < lat. armentum.*

armentâr [armen'ta:r] *m* pastir *m*; kravji pastir, kravar *m*; *Nol veve la ande di un pastôr, ni di un ~ (scritorsfurlans).*

armentarece [armenta'ret] *f* poljska pot, pot, ki vodi z vasi na polje.

armente [ar'mente] *f* molzna krava *f*, molznica *f*, krava *f*, telica *f*, junica *f*; *va a passon cu la vacje! (bolj običajno vacje).*

armerie [arme'rie] *f* 1. orožarna *f*; *Ce ridi... te ~ a ân tirât vie une lastre di veri dal barcon par fâ in mût che, (Ta)* 2. zbirka orožja (starinskega).

armeron [arme'ron] *f* ?? *Ane Diu, ce pôre tal scûr di chel ~! (Mucci)*

armillâr [armi'la:r] *adj* ASTR obročast; **sfere** ~ nebesni globus; *In ultin il voli si poe li dongje: su la sfere armillâr. (Mar)*

armistizi [armis'titsi] *m* VOJ premirje *n*; *Intant Carlo Alberto al scugnî bandonâ Milan, ritirâsi daûr il Ticin e acetâ un ~ (10 di avost). (GP); dal 1518 si rivâ a un ~ tra lis parts e podopo ancje a la fin de vuere pe muart, dal 1919 (Storie).*

armistiziâl [armistitsi'a:l] *adj* VOJ nanašajoč se na premirje *n*, o premirju.

armonicâ [armoni'ka:] *it* igrati na harmoniko; *la bieie companie, armonicant si invie.*

armoniche [ar'monike] *f* harmonika *f*; *picjade sul mûr, l'~ di Jacum al pareve ch'a ridès cui siei dincj zalîts di ca e di là dal soflet.*

armonie [armo'nie] *f* 1. skladnost *n*, ubranost *f*, harmonija *f*; **in** ~ skladno, v skladnosti, v harmoniji; *E fin che dut al è in comunion e in ~ o sês sans e cuant che si romp la ~ a tachin i fastidis. (Pa); vivi in ~* živeti v harmoniji; *Cuant che e je buine e permet a ducj, oms e animâi, di vivi in ~ (CoUd)* 2. MUZ harmonija *f*.

armoniôs [armoni'o:s], **-ose** *adj* ubran, skladen, harmoničen; *e lis preieris par furlan compagnadis dal sun ~ dal orghin. (Pa).*

armonizâ [armoni'dza:] *tr in it* v sklad spraviti, uskladiti, harmonizirati; soglašati; *cu la lôr vôs sutile / armonizant; cjtant la maniere di ~ i interès triestins cun chei furlans (Pa).*

Arnalt [ar'nalt] *os.i.m* Arnald *m*; ~ *Baracêt conseîr regionâl te II legjisladure (1968-1973)(Pa 02).*

arnâs [ar'na:s] *m* splošno ime za vinsko posodo, vinski sod; *no poressin mai salvâlis / de mê cjanive i ~ ; ~ pal vin* posoda za vin.

Arnefrît [arne'fri:t] *os.i.m* HIST Arnefrid *m*; ~ *al domandâ jutori ai Scîlâfs.*

arnês [ar'ne:s] *m* (*it.*) orodje *n*, pripomoček *m*; mehanizem *m*; *L'arnês che al tignive su la muele, al jere la zoie di Bepo parcê che al lu veve disegnât e fat lui. (Natisone/furlanis); metisi in* ~ olupšati se, ozaljšati se, urediti se; *cumò è il timp di fâsi bielîs e di metisi in ~.*

Arni [ar'ni] *kr.i.m* Arno *m*.

arniche [ar'nike] *f* BOT arnica *f*, brdnja *f* (rastl.).

Arnolf [ar'no] *os.i.m* Arnulf *m*; *la croniche, di ~ De Vittor, dal zimulaç storic-culturâl fra Gurize e il cumun di borc San Laurinç (La 03/4)*

Aroc [ar'ro:k] *os.i.m* Rok *m*; *che pre Rinaldo Vidoni di Sant ~ di Forgjarie al à fat in plene semblee dai predis tal jugn dal 1975. (BelFa).*

arogance [a'rogant'e] *f* nadutost *f*, oholost *f*, prevzetnost *f*, domišljavost *f*, aroganca *f*; odurnost *f*; *disprivâts de tiere dulâ che a vevin simpri vivût par colpe da la ~ colonialiste italiane (Pa);*
→ **rogance**.

arogant [aro'gant] *adj* nadut, ohol, prevzet, domišljav; *cu lis sôs arogantis provocacions, scuasit a volê creâsi l'inficje da l'eroi, par podê cussî svualâ fûr "des regulis" (La);*
→ **rogant**.

arogantementri [arogante'mentri] *adv* naduto, oholo, prevzetno, domišljavo, arogantno.

arolâ [aro'la:] *tr* nabirati, najemati, najeti, vpoklicati; priti kam, sklicati, poklicati.

~**si refl** biti vpoklican; naseliti se, potegniti se.

arom [a'rom] *m* 1. aroma *f* 2. dišava *f*; *Un bon tai di Cabernet, vin neri onest, sancîr, dal ~ golôs, compagnât di otimis cualitâts di formadi (Furlanist).*

aromai [aro'mai] (t. **zaromai**, **beromai**) *adv* pa; že; odslej, sedaj (pa); *come se pal vuarp al fos ~ inutil contâ: (Mar); e in particolâr tra chel catolic-latin e chel slâf-ortodôs, ma si scugne ~ considerâ ancje chel dal Islam (sf).*

aromatâr [aroma'ta:r] *m* dišavar *m*, trgovec *m* z dišavami, vonjavar *m*, drogerist *m*. → **speziâr**.

Aron [a'ron] *os.i.m* Aron *m*.

Aronco [a'ron] *os.i.m* → **D'Aronco Zuanfranc**.

arost [a'rɔst] (*pl arosçj*) *m* pečenka *f*; **cunin** ~ pečen zajec; *il gustâ, (mignestre di brût, poleçs less, cunin ~.) (sf).*

arpâ [ar'pa:] (t. **arpesâ**) *tr* GRAD vkleniti z verigo, prikleniti z verigo; *bisugne ~ chel mûr, che al comence fâ panze.*

arpe [ar'pe] *f* 1. (za podporo stene) veriga *f* 2. (t. **arpete**) (železna) spona *f*, skoba *f*; klamfa *f* 3. MUZ harfa *f*; *Laudait il Signôr cu la citare, sunait par lui cu la ~ grande. (glesie).*

arpesâ [ar'pe'za:] *tr* → **arpâ**.

arpete [ar'pete] *f* → **arpe II**.

arpie [ar'pie] *f* 1. MIT harpija *f* (baljeslovno bitje) 2. FIG grabež(ljivec) *m*, grda in hudobna ženska *f*.

arpon [ar'pon] *m* rak *m*, rakovica *f*, jastog *m*.

ars [ars] *m* žar *m*; vročina *f*; suša *f*; *cul ~ e cul caligo / che al puarte il mês d'Avost*

Ars [ars] *m* ?? *pree par no' San Zuanmarie, plevan di Ars, pree par nô Sante ... (glesie)*

arsenal [arze'nal] *m* 1. ladjedelnica *f*; remontna ladjedelnica *f*, ladjedelnica za vojaške ladje 2. VOJ orožarna *f*, arzenal *m*; *parvie che lis armis che a esistevin tal ~ a jerin bielzâ stadis distribuidis, magari cun pôc criteri (GP)* 3. shramba *f*, skladišče *n*, ropotarnica *f*; FIG zakladnica *f*.

arsenic [ar'senik] *m* KEM arzen *m* (As).

arsetât [arze'ta:t] *f* suhota *f*, mršavost *f*; *i omps a tornavin cuntun grum di ~.*

arsî [ar'zi:] *tr* posušiti, osušiti, zažgati, (p)ožgati, sežgati, izžgati; (o)pečî; (z)goreti, (o)pražiti, (narahlo) (o)paliti, (o)smoditi; *viôt chês tavielis dal garbin arsidis;*

~**si refl** posušiti se, osušiti se; *il contadin si arsis tal so lavôr / e al scuen sudâsi a voltis sul misdî.*

arsincj [ar'??] *tr* (*carn.*) *Doi ûs, pestâ la rude, un nin di arsinç', camamile, sbâti dut benon e frigj tal ont. (Natisone/furlanis).*

arsine [ar'sine] *f* KEM arzin *m*.

arsinît [ar'si'ni:t], **-ide** *adj* posušen, ožgan, ogorel; *e si divertivin a gjavâ clauts e cjavilis dai trâs arsinîts des granatis. (BelR); Come la brame di ploie in chest Friûl ~. (Pa 03/4).*

arsît [ar'zi:t] *adj* 1. požgan, ožgan; posušen; *'Sef e i siei, tal dopomisdî ~ di canicule. (Pauluzzon)*

2. opaljen, ogorek; smodnina; *un pôc precupade i le siei cjaveluts che a nulivin di ~ i domandâ. (F).*

art [art] *f* 1. umetnost *f*; **arts popolârs** ljudska umetnost; *Museu cjargnel des arts popolârs "Michele Gortani" di Tumieç (Leng); ~ contemporianie* sodobna umetnost; *Sabide ai 28 di Fevrâr, li de Galarie comunâl d'art ~ (Pa 04/02); ~ moderne* sodobna umetnost; *Fintremai ai 30 di Jugn, li de Galarie udinese d'~ moderne (Pa 04/05); critic da la* ~ umetnostna kritika

2. poklic *m*, znanje *n*; *ognidun al à il so ~ ;*
3. okretnost *f*, spretnost *f*, ročnost *f*, sposobnost *f*; *destramentri cun biel ~ / torne fûr cu un bon botin; arts visivis, arts visuâls* vizualne umetnosti; *Il festival, come ogni an, al tocje la prose, la musiche, lis arts visivis, la poesie e il teatri di figure. (O)* 4. dejanje *n*; kretnja *f*, gesta *f*, gibanje *n*, gib *m*, upor *m*; *i ~s lizêrs.*

Art déco [a:r de'ko] *m* ARS Art déco, za umetnost med 1920 in 1930 v Parizu; *culî al à metât in vore il disen di riscatâ il mobil rustic furlan secont i principis de ~. (GE). // fr. od arts décoratifs.*

artefiç [ar'tefitç] *m* obrtnik *m*, mojster *m*; tvorec *m*, umetnik *m*; *al deventi protagonist, atôr, ~, muradôr te costruzion de citât o civiltât dai oms. (Pa 06/1).*

Artemide [ar'temide] *os.i.f* MIT Artemida *f*; *al cîl (Selen/Cinzie), a la tiere (~Diane) e al mont dai Infars (Proserpine/Ecate). (ShW).*

arterie [ar'terie] *f* 1. (žila) odvodnica *f*, arterija *f*; *Vie pe gnot i miei vuês a son ispirâts, lis mes arteriis no àn polse. (Bibl-Jop); vè la ~ ?? al jere vieli di otante agns, al veve la ~, e cussî al finî dut in nuie (MazzonIol)*

2. FIG prometna žila *f*.

arteriosclerosi [arterioskle'rɔzi] *f* MED arterioskleroza *f*.

arteriôs [arteri'o:s], **-ose** *adj* arterijski.

artesan [arte'zan] (t. **artist**) *m* obrtnik *m*, rokodelec *m*; *che la politiche e cjami at che fin cumò i piçui artesans no son stâts calculâts (O 12/5/2001);*

~ *adj* obrtniški, rokodelski: *Lis piçulis impresis artesanis a podaran fa un salt di cualitât dome metintsi in rêt.* (O 12/5/2001).

artesanâl [arteza'na:l] *adj* obrtniški, rokodelski; *pituris di nivel ~ (F); pe vierzidure di une scaletarie a Comelians, pe sistemazion di un capanon pe ativitât ~ a Cjampeâs di Prât* (O 7/4/2001); *Virtûts e difiets di un lavôr ~ e solitari* (Pa 11/99).

artesanâlmentri [artezanal'mentri] *adv* obrtniško, obrtno, rokodelsko, na roke;

artesanât [arteza'na:t] *m* rokodelstvo *n*, obrt *f*; rokodelski stan *m*, obrtnišvo *n*; *Un altri setôr tant impuartant dentri dal complès panorame produtîf di Tavagnà al è rapresentât dal sigûr dal ~.* (CoTav); *tant che sale pes conferencis e un puest di vendite di prodots agricui e di ~ locâl* (Leng).

articjoc [arti'qɔk] *m* BOT artičoka *f*; *Signôr fâsiju diventâ come l'~ salvadi* (Bibl-Salms).

articolâ [artiku'la:] *tr* 1. artikulirati, izgovarjati, izgovoriti; razločno izgovarjati; *a ogni individui il dirit di coniugâ, di ~, inte proprie esperience di vite personâl o coletive, la partecipazion al mont dai marcjâts e des ... (ds-fvg)* 2. pregibati ude; 3. razčleniti, razčlenjevati; *la sô esperience di atôr teatrâl e je stade impuartante ancje par ~ il lavôr devant de cineprese* (CoUd);

~*si* pregibati se (o udih).

articolâr [artiku'la:r] *adj* ANAT sklepen, artikularen.

articolât [artiku'la:t], **-ade** *adj* 1. gibljiv, premičen 2. razločno izgovorjen, artikularan; *O intindin di imbastî un sogjet politic, complès e ~* (Pa 04/03) 2. členovit, razčlenjen; *a varan di puartâ a di un Plan di disvilup economic e teritoriâl, ~ e condividût* (lingue.regione.fvg);

~ *m* ?? *Sicu criteri dal articolât, al ven proponût «il ricognossiment des dôs animis de Regjon* (Pa).

articolazione [artikulatsi'on] *f* 1. člen *m*, členitev *f*, členjenost *f*; *al mancje che al sei complet trop che al è pussibil, sei inte ~ dai significâts des peraulis* (Pa/OLF) 2. ANAT zgib *m*, sklep *m*, artikulacija *f* 3. LING artikulacija *f*, oblikovanje glasov; *cjape dentri une vore di procès cognitîfs, come la ricercje lessicâl, il recupar lessicâl, e la produzion dai schemis motoris de ~.* (SiF 03/4) 4. MUZ artikulacija *f*.

articul [ar'tikul] *m* 1. GRAM člen *m*, spolnik *m* 2. članek *m*; *Dispès, par di il vèr, chê "negativitât" no jentre tal contignût dal ~:* (Pa 02/10-11); *Un altri ~ di Cavedalis, lunc e plen di precisazions, al jessî invežit tal giornâl "Il Lombardo-Veneto" (GP)* 3. JUR člen; *Tal ~ 10 a son stabilidîs lis condizions pe alienazion ecezional di chescj bens* (Pa 02) 4. TRG postavka *f* (bilanca) 5. temelj *m*, izhodišče *n* 6. TRG izdelek *m*, proizvod *m*, blago *n*, artikel *m*, predmet *m*; *cun ducj i articui libars / di intops e ingredaments.*

articulât [artiku'la:t] *adj* → **articolât**.

articulazion [ar'tikul] *m* → **articolazione**.

artifici [arti'fitʃi] *m* 1. umetelnost *f*, umetniija *f*, zvijača *f*; *In pocjis peraulis si trate di chel ~ legâl che il Stât al dopre par slargjâ la sô capacitât di spese ..* (Pa); 2. stroj *m*, ustroj *m*; **fûcs di** ~ ognjemet; *In plui, ancje chest an si inviarà la fieste di fin dal an cun musiche e fûcs di ~.* (Pa)

artificiâl [artifi'tʃa:l] *adj* 1. umeten; *non che al segne il complès des zonis abitadis cun tor ator une fortificazion ~* (CoUd); **lûs** ~ umetna svetloba; *Se dopo lis piastris cun lis coloniis a vegin lassadis a la lûs ~* (16 oris ...) (SiF 03/4); **inteligjence** ~ umetna

inteligjence; *al à fondât a Udin, tal 1984, il Laboratori di inteligjence ~.* (convergenzaperilfriuli) 2. FIG izumetničen, narejen, hlinjen; *che par grafie dal furlan si intindi la imposizion di un furlan dal dut ~ o di une variant sole* (Pa/OLF).

artificialmentri [artifitʃal'mentri] *adv* umetno, narejeno, hlinjeno.

artificiôs [artifitʃi'o:s], **-ose** *adj* izumetničen, nenaraven, narejen; *ven a stâi di une realtât che par podê jessi no i coventin mieçs ~ o burocratics* (istitutladinfurlan).

artificiositât [artifi'tʃa:l] *f* izumetničenost, nenaravnost.

artigjanâl [artiġa'na:l] *adj* → **artesanâl**.

artigjanalmentri [artiġanal'mentri] *adv* → **artezanalmentri**.

artigjanât [artiġa'na:t] *m* → **artesanât**.

Artigne [ar'tiņe] *kr.i.f* IT Artegna *f*; *Chest derit al è garantît intai statûts di ~, Bordan, Buie, Cjarlins* (Pa),

artiljarie [artilja'rie] *f* VOJ artilerija *f*, topništvo *n*; *Tal stes an al jessî de Academie cul grât di uficiâl di ~ e* (GP)

artiljarist [artilja'rist] (*pl* **artiljarisecj**) *m* artilerist *m*, topničar *m*.

artilierie [artilie'rie] *f* → **artiljarie**

artisan [arti'zan] *m* → **artesan**.

artist [ar'tist] (*pl* **artisej**) *m* 1. (t. *artesan*) obrtnik *m*, rokodelec *m* 2. umetnik *m*; *tal templi de culture plui liberâl e dispatussade, di un autôr e ~ clamât Oscar Wilde?* (Bel).

artiste [ar'tiste] *f* umetnica *f*.

artistic [ar'tistik], **-che** *adv* umetniški; *Magaricussinò Napoleon al puarte vie dal Friûl unevore di bens artistic.* (AcademieSt); *Tai agns Vincj al è stât diretôr artistic dal mobilifici Fanton* (Fantoni) di Glemone, (GE).

artistichecentri [artistike'mentri] *adv* umetniško.

artistum [artis'tum] *m* (*kolekt.*) rokodelski stan *m*, obrtnišvo *n*; *Luîs Nart e Zuan / a son la flôr dal ~ furlan.*

artrosi [ar'trozi] *f* MED artroza *f*.

Artù [ar'tu] *os.i m* → **Artur**; *Pendragon, il non de cjasad e di Artù, ai vûl di fat di Cjâf dal dragon:* (Ac)

Artur [ar'tur] *os.i m* (t. HIST ang. legend. kralj) Artur *m*

aruède [aru'ede] *f* → **ruede**.

arturian [arturi'an] *m* arturski (po angl. kralju Arturju); *ai timps des vueris arturianis* (V-VI secul d.d.C.) *cuintri dai invasôrs sassons.* (Ac).

aruès [aru'es] *m* streme *n*; skobac *f*; tirnična prirobnica *f*; stopica (pri vozu) *f*.

arumen [aru'men] *adj* aromunski;

~ *m* 1. Aromun *m* 2. aromunski jezik, aromunščina *f*; *che a cjapin dentri 400 mil personis e che a cjacarin ~* (Pa).

aruolâ [aru'ola:] *tr* (*it.*) nabirati, novačiti vojake, rekrutirati;

~*si refl* prijaviti se, iti prostovoljno k vojakom; *Tancj a vignaran fûr ancjemò, massime tra chei che si son aruolâts intes scuadratis paramilitârs* (Pa 8-9/99).

arût [a'ru:t] *m* v: **lâ in** ~ čutiti močno željo, izgubiti pamet, močno se zagreti (redko **lâ in arute**).

arute [a'rute] *f* → **arût**.

Arvenis ['] *i.g* Arvenis *m*; (*For di Voltri*) *tar uno pradario maraveoso contornado da boscs di peç e des monts dal ~.* (Pa 03/8)

arvuede [arvu'ede] *m* → **ruede**; ~ **di gome** pnevmatika *f*, guma *f*, avtoplašč *m*; *che i Sis avevin mitudis tal cjar lis arvuedis di gome come ches da machinis, e si viazave plui confortevolmentri (sf).*

arzan [ar'dzan] (? **argjan**) *m* denar *m*; *tu âs cjatât un câr di cjan, / il so câr 'l è tal ~.*

arzar [ar'dzar] (? **argjar**) *m* jez *m*; nasip *m*; *I dams a son stâts grandons - al à dite il sindic Bolzonello - , (calcolâts in circje 100 milions di euros n.d.r.) arzars di tornâ a fâ (La 03/01).*

arzarâ [ardza'ra:] *tr* → **argjarâ**.

arzentarie [ardženta'rie] *f* srebrnina *f*; *De ~ in ogni famee si conservâ un toc sôl par ricuart. (La 06/1).*

arzilâ [ardži'la:] *tr* → **argjilâ**.

arzilade [ardži'lade] *f* → **argjilade**.

arzilâr [ardži'la:r] *m* → **argjilâr**

arzile I [a'džile] *f* → **argjile I**.

arzile II ['] *f* → **argjile II**.

arzilôs [ardži'lo:s], **ose** *adj* → **argjilôs**.

arzin [ar'džin] *m* jez *m*, nasip *m*; *il so non al pues vignî de forme dal teren, une sorte di ~ circolâr (Leng).*

as I [as] *m* as *m* (rimski novec); *vê une muse come l'~ di cope ; muse di ~ di cope! ; no jentrâ nancje pal ~ di cope no jentrâ ni in ~ ni in copis. 2. borec m; junak m; prvoborilec m; zmagovalec pri tekma, prvak m.*

as II [as] *m* 1. TEH os *f* 2. MAT os *f* 3. POL os *f*, zveza *f*; ~ **Rome-Berlin** os Rim-Berlin.

as III [as] *m* MEH, GRAD deska *f*.

as [as] (t. **as**) *m* (carn.) → **aes**; *Talò mont dal lavôr no simpri il sindacât al rive a dâ rispuestis as esigenzas dal operai, anzit. (don)*

âs [a:s] 2. edn. sed. od **vê** imaš.; *Tu ~ ancje di dîsiur.*

Âs [a:s] i.g *m* IT Asio; *la mont d'~.*

asarâf [aza'ra:f], **-ave** (t. **lat gerf, cajostre**) *adj* *v*: **lat** ~ prvo, gosto mleko (koj po porodu); mleziava *f*.

Asburc [arturi'an] *prîimek m* 1. HIST Habsburg *m*; Habsburžan *m* (predstavnik Habsburgov); *ai tîmps de lote dai Paîs Bas pe independence de la dominazion Asburc spagnûi (Eg).*

asburgjic [as'burgjik], **-iche** *adj* HIST habsburški; *Al ripeteve che il guvier ~ nol veve fât tantis robis, fale "la grande opare de roste dal Tiliment (Pa).*

asc [ask] *m* ??BOT ask; *I ascas a son a forme di bachete (7-9 x 30-60 µm) e no àn parafîsis. (SiF 03/4, 9); Di chê altre bande lis ascosporis a vegnin butadis fûr cun fuarce dai ascas. (SiF 03/4, 9).*

ascar [askar] *m* 1. HIST, VOJ askar *m* 2. pripradnik manjše politične skupine; *aes gnovis peresons di Tumieç che - a zuravin i visitôrs ministeriâi e i ascars locâi - (La 06/2).*

ascare ?? *la maiorance che cumò e à in man lis brenis dal guviêr in consei regionâl e je, ae prove dai fats, ascare di cui che al è stât definît da un impuartant gjornâl nazonâl un "lucido liberale", (La 07/03)*

ascetic [a'jetik] *f* → **assetic**.

ascomicêt [askomi'te:t] ?? *Cryphonectria parasitica al è un ascomicêt che al forme peritecis, soterâts tai stromâts, cun lungjis golarinis che a finissin a pêl cuntune viertidure, l'ostiôl. (SiF 03/4, 9).*

ascorbic [as'kɔrbik], **-iche** *adj* KEM askorbinski; *Di chestis, la vitamine C (acit ~) e contribuîs a combati lis malatiis infetivis. (Leng).*

ascôs [as'ko:s], **-ose** *adv* *v*: **di** ~ skrivaj (bolj obič. **di riscôs, di scuindon**); *Chest colp, un acuardi no di ~, ma che al permeti une riforme statutarie fundamentâl (Pa*

03/6); Un pôc di ~, daûr dal fogolâr, i morôs si scambiavin siops, che po mangiavin insiemit. (La 05/12).

ascospore [as'??] ?? *al ven mantignût par dut il cicli de vite e al pues passâ ancje ta lis ascosporis. (SiF 03/4, 9)*

ascrivi [as'krivi] *tr* 1. prišteti, prištevati; uvrstiti, uvrščati; vpisati; dodati; 2. pripisati, prisoditi, šteti; *Dut câs, i ricognossiments no impedirin une fuarte gjermanizazion dai Grisons, di ~ ancje a une plui o mancûl declarade volontât de classe dirigjente (Cisilino, treball).*

Ascul ['askul] *os.i.m* IT Ascoli Piceno.

asedâ [a'eda:] *it* → **assedâ**.

asedâr [ase'da:r] *m* AGR kad, *v kateri se daje vin kisati; e un ~ plen te cantine.*

asedin [ase'din] *m* *v*: **savê di** ~ kisel okus, okus po kisu.

asedine [ase'dine] *f* lahko in kislo vino; *il sudôr che si bute, favorît da lis largjis bevandis di ~ e piês di aghe.*

asedule [a'sedule] *f* BOT 1. ~ **di clap** ščitasta kislica *f* (*Rumex scutatus*) 2. ~ **di prât** BOT kislica *f* (*Rumex acetosa*);

→ **jerbe fuart**.

asei ['sei] *m* 1. želo *n*, trn *m*, bodica *f*; ribja koščica *f*; prebijač *m*, šilo *n*; *l'âf ti à dade la mîl, ma no l'~* 2. FIG muka *f*; mučna bolečina *f*; *al ponç paratri de gole l'~* 3. mandelj *m*, seme *n*; *ti serfa maravee*

asenade [ase'nade] *f* oslarija *f*, neotesanost *f*, surovost *f*.

Aser ['] *f* ?? *E jere ancje une profetesse, Ane, fie di Fanuel, de tribù di ~, ... (Bibl-Lc)*

asessuâl [asesu'a:l] *adj* BIOL nespolen, aseksualen.

asessuât [asesu'a:t], **-ade** *adj* 1. BIOL nespolen, aseksualen; *Lis animis plui grandis a jerin chês che a rivavin a vivi in maniere asessuade, "agnui vistûts di cjâr"; la plebe invezit e (Bel); 2. FIG bled, neizrâzit, nedeferenciran.*

asêt [a'se:t] *m* kis *m*, oacet *m*; **lâ in** ~ skisati se, postati kislo; **lâ è lâ in** ~ je pijan kot klada; **mandâ in ~ il fiât a un.**; *E jere li une boce plene di ~: alore a tachin une spugne inbonbade di ~ ... (Bibl-Zn).*

asfalt [as'falt] *m* asfalt *m*; »E tu le lassis sul ~, bocon di mone!« (Sg); **tapêt di** ~ asfaltna obloga; *Prime al vûl metût-jù lis fognis, podopo il pedrât e il tapêt di ~. (Sg); meti-jù l'~* polagati asfalt, asfaltirati; *che si tratave de imprese che e meteve-jù l'~ su la strade di Cjassà. (Sg).*

asfaltâ [asfal'ta:] *tr* asfaltirati.

asfaltade [asfal'tade] *f* asfaltirana cesta *f*, asfalt *m*, zemeljska smola *f*; *cussî incragnide, grise dai pîts fintremaî ai cjavei, a faseve dutun cu la ~.*

asfaltadure [asfal'tadure] *f* asfaltiranje *n*; *asfaltaduris che si sclapin (Pa 06/1).*

asfaltât [asfal'ta:t], **-ade** *adj* asfaltiran; *La strade, che la vite us a prontade sedi lungie e asfaltade (dmf.bs.unicatt.it/~paolini/varie/cjanton)*

asfaltedâ [asfalte'dâ] *tr* asfaltirati; *Babe Meni al vûl che asfaltedin dutis les stradis blancjis e al à taiât le pinesse di Selvucis. (Ta).*

asfissiâ [asfisi'a:] *tr* in refl → **sfisiâ**; *invezit di ridusi lis spesis inutilis, la burocrazie asfissiant (Pa 02/10-11).*

asfôr [as'fo:r] *m* BOT rumenik *m* (*Carthamus tinctorius*).

asiâ [azi'a] (t. **asiât**) *m* ZOOl trnež *m* (*Squalus acanthias* L. ali *Acanthias vulgaris* Bp.).

Asiâ [azi'a] *kr.i.m* IT Asiago.

asiâ [azi'a] *m* trnež *m* (*Squalus acanthius*).

asiadementri [aziade'mentri] *adv* na udobni način, udobno, zložno; v blagostanju; *libars di stâ a vivi ~ su la lôr tiere*.

asiâsi [azi'a:si] *refl* sprostiti se, medleti, ohlapen biti, do sape priti, opomoči si, dihati; oddahniti se; udobno si napraviti; *al pense di ~ un pôc daspò di tancj agns di strussiis; Vilesalde si rimpinave su la coline e si asiave sul plan;*

→ **pognisi**.

asiât I [azi'a:t], **asiade** *adj* 1. udoben, zložen; premožen, imovit; lagoden, zložen; pripraven, ugoden; *l'element che al conte di plui al è il disvilup dal cjatâsi ~ cu la lenghe (Pa)* 2. ohlapen, razuzdan, počasen; len; mehak, voljan, gibek, nežen; 3. (neobič.) *adagiato*→; *invuluçade di blanc e asiade te scune;*

→ **pognet**.

asiât II [azi'a:t] *m* ZOOLOG → **asiâ**.

asiatic [azi'atik], **-iche** *adj* azijski; aziatski; *Dome tal continent asiatics si prossume che (Pa 02);* ~ *m* Azijec *m*, Aziat *m*.

Asie ['azie] *kr.i.f* Azija *f*; ~ **Piçule** Mala Azija; ~ **Minôr** Mala Azija *f*; *de Spagne in France, in Anglie, in Italie, in Boemie e jù pai Balcans fintremai in ~ Minôr (JM)*.

asigurâ [asigu'ra:] *tr* 1. jamčiti, zagotoviti; zagotavljati; *Doprant ancje chi une formulazion che e pant un caratar vincolant ("a son assicuradis condizions pe tutele...") (Cisilino, treball)* 2. varovati, ščititi 3. pritrđiti, pričvrstiti 4. JUR zavarovati.

asîl [a'zi:l] *m* 1. otroški vrtec *m* 2. azil *m*, zatočišče *n*; ~ **politic** politično zatočišče; *sogjets ricognossâts tant che perseguitâts e duncje te posizion di podê domandâ ~ politic. (lacomugne)*.

asilo [a'zilo] *m* (*it.*) → **asîl**.

asimâ [azi'ma:] *it* → **ansimâ**

asime ['azime] *f* → **ansime**.

asimetric [asi'metrik], **-iche** *adj* asimetričen, nesomeren; *Il conflit ~, che al tache cuant che i Bolseviçs sovietics a jentrin su la sene (Pa); parêt cilindriche e procure di produsi une forme asimetriche (SiF 02/2)*.

asimetrie [asime'trie] *f* asimetrija *f*, nesomernost *f*.

asin ['azin] *m* 1. pečka *f* (grozdna), jagoda *f*, zrno *n*, zrno vinske jagode, luščina *f*; *ognidun che al mangjarâ asins crûts al varâ dome lui i dincj peâts (Bibl-Gjeremie)*; → **gran** 3. (koruzno) zrno *n*; *o impiavin une buriele sui rivâi, e il cicon si rustive inmò cui ~s di lat* 4. (pri toči) zrno *n*, kepica *f*; *in chel si sinti a colâ a colps secs i prins ~s di tampieste;*

→ **grignel, gran**.

asin [a'zin] *adj* asino; *formadi ~;*

~ *m* ??; *sul marcjât di Spilimberg a vegnin jù i asins; al baste fâ aments ai caratars somatics e al temperament dai Cjargnej, dai Asins, dai Tramontins e (JM)*

asincroni [a'sinkroni] *adj* 1. asinhron 2. ELEK asinhronski.

asincronisim [asinkro'nizim] *adj* asinhronizem *m*.

asintot [a'sintot] *m* MAT asimptota *f*.

asintotic [asin'totik], **iche** *adj* MAT asimptotičen, asimptoten.

asistematič [asiste'matic], **-iche** *adj* nesistematičen; *Ghia si piert, al rive tart, nol somee ch'al vebi un fin di otignî; in chest sens al è ~. (Pa 05/05)*.

asmatic [az'matic], **-iche** *adj* nadušljiv, astmatičen; *Ma in chel o sint un sfladassâ ~ e un omp al jesseve simpri di che puarte. (BrLi);*

~ *m* nadušljivec *m*, astmatik *m*; *In chest al ricuarde cetant la situazion patologjiche di un ~. (Furlanist)*.

asme ['azme] *m/f* MED astma *f*, naduha *f*; *al veve la ~ imel je astmo; al à dit ben che "la epilessie di Dostoevskij e la ~ di Proust no si puedin considerâ compagnis (SiF 03/3)*.

asociâl [asotj'i'a:l] *f* nedružaben, asocialen.

asocialitât [asotj'iali'ta:t] *f* nedružabnost *f*, asocialnost *f*; *a fasevin part di une "raze inferiôr", cun carateristicis di marcade ~. (Pa 7/2000)*

asolâ [azo'la:] (*asoli* [a'zoli]) (*t. inasolâ*) *tr* zapeti, priklopiti (voz za kljuko).

aspart [as'part] *adv* (neobič.) posebno, oddeljeno, ločeno, posamično, po delih.

asperges [as'perges] *m* (š)kropilo *n*; *di un zago che al rezeve il cjalderuç da la aghe sante e l'~, e dal muini cu las bisâgas. (La/tradizions)*.

asperli ['] *m* → **anaspierul**.

aspîet I [asp'iet] *m* 1. pogled *m*, videz *m*, izgled *m*; *il sô ~ fûr dal timp (Sg);* → **inficje** 2. vidik *m*, stališče *n*, pogled *m*, aspekt *m*; *e je la prime volte che si frontin i aspîets "di marcjât" de "cuistion furlane"*. (Pa 02) da se ukvarja z aspekti ..; *L'~ plui negatîf (e plui trist) de personalitât di Cadorna e (Pa 02) najbolj negativni vidik osebnosti*.

aspîet II [asp'iet] *m* čakanje *n*; *il timp al è sospendût come in ~ (bolj obiç. spiete)*.

aspirâ [aspi'ra:] *it* 1. vdihati; vsesati 2. LING (glas) aspirirati, pridihni 3. prizadevati si, hoteti (doseči nekaj).

aspirant [aspi'rant] *adj* sesalen;

m kandidat *m*, pripravnik *m*, aspirant *m*.

aspirazion [aspiratsi'on] *f* 1. vdihavanje *n*; vsrkavanje *n*; *Dotazion di un sisteme di ~ obleade che al mene l'aiar in cinc toratis di abatiment (CoUd); une prese fûr de tabachere (sô o des sôs amiis), ~, starnudade, fuarte soflade di nâs..(Natisone/furlanis)* 2. LING aspiracija *f*, pridih *m* 3. FIG prizadevanje *n*; *Un antic disen e une secolâr ~ a cjatin ae fin une realizazion. (Uniud)*.

aspirine [aspi'rine] *f* FARM aspirin *m*; *Alore un sirop o aspirinis di fâ une buine sudade. (Mazzonlol)*.

asprece [as'pre] *f* 1. trpkost *f* 2. hrapavost *f*, grobost *f* (površine); neprehodnost *f*; pustost *f*, divjost *f*; *E par cui che al rive a superâ la ~ di cierts passaçs, e je une ~ preseose par jentrâ te clime di une culture divierse (Pa)* 3. FIG ostrost *f*; strogost *f*, grobost *f* 4. tegoba *f*, težava *f*.

aspri ['aspri] *adj* trpek, raskav, hrapav, oster; *oms e feminis che a àn dât rispuestis praticis e simbolichis, tun ambient ~ e avâr, si son cjatâts..(La 04/2);* (bolj obiç. **garb**).

ass ['as ??] *v*: **sapon a** ~ rovnica za rezanje.

assalt [as'alt] *m* napad *m*, naskok *m*; rop *m*; **lâ al** ~ iti v napad; *L'Udin al è lâ al ~ de puarte bolognese, ma i pâi, la smicje falade e la braure dal porfir aversari no i àn permetût di cambiâ il risultât. (Onde)*.

assaltâ [asal'ta:] *tr* napasti, naskočiti, navaliti (na koga), planiti na koga; oblegati; *professôr, chel brigant, di locuele, / cence mai ~lu di front.; Ai 17 di març – Stant a Voleson al ordene aes divisions di ~, dapardut, il nemî e di... (CoCamp) ...napasti sovražnika...*

asse ['ase] *f* sovraštvo *n*, mržnja *f*, nevoščljivost *f*, osovražnost *f*, sovražnost *f*; zavist *f*, (tiha) jeza *f*, gnev *m*; *provocât de lôr ignorance e no de lôr ~. (Pa 03/6);*

cjapâ in ~ un (alc) osovražiti nek (nekaj); **intiçâ la** ~ vzbujati sovraštvo; *I nobii, a lôr volte a incolparin Antoni Savorgnan di intiçâ la ~, i disordins e la ribelion tra i contadins. (Storie); vè in ~ un (alc)* sovražiti nek (nekaj); *chèi che us àn in ~ us metaran il pît sul cuel e (Bibl-Levitic).*

assedâ [ase'da:] *it* sopihati, puhati, sopsti; hlepeti (po čem), prskati, hlipati, sapo loviti; *al anse, assede;* → **ansimâ**.

assedi [ase'da:] *m* obleganje *n*, blokada *f* (t. FIG); *intant dal ~ turc dal 1683. (Pa 8-9/99); lu viodarès ben tes viestis di un Hanno o di un Hannibal tal ~ di Saguntum. (Ta); ~ di Vienne* obleganje dunaja; *Tes galariis al è un grant cuadri che al documente la fin dal ~ di Vienne. (Pa 05/04).*

assediâ [asedi'a:] *tr* oblegati; *se ancje i fos stât acuardi te siele, la vuere, la muart o la malatie lu àn assediât fasintlu lizêr tant che un insium (ShW).*

assegnâ [ase'ña:] *tr* 1. nakazati, navesti (razloge) 2. pripis(ov)ati; določiti, prisoditi, dodeliti; *La Citât di Codroip e bandis il concors par ~ il Premi Leterari in lenghe furlane "San Simon" (Codroip, Avis)* da dodeli literarno nagrado; *A podaran jessi assegnâts al Centri borsiscj di Ents talians e forescj. (CIRF).*

assegnât [ase'ña:t] *m* ček *m*; (bančno) nakazilo *n*.

assegnazion [ase'ñatsi'on] *f* nakazilo *n* (bančno); pridelitev *f*, dodelitev *f*; pripisovanje *n*; *A saran pussibii comants, distacs o assegnazions di altris Ents publics o privâts o Istituzionâi statâi (CIRF).*

assegnist [ase'nist] *m* oseba (moški), ki ji je kaj dodeljeno; *dulâ che a son ocupâts 2 dipendents technics-aministratîfs e cualchi ~ di ricerce. (Pa).*

assegniste [ase'ñiste] *f* oseba (ženska), ki ji je kaj dodeljeno; *L'Universitât e fâs la part dal so dovê (Linda Picco - ~ di ricerce dal Cirf) (Pa)*

assemblee [asem'blee] *f* zbor *m*, skupščina *f*; *La Assemblee dal Centri e je clamade adun dal Diretôr, che le presiêt, almancul dôs voltis ad an, (CIRF); Assemblee de "Onu" dai popui, Assemblee gjenerâl des Nazions unidis* generalna skupščina Združenih narodov; *Assemblee parlamentâr* skupščinski dom, zbor; *che e sedi inmaneade une "Assemblee parlamentâr des Nazions unidis" che si meti dongje de "Assemblee gjenerâl" di cumò che e je fate dai stâts: (Pa 03/8).*

assence [a'sentje] *f* odsotnost *f*, nenavzočnost *f*; *che al tignarâ lis sôs funzions in câs di impediment o di ~. (CIRF)// od lat. absentia.*

assens [a'sens] *m* privolitev *f*, pristanek *m*, soglasje *n*; *e a me al doni, pardabon, il so afiet se no cu la tô di regjie, cul to ~? (ShW).*

assensôr [asen'so:r] *m* dvigalo *n*, lift *m*; *dome chei a ovest ea sud a permetin di rivâ a chest nivel ancje cul ~ (CoUd).*

assent [a'sent] *m* ki je odsoten, nenavzočen, manjkajoči; *mi displâs di no jessi podût intervignê e di vê fat l'~. (La 04/3);*

~ adj odsoten, nenavzočen, manjkajoč; *ma il Friûl al reste ~ e astrat. (Pa);// od lat. absens, absentis.*

assenteisim [asente'izim] *m* odsotnost *f*; *Chel che nus da plui di pinsirâ e je la indiferece e il pussibil ~ al referendum dai 21 di març. (La 02/04).*

asserzion [asertsi'on] *f* trditev *f*; asercija *f*.

assès [a'ses] *m* → **abcès**.

assessuâl [asesu'a:l] *m* → **abcessuâl**.

assessôr [ase'so:r] *m* prisednik *m*, odbornik *m*, poverjenik *m*; *vuê di matine il president de Zonte regionâl Tondo e l'~ pal ambient Ciani a son lâts jù a*

Rome..(O 8/2/2002); il Sindic, oben un ~ delegât dal Sindic, su la funzion di President; un Segretari, incarigât dal Sindic. (Codroip, Avis).

assessorât [aseso'ra:t] *m* prisedništvo *n*, odbor *m*, odborništvo *n*, poverjeništvost *n*; *A nivel plui gjenerâl, dut câs, l'~ al è in programe, dentri dal mès di Març, di convocâ la Conference provinciâl..(O 5/2/2000).*

assessorîl [aseso'ri:l], **-ile** *adj* odborniški, poverjeniški. **asset** [a'set] *m* red *m*, oprava *f*, ureditev *f*; **meti in** ~ spraviti v red, urediti; *Pal fat che il Friûl-VJ nol à rivât adore di stabilî un ~ istituzionâl gnûf al è restât codarûl fra dutis lis Regjons talianis (Pa).*

assetic [a'setik], **-iche** *m* 1. asketičen, asketski 2. mističen, kontemplativen, verski.

assetiche [a'setike] *m* REL asketika *f*; *Di li dute la ~ de inibizion, de mortificazion, de sublimazion. (Bel).*

assetisim [ase'tizim] *m* 1. REL asketizem *m*; 2. FIG asketsko življenje *n*, askeza *f*.

assiâl [asi'a:l] *adj* osen, aksialen; *Apene ricoverât i àn fat une Tomografie Assiâl Computerizade (TAC) e une Resonance Magnetice (RM) (SiF 02/1).*

assidui [a'sidui] *adj* vztrajen, marljiv.

assiduitât [asidui'ta:t] *f* vztrajnost *f*, marljivost; *Al à colaborât cun ~ a lis "Pagjinis Furlanis" (GE).*

Assie [a'sie] *kr.i f* Hesensko *n*.

assinç [a'sint] *m* → **sinç**.

Assindustrie [asindu'strie] *kratica f* > *Associazione dai Industriâi*; IT Assindustria; *intant di une cunvigne fate alî da la ~ di Udin tal 1988 (RB).*

assiome [a'siome] *m* aksiom *m*; *Il prin ~ al è che "nol è nuie di gnûf sot dal soreli" (1, 9) e il secont al è che "par dut al è il so moment (BelFa).*

assîr [a'si:r] *adj* HIST asirski; ~ *m* Asirec *m* (f Asirka); *Bielzà 600 agns prin di Crist i Assîrs a cjacaravin da la 'pustule perniciose da la spighete' (SiF 02/1, 31-45).*

assîr-caldei [~'??] *mpl* Asirci Kaldejci; *e 520 mil assîrs-caldeos. (Pa 05/12).*

Assirie [a'sirie] *kr.i f* HIST Asirija *f*; *Samaritans: popul miscliçât di ebreos e di colonos de ~ (Bibl-Az).*

Assisi [a'sisi] *kr.i m* Assisi *m*; *une grande preiere intereligjose pe pâs a ~ (Pa 03/6).*

assisie [a'sizie] *f* porota *f*, porotno sodišče *n*; **Cort di Assisie** porotno sodišče *n*; *E la Cort di ~ di Lucca e à fat justizie, condanant i autôrs di chel malfat (Pa).*

assistence [asis'tentje] *f* 1. navzočnost *f*, pomoč *f*, asistenca *f*; ~ **mediche** medicinska pomoč; *di garantî la salût e il bonstâ so e de sô famee, massime pal nudriment, il vestiari, une cjase, la ~ mediche (Declarazion)* 2. (zavarovalništvo) asistenca *f*, zagotovilo pomoči pos. za avto.

assistent [asis'tent] *adj* navzočen, stoječ ob strani, pomagajoč;

~ *m* asistent *m*, pomočnik *m*; *Di un sîs mès in ca o jeri ~ di gjeologje te Universitât. (BrLi)*

assistenziâl [asistentsi'a:l] *adj* podporen; *Tal paîs e tai borcs lis Confraternitis a vevin finalitâts devozionâls o assistenziâls scritis tai lôr statûts. (Storie).*

assisti [a'sisti] *tr* spremljati, pomagati, negovati, prisostvovati, podpirati;

~ *it* prisostvovati, asistirati, stati ob strani; ~ **a** prisostvovati, pomagati pri; *O sin propi curiôs di ~ aes proieions des oparis sielzudis e, ae fin, fâ fieste ai vincidôrs. (Leng).*

assistît [asis'ti:t] *m* ?? *I miedis di famee di chei 300 pazients, cuntune telefonade, a podaran otignê dutis lis*

informazions su la situazion sanitarie dai lôr assistîts.
(Pa 04/05).

associâ [asotʃi'a:] tr 1. pridružiti, za družabnika vzeti; družiti; *cun chê di "unî e ~ i Furlans che a son a stâ a Turin ... (Leng)* 2. abonirati, naročiti (časopis);

~si refl 1. pri-, z-družiti se 2. naročiti se na (časopis);
associadôr [asotʃia'do:r] m ?? e al insegue che «... (o veis di) copâ chescj associadôrs (politeiscj) in cualsisei puest che ju cjatais (Pa 03/12)

associât [asotʃi'a:t], **-ade** adj 1. pridružen; **professôr** ~ pridruženi profesor 2. naročen (na časopis); *nol ves ricevût il prin numar de riviste o al fos interessât a vënt une copie di plui; se cualchidun no ~ al volès vënt une (SiF);*

~ m družabnik m, pridruženi; *L'~ plui zovin al fâs di segretari e al ten i verbâi des riunions. (SiF).*

associâtîf [asotʃi'a:ti:f], **-ive** adj pridružen; *Chest instrument ~ al varâ justeapont di permeti.. che o vin vuê e dal mantigniment des specifichis identitâts locâls (Pa 04/07).*

associazion [asotʃiatsi'on] f 1. združenje n, družba f, društvo n; *al è vignût fûr inte conference stampe imaneade joibe a Triest dai rapresentants regionâi de ~ ambientaliste.(O)* 2. abonma m, naročilo n.

assolût [aso'lu:t], **-ude** adj 1. absoluten, neomejen, brezpogojen; absolutističen; *Il concet di libertât nol è assolût, parce che inte vite no' nd' è nuie di ~... (partitrepublichefurlane)* 2. popoln, totalen; **in ~ ??** *La lenghe e je, in sumis, il leam plui fuart in ~ (telealtobut); Al è stât in ~ un dai scritôrs par gjenerazions. (scritorsfurlans)* 3. LING absoluten 4. MAT, FIZ absoluten;

~ m FILOZ absolutno n, absolutni m // od lat. *absolutus*, p. p. od *absolvere*: cf. fr. *absolu*.

assolutece [asolu'tet'e] f absolutnost f.

assolutisim [asolu'tisim] m 1. HIST (doba) absolutizem m; 2. POL absolutizem m; *al fos une colpe dal domini forest che al durave di timp e dal ~ politic diventât aromai no plui tolerabil. (CoUd).*

assolutist [asolu'tist] (pl **assolutiscj**) m POL absolutist m.

assolutizazion [asolutidzatsi'on] f absolutizacija f; *Ce che no pues acetâ e je stade la ~ di chescj temis (BelFa); Sperin e prein che pape Zuan Pauli nol finissi inscjaipolât te sô stesse ~. (Pa 03/11)*

assolutizâ [asoluti'dza:] tr absolutizirati; *Si sa che i paragons a pierdin dut il lôr valôr e utilitât se si ju sfuarce o si ju assoluteze masse. (Bel);*

assolutori [asolu'tori] adj oprostilen; *un om imprevedibil, che nol à nissun pudôr a sbarâ judizis semi-assolutoris su la tragjedie dal Olocaust (Pa); // od lat. *absolutorius*, od *absolvere**

assoluzion [asolutsi'on] f 1. JUR oprostitev f; **sentence di** ~ oprostilna sodba; ~ **plene** popolna oprostitev 2. REL odveza f oprostitev grehov, osvoboditev, absolucija f.

// od lat. *absolutio*, od *absolvere*.

assolvi [a'solvi] (o **assolf**) tr oprostiti; odvezati, odpustiti; *al è facil tal perdonâ la colpe, la rebelion, il pecjât, ma sul pont di assolvi nol assolf, domandant cont dai pecjâts dai vons da part dai fis e dai ... (Bibl-Esodo)* // od lat. *absolvere*.

assonance [aso'nant'e] f 1. LIT asonanca f, samoglasniški stik 2. FIG soglasje n, uglašenost f, harmoničnost f.

assorbent [asor'bent] adj vpojen; *une buine cuantitât di materiâl ~ di front de SN. (SiF 02/2); cjarte ~*

pivnik; *cjarte ~, cjarte plasticade, cjarte incerade, ... (CoUd);*

~ m vložek m // od lat. *absorbens*, p. pr. od *absorbere*
assorbî [asor'bi:] tr vsrkati, vsesati, vpiti, navzeti se; *opâr realizâ pavimentazions che a proviodin a ~ part di chest rumôr.(O).*

assuefazion [asuefatsi'on] f 1. navajanje n, navajenost f, privajenost f; *Il pericol nol è la lote ma la sglonfe, l'~, la rassegnazion, la superficialitât. (Bel)* 2. MED odvisnost f, privajenost f (na zdravilo).

assum [a'sum] m zastavitev f; obveznost f; vnema f; brema n, nalog m, naloga f; *Par chest ~ al pues nomenâ un so delegât (CoUd); cjapâsi l'~ prevzeti obveznost, nase vzeti brema; nol saveve ce fâ ... fin che jo mi cjapai l'~ di paiâ lis parts.(Pa/OLF).*

assumi [a'sumi] tr prevzeti, nase vzeti, zavezati se; *cui che la inviule e la puarte a ~ impegn economics di cheste grande puartade al varès di jessi obleât a cjapâ lis propiis decesions secont ... (La 04/10)*

Assunte [a'sunte] f REL Marija v nebo vzeta; Vnebovzetje n; *Gurize - Ai 15 di avost dal 1990, il di de fieste de Madone ~ (Madone d'Avost) (La 04/8).*

assunzion [asuntsi'on] f 1. prevzem m, sprejem m (v službo), nameščenje n, povišanje n; *e al varâ di fâ di mancul de sostituzion di une schirie di miedis stant il bloc, stabilît de Regjon, di gnovis assunzions e dal turnover. (O)* 2. REL vnebovzetje n; **Assunzion** veliki šmaren m, velika gosponjica f; *ancje intes fiestis di Sant Zuan e de ~ (Friulinelmondo).*

assurdementri [asurde'mentri] adv absurdno, nesmiselno.

assurditât [asurdi'ta:t] f absurdnost f, nesmiselnost f; nesmisel m; *Ultime vuere in ordin di timp ma des primis in ordin di crudeltât e di ~ (Pa).*

assurt [a'surt], **-de** (pl. **assurts** [a'surts]) adj absurden, nesmiseln;

~ m nesmiselnost f; nesmisel m, absurd m; **par ~ ??** *Par no che la scuele e diventî un ambient enciclopedic impossibil e "totâl" par ~, al covente misturâ oportunementri estension e profunditât. (Pa).*

astâ [as'ta:] tr proda(ja)ti na dražbi; *ordenant al so avarissim esecutôr testamentari di ~ i siei bens.*

astât [as'ta:t] m poletje n; *A jerin lis ultimis plois prin dal ~, che al ardeve dut (Bibl-Zacharie); e juste di ~ ancje lidric cun pôc vueli o cul ardiel disfat (MazzonIol).*

aste [aste] f 1. toporišče n, drog m, palica f, prekla f, šiba f; *Denant de prucission si met il plui vieli dal paîs, che secont la usance al rêc une ~ cun sorevie un gjal di len. (La)* 2. sulica f, kopje n 3. temeljna črta f (pisane črke) 4. oblika f; postava f, podoba f, lik m, obraz m, rast f; figura f (pri kvartah), osebjje n; osebnost f (zunanjost); *ancje la Tonine e veve une biele ~* 5. dražba f, licitacija f, natečaj m, razpis m; *insomp dal Pasc di Plovit, che chel an lu vevin lôr ad ~ dal Cumon.*

astemi [as'temi] adj vzdržen, zmeren, abstinenten; ~ m abstinent m, ki je vzdržen;

→ **bevilaghe**.

astension [astensi'on] f zdrževanje n, zdržnost f; nesodelovanje n, abstenenca f; *che no si preocupe nancje di salvâ la muse e il "bonton", la reazion scontade e paventade e je di une fuarte ~. (Pa 03/4)*

astensionisim [astensio'nizim] m POL abstineranje n, abstinenstvo n.

astensionist [astensio'nist] adj POL ki se abstiniira, zagovarja abstenenco;

~ m POL zagovornik abstinence.

astensionistic [astensio'nistik], **-iche** *adj* abstinenčen, zdrževalen; *al à cirût di puartâ ancje tes cjasis e tal jet la climate astensionistiche che e regnave (..) tai convents, (Bel).*

asterisc [aste'risk] *m* TISK 1. asterisk 2. kratek članek.

astic ['astik] *m* ZOOLOG humer *m* (*Homarus vulgaris*).

astignince [asti'nintse] *f* 1. zdržnost *f*; čistost *f*; odpovedanje *n*; *Par sigûr la ~ dal alcul e dal mangjâ e je invezite un oblic intant dal Ramadam (Pa)* 2. REL post *m*; **mês de** ~ postni mesec; *e je invezite un oblic intant dal Ramadam, il mê sacri de ~ e de preiere. (Pa)* sveti postni mesec.

astignût [asti'ñu:t] *m* vzdržani *m*; *Le faserin buine in otante di lôr che a votarin a pro (vincj e un i contraris e vot i astignûts) (SiF 03/3, 115).*

astinence ['a??] *f* → **astignince**.

astôr [as'to:r] *m* 1. ZOOLOG jastreb *m* (*Aegyptus monachus*); *il falcuç fumul, i vuidui di ogni sorte, 15 il corvat di ogni sorte, 16 il strusso, l'~, il cocâl, il falcuç des odulis di ogni sorte (Bibl-Levitic);* 2. **une bocjade di** ~ velik kos, grîžljaj, prigrizek.

astrai [as'trai] *tr* izločiti, odmisлити, abstrahirati.

astrat [as'trat] *adj* 1. abstrakten, odmišljen, pojmoven; *al jere il confin e di là di chel confin la geografie e diventave science astrate. (Pa 02)* 2. razstrešen, odsoten; *al è simpri cussî ~, che nol capis ce che disii.*

astrazion [astratsi'on] *f* 1. abstrakcija *f*, odmišljanje *n*; *Frontâ chest problem fasint ~ de realtât, nol à sens. (Pa)* 2. ARS abstrakcija *f*; ~ **geometriche** ARS geometrična abstrakcija; *Marco Marra di Dimplan di Darte, mestri da la ~ geometriche al è stât presint par dut il mê di mai (La 04/6).*

astri ['astri] *m* 1. zvezda *f*, ozvedje *n*; *Conclusion Il soreli al jere lâ a mont di un biel pôc, l'~ di arint, stant lassù, al luminave la tiere di riflès (bassafriulana)* 2. BOT (*Aster chinensis*); ~ **montan** BOT (*Buphtalmum salicifolium*).

astrolic [ast'rolik] *m* astrolog *m*, zvezdogled *m*, zvezdar *m*, vedeževalec iz zvezd.

astrologhe [ast'rolige] *f* astrologinja *f*.

astrologjic [astro'logjik], **-iche** *adj* astrološki, zvezdarski; *segn ~ dal Leon e de astât, punt dal plui grant caligo (friulinelmondo).*

astrologjie [astrolo'gie] *f* astrologija *f*, zvezdarstvo *n*, prerokovanje iz zvezd.

astronâf [astro'na:f] *f* vesoljska ladja *f*; *Une astronâf di cristal che di un moment a chel altri e podeve tacâ a svolâ tal clarôr dal istât. (Ta).*

astronaut [astro'naut] *m* kosmonavt *m*, astronaut *m*, vesoljec *m*; → **cosmonaut**.

astronautic [astro'nautik], **-iche** *adj* astronautski; *E duncje la Sense dal titul (..) si pues ancje leile tant che une moderne Sense, un lâ in alt ~ (Pa).*

astronautiche [astro'nautike] *f* astronautika *f*.

astronim [as'tronim] (t. **astronom**) *m* astronom *m*, zvezdoslovec *m*; *Sabide ai 3 di Zenâr, l'~ furlan Ferdinando Patat, ricerçjadôr a La Silla dal Chili (Pa).*

astronomic [astro'nomic], **iche** *adj* astronomičen, zvezdosloven; *intant de presentazion dal Centri ~ de Polse di Cournes, su la mont di Sant Pieri (Zui) (Pa).*

astronomie [astrono'mie] *f* astronomija *f*, zvezdoslovje *n*; *Passionât di literature fantastiche, ~, esoterisim, storie, linguistiche e soredu di ... (lacomugne).*

astronom [as'tronom] *m* → **astronim**.

âstu ['a:stu] 2. edn. vpr. od *vê* ali imaš?; ~ *voie (di)*.. ali se ti ljubi, da...; ~ *timp* imaš čas? *ce ~?* kaj imaš?

asule ['azule] *f* 1. gumbnica *f*; *la rose di metisi te ~ de gjachete (Bel)* 2. reža zažeton (pri avtomatih).

astut [as'tut] **astute** *adj* (redko) prekanjen, lokav, zvit, pregnan; *al jere avonde intelizent, avonde ~ (A); Naturâl che ancje in chest câs no son mançadis resistencis e formis di astute diplomazie (Natisone/furlanis).*

astuzie [as'tutsie] *f* prekanjenost *f*, lokavost *f*; zvijača *f*, spletkaf, ukana *f*; *Par Esôf la realtât e je chê de bolp e dal leon, ven a stâi de ~ e de fuarce dal prepotent (lacomugne); La bolp, simbul de ~ in Grecie (lacomugne); → **furbetât**.*

at ['at] *m* 1. dejanje *n*, dejstvovanje *n*; *subite daspò vê partecipât al ~ di consegne.(O); e violence al è l'~ sessuâl (O); in ~ v teku: e di volan a chestis tindincis za in ~ in dut l'Occident.(Pa); ~ **criminâl** kazensko dejanje; a no processâ i militârs merecans che si son rindûts colpevui di ats criminâi in azions di vuere. (Pa 03/11)*

2. dokument *m*, dokazilo *n*, akta *f*, uradni dokument *m*; ~ **di Helsinki** helsinški dokument; **fâ i ~s a un ??**

3. kretnja *f*; gesta *f*: *jo però ti disevi che in ~ di colare si dîs chel e altri* 3. uradno dejanje, uradna zadeva *f* 4. stopnjevanje *n*, barvni odtenek *m*, ton *m*; **l'~ dal colôr** barvni odtenek; *consultais il sartôr, viodis l'~ dal colôr*

5. izjava *f*, dati vedeti, dati na znanje; **cjapâ** ~ vzeti na znanje; *La aule e à intant cjapât ~ des dimissions dai conseûrs regionâi Romoli (O); che la politiche e cjapi ~ che fin cumò i piçui artesans no son stâts calcolâts (O)*

6. **ats** znanstvene razprave (univerze, akademije) 7. TEAT dejanje *n* 8. FILOZ akt *m*, udejanjenje *n*; *invelegnade parceche so nevôt di cutuardis agns nol saveve a memorie l'at di dolôr (BelFa); insieme cul at di fede, di sperance e di caritât". (BelFa).*

atak [a'tak] *m* 1. VOJ napad *m*, naskok *m*; *Lis ostilitâts a scomençar in chel stes an e a puartarin al ~ dal cjiscjel di Colorêt (Natisone/furlanis); ~ **di sorprese** ??nepričakovan napad; *si jerin organizâts in bandis armadis e a vevin scomençat cun atacs di sorprese cuintri i Turcs stès (Natisone/furlanis)* 2. MED napad *m* 3. ELEK zveza *f*, stik *m*, vtičnica *f*, priključek *m*; **fâ l'~** pri-, v-žgati 4. MUZ začetek (glasbene kompozicije); *si vierç il repertori, / il mestri al dâ l'~; La maiorance e à inveçit fevelât di ~ strumentâl (Onde).**

atacament [ataka'ment] *m* 1. vezanje *n* 2. FIG navezanost *f*; *al à simpri palesât un fuart ~ a la tiere de sô nassince (don).*

atecipe ['at] ?? *sfuei di colôr turchin che lu compagne e che al atecipe un pocj di edizioni (La 05/4).*

atei [atei], **atee** *m* brezbožnik *m*, ateist *m*; *o sin duçj atei, cu la diference che cualchidun al è ~ ancje in teorie (BelFa); ~ *adj* ateističen, brezbožen;*

ategjament [ateg'a'ment] *m* 1. drža *f*, kretnja *f* 2. obnašanje *n*, izraz *m*, drža *f* 3. FIG stališče *n*, odnos *m*, naravnost *f*; *Naturâlmentri il colocui al à di sedi vër, nol pues fondâsi su ategjaments di comiserazion. (Pa 02).*

ateisim [ate'izim] *m* REL ateizem *m*, brezbožje *n*, bogotajstvo *n*; *Un ~ atîf, duncje, no dome une negazion che e lasse lis robis fermis.. (Pa 02).*

ateist [ate'ist] (*pl* **ateiscj**) *m* REL ateist *m*, brezbožnik *m*, bogotajec *m*; *al dîs di jessi ~, ma in realtât, o savin che i ateiscj a crodin ancje lôr.. (Pa 02).*

Atene [a'tene] *kr.i f* Atene *fpl*; *Pauli a ~: la citât idolatre e curiose (Bibl-Az).*

ateneu [ate'neu] *m* 1. visoka šola *f*, univerza *f*, atenej *m*; *te ceremonie d'inaugurazione dal XXVI an academic dal Ateneu dal Friûl, lunis ai 16 di Fevrâr. (Noeles)* 2. HIST višja šola v starem Rimu. // gr. *athênâion*.

ateniês [ateni'e:s], **-iese** *adj* GEO atenski; *rispiet ai sflandôrs e a la batule de metropoli ateniése. (BelAlci)* ..atenske metropole..; ~ *m* GEO Atenec *m*.

ateniese [ateni'eze] *f* GEO Atenka *f*.

atent [a'tent] *adj* pazljiv, pozoren, marljiv, čuječ, buden; *Ogni intervent al vorès però di vignî dopo di un studi ~ de situazion (Pa/OLF)*; **stâ ~ di** paziti na, biti pozoren na; *o di vê un zovin che al capissi se nol sta ~ a ce che so pari i insegue (fradis)*.

atentât [aten'ta:t] *m* napad *m*, atentat *m*; ~ **suicide** samomorilski napad; *La nâf e cjaparà sù vie pal viaç ancje un grup di profughis de Serbie, fuîts dopo dal ~ di Sarajevo .. (CoUd)*.

atentîf [aten'ta:t] *m* ?? *In plui S.J. nol veve nissun probleme inteletual, ~, prassic o afasic (SiF 02/1)*.

atenzion [atentsi'on] *f* pozornost *f*, pozor *m*, pažnja *f*; ~ ! pozor!; **atenziions** pozornost; *"Va ben" i dîs, "lu ringrazi di tantis atenzions, siôr segretari, (BrLi); e dute la sô ~ e jere pal lavôr, che al voleve fâ di mestri. (Sg); vê ~ biti pozoren; Simpri in graciis dal ERT, o varin une ~ particulâr ancje pe grande tradizion dal teatri amatoriâl (lingue.regione.fvg); meti ~ posvečati pozornost; Ancje in chest câs, par altri, e va metude ~ grandone al at de esibizion (CoTav)*.

ateo [ateo] *m* → **atei**.

ateoretic [ateo'retik], **-iche** *adj* ateoretičen; *Cheste ateoretiche e forsit arbitrare sudivision e à implicaziions interessantis pe interpretazion (SiF 03/4, 97-114)*.

atese [a'teze] *f* pričakovanje *n*, čakanje *n*; **jessi/stâ in ~** pričakovati; **in ~ di** v pričakovanju (česa).

Ateste [a'sizie] *f* ?? *I Venetics a popolarin il Venit e Ateste (Este) e sarà il centri plui impuartant pe difusion de civiltât atestine. (AcademieSt)*

atestin [ates'tin] *f* *I Venetics a popolarin il Venit e Ateste (Este) e sarà il centri plui impuartant pe difusion de civiltât atestine. (AcademieSt)*

atierî [atie'ri:] *it* pristati (npr. z letalom).

atîf [a'ti:f], **-ive** *adj* 1. dejaven, aktiven; prizadeven, marljiv, delujoč, delaven; živahen; *e je une radio une vore fevelade, ative tai problemis etnic..(O); Al è stât un colaboradôr ~ di "Int furlane ...(pensemaravee); ~ tal lavorâ, ~ sul lavôr* pridnen pri delu; 2. pazljiv, pozoren, čuječ, buden; *il barçarâl al vogave cidin e ~ di no scliçâlîs pazljiv, da jih ne poškropi* 3. GRAM tvoren, aktiven; ~ *m* 1. GRAM tvornik *m*, tvorni način *m*, aktiv *m*. 2. EKO imetje *n* (aktiva); *ancje se come struture al à dât risultâts positîfs cuntun ~ di 3 miliarts. (O)*

atignîsi [ati'ni:si] (**a**) (*mi aten*) *refl* držati se (nečesa), ravnati se (po nekem načelu); *jo mi ~ al sigûr par no falâ.; Par ~ al ambit musicâl, dongje dal Piutti (Pa); biel savint che intal lengaç biblic, scoltâ al vûl dî ~ dal dut, ubidî, adatâsi a ce che nus ven dit. (Ponte)*.

Atile [atile] *os.i.m* Atila *f*; *Lis numarôsis invasions - disastrôsis tant che chê di ~ (La 04/7); fâ vôs ~ (carn.)* na vso moč vpiti, kričati; *Ma ce merit aial il cjeval di San Martin e ce demerit aial chel di ~? (BelFa)*.

atim [atim] *m* trenutek *m*, moment *m*, hip *m*; *la vite che e dure un ~ življenje, ki traja samo trenutek; par savê dût sui ultims moments de vite, juste un ~ prime dal trapâs. (old.lapadania); (bolj obiç. marilamp)*

Atimis [' ??] *kr.i* Ahten (IT Attimis, DE Attems); *Pal sloven i comuns interessâts a son: Faedis, ~, Torean, Drencje, Grimà..(O)*

atindi [a'tindi] (**a**) (*atint* [a'tint]) (**t. tindi**) *tr* 1. paziti (na kaj) 2. baviti se (s čim), posvetiti se (čem), ukvarjati se, opravek imeti; *al à di ~ a tros afârs par podê vivi in pâs; a fossin libars di impegn pastorâi continuâts, par podê ~ cun plui calme ai lôr studis (Pa); PROV Atindi, intindi e no spindi. (ProvBr);*

atinent [ati'nent] *m* sorodnik *m*; *taf! invezi tal martin ad un tâl dai ~s;* → **parint**.

atipic [a'tipik], **-iche** *adj* neznačilen, atipičen; *Cjalant plui tal particulâr al cjate che diviers cancars a son atipics (SiF 03/4, 9)*.

ativâ [ati'va:] *tr* 1. uresničiti, izvesti, izvršiti, udejstviti; *pojcis citâts a àn ~t fin cumò simii provediments* 2. ustanoviti, vzpostaviti; *Efraim al è finanziât cun 237 milions che a permetaran di ~ gnûfs sîts di acet di piçule dimension (O)* 4. podnetiti, poživiti; ~**si** *refl* udejstvovati se, ukreniti nekaj, ukrepati; *lavoradôrs e domandât ai aministradôrs e ae aziende di ativâsi par impedî la sierade de cartiere.*

ativazion [ativatsi'on] *f* 1. aktiviranje *n*, spravljanje *v* dejavnost; *~ di une rêt di personis disponibilis a intervignî sui mass media su cuestions furlanis. (CIRF); ~ dai dâts (Pa 06/1)* 2. ažuriranje katastrskih zaznamb.

ativitât [ativi'ta:t] *f* 1. dejavnost *f*, aktivnost *f*, delavnost *f*; *Industrie: ralentament de ~ (O); ..che la radio cun la sô ~ e je rivade a inmaniâ cul teritori.(O); 2. EKON imetje *n* (aktiva).*

atlant [at'lant] *m* atlas *m*; *Un altri progjet in cantîr al è chel di un Atlant dulà che a saran realizadis, (Pa 7/2000); ~ gjeografic* zemljepisni atlas; *~ lenghistic* jezikoslovni, lingvistični atlas; *Atlant Lenghistic dal Ladin Dolomitan* Jezikoslovni atlas dolomitske ladinščine.

Atlantic [at'lantik] *v.i.m* Atlantik *m*; **I**~ atlantski ocean, Atlantik; *al è dulà che la aghe de Tinte si bute tal ~;* ~ *adj* atlantski.

atlet [at'let] (**t. atlete**) *m* 1. atlet *m*, (tekmovalen) borilec *m*, rokoborec *m*, tekmovalc *m*, športnik *m* 2. FIG močan človek.

atlete [at'lete] *m* → **atlet**.

atletic [at'letik], **-iche** *adj* atletske; *La partide no je stade facile, ma i zuiadôrs furlans a àn fat viodi un bon zûc, coordinât di un grant Pizarro, e une buine condizion atletiche. ...(Onde)*

atletiche [at'letike] *f* atletika *f*; *un libri su la storie de ~ (scritorsfurlans).*

atletisim [atle'tizim] *m* ŠP atletika *f*.

atmosfera [atmos'fere] *f* (**t. admosfera**) 1. atmosfera *f*, ozračje *n*, zračni tlak *m*; *e à rivuardât lis misuris dal cjamp eletric te basse ~ (SiF); Gâs presint te ~, alotrop dal ossigjen ..(linmiter)* 2. FIG atmosfera *f*, ozračje *n*, vzdušje *n*; *La conte e à ancje il merit di ricreâ une vore ben une cierte ~ di chei agns, cuant che al jere cussi facil fâ jeve su la ignorance .(kappavu)* 3. FIZ atmosfera *f* (enota).

atmosferic [atmos'ferik], **-iche** *adj* 1. atmosferski, atmosferičen, ozračen; *La Zonte regionâl e à fat bon il stampon dal plan di azion par limitâ e prevignî l'incuinement ~...(Onde)* 2. FIZ atmosferičen; *il cjamp eletric ~ al ven misurât midiant un strument, clamât mulignel di cjamp (SiF)*.

atom [atom] *m* atom *m*.

Atom [a'tɔm] (t. **autun**) *m* 1. jesen *f*; *cence ploie di ~ cence nêf di Unviêr*; *note sientifiche a un articul comparût suntun setemanâl talian chest ~ (Pa)*; *Il libri al è disponût secont la cadence des stagjons: vierte, istât, ~ e inviêr. ... (La 04/3)*;

→ **Sierade** 2. → **Tom**.

atomic I [a'tɔmik], **-iche** *m* atomski; *che tradizionalmentri e je seguide (..) di une descrizion de strategjie di Bohr pe cuantizazion atomiche... (SiF 03/3)*;

bombe ~ atomska bomba.

atomic II [a'tɔmik], **-iche** *m* jesenski; *menace di un montafin ~ (scritorsfurlans)*.

atomisim [ato'mizim] *m* FILOZ atomizem *m*; ~ *psicologjic* PSIH atomistična psihologija.

atomist [ato'mist] (*pl atomiscj*) *m* FILOZ atomist *m*.

atomistic [ato'mistik], **-iche** *adj* atomističen.

atomistiche [ato'mistike] *f* atomistika *f*, atomika *f*.

atomizâ [atomi'dza:] *tr* 1. atomizirati 2. uničiti z atomsko bombo; *“Un neri tes SS?” al pensà Schâffer. Nol po jessi! Dopo che o vin atomizât il Buganda? (Ta)*

atomizadôr [atomidza'do:r] *m* TEH pršilnik *m*, atomizer *m*.

atomizazion [atomidzatsi'on] *f* atomizacija *f*.

atomobil [ato'mɔbil] (t. **automobil**) *m* avtomobil *m*; *Ogni tant però al passave un ~ o un camion... (Sg)*; *ai siei tîmps a corevin chei cuatri atomobii che a jerin ator. (Sg)*.

aton [aton] *adj* GRAM aton, nenaglaşen, nepoudarjen; *vi come pronon personâl aton feminin. (SiF 02/1)*

ator I [a't ??] (t. **intor**) *adv* (na)okoli, okrog; *permetint cussi aes infermieris di stâ daûr dai viei cence vê ancje di puartâ lis medisinis ator pes cjasis. (Onde)*; ~ ~ vse naokoli, okoli in okoli; *Si pense che chest lûc si clami Cente parcè che il cimiteri al veve la muraie ~ ~. (joannis)*; ~-vie (**intor-vie**) → **tor vie**; **lâ** ~, **menâ** ~ → **lâ, tornâ**; **jessi** ~ biti naokoli; *ai siei tîmps a corevin chei cuatri atomobii che a jerin ~. (Sg)*;

atôr II [a'to:r] *m* 1. igralec *m*; *SA stan par sierâ i cors dal OLF par atôrs, lessicolics e tradutôrs... (Pa/OLF)*; *I atôrs a son uns cincuant, direçûts di une sorte di regissêr. ... (La)* 2. dejavna oseba, akter *m*.

ator di [- di] (t. **intor di**, **tor di**) *prep* okoli, okrog; ~ *di lui* okoli njega; *I popui ançis a pensavin che ~, ~ de tiere e sot tiere e jere dome aghe... (Bibl-let-Pieri)* da je bila (vsena)okoli, okoli zemlje in pod zemljo samo voda; *di Unviêr si sta ben sentâts ~ dal fogolâr okoli ognjišča.*

atore [a'tɔre] (t. **atorie**) *f* igralca *f*.

atorie [a'tɔrie] *f* → **atore**.

atossic [a'tɔsik], **-iche** *adj* nestrupen, netoksičen.

atradôr [atra'do:r] *m* ?? *I stâts o fasîs di un sisteme, i siei “atradôrs” (ponte fis, ciclis limits o traietoriis cuasi periodichis), si caraterizin pal fat che o podin predî il futûr (SiF 02/2, 129).*

atrai [a'trai] *tr* pritegniti, privlačiti, privabljati, privabiti; *sore la facilitât di ~ il public locâl, massime i furlans, cun chest gjenar leterari (scritorsfurlans)*.

atrat [a'trat] *m* očarljivost *f*, atraktivnost *f*, privlačnost *f*, atrakcija *f*; *Cemût si fasie a “gjestî” l~ che chestis tecnologjiis a produsin su lis gnovis gjenerazions? (mediateca-codroipo)*; *E figuris di grant ~ simbolic a jerin .. (scritorsfurlans)*.

atrezâ [atre'tsa:] *tr* opremiti, opremljati; *al podarès jessi però ben atrezât in te so limitade dimension. (ALF)*

atrezadure [atre'tsa'dure] *f* oprema *f*, orodje *n*; *Vuê a coventin machinis e atrezaduris (PauluzzoN)*.

âtri [a'tri] *adj* in pro → **altri**.

atribuî [atribu'i:] *tr* 1. pripisati, pripisovati; *Bepo al aferme che par ~ une opare antighe a coventin: o incisions su la opare steshe oi scrits dai cjaminâr... (scritorsfurlans)* 2. šteti komu (v).

atribuibil [atribu'ibil] *adj* pripisljiv; *come che si crodeve, ma une vore plui antighe e ~ ai prins dal '400. (scritorsfurlans)*.

atribût [atri'bu:t] *m* 1. atribut *m*, značilnost *f* 2. GRAM atribut *m*, prilastek *m* 3. FILOZ atribut *m*.

atributîf [atribu'ti:f], **-ive** *adj* GRAM atributiven, prilastkov.

atribuzion [atributsi'on] *f* 1. pripisovanje *n*; *La analisi stilistiche no va cuintri de ~ de lastre a chel periodi (CoUd)* 2. dodelitev *f*; *di un statût comunâl – la ~ dal status di minorance linguistiche ricognossude. (SiF 02/2)*.

atrizion [atritsi'on] *f* ~ **viscose** ?? *e la superficje superiôr frede e jonzi un valôr liminâr che al superi la ~ viscose e la termalizazion (SiF 02/2, 129)*.

atrocitât [atro'ti'ta:t] *f* grozovitost *f*, grozljivost *f*, ljutost *f*, krutost *f*, strahota *f*; *Diferent in Gjermanie dulâ che lis amissions di responsabilitât no finissin mai, il ricuart des atrocitâts al è simpri vîf e presint e.. (Leng)*.

atroç [a'troç], **-oce** (*pl atrocis*) *adj* grozen, strašen, okruten, krut.

atrofie [atro'fie] *f* MED atrofija *f*; upadanje *n*, usihanje *n*; ~ **musculâr** mišična atrofija.

atrofic [a'troçfik], **--che** *f* MED atrofičen; upadel, usahel.

atrofizâ [atrofi'dza:] *tr* narediti atrofično, povzročiti atrofijo; izčrpati, slabiti.

Attems [atro'fie] *priimek* dal prin arcivescul di Gurize, Carli Micjêl d'~ (Pa 03/10)// di Attimis.

âtu [a:tu] → **âstu**; *Ehi, Pieri, ~ capî? (BrLi)*.

atuâ [atu'a:] *tr* uresničiti, izvesti, izvršiti, uveljaviti; uporabiti (npr. zakon); *che al à scrit chest test al vedi vât plui tal cjâf cemût staronzâ la leç, limitantle pluistost che di atuâle. (Pa)*;

atuâl [atu'a:l] *adj* aktualen, dejanski, resničen; sedanji, sodoben; *di discuti la cuestion lontan de ~ clime di scuintri eletoâl. (O)* aktualne predvolivne klime; *Al sarâ Marzio Strassoldo (Marzi di Strassolt), ~ retôr de universitât di Udin (Pa)* sedanji ravnatelj univerze.

atualisim [atua'lizim] *m* FILOZ aktualizem *m*.

atualitât [atuali'ta:t] *f* 1. aktualnost *f*, novodobnost *f*; *Robis scritis za agns, ma di une ~ di no crodi. (Pa)* neverjetne aktualnosti; *E torne di ~ la riflission de “Patrie dal Friûl” dal mê di Mai dal 1949 (Pa)*; **di** ~ aktualen; *Di ~ a son ancje lis peraulis profeticis di Benedetto Croce (La 07/03)*

2. novost *f*, dnevna novica *f*, novice *fpl*: *Dôs rubrichis che a mançin, insieme cuntune o plui pagjinis di ~ e di croniche minude (Pa)*.

atualizâ [atuali'dza:] *tr* aktualizirati, na tekoče, na najnovejše stanje spraviti, posodobiti; *«La sielte dai contignûts - .. e varès di sei atualizade dal insegnament de lenghe locâl... (Pa)*.

atualizazion [atualidzatsi'on] *tr* uresničitev *f*, udejanjenje *n*, izvedba *f*, realizacija *f*; *e je la memorie, che te celebrazion liturgjiche dal misteri e devente ~, contemporaneitât, presince. (Pa)*.

atualmentri [atual'mentri] *adv* v sedanjem trenutku, trenutno, zdaj, danes.

atuari [atu'ari] *m* MAT aktuar *m*, zavarovalniški matematik *m*.

atuariâl [atuari'a:l] *adj* MAT aktuarski.

atuatîf [atua'ti:f], **-ive** *adj* il *Regolament* ~ *al è stât fat bon dal Consei dai Ministris e al spiete (Cisilino, treball).*

atuazion [atuatsi'on] *f* izvajanje *n*, izvedba *f*; *Un procès une vore laboriôs che, dopo un prin tentatîf di ~ a partî dai agns '80 (siencis par furlan); ~ de leç* izvajanje zakona; *Liniis guide pe ~ de leç 36/94 (Pa 04/02).*

auâlâsi [aua'la:si] *refl* pogrezniti, pogrezati se; udreti, udirati se; *Ca, bisugne ~, no mostrâ la culture, stâ al zûc di ducj, bevi ta la ostarie". (BrLi)*

audiencie [audi'ent[e]f] 1. poslušanje *n* 2. avdiencia *f*, sprejem *m*; občinstvo *n*; *dulâ il football merecan al à une grande ~ (Furlanist)* 3. REL avdiencia *f*.

audio [audio] *invar m* avdio *m*; *al è un notiziari radio che al ven dât fûr su Internet in cuatri lenghis (par scrit, l'~ al è invezit dome par furlan) (www.3btest.it/friuli); ~ invar adj* avdio, zvočen; **segnâl** ~ zvočni signal; *e un colegament di informacions di diverse cualitât, par esempli inmagginis, tescj, ma ancje filis ~ e videu. (don); A son lis transmissions ~, curadis di Lorenzo Lettig e di Pamela Pielich (Pa);*

audiocassute [audioka'sute] *f* MUZ kasetta *f*.

audiometri [audi'metri] *m* avdiometer *m* (preverja sluh).

audiotestuâl [audiotesu'a:l] *adj* ??avdiobesedilen, slušnobesedilen.

audiovisîf [audiovi'zi:f], **-ive** *adj* avdiovizualen; *A la scuele furlane i coventin daurman imprescj didatics modernis e di cualitât ancje tal setôr ~ (Pa); ~ m* avdiovizualna naprava; *Prin di dut par meti a disposizion dai insegnant une sorte di "prontuari di publicacions e di audiovisifs (La 03/5):*

auditôr [audi'to:r] *m* 1. poslušalec *m*, slušatelj *m*; *il sofiste Leon Bisantin ~ di Platon il divin* 2. JUR avditor *m*.

auditori [audi'tori] *m* → **auditorium**.

auditorium [audi'au] *m* avditorij (dvorana); *dopomisdî, a lis 6 e mieze tal ~, si vierzarà la mostre Mongolie. (Pa).*

auf, auf ['auf] *int* 1. hajde! ajmo! ~! *o soi stuf"* 2. (iz postelje) vstani! na noge!

Augsburc ['auksburk] (t. **Auguste**) *kr.i. m* (IT Augusta, Augsburg) Augsburg *m*.

augûr [au'gu:r] *m* voščilo *n*, čestitka *f*, želja *f*; **bon** ~ voščilo sreče; *Il gno ~ al è chel che e deventi "il mensîl dal Friûl" (Pa).*

augurâ [augu'ra:] (o *auguri*) *tr* 1. čestitati, želeti, voščiti; *jo i auguri bon pitic!* 2. prerokovati; *~ it* izreči čestitke, voščilo, želeti srečo; *no us dîs la fieste di San Josef, cuant che ducj a vignivin a ~i a gno nono!;*

~si refl želeti si; *Jo mi auguri che mi vêdi fat ben a mi e (glesie); Mi auguri dome che al nassi un strabalç di orgoi e di dignitât tal cûr dai ... (La 04/6)*

augurabil [augu'rabil] *adj* zaželen.

augurâl [augu'ra:l] *adj* 1. HIST avgurov, avgurski 2. voščilen, pozdraven; *Mi plasarès meti, come simbul ~ dal milenari che si vierç (BelR).*

auguri [au'guri] *m* 1. voščilo *n*, čestitka *f*; **augûrs!** čestitam! srečno! *Un ~ al ven dal cûr Dal paîs pal so doman (GE)* 2. znamenje *n*, slutnja *f*.

august [au'gust] *m* klovn *m*, burkež *m*.

August [au'gust] *os.i. m* Avgust *m*, Gusti *m*, Gustl *m*; **Cesar** ~ cesar Avgust; *al saltâ fûr un edit de Cesar ~ (Bibl-Lc)* Tiste dni je izšel ukaz cesarja Avgusta.

Auguste I [au'guste] *os.i. f* Avgusta *f*.

Auguste II [au'guste] *kr.i. f* Augsburg *m*; *daspò vê batût in maniere definitive i Ongjârs te bataie di Lechfeld (a misdî di Auguste) tal 955 (La 04/4).*

augustei [au'guste], **-ee** *adj* nanaša na cesarja Avgusta; *In epoche augustee Aquilee e deventarà metropoli e capitâl de decime Region Italiche "Venetia et Histria". (Natisone/furlanis).*

Augustin [augus'tin] *os.i. m* Avguštin *m*; *Par esempli il vescul ~ al jere stât acusât (Iacomugne).*

aule ['aule] *f* 1. učilnica *f*, predavalnica *f*; *Il Museu, che al à ancje une biblioteche, une ~ di scuele dal Votcent doprade tant che sale pes conferencis (Leng/)* 2. dvorana, (poslanska) zbornica *f*; **presentâ in** ~ predstaviti v poslanski zbornici; *al à presentât in ~ lis sôs declaracions programaticis. (O); ~ judiziarie* sodna dvorana; *Il romanç al cjate invect plui intrics par jentrâ tes aulis judiziaris. (Cisilino, treball).*

augment [au'ment] *m* pomnožek *m*, zviševanje *n*, naraščanje *n*, povečanje *n*, zvišanje *n*, pribitek *m*; *cuntun ~ dal 20% a pet dal 1981 tal setôr dal cumierç ..(CoTav); jessi in ~* biti v porastku, rasti; *Fra i zovins al è in ~ il cunsum di ecstasy (La 03/5);*

→ **cressiment**.

augmentâ [aumen'ta:] *tr* pomnožiti, povečati; zvišati; rasti; *che si impensin almancul di ~ ancje i jutoris ai povars e ai disfortunâts. (La 04/2);*

→ **incressi**.

aunâr [au'na:r] *m* → **olnâr, âl**.

aur [aur] *m* 1. zlato *n*; *di chel prin pape che al à dit: No ai ne ~ ne arint (Pa); ~ di zichin* čisto zlato; *~ cjantarin* nepravo zlato; *al vâl tant ~ che al pese*; *scrivi in ~ ??; gjavâ la bale di ~; medaie di ~* zlato odličje, zlata medalja; *si mertin dutis la medaie di ~ dal moment che no je nissune trate sierade par vie dal incuinament. (O)* 2. FIG zlato *n*; *ete di ~* zlata doba; *O crôt che cuanche lis religjons a fevelin di une ete di ~ che e je lade pierdude (BelFa);* *PROV Ma dut ce che al lûs nol è ~ (La)* ni vse zlato, kar se sveti; *Isal dut ~ chel che al lûs? (La 07/02).*

aurâr [au'ra:r] *m* → **laurâr**.

aure ['aure] *f* MED avra *f*; *Lis components psicologjichis des crisis psicomotoris a vegnin clamadis "~, che par latin al vâl di "flât, ventesel". (SiF 03/3, 31-49); ~ estatiche* ekstatična avra?? *Epilessie psicomotorie, aure estatiche, Doppelgänger, lobi temporâl e frontâl, filosofie, religjon. (SiF 03/3, 31-49).*

auredule [au'redule] *f* BOT volčîn *m* (*Daphne laureola*).

Aureli [au'reli] *os.i. m* Avrelj *m*; *là che a saran presints ~ Argemî, president dal Ciemen (O).*

aureolât [aureo'la:t] *m* ??

aureule [au'reule] *f* žarni venec *m*, sij *m*, nimb *m*, avreola *f*.

aurî [au'ri:] *tr* zajemati, črpati; *che nô o intindin garantî come un patrimoni dulâ ~ un impuls ideâl pal nestri doman". ... (La 04/10); ~ aghe* zajemati, črpati vodo; *une massarie cul buinç e cui cjaldîrs, che al leve a ~ su la fontane.*

auriane [auri'ane] (t. **tiere** ~) *f* okra *f*, rumenica *f*; *une blave cui grans verins, che e da des panolis piçulis e compatis, colôr zâl auriane. (Pa 04/02)*

auricolâr [auriko'la:r] *adj* ušesen; *Il calôr provocat de combustion al nete il condot ~ di dutis lis impuritâts dant cussi solêf e benstâ. (Leng);*

~ *m* slušalka *f*.

Aurisine [auri'zine] *kr.i f* → **Nabresine**.
aurore [atom] *f* zora *f*, svit *m*, zarja *f*; *sij m*; *La ~ e puarte inlusions, tant che bocui di rose sborfâts di gotis di arint. (Ponte)*.
auselade [auze'lade] *f* → **oselade**.
ausiliâr [auzili'a:r] *adj* 1. pomožen; **vescul** ~ pomožni škof (*BelAlci*); *ma par un vescul ausiliâr (Cjargne)* 2. VOJ pomožen; *dulà che a jerin casarmis par cinc bataljons di fantarie ausiliarie e (Bibl-Az); ~ m* 1. pomočnik *m*; *Il Vescum, un ~, al rive, si viest e al scomence la Messe. (fradis)* 2. VOJ rezervni častnik.
ausiliarie [auzili'arie] *f* VOJ pripadnica pomožnih služb.
auspicabil [auspi'kabil] *adj* želen, zaželen.
australian [australi'an] *adj* GEO avstralski; *Dree îr sere al jere a Milan a zuiâ a biliart al pub ~ e ... (Furlanist); ~ m* GEO Avstralec *m*.
Australiane [australi'ane] *f* GEO Avstralka *f*.
Australie [aus'tralie] *f* GEO Avstralija *f*; *ancje fra i nestris emigrants in Europe, in Americhe e in ~ (Pa)*
austri ['austri] *m* 1. METEO jug *m*, jugo *m* (veter) 2. jug *m*.
austri- ['austri] *prvi del zloženke* avstro-; *prin si à vût il confront jenfri dal mont austri-todesc e chel otoman (Pa)*
austriac [aus'triak], **-iche** (t. [i'ak]) *m* Avstrijec *m*; *~ adj* avstrijski; *che al fo il prin sociolic catolic tal Friûl ~ (Leng); tant che dal 1809 l'esercit ~ al rivà a invadi di gnûf Udine ..(Natisone/furlanis)*.
austriacant [austia'kant] *adj* avstrijakantski; *Isola no dome al sarès stât "austriacant", ma al varès vût la colpe plui grande di strumentalizâ l'assalt dal episcopi dai 3 di Novembar dal '18 (Pa 05/07); ~ m* avstrijakant *m*.
austriacantisim [austriakan'tizim] *m* avstrijakantizem *m*; *Ricuardin i predis acusâts di ~ in ocasion de unificazion d'Italie (Pa)*.
Austrie ['Austrie] *f* Avstrija *f*; *In fuarce di chest tratât l'~ e cedeve ae France i Païs Bâs e la Lombardie (Natisone/furlanis); Republiche di ~* Republika Avstrija.
Austrie-Ongjarie ['Austrie on'gà:rie] *f* Avstro-Ogrska *f*; *al è de plui grande impuartance pe ~ di podê vè la paronance di Triest. (Pa 03/4)*.
austrofil [aust'rɔfɪl] *adj* avstrofilen; *~ m* Avstrofil *m*.
austrofobic [austro'fɔbɪk], **-iche** *adj* avstrofoben, avstosovražen; *~ m* Avstrofob *m*.
austrofurlan [austrofur'lan] *adj* avstrofurlanski; *Ma il fat che pe nobiltât austrofurlane il furlan nol fos un idiom insignificant ma paritari a talian, francès, todesc, cragnulin (sloven) (Pa)*.
austromaniac [austroma'niak], **-iache** *adj* avstromaničen; *~ m* Avstromanijak *m*.
austroongjaric [austroon'gà:rik], **-iche** *adj* HIST avstroogrski.
Austroprussian [austroprusi'an] *m* Avstroprus *m*; *Ma achì al à cjatât int plui fuarte di lui: i Austroprussians. (Ta)*
ausvais [aus'vais] *m* prehodnica *f*, prehodni list *m*, prepustnica *f*; *prin o dopo l'~ al rive par duçj e inchevolte bisugne parfî; dave l'~ e l'Anas, che in*

pratiche al dave l'~ al studi di fatibilitât (La 07/04) // < nem. Ausweis.
autarchic [au'tarkik], **-iche** *adj* EKO avtarkičen; *o podaressin cussì meti sù un sisteme bancjari ~ dut di vantaç pai citadins furlans...(partitrepublichefurlane)*.
autarchie [autar'kie] *f* EKO avtarkija *f*; *Si podares dî che, in Friûl, si à vude par secui ~ e separazion (Pa)*.
autentic [au'tentik], **-iche** *adj* pristen, avtentičen, verodostojen, pošten, resničen, izviren; **document** ~ pristen, avtentičen dokument; *al à presentât la figure di Catarine Percude (1812-1887) tal so aspjet plui ~ (Pa 03/4)*.
autenticazion [autentikatsi'on] *f* 1. overovitev *f*; *viôt, plui indevant, tal paragraf su lis autenticazions di copiis...(CoTav)* 2. potrdilo *n*.
autentiche [au'tentike] *f* 1. viza *f*; *~ di jentrade* vstopna viza; *tal câs di permès turistic si à di zontâ la fotocopia dal passepuart cu la ~ di jentrade in Italie (CoTav)* 2. overovljenje *n*, potrditev *f*; *La ~ de firme e covente pes declarazions sostitutivis dal at di notorietât di presentâ a privâts...(CoCamp)*.
autenticementri [autentike'mentri] *adv* avtentično, pristno; verodostojno.
autisim [au'tizim] *m* PSIH avtizem *m*; *al cole a Pordenon in grazie de "Fondazion fruts e ~ onlus". (Pa)*
autist [au'tist] (*pl autiscj*) *m* voznik *m*, šofer *m*; *Dut il zigheo, lis blestemis dal ~, i carabinieri, a no son bastâts, no, a ruvinâti il trionf. (tierenere)*.
autiste [au'tiste] *f* voznica *f*; *Al vignive sù a Buie con Rosine che faseve l'~ .. (teatrodivile)*.
autistic [au'tistik], **-iche** *adj* PSIH avtističen.
auto ['auto] *m* avto *m*, avtomobil *m*; *imburît un mus tun ~; Un ~ sul tornant al cjàpà sot un jeur. (Cjargne)*.
autoaiût [autoai'u:t] *m* samopomoč *m*; *~ e terapie pai zuiadôrs di azart e (Pa)*.
autobiograf [autobi'ɔgraf] *m* avtobiograf *m*.
autobiografic [autobio'grafik], **-iche** *m* avtobiografski; *la storie di chel "jo" che al conte, palesementri ~. (Pa 03/10)*.
autobiografie [autobiogra'fie] *m* avtobiografija *f*; *La ~ e je, salacôr, la cualitât di libri plui inceose e (Pa)*.
autobombe [auto'bombe] *f* avtobomba *f*.
autobus ['autobus] *m* avtobus *m*; *~ di citât* mestni avtobus; **fermade dal** ~ avtobusna postaja; *soste te zone risiervade ae fermade dai ~ di citât, dai taxi (CoTav); linie di* ~ avtobusna linija; *traspuarts cun teleferichis e liniis di autobus, di trams e di filobus ..(lingue.regione.fvg)*.
autocefâl [autot'e'fa:l] *adj* REL avtokefalen.
autocelebrazion [autot'elebratsi'on] *f* samoproslavljanje *n*, samoslavljenje *n*; *che no rapresente plui nissun ma e servis dome pe ~ di une struture. (Pa 10/99)*.
autocertificazion [autot'ertifikatsi'on] *f* ?? *Lis aministracions i dan credince e tal stes timp a scrutinin ea controlin la esatece e la precision des autocertificazions. (CoCamp)*.
autocognossince [autokoño'sint'e] *f* samopoznavanje *n*; *o pensin che il timp plui ben spindût al sedi chel pe culture, pe autocussience, pe ~, pe autostime (Pa)*.
autocomiserazion [autokomizeratsi'on] *f* samoobžalovanje *n*; *o se o sin propit condanâts a vaîsi intôr tune ~ sterpe e masochistiche. (Pa 06/1)*.
autoconservatîf [autokonserva'ti:f], **-ive** *adj* samoohranjevalen; *pant simpri plui come un*

stramontâsi di vieris stâts dulà che a son presints fuartis resistencis autoconservativis e centralistis (Pa 03/4).

autoconservazion [autokonzervatsi'on] *m*
samoohranitev *f*, samoohranjevanje *n*.

autoconsunzion [autoconsuntsi'on] *f* samoizrabljanje *n*, samouničenje *n*; *e je destinade a jessi inutile par mancjanze di comunicazion cul mont e a muri par ~.. (BelR).*

autocontemplatîf [autokontempla'ti:f]. **-ive** *adj* o sebi premišljujoč, autokontemplativen; *Une glesie autocontemplative, autoconservative, incentrade su se stesse (BelR).*

autoconvinci [autokon'vintʃi] *m* sam sebe prepričati; *ma a si è ~ fin sul ultim che cuintri i soldâts romans il "Maestri" al vorès finalmentri reagjît. (Pa 03/8)*

autocratic [auto'kratik], **-iche** *adj* samovladarski, avtokratičen; nasilen, tiranski;
~ *m* avtokrat *m*, oblastnik *m*, samodržec *m*.

autocritiche [auto'kritike] *f* samokritika *f*; *che chei altris a jerin in tuart e nissun disponût a fâsi ~ e (Pa 04/05).*

autocton [??] *adj* avtohton, domač, prvoten, staroselski; *di molâ un ricognossiment civil a lis lenghis autoctonis (Pa);*
~ *m* avtohton *m*, domačin *m*, staroselec *m*, praprebivalec *m*.

autocussience [autokusi'entʃe] *m* FILOZ
samozavedanje *n*, samozaznava *f*.

autodafé [autoda'fe] *m* HIST avtodafe *m* (sežig krivovercev pod inkvizicijo).

autodecision [autodetʃizi'on] *f* samoodločba *f*.

autodeterminâ [autodetermi'na:] *f* samoodločiti (se)??; *~ il tas d'interès di aplicâ sui siei sparagns (Pa/Buteghe).*

autodeterminazion [autodeterminatsi'on] *f*
samoodločba *f*; *si à palesade ancjemò une volte une fuarce contrarie ae ~ dai popui. (O)*

autodidat [autodi'dat] *m* samouk *m*, avtodidakt *m*; *Cundutachel graciis a des amistâts inteletuâls il passionât ~ al podè frequentâ seminaris specialistics a Berlin, Munic di Bavarie ... (La 05/1)*

autodidatic [autodi'datic], **-iche** *adj*
samoizobraževalen, avtodidaktičen.

autodifese [autodi'feze] *f* samoobramba *f*.

autodistruzion [autodistrutsi'on] *f* samouničevanje *n*; *il cult dal no-jessi e da la ~ par amôr da la eterne pâs tal nuje. (Urban).*

autodrom [au'tɔdrom] *m* avtomobilsko dirkališče, avtdrom *m*.

autoesclusion [autoeskluzi'on] *f* samoizključitev *f*; *cunfins a drete e a çampe, di anatemis, di esclusions, o, come che al dîs il pape, di "autoesclusions". (Bel);*

autofertilizazion [autofertilidzatsi'on] *f*
samopognojitve *f* ?? *In ogni câs la lôr presince no je critiche, stant che il stadi sessuâl si pues vê ancje par ~ (SiF 03/4, 9).*

autofinanziament [autofinantsia'ment] *f* EKO
samofinanciranje *n*; *a son tipics des cooperativis, che a tirin sù bêçs diretementi ca dai siei socis pal ~, e a àn la carateristiche di librets di depuesit (Pa/Buteghe).*

autofolcjant [autofol'qant] ?? *Par contrari la reologjie di une RPM si pues gambiâ e fâ passâ di autofolcjant o autovualivant a tixotropiche (SiF 03/3, 97).*

autoformazion [autoformatsi'on] *m*
samoizobraževanje *n*; *cun cors di inzornament e cu l'~. (Pa).*

autogjestî [autoğes'ti:] *tr* samostojno upravljati, samostojno voditi, oskrbovati; *par un esempli cu l'instituzion de "Slavie furlane" tant che ent autonom autogjestît. (Pa 7/2000).*

autogol ['autogol] *m* ŠP avtogol *m*; *A cambiâ la direzion de partide dut câs al è stât l'~ di Jankulovski. (Onde).*

autoglorificazion [autoglorifikatsi'on] *f*
samoslavljenje *n*, samozveličanje *n*, avtoglorifikacija *f*.

autograf [au'tɔgraf] *adj* avtografski, svojeroden; *un litrat che al ven confermât su lis pagjinis autografis (Pa 03/4);*

~ *m* avtograf *f*, svojerodni rokopis *m*; avtogram *m*; *A interpretâ l'anfîc autograf di Bach conservât (Leng).*

autografic [auto'grafik], **-iche** *adj* avtografski.

autogrill ['autogrill] (*pl autogrills*) *m* okrepčevalnica *f* (ob avtocesti); *Mi vegnin iniment ciertis fermadis tai autogrills in Gjermanie. (Ta)*

autoguvier [autoguvi'er] *m* samouprava *f*; *A pro dal Friûl, de sô culture, dal so ~ (Noeles).*

autoinduzion [autoindutsi'on] *f* FIZ samoindukcija *f*, lastno induciranje *n*.

autointerviste [autointer'viste] *f* samointervju *m*; *a àn lassât spazis ai comunitâts stampe mascarâts di articiu e 'es autointervistis (La 03/4)*

autolesionistic [autointer'viste] *f* ?? *L'ecezion di Rigulât e je tant mistereose (?), scandalose e autolesionistiche (Pa 04/04)*

automatic [auto'matik], **-iche** *adj* avtomatičen, samodejen; **ricognossiment** ~ samodejno prepoznavanje (*Pa*); *sistemis di ricognossiment ~ de lenghe furlane (speech processing); (SiF); in ~ samodejno; Il sfont al ven instalât in ~.. (Uniud); impostâ il cambi lire/ par vê il. cambi in ~. (retecivica)*

automatizim [automa'tizim] *m* 1. avtomatizem *m*; 2. PSIH avtomatizem *m*; *Cuant che i malâts a àn un ~ complès a puedin continuâ a puartâ indenand une azion complesse come cjaminâ, guidâ la machine, (SiF 03/3, 31-49).*

automobil [auto'mɔbil] (*pl automobii*) *m* avtomobil *m*, avto *m*; **cul** ~ z avtomobilom; *si rive a pît di pluî ponts, si pues fâle ancje cul ~. (CoUd).*

automobilisim [automobi'lizim] *m* avtomobilizem *m*; *di art e storie, di religjon e ~ (CoUd).*

automobilist [automobi'list] (*pl automobiliscj*) *m*
avtomobilist *m*.

automobilistic [automobi'listik], **-iche** *adj*
avtomobilski; *Rigatti si definîs un "cliconauta" e tal volum al proferîs un «manuâl di diserzion automobilistiche». (Pa)*

automovil [auto'mɔvil] *m* → **automobil**.

autonim [au'tɔnim] *adj* 1. avtonomen, samoupraven; *la Region Autonime Friûl-Vignesie Julie; Bolzan e Trent a son dôs Provinciis autonomis (Pa 03/4).* 2. samostojen, neodvisen.

autonom [au'tɔnom] *adj* → **autonim**.

autonomentri [autonoma'mentri] *adj* avtonomno, samoupravno; samostojno.

autonomie [autono'mie] *f* avtonomija *f*, samouprava *f*; neodvisnost *f*, samostojnost *f*; avtonomnost *f*; *o fevelin di Glesie furlane e di ~ inte religjon (Pa 02).; il respiet dai principis federaliscj, de libare sovranitât dai popui, de ~ e de sussidiaritetât (Pa 03/6).*

??**autonomiec** [autonomi 'tɔnom], **-iche** *adj* *Se si vûl tentâ di ripiâ alc dal grant flagjel iconoclastic, bisugne tirâ fûr chê peraula autonomieche (Pa)*

autonomisim [auto'mizim] *m* avtonomizem *m*; *Plen di cûr e ferbint, al invente modei par tignî sù in sens radicâl lis rivendicazions dal ~. (Pa 02).*

autonomist [autono'mist] (*pl autonomiscj*) *m* avtonomist *m*; *si son segnalâts massime chei che si proclamavin .. "autonomiscj". (Pa 03/6); ~ adj avtonomističen; T. un protagonist dal moviment ~ furlan, tal 1947, cun P.P. Pasolini e âtris (La 03/01).*

autonomiste [autono'miste] *m* avtonomistka *f*.

autonomistic [autono'mistik], **-iche** *adj* avtonomističen; *e sâr Felix Marchi a vevin dât al lôr sfuei di spirt ~, publicât a Udin (Pa).*

autoorganizâ [autoorgani'dza:] *tr* samoorganizirati.

autoorganizazion [autoorganizatsi'on] *f* samoorganizacija *f*, samourejanje *n*; *Peraulis clâf: Dinamicis no liniârs, predicjabilitât, ~. (SiF).*

autopilot [autopi'lôt] *m* AERO avtopilot *m*.

autoproclamât [autoprokla'ma:t], **-ade** *adj* samorazglašen.

autoproclamazion [autoproklamatsi'on] *f* samorazglasitev *f*, avtoproklamacija *f*.

autoproduzion [autoprodusti'on] *f* lastna proizvodnja, avtoprodukcija.

autopuartant [autopuar'tant] *adj* samonosilen; *Il cuviert al sarà fat di une lamiere autopuartante di açâl prevermisât. (CoUd).*

autôr [au'to:r] *m* 1. storilec *m*; začetnik *m*, pobudnik *m*, tvorec *m*, stvaritelj *m*, avtor *m*; 2. avtor *m*, ustvarjalec *m*, pisatelj *m*, pisec *m*; *là che si mostre che il so autôr, .. nol sa ni furlan ni talian (JM, Salvâ); Al è inmò l'autôr di une ricolte poetiche par spagnûl (La Leter) Je tudi avtor pesniške zbirke v španščini; dirits di ~ avtorske pravice fpl;*

autoradio [auto'radio] *m* avtoradio *f*.

autore [au'tore] *f* avtorica *f*, pisateljica *f*; *La ~, une cjargnele, di Fors d'Avotri (Basse).*

autorealizâsi [autoreali'dza:si] *refl* samouresničiti se; *ma sore il dut che a son necessariis a la Regjon par ~ (Pa 03/4).*

autorealizazion [au'to:r] *f* samouresničitev *f*, avtorealizacija *f*; *Une involuzion che e devente rivoluzion, liberazion, ~. (BelAlci)*

autoregolamentazion [autoregolamentatsi'on] *f* samoureditev *f*, samourejanje *n*; *come che a proviodin lis normis de ~. (Pa 7/99).*

autoreferenziât [autoreferentsi'arevul], **-ade** *adj* ?? *sarès stât ben di valutâ miôr merts e capacitâts dai nestris sorestants autoreferenziâts. (Pa 04/04)*

autorevolece [autorevo'letje] *f* 1. veljavnost *f*, zanesljivost *f* 2. ugled *m*; *Dome cussi e po vè la autoritât, e so redut la ~, par fâ la predicje. (BelAlci).*

autorevul [auto'revul] *adj* ugleden, vpliven; avtoritativen; verodostojen, zanesljiv; *La candidade vuê plui autorevule e je la supercuarde eterotiche. (Pa 7/99).*

autoritari [autori'tari] *adj* avtoritaren, samovoljen; *e il disiert dai parîts, ancjemò sclâfs di visions autoritariis (Pa 03/6).*

autoritarisim [autoritari'zim] *m* avtoritarnost *f*, avtoritarizem *m*; *Se e continue a jessi une glesie di templi, di libri, di censuris, di ~ (BelR).*

autoritât [autori'ta:t] *f* 1. JUR oblast *f*, moč *f* 2. veljak *m*, predstavnik oblasti; *Lis clapis culturâls dal Friûl a intervegnin intune par prudelâ l'impegn des autoritâts scuelastichis regjonâls (Pa) 3. avtoriteta *f*,*

veljava *f*, ugled *m*, vpliv *m*; *Chest principi nol amet discussions, parceche la ~ e je un postulat (BelFa).*

autoritrat [autori'trat] *m* avtopotret *m*; *Mi fâs un pâr di incuietants autoritrats e, sot dal puartin, o noti une targhe comemorative. (Ta).*

autorizâ [autori'dza:] *tr* 1. pooblastiti, pooblašcati 2. odobriti, dovoliti, avtorizirati; *Cui che al concôr al acete in dut e par dut chest avis, e al autorize il Comun a conservâ i dâts personâi declarâts (Codroip, Avis) 3. opravičiti, upravičiti.*

autorizatîf [autoridza'ti:f], **-ive** *adj* pooblastilen??; *e nol covente nissun titul autorizatîf di pueste, ma baste integrâ, cun specifiche notazion, la autorizazion di public exercizi di Somministrazion (CoUd).*

autorizazion [autoridzatsi'on] *f* pooblastilo *n*, avtorizacija *f*.

autoscopic [auto'??] *f* PSIH avtoskopski; *In gjenar si viôt par un piçul periodi di timp, cualchi secont, plui da râr il fenomen ~ al è stabil. (SiF 03/3, 31-49)*

autoscopie [auto'st??] *f* PSIH avtoskopija *f*; *o di estranitât (jamais vu), fenomenis di depersonalizazion e ~. (SiF 03/3, 31-49).*

autostime [auto'stime] *f* samocenjenje *n*; *pensin che il timp plui ben spindût al sedî chel pe culture, pe autocussience, pe autocognossince, pe ~ (Pa).*

autostopist [autosto'pist] *m* (avto)štopar *m*.

autostradâl [autostra'da:l] *adj* avtocesten; *La azion inviade de societât ~ regjonâl e diven des protestis simpri plui fuartis..(O).*

autostrade [autos'trade] *f* avtocesta *f*, avtomobilska cesta *f*; *Si trate dal penultin lot de ~ Pordenon-Conean, lunc pôc mancul di 9 chilomentris,(O).*

autosuficient [autosufit'i'ent] *adj* samozadosten.

autosuficiencia [autosufit'i'ent] *f* samozadostnost *f*.

autosusistent [autosusis'tent] *m* samoobstoječ; *par creâ, par un esempi, un marcjât discografic pardabon ~. (Pa 02/10-11).*

autotassazion [autotasatsi'on] *f* samoobdavčenje *n*; *ven a dî chê di une ~ dai residents par garantî une sanitât integrative zontade a chê publice. (Pa).*

autotranspuartadôr [autotranspuarta'do:r] *m* avtoprevoznik *m*; *lobby dai autotranspuartadôrs (Pa 03/10).*

autotreni [auto'treni] *m* avtovlak *m*; *che dai siei stabiliments a jessin ogni di plui di 300 autotrenis e (La 03/02).*

autotrof [au'tɔtrof] *adj* BIOL avtotrofen.

yyy

autovalôr [au'ɔtrof] *Naturalmentri chest si esprim par solit disint che a al è un autovetôr dal operadôr sore definît cun autovalôr I. (SiF 03/3, 9-18)*

autovalutazion [au'ɔtrof] *Il model al permet di fâ autovalutazions periodichis e di dâ dongje il miorament complessif dal ent midiant dai siei procès internis. (Patrie 06/1)*

autovetôr [au'ɔtrof] *Naturalmentri chest si esprim par solit disint che a al è un autovetôr dal operadôr sore definît cun autovalôr I. (SiF 03/3, 9-18)*

YY

autun [au'tun] (t. **Atom**) *m* jesen *m*; *Il Grop Folkloristic Caprivês al è stât fondât in tal tart ~ dal 1929...(folkcapriva).*

autunâl [autu'na:l] (t. **rose** ~; bolj obič. **sanmartine**) *m* BOT krizantema *f*; *ai autunâi dai muarts.*

avalèsi [ava'le:si] *refl* izkoristiti, v prid si obrniti; okoristiti se; *dentri dal mès di Fevrâr i gjenitòrs a varàn di decidi se «~ dal insegnament de lenghe furlane», (Pa); la capacitât di ~ des gnovis tecnologjiis intes relaziions e intai servizis. (Pa 03/12).*

avane [a'vane] *m* havanski tobak, havanka *f*.

Avane [a'vane] *kr.i f* Havana *f*.

avanguardie [avangu'ardie] *f* 1. VOJ prednja straža *f* 2. ARS avantgarda *f*; **teatri di** ~ avantgardno gledališče; *In chel mont Candoni si à mertade une innomine speciâl tant che puartevòs dal "teatri di ~". (Pa)*

avanscuvierte [avanskuv'i'erte] *f* VOJ izvidnica *f*; *Ursus, cul so inglès curint, si fâs strade cence problemis e al è in ~. (Ta).*

avantaç [avan'ta:ç] *m* (pl [avan'tats]) 1. prednost *f* 2. (t. vantaç) korist *f*, dobiček *m*, prid *f* 2. **di** ~ še (dodatno); *ma ce ocòr chi di ~ cirî plui malinconie; cjàpâ il trat di ~* (t. **cjàpâ il trat avantazât**) zavarovati se; zaščítiti se; *Chest al è un spauraç par piâ il trat di ~.*

avantazâ [avanta'dža:] (t. **vantazâ**) *tr* prednost dajati, favorizirati; pospeševati; povečati, izboljšati; *scombati par otignî un tratament just de bande de Regjon, che masse dispès e à avantazât l'Universitât di Triest. ... (La); ~si refl* okoristiti se; opomoči si.

avantazât [avanta'dža:t] (t. **vantazât**) *adj* v: **cjàpâ il trat avantazât** → **avantaç**.

avantazôs [avanta'džo:s], **-ose** (t. **vantazôs**) *adj* koristen, ugoden, donosen, prednosten; *I caratars associâts cun la ipovirulence no son simpri ~ (SiF).*

avanti [a'vanti] *int* (it. naprej!; *Avanti, femine, siervis tô cugnât par prin (PauluzzoN).*

avanzâ [avan'tsa:] *tr* 1. pre-, z-magati, prekositi, prekašati; *un cjavâl [alato] che nissun ucel lu avanze* 2. povišati (v službi); *lu àn ~t sul cjàmp; ~si refl* napredovati, iti naprej, biti povišan; *il timp intant si avanze / plui velegnòs e scûr; ~ m* napredovanje *n*; *E à il compit di protezi lis fuarcis dal esercit, di inderedâ l'~ dal nemî (Pa).*

avanzade [avan'tsade] *f* napredovanje *n* (pos. VOJ); *ma i francès ormai a vevin viert un varc te difese e cence dâ un moment di polse al nemî, e continuarin te ~. (Natisone/furlanis).*

avanzât [avan'tsa:t], **-ade** *adj* 1. pomaknjen naprej, prednji 2. napreden; *tecnologjichis avanzadis* napredne tehnologije; *indulâ che a vignaran publicâts i lavòrs di divulgazion su lis dissiplinis científichis e tecnologjichis plui avanzadis. (Pa)* 3. zrel, pozen, priletlen.

avâr [a'va:r] *adj* 1. skop, skopuški; *Za prime, tai ritars avârs dal so lavôr, la sò vocazion al scrivi, lu à puartât a colaborâ (BrLi)* 2. lakomen; *~ m* skopuh *m*; lakomnež *m*; *al è il prototip dal caratar dal ~ di lunc dute la storie (Pa).*

avaritât [avari'ta:t] (t. **avarizie**) *f* skopost *f*; lakomnost *f*.

avarizie [avari'tsie] *f* skopost *f*; lakomnost *f*; → **avaritât**.

ave [ave] *f* babica *f*, staramama *f*; **mê** ~ ! ?? (FAM *vave*);

Ave Marie *int* REL Ave Marija; *Une ~sot dai bombardaments o sore sere le riscjin ancjemò. (Bel).*

avê [a've:] *m* imetje *n*, premoženje *n*, dediščina *f*, bogastvo *n*; *par che al si ingrumi te tô cjase l'~ dal nemî. (scritorsfurlans); Te stesse gnot dal trapàs, ducj i siei avês a forin brusâts e (Pa 04/05).*

avedin [ave'din] *m* BOT jelka *f* (*Abies alba*);

→ **dane**.

Avelin [ave'din] *m* ?? *un dai puarts plui impuartants de Italie, e ancje te provincie di Udin e tal sud intune piçule zone dongje di Avelin. (SiF 03/4, 9)*

avelinês [aveli'ne:s], **-ese** *adj* avelinski ?? *la sielte e je colade sui cussi clamâts avelinês (La 07/03)*

avemarie I [avema'rie] *f* 1. REL avemarija *f*, zdravamarija *f*; *Al è un an che, come usgnot, daspò la ~, te canoniche dal plevan di Trivignan (Perlude)* 2. (squilla al tramonto) Ave Maria; *a la ~, a cjase la baronie.*

avemarie II [avema'rie] *f* ZOOLOG (pika) polonica *f*. ~ **di aghe** ZOOLOG paglavec (žaba) (*Gyrinus natator*); → **maritine**;

avenâl [ave'na:l] (pl **avenâi**) *m* vir *m*, vrelec *m*, izvir *m*.

aveniment [aveni'ment] *m* dogodek *m*; *Pardabon un ~ eclesiâl ma ancje un event culturâl (istitutopiopaschini)*

Avent [a'vent] *m* REL 1. prihod *m* (Kristusov) 2. advent *m*; **brusâ l'~** ??accendere i fuochi dell'Epifania; *Parcè che l'~ al è il timp dal desideri, de gole... (Pa); prime domenie di ~* prva adventna nedelja; *te domenie Ulive e te prime domenie di Avent. (Pa); timp dal ~* adventni čas; *Al è rivât il timp dal ~. (La 05/12).*

aventari [aven'ta:ri] *m* oprava *f*, oprema *f*, obleka *f* (garderoba *f*); *dutis lis nuviçutis a àn l'~ di parecjàsi; A Dusuline, intente in chê volte a meti adun la robe dal ~ (Urli).*

aventi [a'venti] *adv* → **venti**.

aventôr [aven'to:r] *m* stranka *f* (odjemalec), obiskovalec *m*, gost *m*; *in pôc timp al veve fats unevore di ~s v kratkem času je prišel do mnogih strank; Intant che E. al beveve biel planc al vignî drenti un altri ~, un omp cu lis moschetis grisis (Sg).*

aventurâ [aventu'ra:] *tr* izpostaviti, izpostavljati (nevarnosti), tvegati;

~si refl izpostaviti, izpostavljati se (nevarnosti), tvegati, upati se, drzniti si; *Jo e Giorgio no vevin il coragio di aventurâsi ta chel lûc la gnot. (Ta).*

aventurîr [aventu'ri:r] *m* pustolovec *m*, avanturist *m*.

averbi [a'verbi] *m* GRAM prislov *m*, adverb *m*; *e cjàpe dentri il rumanç (rumantsch, dal ~ latin romanice)... (La/lenghiscj).*

averbiâl [averbi'a:l] *adj* GRAM prisloven, adverbialen; *Si disconsee dut câs un ûs eccessif de forme ~ in -mentri stant che il furlan al à altris soluzions. (OLF 2002).*

aversari [aver'sa:ri] *m* nasprotnik *m*, sovražnik *m*; *Strassoldo al varâ tant che ~ un altri esponent dal mont universitari furlan..(O);*

~ adj nasproten, sovražen;

→ **riversari**.

avertence [aver'tentse] *f* 1. opreznost *f*, pazljivost *f*, preudarjanje *n*; *a è une femine ordenarie, cence nissune ~; e la ~, cun Andree, fer denant dal porton de stale. (Mar)* 2. opozorilo *n*; opomnja *f*, na-, o-znanilo *n*; **meti in ~ cualchidun** koga opozoriti (na kaj).

avertî [aver'ti:] *tr* opozoriti, opomniti; svariti; obvestiti; *un proverbi che nus avertis* pregovor, ki na opozarja; → **visâ**.

avertibil [aver'tibil] *adj* zaznaven.

avertiment [aver'timent] *m* obvestilo *n*, opozorilo *n*, opomin *m*.

aviazion [aviatsi'on] *f* letalstvo *n*; ~ **civil** civilno letalstvo; ~ **militâr** vojaško letalstvo; *e dal radiosondaç de Aviazion Militâr Taliane a Cjampfuarmit (Udin) (SiF 02/2, 39-58).*

avicendament [avi'tʃenda'ment] *m* 1. menjavanje *n*, zaporednost *f*; *A Rome si parin disint che si trate di un ~ normâl ..(Pa 02/10-11)* 2. AGR kolobarjenje *n*.

aviditât [avidita:t] *f* pohlep *m*, pohlepnost *f*, poželenje *n*, poželjivost *f*; lakomnost *f*; *Zontant inmò sul cont de ocupazion di Vignesie, si po di che e à savût tignî un alc frenade la ~ de nobiltât (Natisone/furlanis).*

avierbi [avi'erbi] *m* → *averbi*.

avierp [avi'erp] *m* → *averbi*.

aviers [avi'ers] *adj* proti, sovražen, neugoden, nenaklonjen, nasproten, protiven; *che al predelave l'autonomie regionâl tun ambient pal plui ~.(telealobut);* → *ledrôs, contrari*.

aviersâ [avies'sa:] *tr* nasprotovati, zoprvtati; ovirati; preprediti, upirati se; oporekati; izpodbijati, zoperstaviti se, preganjati; *il ricognossiment de Glesie di un rituâl, paian sigurementri 'es sôs originis, ma masse lidrisât tes costumancis locâls par podêlu refudâ e ~ (La/tradizions); No si trate di lâ cuintri corint, in fats, o di ~ la mode (La 05/11).*

aviert [avi'ert] *adj* 1. (bolj obiç. *viert, daviert*) odprt; odkrito(srçen); jasen 2. prostoren, prostran, obsežen, (ob)širen, ohlapen, obilen; radodaren, širokosrçen 3. pošten, vrl; zvest (zakonom, dolžnostim); pristen, čist; odkrit; preprost; *che il Consei regionâl al è daûr a votâ a pas ~ il gnûf test di Statût di mandâi al Parlament talian (Pa)*

4. oçiten, javen, svetel, slovesen razglas (bolj obiç. *a viert, a la viert*)

~ *m* odprt prostor *m*, plana *f*; *al ~* na prostem, na prosto, na plani.

aviertan [avies'tan] *adj* pomladen, pomladanski; *ce si contaio di dolcj in cheste sere ~e?*

Avierte [avi'erte] (t. *Vierte*) *f* pomlad *f*; *lis Aviertis.*

avierz [avi'erdzi] (bolj obiç. *vierzi, davierzi*) odpreti.

avignî [avi'ni:] (t. *davignî*) *m* bodočnost *f*, prihodnost *f*; *Parâtri al è ancje vêr il contrâr: cence ~ no'nd' è fîs..(La 04/3).*

avigniment [avi'ni'ment] *m* dogodek *m*; *sezion di sagjistiche: Premi di 1.000 euros par un saç su di un ~ (Codroip, Avis).*

avignirisim [avi'ni'rizim] *m* vera v vse, kar je moderno, kar ima prihodnost.

avignirist [avi'ni'rist] *m* kdor (slepo) verjame v prihodnost, kdor se navdušuje nad prihodnostjo; ~ *adj* modernističen.

avigniristic [avi'ni'ristik], **-iche** *adj* modernističen, futurističen; *Une scuele no avigniristiche ma bielzà reâl, (Pa 03/6).*

Avignon [avi'ñon] *kr.i m* Avignon *m*.

avignonês [avi'ño'ne:s], **-ese** *adj* avignonski; *Daspò vê davuelt incarghis di rilêf alî de curie ~ (La 05/6);* ~ *m* Avignonec *m*.

avilî [avi'li:] *tr* (u)žaliti, ponižati; omalovaževati, potlačiti, oplāšiti, mrtviçiti, omrtviti, omrtviçiti, žaliti, muçiti, pogum vzeti; *Fradis: no stâit a ~ il Spirtu Sant di Diu (glesie);*

~*si refl* ponižati se; pogum izgubiti, užaliti se.

aviliment [avili'ment] *m* potrtost *f*, žalost *f*; *Cussî o ai decidût, fra di me, di no tornâ a cjatâus plen di ~. (glesie);* → *avilizion*.

avilît [avi'li:t], **-ide** *adj* užaljen; ponižan, pobit; *o restai ~ par une rie di zornadis, zunant e preant in face*

dal Diu dal Cil... (glesie); ~ a muart na smrt užaljen; *E. al tornâ a çjase rabiôs e ~ a muart. (Sg);* ~ *m* pobiti, užaljeni; *Il so prin desideri nol è stât chel di mendâ i oms plui dal so desideri di consolâ i avilîts. (Bel).*

avit ['avit] *adj* pohlepen, poželjiv; lakomen, laçen, nenasiten; *al è un egoist, ~ pai bêçs.*

avilizion [avilitsi'on] (t. *aviliment*) *f* poniž(ev)anje *n*, potlačenosť *f*, malosrçnosť *f*, obupanost *f*, potrtost *f*, žalost *f*; *al rivâ jû par prin cu la muse mieze inçusside e une ombrene di ~ tai vôi; Il Signôr al à viodude la me ~. (glesie).*

avion [avi'on] *m* letalo *n*; *prin di cjàpâ l'~; jo lu clami cussî l'~ (aeroplano par talian) parcè che il furlan mal à insegnât mê none (Ta);* → *svolant*.

avionere [avio'nere] *f* stewardesa *f*.

avîs [a'vi:s] *m* obvestilo *n*, oglas *m*, sporoçilo *n*; znanje *n*, vednosť *f*; novica *f*, naznanilo *n*, oznanilo *n*, objava *f*; razglas *m*; opozorilo, *n*, svarilo *n*, poroçilo *n*, poslanica *f*; ~ **uficiâl** uradni razpis; *Tai dîs passâts la Zonte Comunâl e à fat bon l'Avîs uficiâl pes iscrizions al Cors Trienâl ..(CoUd).*

avit ['avit] *adj* pohlepen, poželjiv; lakomen; *al è un egoist, ~ pai bêçs*

avocaçât [avoka'tʃa:t] *m* spletkar *m*, pravdaç *m*, zmešnjavec *m*; *nome par litigâ o vês i ~s*

avocat [avo'kat] *m* odvetnik *m*, advokat *m*; *fûr ai 24 di Fevrâr dal 1946, jessint diretôr responsabil Vittorio Gasparetto, un zovin ~ di Udin (Pa); ~ gjenerâl* generalni odvetnik; *Tocai: l'~ gjenerâl de Cort europeane al conteste il ricors regionâl. (Onde).*

avocazie [avoka'tsie] *f* ?? *al insiorâ il munistîr di Michelbeuern, te diocese di Salzburc, risiervantint pe sô famee la ~ e cjolint part a la consacrazione de glesie, ai 17 di Lui dal 1072. (Pa 03/4)*

avodâ [avo'da:] *tr* 1. REL posvetiti (cerkev), pokloniti, zaobljubiti; *un glesie avodade a San Denêl* 2. določiti, nameniti (koga za neko nalogo);

~*si refl* 1. REL zaobljubiti se, posvetiti se; ~*si a la gran Mari, a Marie Virgine* 2. posvetiti se, baviti se; *mi avodi intant a la filantropie* 3. zaupati se, zanesti se; *mi avodi al so bon cûr* 4. zavezati se, vzeti nase; *torne a volêmi il ben di prime / e mi avodi di vuârî*

avodât [avo'da:t], **-ade** *adj* zavezan, zaobljubljen, namenjen; *la stesse che seont i americans e à lassât passâ centenârs di teroriscj avodâts a batisi cuintri di lôr. (Pa 05/12).*

avoli [???] *m* slonova kost *f*.

avon [???] *m* 1. ZOOl sršen *m*; çmrlj *m* 2. ZOOl trot *m* 3. FIG çastilec *m*, laskavec *m*, na smrt zaljubljen, gizdalin *m*, kavalir *m*; *a ce fâ vegnino, par esempli, tancj ~s a fâti la ronde?; Cjalait ce brut torment; ai di vêle ogni moment a rugnâ come un ~. (Mascarade).*

avonde [a'vɔnde] (t. *vonde*) (akreš. od *avondone*, *avondonone*) *adv* dovolj, (za)dosti, nekoliko, nekaj, malo; *jessi ~ biti dovolj, zadoščati; A'nd è ~ dovolj je tega; A'nd è ~ di fâ un pan di gras par scrivants e avocats. (Mar).*

Avost [a'vɔst] *m* avgust *m*, veliki srpan *m*; *la Madone di ~* REL veliki šmaren *m*; *Cuant che o lerin a Sistine in chê gnot di ~ dal '89 jê si jere bagnade la sô tenare cjar e (Ta).*

avostan [avos'tan] *adj* 1. avgustov; *innomenade sore il dut pe fieste avostane d'Insic e di Cormòns (Pa 02/12);* 2. ozn. konja, ki ima različna očesa (vaiato).

~ *m* 1. (t. **gri avostan**) *grillo pellucido* (*Gryllus pellucens*); *a ciantucin ju ~s*. 2. Avostanis (kult. prireditev); *che e je diventade un acjadiment di "Avostanis" 2000 e po ancje il libri, (Pa 02)*;

avôt [a'vo:t] (t. **vôt**) *m* 1. (za)obljuba *f*; želja *f*; obet *m*; *la principesse Ermine / in seconts vôts o cjol*; *Par mert dal Marchet l'~ che si faseve tra li dôs vuereis a la marilenghe: (don)*; **fâ un ~** obljubiti kaj; izreči zaobljubo; *Chel che al fâs un ~ al Signôr e si inpegne cun zurement di no fâ alc,.. (glesie)* 2. *ex voto* →, glas *m*, glasovanje *n*; votiva →; → **tauline** 3. mnenje *n* (izvedencev), (pred)znamenje *n*; 4. voščilo *n*, čestitka *f*; **fâ ~**.

avrî [av'ri:] (o *avrîs*) *tr* (*redko*) (bolj obič. **vierzi**, **davierzi**) odpreti, odpirati.

Avrîl [av'ri:l] *m* mali traven *m*; *che a varan di lâ a macel dentri dai 27 di ~; (O)*; **mandâ in ~ cualchidun**; ??

Març al inteng, ~ al lenz; in ~ si bute la cjalce pal curfîl; la ploë d'~ a jempe il barîl; Març al mene la code pal bearç, ~ al mene la code pal curfîl.

avuâl [avu'a:l] *adj* enak, isti; podoben; raven, istoveten; enoličen; dolgočasen, pust; soroden; ~ **di** enak kot; *E je une storie ~ di tantis altris di ebreus, di slâfs. (Pa 7/2000)*;

~ *m* istoličnost *f*, enotnost *f*, enakost *f*, enoličnost *f*; *chel ~ maluseriôs de compagne arade; la Contadinance, orghin rapresentatf des comunitâts rurâls cence avuâi in Europe (christianromanini 07/02)*;

~ *adv* 1. popolnoma, celotno, brez ostanka; do kraja, docela, vseskozi; *mi à jemplade la tace ~* 2. podobno, na enak način; na enaki ravni; *e no stâtu che la muart / cul falcet ~ a see; cemût volêso toâ il frut* 4. družno, složno, skupaj; skladno; *e int che a grape ~*;

~ *prep* ~ **di** na enaki ravni, na enaki višini; **jemplâ ~ dal ôr** zajemati; *Ur dîs Gjesù: «Jemplait lis pilis di aghe». E lis jemplarin ~ dal ôr. (Bibl-Zn)*; ~ **tiere** pritličje *n*; **biel** ~ → **bielavuâl**.

avualâ [avua'la:] *tr* 1. (iz)enačiti; enak biti, zenačiti; primerjati, poravnati, uvrstiti, razvrstiti; *In mût di ~ lis financis des Provincis e dai Comuns par rivâ ai fins e al esercizi. (lingue.regione.fvg)* 2. izgladiti, izravnati (teren), razložiti; valjati (testo); zlikati (obleko); ~**si refl** 1. obračunati, zravnati se, poravnati se 2. razprostrti se, izgladiti se.

avualiance [avuali'ante] *f* izenačenje *n*, izenačitev *f*; *par rivâ a garantî une plene ~ di dirits tra ducj i siei citadins. (Pa 04/02)*

avualitât [avuali'ta:t] *f* enakost *f*; *e in pratiche il ricognossiment nol garantive ancjemò une vere ~ (Cisilino, treball)*.

Azàn [a'??] *kr.i m* → **Daçan Di Pordenon**; *La maga di Azàn (Natisone/miti)*.

azardâ [adzar'da:] *it* tvegati, kockati, v nevarnost postaviti; *clocint il desiderî / siôr cont, o sin cun lui, lui che al azardî*;

~**si refl** drzniti se, upati si, osmeliti se.

azardôs [adzar'do:s], **-ose** *adj* prenačljjen, (pre)drzen, smel, srčen, pogumen; nenaklonjen, neustrašen; nepremišljen, tvegan; *fruts ~, mai avonde scjalterfîts; no polsadis o azardosis strategjis, ma dome la viemence, il ribalton massim di miârs di animis e di bestiis (Mar)*.

azart [a'dzart] *m* nevarnost *f*, tveganje *n*, kockanje *n*, hazard *m*, (nevarna) poskušnja *f*; *sposâsi al è simpri un grant ~; zuiadôr di ~* kockar *m*, igralec na srečo; *Autoaiût e terapie pai zuiadôrs di ~ e pes lôr fameis (Pa)*; **zûc di ~** igra na srečo; *Tal cors dai ultins agns il zûc di ~ al è diventât ancje in Italie une ativitât...(CoCamp)*.

azelâ [adze'la:] *tr* zmrzovati; v led spremeniti; delati sladoleđ, zalediti; strditi;

~**si refl** zamrzniti; strditi se.

azende [a'džende] *f* → **agjende**.

azent [a'džent] *m* → **agjent**.

azenzie [adžen'tsie] *f* → **agjenzie**.

Azerbaijan [azerbai'džan] *kr.i m* Azerbajdžan *m*; *l'Ukraine, la Bielorussie, l'~, la Gjeorgje (Pa 03/5)*.

azetîv [adžeti:f] *m* → **adietif**.

azî [a'dži:] → **agjî**.

Àzide ['adzide] *kr. i f* (Sant Pieri Dai Sclavons) Ázla *f* (Azzida).

aziendâl [adzien'da:l] *adj* od podjetja, podjetniški, od obrata, firmin; *Pordenon l'acuardî tra sindacâts e dirigence ~ par chel che al inten il plan ~ fat indevant dal grup Electrolux Zanussi (O 19/5/2001)*; *economie teoriche, economie ~, economie di imprese, sociologjie (Pa)*.

aziende [adzi'ende] *f* 1. podjetje *n*, obrat *m*, firma *f*; *...par impedî che la sierade de ~ e puarti consecuençis sul plan ocupazionâl (O 6/2/2002)* 2. gospodarstvo *n*, uprava *f*.

azilitât [adzili'ta:t] *f* → **agjilitât**.

azimus! ['adzîmus] *int* v redu, velja!

azimut ['adzîmut] *m* GEO azimut *m*.

azimutâl [adzîmu'ta:l] *m* GEO azimuten.

azion [atsi'on] *f* 1. dejanje *n*, delo *n*; akcija *f*; delovanje *n*, učinkovanje *n*; *La ~ inviade de societât autostradâl regionâl e diven des protestis..(O)*; *Il distacament cividin al permetarâ une ~ plui rapide sei te zone des valadis dal Nadison..(O)*; **Azion Catolice** Katoliška akcija; *e se a fasevin cressi lis tessaris de Azion Catolice. (BelAlci)*; ~ **promozionâl** promocijska akcija *f*; *il disvilup dal flus turistic jenfri lis dôs areis, in particulâr cu la intensificazion de ~ promozionâl (Pa)*; ~ **di vuere** vojno dejanje; *a no processâ i militârs merecans che si son rindûts colpevui di ats criminâi in azions di vuere. (Pa 03/11)* 2. gibanje *n*, pogon *m*; **meti in ~** pognati, sprožiti; **in ~** v pogonu; *e une peraule di Diu vive, simpri in tension e in ~ (BelFa)*

3. VOJ akcija *f*, boj *m*, bitka *f*, manever *m*; *cence capacitât di organizâ une cualsisei ~ di contrast o di disturb. (Storie)*; *no veve fuarcis avonde par organizâ azions in Tierferme (GP)* 4. ŠP akcija *f*, napad *m*

5. delovanje *n*, učinek *m* 6. LIT dejanje *n*, zgodba *f*

7. JUR postopek *m*, tožba *f* 8. EKO delež *m*; delnica *f*, akcija *f*.

azionist [atsio'nist] (*pl azioniscj*) *m* 1. delničar *m* 2. POL, HIST član Akcijske stranke (*Partito d'Azione 1942-1947*).

azitâ [adži'ta:] → **agjîtâ**.

azitazion [adzîtatsi'on] *f* → **agjîtazion**.

azôt [a'dzo:t] *m* KEM dušik *m* (N); ~ **amoniacâl** amoniakalni dušik; ~ **organic** organski dušik.

azotât [adzo'ta:t], **-ade** *adj* dušičen; *I components azotâts no ossidâts a son determinâts sperimentalmentri traviere il test Total Kjeldahl Nitrogen (TKN) (SiF 03/4, 73-84)*.

azotemie [adzote'mie] *f* MED azotemija *f*.

aztec [as't??] *adj* azteški;

~ *m* 1. Aztek *m*; *come che a faserin i Iûts, i Aztechis, i Maja, i Chinês, i Egjizians e i Grêcs (Pa 02)* 2. azteški jezik.

B

babâ [ba'ba:] *it* klepetati, blebetati, brbljati, čenčati, čveketati, čvekati; *lis dôs feminis a babin fra di lôr; continuâ a ~ par pôre dal silenzi e dal misteri (BelPe).*

babace [ba'bat'e] (izpelj. iz **babe**) *f* babje čenče *fpl*, brbljanje *n*, čveketanje *n*; **babacis di feminis** babje čenče; *lâ mancul in glesie e tirâ jù mancul la piel cun dutis chês babacis di feminis che a vegnin a cjatâle.*

baban [ba'ban] *m* bedak *m*, neumnež *m*, tepec *m*, trapon *m*; *ogni ~ al discôr di vitorie e di progrès.*

babanit [baba'nit] *m* ?bedak *m*; *Sgomberât il cjamp di babanits dal gjenar, e reste di une bande la teomachie di Turolto. (Pa 02).*

barbarie [baba'rie] *f* babje čenče *fpl*, opravljanje *n*; *a jê i vevin simpri dât fastidi lis barbariis, ma chel di a jere curiose di savê alc di gnûf.*

babau [ba'bau] (t. **bobò**) *m* (strašilo za otroke) bavbav *m*; *Cun chê che al podès rivâ il Babau o il Boborosso, i fruts e stevin ancje pui bogns e no fasevin tant rabiâ. (mediarete-edu).*

babe I ['babe] *f* 1. botra *f*; babica *f*; soseda *f*; → **babisse**, **potarie** (bolj obič. **comari**) 2. baba *f*, babnica *f*, ženica *f*, klepetulja *f*, čenča *f*; *ingolfât tune ~ / di femine italiane; E che babis si sbrocâvin cui peteçs sul marcjepît (CoSangiorgio); deriv. babace, babone.*

babe II ['babe] *f* BOT (goba) jurček *m* (*Boletus edulis*); → **fonghe**.

babe III ['babe] *f* ?? *Babe Zorç Grant Capo Oglala à partât vie les plumis dal dindiat e un gurmala a le agne. (Ta)*

babeç [ba'bɛtʃ] *m* čenča *f*, prazna marja *f*, blebetanje *n*, brbranje *n*, žlobudranje *n*, blebet *m*, klepet *m*; *no veve cjatât nissun a tignîle ferme in babeçs.*

Babêl [ba'bɛ:l] *m* 1. HIST Babilon *m*; *E torne in liment ~. (Pa 02/10-11); Tor di ~ BIBL Babelski stolp; Îr la aule di Strasburc si è trasformade intune Tor di ~ (ilfriuli).*

babilonic [babi'lɔnik], **-iche** *adj* babilonski.

babilonie [babi'lɔnie] *f* zmeda *f*, zmešnjava *f*, nered *m*, sramota *f*; *une ~ di chê biade umanità che si ten malapaiaade dal so jessi; jessi in plene ~ biti v popolni zmedi; Ma dal Tresinte l'imperi al jere in plene ~, il parfît papalin si slargjave fin sot des monts (JM).*

babio ['babio] *m* prekanjenec *m*, lopov *m*, navihanec *m*, malopridnež *m*, pustolovec *m*;

~ adj zmožen, spreten, sposoben, vrl, dober, pogumen, pripraven, kreten, izkušen, izveden, večč, (ostro)umen, bistrumen; *Al jere un frut ~, masse ~ par murî.*

(Enrico); Al rive a Udin il cont di Cobenzl, il plui ~ diplomatic dal imperi (CoCamp); Ma il pape Benedet XIV al è stât ~ tal fâ passâ par virtût un at di carognetât... (Natisone/furlanis);

babisse [ba'bise] *f* babica *f*; (bolj obič. **comari**); → **babe**.

babone [ba'bone] *f* (velika) čenča *f*, klepetulja *f*; *~ adj* čenčav, klepetuljast, klepetav, brbljav; *chês feminis babonis, che si passin peteçant.*

babuin [babu'in] *m* 1. ZOOLOG pavijan *m* 2. FIG neumnež *m*, bedak *m*.

Babuin [babu'in] *os.primek m* *si ves l'Universitàt a Udin; si le ve tal 1977; Aldo G. ~ (Leng)*

Bac ['bak] *os.i. m* MIT Bakh *m*, Bakhus *m*.

bacalà [baka'la] *m* ZOOLOG polenovka *f*; *Dopo, dongje da la vore cu lis muelis tradizionâls, e ven zontade la batidure dal ~ (CoCod); vueli di ~ ribje olje; chest cun cuatri bustinis di polvar preparât denant de muse, o un pôc di vueli di riç o di ~, al preparave la medisine.. (bassafrulana).*

bacalade [baka'la:de] *f* pojedina polenovke; *la ~ di cheste sere.*

Bacalaureât [bakalaure'a:t] *m* 1. ŠOLA zrelostni izpit, matura *f*, bakalavreat *m*; *daspò di un esam finâl, i students a puedin otignî il ~ (Pa)* 2. bakalaver *m*.

bacan I ['babe] *m* hrupno veselje *n*, radost *f*, vrisk *m*; gostija *f*, zabava *f*, kratkočasje *n*, odvrnitev *f*; **fâ** ~ radovati se, vriskati, veseliti se, rajati, norčevati se; *o fâs un fregul di ~ cu la frutate.; Marcjadants, mediatôrs e sensârs e fasevin un ~ dal diaûl. par cirî di.. (Natisone/gnovis).*

bacan II [ba'kan] *m* (bogat, dobrostoječi) poljedelec *m*, kmet *m*, kmetovalec *m*; lastnik *m*, posestnik *m*; → **paur**; *~ adj* kmečki, neotesan, napihnjen, nadut; *Te mê famee, che no jere bacane, o jerin in trê fradis. (liceopercolo).*

bacanâ [baka'na:] *it* 1. radovati se, vriskati, veseliti se, rajati; *sbalcin lis ondis, bacane il mâr* 2. smejati se (na ves glas); krohotati se, smehljati se; *e al bacane beât a viodi il predi che si cjarece la part ofindude.; ~ m* radovanje *n*, veselje *n*, vriskanje *n*; *La ligrie, soredut il ~ slavrât, e je peade al cuarp te sò dimension plui (Pa).*

bacanade [baka'na:de] *f* krohot *m*, nor (po)smeš *m*; *a da une ~ magari cence voie: "ah! ah! ah!"*

bacanon [baka'non] *m* veseljak *m*, dobrovoljček *m*.

bacar ['bakar] *m* 1. slabo, pokvarjeno vino; *mi zirin un pôc lis ideis, ma al è stât il ~ che o ai bevût prime... 2. gostilna, ki toči slabo vino; bagnât il sgrasaiâr te solite mieze dozene di bacars.*

bacelierât [bat'elie'ra:t] *m* → **Bacalaureât**.

bachet [ba'ket] (t. **bachete**) *m* 1. (suha) vejica *f*, veja *f*, bodica *f*; *furnide dai soi solits atribûts e cuntun ~ di ulif in man. (CoCamp)* 2. šiba *f*, drog *m*, palica *f*; paličica *f*, toporišče *n*.

bachetâ [bake'ta:] *it* 1. (o)švrkati; prah iztepati; tolči; *bachetansi i bregons cu la baguline* prah iztepati s hlač 2. šibati, izbičati, (s palico) tepsti, natepsti, tolči, biti; udariti; potolči, premagati, naklestiti, pretepsti (s palico).

bachetade [bake'ta:de] *f* udarec s šibo, šibanje *n*, tepež *m*.

bachete [bake'te] *f* 1. (suha) vejica *f*, veja *f* 2. palica *f*, šiba *f*; **comandâ a ~** strogo voditi, biti strog šef; *e podopo al è il vieli, che al comande a ~. (Sg); → bachet.*

bacigâ [bat'i'ga:] (o **bacighi** [ba't'i'gi]) (t. **bazigâ**) *tr* 1. občevati, družiti se (s kom), srečevati (koga) 2. pogosto hoditi kam, obiskovati, imeti dostop do.

bacighe ['bat'i'ge] (t. **bazighe**) *m* 1. igra s kartami 2. igra z eno vrsto krogel pri biljardu.

bacigot [bat'i'got] (t. **bazigot**) *m* igra s kartami.

bacilâ [bat'i'la:] (t. **bazilâ**) *it* 1. blesti, sanjati, fantazirati, besneti, sanjariti; zmedeno govoriti, nespametno govoriti, noretiti; **bacilistu?** se ti meša, blede?; *nol stei a ~. Culî o comandi jo (BrLi)* 2. beliti si glavo; biti zaskrbljen; vznemiriti se, tuhtati, zdelati se,

znoreti: *ce zovilal il vaî, ce il ~ ?; no bacilais masse da la tiere e je ben governade* **3. bacilâlê** besneti; blesti, razjeziti se; trudit se, zdelati se; biti v zadregi; ~ **cun**, ~**le cun** vtepsi se nekaj v glavo, biti prepričan v kaj, verjeti v kaj: *e il bon popul di Italie comot al bacile cui numars dal lot; ~ di* biti zaskrbljen; skrbeti za kaj; ukvarjati se z čim, brigati se za kaj: *Cence ~ di nie e di nissun e vâ indenant pe sô strade. (CoGonars); No bacili di fantatis jo* ne hodijo mi dekleta po glavi; ~ **daûr** trošiti čas za nekaj, izgubljeni čas: *benedete zoventût, che e va a ~ daûr di chês nainis!; fâ ~ un* vznemiriti koga, povzročati komu skrbi; spraviti koga v zadrego: *ma îr sere tu âs fat ~ ducj!* včeraj si vsem povzročal skrbi!;

~ *m* bes *m*, norost *f*, zmedenost *f*, nespametnost *f*, blaznost *f*.

bacilot [bat'li'lot] (t. **bazilot**) *m* norec *m*, manijak *m*, blaznež *m*, divjak *m*: *il 15% dai bacilots, sempios, idiots, ricoverâts tai ospedâi di caretât; fâ il ~* neumnega se delati;

~ *adj* bloden, nor, blazen, brezumen, zmeden, neodločen, v zadregi, negotov: *la mari plui de fie devente bacilote par ingrumâ la dote.*

bacin [ba't'jin] (t. **vassin**) *m* **1.** skleda *f* (za umivanje itd.), umivalna skleda *f*, umivalnik *m*, umivalnica *f*; *cjacis, bocâi, ~s* **2.** GEO ANAT kotlina *f*: ~ **fluviâl** (pri reki) korito; *il dissepare-aghis orientâl dal ~ de Plâf, e la rieste des Alps Cjargnelis e Juliis: (La 03/4)* **3.** GEO umetno jezero; *E inmò riconvertî l'ûs dai bacins (lâts artificîai) di Barcis e di Redone (La 03/01)* **4. tignî** ~ pomagati, priskočiti na pomoč: *ancje pre Zaneto al tignive ~, simpri parvie di chê cjamese rosse che i vuastave il pinsîr; tignî il ~ a la barbe di cdn* kljubovati nekemu.

bacinele [bat'li'nele] *f* skleda *f* (za umivanje itd.), umivalna skleda *f*, lavor *m*.

bacjare ['baqare] *m* BOT kostenika *f*, psika *f* (*Ligustrum vulgare*); *I sterps presints, invezit, a son il baraç blanc, il sanzit, garoful di strie, il fusâr, la ~, il baraç di bosc. (CoCamp).*

badâ [ba'da:] *it* **1.** ~, ~ **a** skrbeti za, paziti; **2.** brigati se; meniti se;

~ *tr* ~, ~ **a**, ~ **di** **1.** paziti na, čuvati; **2.** brigati se za; meniti se za; *Cheste int mi vûl ben e no bade ai forestîrs. (BrLi); no sta badâ ai nestrîs pecjâts (glesie);*

→ **abadâ**

badai [ba'dai] (t. **badaion, badaiot**) *m* blebetač *m*, kvasač *m*, klepetulja *f*.

badaiâ [bada'i'a:] (*badai, badais, badaie*) *it* **1.** govoriti; pogovarjati se: *Giunon fra se stesse badaie in tâl concet* **2.** čenčati, blebetati, čvekati, klepetati, brbljati, kramljati; slabo govoriti: *o ai dit jo, che chê lî a jere culî a ~. E lis voris che a spietin, mostre di une tabaione!* **3.** (pri otrocih) čvekati, cvrkutati, čvkati: *in place dulâ che a son frututs che a zuin, ma badaiant precîs dai passaruts.*

badaiade [bada'i'a:de] *f* klepet *m*, blebetanje *n*, kramljanje *n*; *almancul mieze ore di ~ la pete di sigûr.*

badaion [bada'i'on] *m* → **badaiot**.

badaiot [bada'i'ot] *adj* klepetav, blebetav, kramljav zgovoren;

~ *m* kvasač *m*, blebetač *m*, žlabudravec *m*, klepetulja *f*, čvekač *m*, gobezdač: *fermaitsi vô, cussi o sintarès ce che al vûl di me chel ~ di vuestri nevôt.*

badaluc [bada'luk] *m* **1.** spopad *m*, praska *f*, tepež *m*, pretep *m*, prepir *m*, vrvež *m*, nered *m*, kolobocija *f*, zmeda

f: *là dentri il cuarp d'Almont si traspuartave / che muart restà tal rustic ~ (bolj obič. barafuse)* **2.** vpitje *n*, krič *m*, hrup *m*, hrušč *m*; vik *m*, zgaga *f*: *fâ ~ delati zgago; i fruts a levin a fâ ~ (bolj obič. batibui)* **3.** omedlevica *f*; raztop *m*, sinkopa *f*; kap *f* (bolj obič. **imbast, fastîli**).

badascalâ [badasko'la:] (o **badascoli** [badas'kôli]) *it* čenčati, blebetati, čvekati, kvasiti, govoriti tjavdan; *a fâur pierdi timp apueste cul ~ in Consei.*

badascule [ba'daskule] *f* **1.** ZOOL šoja *f* (*Garrulus glandarius*); *La çore e la curnîl faran il bas, la ~ e la badascule i tenôrs (Lenghe 2000)* **2.** FIG kvasač *m*, blebetač *m*, žlabudravec *m*, klepetulja *f*; *cro dint di menâ a ghirlî chê ~ che e veve inmò il pêl muiart, si tignî alt cul presi.*

bade ['bade] *f* → **abade**; *ma nissun i dave a ~ (Mazzonlol).*

badesse [ba'dese] *f* **1.** opatinja *f*, opatica *f*; (samostanska) prednica *f*; *un altri element strasordenari di chest spazi al è il grant côr di len, volût de ~ Margarite della Torre, tal 1371. (Pa)* **2.** FIG debela ženska.

badiâl [badi'a:l] *adj* ogromen, neizmeren, velikanski, čezmerno velik, orjaški; *Diferent che pai corpus scrits, lis spesis e la vore che a coventin par meti dongje un corpus orâl a son badiâls (SiF 02/1)*

badie [ba'die] *f* opatinja *f*, opatovstvo *n*; *Tal 888 Berengari al firme un diplome là che al conferme la donazion ae ~ di Siest. (CoUd).*

Badie [ba'die] *kr.i f* → **S. Martin te Badie**.

badîl [ba'di:l] (t. **badili**) *m* lopata *f*.

badilade [badi'la:de] *f* sunek z lopato, kopanje *n*; zamah *m* z lopato, (polna) lopata *f*.

badili [ba'dili] *m* → **badîl**.

badinè [badi'ne] *v*: **par** ~ za šalo, za hec; *tai pronostics che o ai fat par ~.*

badocli [ba'dokli] *adj* **1.** mladoleten, nedorasel, nedoleten, manjši, mlajši; **jessî di** ~ doraščati, opameteti **2.** nesposoben, nemožen, neprimeren, za nobeno rabo, butast, tupast: *monzudis simpri di plui di un sisteme fiscâl lari e ~, che, fûr di cualsisei logjiche di ... (partitrepublichefurlane)*

bae ['bae] → **baie**.

bafs ['bafs] *mpl* zalizki *mpl*, zalisci *mpl*: *Ermes al riducjave sot dai ~ che nol veve. (lunari); ~ a la marinare* dolgi zalisci do brade; ~ **a la pretine** kratki obrezani zalisci; **puartâ** ~ nositi zalisce.

bafe ['baf] *f* ~ **di ardiel** kos slanine.

bafete [ba'fete] *f* (*gor.*) lice *n*.

bagai [ba'gai] *m* **1.** (t. FIG) prtljaga *f*, sveženj *m*, cula *f*; butara *f*, kovček *m*; *E chest ancje par che dut il grop dai insegnants, cul lôr ~ di culture, di informasjons, di model linguistic (Pa); A 'Sef i jere corude daûr ancje in France, cul so magari di lagrimis, e pûr coventave fâi front ae vite (PauluzzoN)* **2.** iztakljiv otrok *m*, deček *m*, živ, živahen otrok *m* **3.** INF lulček *m*, penis *m* (spolovilo); → **bagarin, cicinut**.

bagaiè [baga'ie] *f* ničevnost *f*, drobno blago *n*, poceni roba *f*; trgovina z drobnim blagom; *par fâ cun chê ~ tirâ la gole ai fruts.*

bagarine [baga'ri:ne] *f* dekile *n*, devica *f*; služkinja *f*, frklja *f*, nedoletnica *f*, smrklja *f*; *slontanaisi, bagarinis, di chê raze di fantats.*

bagatele [baga'tele] *f* bagatela *f*, malenkost *f*; → **fufigne**.

bagatin [baga'tin] *f* **1.** star kovanec; **un** ~ nič; *no vâl un ~ prebite pare ni vreden* **2.** merska enota za merjenje žebeljev; *un claut di ~ 6 cm žebelj; di ~ e mieç 8 cm žebelj; di doi bagatins 10 cm žebelj.*

baghe ['bage] *f* **1.** meh *m*; *o ai fat puartâ sù vicj baghis di vin e tre di vueli* **2.** pijanec *m*, goba *f* **3.** debeluh, vamp *m*, trebušnik *m*, vampež *m* **4.** MUZ *duda f*, *diple fpl*;
→ **ludri**.

bagjigji [ba'ğbage] *f* (pos. v *pl*) BOT sladki koren *m* (*Cyperus exculentus*); *che in Inghiltere miârs di dindiuts e trutis di arlevament, nudrîts cu la farine di bagjigjis e di semence di coton, a son muarts di colp. (SiF 02/1, 31-45); E comprà une altre stangjute di mandolât par puartâi e po un sachetut di bagjigjis. (Mazzon10l).*

bagn ['bañ, 'baiñ] *m* kopalnica *f*; *di chê altre bande, trê stanziis, un camarin, une jentrade e un ~ (CoUd); fâ il ~ kopati se; Pôc timp indaûr i fruts a zuiavin e a fâsevin il ~, contents e vonde! (mediarete-edu); ~ a ploie* prha *f*.

bagnâ [ba'ña:] *tr* **1.** zmočiti, pomočiti, namočiti; namakati; *che a vignivin puartâts sot des ariis, e tai curtii i contadins a metevin in sest i turclis e a bagnavin lis semplis par sgonflâ lis dovis. (Sg)* **2.** oblititi, oblivitati, oplakovati; škropiti;

3. okopati, kopati; *plovisine, fine fine, / lizerine, / bagne bagne un freghenin / l'ort dal puar contadin;*

4. ~ **la peraule** piti; *Cui si sentâ culî, cui si distirâ culâ, cui si butâ tal camarin a cirî alc di roseâ o di ~ la peraule. (JM, Salvâ);*

~**si refl** zmočiti se; kopati se; namakati se; *Cuant che o lerin a Sistiane in chê gnot di Avost dal '89 jê si jere bagnade la sô tenere cjar e (Ta).*

bagnade [ba'ñade] *f* kopanje *n*, kopel *f*; ~ **di sanc** *ni noaltris, ni Rome, ni lis mozions, ni lis dimostrazions bagnadis di sanc, no puedin puartâ rimiedi a cheste lôr fiere. (La 06/2).*

Bagnare [ba'ñare] *kr. i f* (Gruâr) Bagnara; *vie pal mê di Otubar e propon i siei apontaments musicâi des 21 a Maniâ Livri, ai 9; a ~ di Gruâr (Pa).*

Bagnarie [ba'ñarie] *kr. i f* IT Bagnaria Arsa (UD); *A discapitâ a forin i abitanti di Visc, ~, Jalmî e (GP).*

Bagnarole [baña'rɔle] *kr. i f* (Sest) Bagnarola; *Sierade di premis e di ricognossiments pal poet di ~, Jacum Vit (Pa).*

bagnarûl I [baña'ru:l] *m* **1.** kopalec *m*, kopališki gost *m* **2.** kopališčni mojster *m*.

bagnarûl II [baña'ru:l] *adj* nanaša se na Bagnaria Arsa;

~ *m* prebivalec kraja Bagnaria Arsa.

bagnât [ba'ña:t], **-ade** *adj* moker, premočen, razmočen, razmehčan; *Març sut, avril ~, mai temperât, biât achel che averâ ben semenât (graggo); ~ tanche une raze* ko polit cucek; *A van tra li maseriis tra li cassis bagnadis russant i sclops tal fangu da li pî scontis stradis. (Pasinî).*

bagnum [ba'ñum] *m* vlažnost *f*, mokrota *f*, para *f*, hlap *m*, izparina *f*; *un troi inmò trafont di ~.*

bago ['bago] *m* → **bagu**.

bagolâ [bago'la:] (*o bagoli*) *it* **1.** nihati, (z)majati se; omahovati, kolebati; (na lahko) stresti, tresti, zibati se, gugati se; *la lame dal curtis a bagole tal mani (bolj obiç. clopâ)* **2.** FIG valovati; omahovati, nihati, kolebati; *tal ~ di chei ramaçs che si niçulin* **3.** poskakovati, obračati se; *sul cricâ di Primevere /côr in Cjargne par stafete / bagolant sul Ariete / un puar diaul di petoròs* **4.**

šaliti se, zabavati se, neumnosti uganjati; noretî, igrati se; *o ai volût ~ cu la Vergin, cui Pes.*

bagu ['bago] (*t. bago*) *m* (*it.*) odtok *m*; semenotok *m*; beli tok *m*; *al fumave saldo, che scuasit al sudave bago di pipe fûr de piel tombadice.*

bagul ['bagul] *m* **1.** premična stvar med čvrstimi stvarmi; **2.** zabava *f*, kratkočasje *n*; **cjolisi** ~ predati se brezdelju, zabavati se; **dâ** ~ zabavati; **meti in ~ cdn** norčevati se iz koga **3.** predmet, tarča posmeha; *al è il ~ di ducj* je predmet posmeha vseh.

bagule ['bagule] *f* bajka *f*, izmišljotina *f*, marnja *f*; laž *f*; *no son bagulis, son fats* niso izmišljotine, so dejstva.

baguline [bago'line] *f* palica *f*, sprehajalna palica *f*.

bai ['bai] *m* vzgojitelj *m*, domači učitelj *m*, ustanovnik *m*; *ti spieti cence fal cun câr content, / ma mene ancje cun te lu bai Ferant.*

baia I [bai'a:] *tr* vzgajati; gojiti; vzrediti, rediti, dojiti; *al à baiât doi fruts di file.*

baia II [bai'a:] (*bai, bais, baie, baîn, baiais, bain*) *it* lajati (pes); *Un cjan al baie. Mi alci par controlâ la puarte..(scritorsfurlans); PROV cjan che al baie nol muart (CoUd)* pes, ki laja ne grize;

~ *m* lajanje *n*, lajež *m*; *cundune bune sbigule pal ~ dal cjan e da tonadis da sclope (bassafriulana).*

baiade [bai'ade] *f* (možno, neprestano, pogostno) lajanje *n*, lajež *m*; *la ~ di un cjan.*

baiafâ [baia'fa:] *it* → **sbaiafâ**.

baiafon [baia'fon] *m* → **sbaiafon**.

baiaresse [baia'rese] *f* dojlilja *f*; *mandant lis baiaressis in malore;*

→ **baie, nene**.

baicul [ba'ikul] *m* **1.** ZOO (mladi) brancin *m* **2.** KUL vrsta beneškega piškota, piškot *m*.

baie ['baie] (*t. baiaresse*) *f* dojlilja *f*; *Di piçul al veve vât dut: la ~, la braçule, une schirie di camarîrs (Bel); Protagonistis assoludis, sei in Il Canzoniere che tes oparis in prose, a son la ~ slovene Peppa (CoUd).*

bailâ [bai'la:] (*o baili*) *it* pohiteti, hiteti, podvizati se; *bailait, che al ven tart!; chel il vieri vocabolari "Pirona" nus pant signifiçâ "un movisi di un continuî, un buligâ, un ~" (La 04/4);*

// *nem. beieilen;*

→ **spesseâ**.

baionete [baio'nete] *f* bajonet *m*; *E a di jessi une ~ todescje dal secul passât. (Sg); Fusil a ~ tacât, pront a sparâ... (scuolamediamortegliano)* puška z nataknenim bajonetom.

Baires ['baires] *kr. i m* Buenos Aires; *In chel moment al jere masse difficil meti adun cheste realtât cu la mê realtât di ogni dí, lí cun vualtris, a ~. (Enrico)*

baite ['baite] *f* kočâ *f*, zavetišče *n*, koliba *f*, pribežališče *n*, zatekališče *n*, zatočišče *n*, bajta *f*; *une piçule ~ di clap; sore il pais e je une ~ là che a fasin la trute cul vin. (BrLi);*

// *cf. sl. bajta.*

bal ['bal] (*pl bai*) *m* **1.** ples *m*; **meti in ~** vzeti v pretres; **metisi in ~** poseči vmes, vmešati se; **un biel ~** lepa reč, zagata, težava; *jessi intun biel ~ znajti se v lepih, težkih težavah, v zagati; fâ il ~ dal implanton* pustiti na cedili, opustiti; **ogni biel ~ al stufe** vsake stvari se naveličaš; **tirâ in ~** vzeti v pretres; *A Triest al à dit, ..che al jere miôr no tirâ in ~ chês cuistions, (Pa 03/5); sale di ~ plesna dvorana; Teatris, cines, circui par cjatâsi, salis di ~ e altris di chê sorte...(CoTav)* **2.** ples *m*, večerna zabava *f*, ples v maskah; bal *m*; ~ **classic** klasični ples; *preparazion al ~; ~ classic; ~ moderni e jazz; funky e Hip hop. (Pa); ~ in mascare*

ples v maskah; *Sul mûr blanc dal cilindri dal acquedot al viodè il manifest di un ~ in mascare a Tarcint* (Sg); 3. ~ **di san Valantin** Vidov ples, svetega Vida ples, božjast f.

balâ [ba'la:] *it in tr* 1. plesati, rajati; *a Berto i àn scomençât a ~ ator i aventôrs dal bar, li' cjadreis, i taulins..(bassafriulana)*; *Propit la fie di Erodiade e jentre a ~ e 'a plâs a Erode e ai ... (Bibl-Mc)*; ~ **intun centesimin** čudovito plesati; **fâ ~ un su la cuarde; si scuën ~ daûr che a sunin** ??; 2. majati se, zibati se, gugati se, omahovati, nihati, kolebati, (na lahko) stresti; **mi balin i vôi** tresejo mi se oči; deriv. **balaçâ, balucâ**. **balaçâ** [bala'tʃa:] *it* nespodobno, neprimereno plesati; *là si cjanta, si ~, no si abada sutîl*.

balade [ba'lade] f 1. ples m 2. plesna pesem f; plesni vloček m; *al sunave cu la armoniche dutis lis baladis plui cognossudis* 3. balada f; *Goethe, cu la magnifiche ~ "Re Bilfon" (Pa)*.

baladôr I [bala'do:r] m plesalec m; ~ *adj* plesajoč; *la cjase baladore, une costruzion moderne, dute stuarate, fate sù tal 1996 (Pa)*.

baladôr II [bala'do:r] m (redko) mostovž m, terasica f, balkon m; *o ti vignivi alore come un lari / pal ~ di piere*; → **puiûl (piûl)**.

balai [ba'lai] m metla f.

balament [bala'ment] m nihanje n, zibanje n, tresenje n, kolebanje n; *Epûr, sul moment, nol cjate di miôr che di rispûndi cuntun inciert ~ dal cjâf (Mar)*.

balarin [bala'rin] *adj* 1. plesajoč; *sotsere a ven dongje la int balarine* 2. tresoč se, trepetajoč, drgetajoč, majav; *l'ombre balarine dai pôi* 3. začasen; negotov, nestanoviten, nestalen, dvomen, pomislek, ne varen, dvomljiv; *L'om ~ e che nol sa ce strade cjapâ (glesie)* 4. potresen; *un omp di chei de tiere balarine*; ~ m plesalec m; *Il ~ indurmidît ogni tant al è in zenoglon (Natisone/furlanis)*.

balarinis [bala'rinis] f BOT navadna migalica f (*Briza media*).

Balaton [bala'ton] *kr.i m* Blatno jezero n; *che e lave dal lâd di Como a chel di ~, di Auguste al mâr Adriatic*. (Pa 02/12).

balaustre [ba'laustre] f balustrada f, naslon m, ograja f; *Cuatri breis poiadis fra dôs balaustris a diventin un jet di plui, si tache a logâ robe e int su lis taulis dai altârs*. (Tolazzi).

balcanic [bal'kanik], **-iche** *adj* balkanski; *la vuere balcaniche, cu la sô dose cuotidiane di sanc, crudeltât, ipocrisie e retoriche*. (Pa); ~ m Balkanec m.

Balcaniche [bal'kanike] f Balkanka f.

balcanizâ [balkani'dza:] *tr* POL balkanizirati.

balcanizazion [balkanidzatsi'on] *tr* POL balkanizacija f; *Al vûl stât in vuaitte tant cuintri dal pericul di une "~" dal Friûl che cuintri chel de "indianizazion"*. (Pa 03/5).

Balcans [bal'kans] *kr.i mpl* Balkan m; *de Spagne in France, in Anglie, in Italie, in Boemie e jù pai ~ fintremai in Asie Minôr (JM)*.

balcon [bal'kon] m → **barcon**.

balconade [balko'nade] f → **barconade**.

balconete [balko'nete] f → **barconete**.

balç ['baltʃ] m → **balçûl**.

balçan [bal'tʃan] *adj* 1. (pri konju) belolisast (na nogah) 2. čuden, nenavaden, čudaški.

balçon [bal'tʃon] m kamba f.

balçûl [bal'tʃu:l] (t. **balç**) 1. snop m, sveženj m, butara f; *un ~ di seleâr, di mangjadure* 2. kup m, kopica f,

mnoštvo n, krdelo n, tropa f; *un altri ~ di scherz e di messedancis*.

baldance [bal'dantʃe] f samozavest f, smelost f, predrznost f, drznost f, nadutost f, pogum m, nesramnost f; *Ce strani chel omp scuñit ma plen di ~. (BrLi)*; *nol veve aromai nuie di chê ~ che il non al ricuadave (PauluzzoN)*.

baldançôs [baldan'tʃo:s], **-ose** *adj* samozavesten, predrzen, nadut, aroganten, drzen, pogumen; *jo o ai capît ben plui che di une lenghe francje, di une elocuençe sfaçade e baldançose*. (ShW).

Baldassâr [balda'sa:r] *os.i m* Baltazar m, Boltežar m; *e tra chescj ~ (1652-1727)*.

Baldassarie [baldasa'rie] *kr. i f* (Udin) Baldasseria; *Te sô bieles cjase in ~ al veve cjapade pratiche tal ûs .. (scritorsfurlans)*.

Baldi ['baldi] *os.i m* IT Teobaldo.

Baldissere [baldi'sere] *i. furl. priimek ~ VALENTINO* (Glemone 1840 - ibi 1906) Predi, studiât, storic. (GE).

baldorie [bal'dorie] f hrupna veselost; hrupna zabava; veseljačenje n; *Il maneç e la ~ des ostariis mi disgustavin*. (BrLi).

balduchin [baldu'kin] m baldahin m, nebo (ki se v procesiji nosi); *ven daûr il ~*.

bale ['bale] f 1. žoga f, krogla f; ~ **dal voli** zrklo n; ~ **dal ûf** rumenjaka m; **cjapâ la ~ al sbalç** priliko zgrabiti, priložnost izrabiti; *Vê cjapât 'ne bale al lot (VERONE)* zmagati na lotu 2. VOJ metek m, krogla f, kroglica f; **lâ scjampâ tanche une ~ di canon** mahiniti jo kot strela 3. metek m, žoga f, krogla f, kroglica f; **cjapâ 'ne ~ al lot** ??; **gjavâ la ~ di aur, gjavâ la ~ bale, gjavâ la ~ al lot** zadeti na loteriji, imeti neverjetno srečo; ~ **di gome** gumijasta žoga; *R. che al zuiave di bessôl tal curfîl, cuntune ~ di gome,.. (Sg)*; ~ **di fier** železna krogla; *Triest al è tignût tanche il pês di une ~ di fier leade al pît di un Friûl presonâr. (Pa 11/99)*

4. obljuba f, zaobljuba f; želja f; glas m, glasovanje n; mnenje n (izvedencev), volivni glas m; **dâ la ~ a un** koga izvoliti, voliti 5. bala f, velika množina f, zavoj, zavitek, sveženj; **no vê ni ~ ni mostre** nič ne znati delati; **jessi di ~** biti skupaj, v družini 6. izmišljotina f, marnja f; laž f, čenča f, laž f, burka f; **contâ balis** pripovedovati pravljice, izmisliti si nekaj; *O jeri par dîi di sî, ma parcè vevio di contâ balis? (BrLi)*

7. pijanost f; **tirâ si une ~** napiti se; **jessi in bale** biti zadet, pijan; *e viodint che il fantal al jere in ~, lu judâ a sentâsi. (Sg)* 8. VULG modo; *tu sês indaûr come lis balis dal cjan* 9. AGR bala (sena, slame); *a jerin balis di stran in tasse (MazzonIol)*.

balene [ba'lene] f 1. ZOOL kit m (žival); «Leviatan» *chi al vûl di ~, che e salte te aghe come che a zuàs. (Bibl-Salmi)* 2. kitova kost.

balestre [ba'lestre] f samostrel m, strelski lok m; *soldâts e borgês cun balestris (Eg)* vojaki in civilisti s samostreli; *Tîr a segn cu la ~ (Eg)*.

balet I [ba'let] m 1. sveženj m, snop m, butara f, prgišče n; *un ~ di palût; I omps cuntun ~ di sarasine si metevin in vore a fâ scovets (vinofriulano)* 2. kruhek m; košček kruha; *un ~ di spongje kruh z maslom*.

balet II [ba'let] m balet m; kratek ples m.

baleton [bale'ton] m LOVSTVO debela šibra.

balfurie [bal'furie] f 1. zmešnjava f, vrvež m, zmeda f; nered m, kolobocija f; *co al rivê lui tai ambients, la ~ si ferme e al reste nome lui che cul mandulin ai cognacs*; 2. vstaja f, nemiri mpl, zmede fpl, izgredi mpl; *e po fintremai a la rivade chenti des balfueriis napoleonichis. (La 04/3)*.

balila [ba'lila] *m* HIST balila *m* (pripadnik mladinske organizacije it. fašizma); *Cuant che gno pari al faseve la cuarte elementâr a Milan, il so mestri al jere il caporion dai zovins balilas.* (sf).

balin [ba'lin] *m* 1. (igra) balin *m*; → **burelin** 2. (biljard) kroglja *f* 3. (lovska puška) svinčeno zrno *n*; **spudâ** ~s FIG ponoreti, znoreti.

balinâ [bali'na:] *it* 1. hoditi sem ter tja, (s)potikati se; pohajkovati, krožiti, sukati se kakor vrtavka; ~ *su e jù pes stradis di Cret (BrLi)*; *tal cjâf i balinave la musiche come un organet (Mazzonlol)* 2. tresti se, trepetati; migljati, plapolati, utripati; tremolirati; lesketati se, bliščati se; *Al jere biel ma teribil viodi il scûr vignê jù cul ~ da la ploie (sangiorgiolsieme)*; *la lune e balinave la jù su la aghe* 3. premlevati, pretresati; iztuhtati; *i balinavin tal stomi chês oris di maljessi e di angunie.*

balinin [bali'nin] (dem. od **balin**) *m* kroglica *f*.

balistic [ba'listik], **-iche** *adj* VOJ balističen.

balistiche [ba'listike] *f* VOJ balistika *f*.

balitâ [bali'ta:] *it* tresti se, trepetati; migljati, plapolati; tremolirati, nihati, kolebati, zibati se, omahovati; *noaltris o vin parsore il cûr une gotute di sanc che a balite, a balite.*

baliverne [bali'verne] *f* 1. mrzel, vetroven prostor, ledenica *f*, FIG Sibirija *f*, pasica *f*; *la cjase e sarès avonde comude, ma e je une ~* 2. nesoglasje *n*, razprtija *f*, neskladje *n*, nerazumevanje *n*, naveličanost *f*, hladnost *f*; *ma o vin mame par furtune, jê no va daûr la lune, indreçânus savarà e baleverins no'n nassarà.*

balneabil [balne'abil] *adj* primerno za kopanje, za kopanje; **aghis balneabilis** vode primerne za kopanje. (O).

balon [ba'lon] *m* 1. žoga *f*, velika žoga *f*; **un ~ di nêf** snežna kepica *f*; **un ~ di spongje** kruh z maslom; **vieli ~** senilen stavec; ~ **sul braçâl** dobra priložnost; **fâ ~** delati se norca; **fâ ~ di un (di alc)** delati se norca iz nekoga, zasmehovati nekoga; **sglonfâ il ~** debele klatiti; **tignî sù il ~** delati se pomembnega, blefirati; **cjoli i ~s par ferâi** FIG napačno razumeti; **sglonf tant che un ~** napihnen kot balon 2. ŠP nogometna žoga; 3. FIG, ŠP nogomet *m*; *O si tâs o si fevele dal timp o magari si dopre dut il timp disponibil a fevelâ di ~ (Pa 05/12)*; **zuiâ di ~** igrati nogomet; **zuiadôr di ~** nogometaš, igralec nogometa; *Se mi dîs che la messe e je une monade un zuiadôr di ~ o un amant des discotechis (Cjargne)*; **cjamp di ~** nogometno igrišče; *sin lâts cussi ancje al carnavâl di Sant Denêl, tal cjamp di balon..(CoTar)*; **representative di ~** nogometna reprezentanca; *A di fat si ferme pai impegn de rapresentative taliane di ~ (Onde)* 4. MED skrotalna hernija; *Durî, se a ti vignîs ... la pierre, la roture e lu ~* 5. ~s **di nêf** dobrovitovina *f* (*Viburnum opulens*).

balonâ [balo'na:] *tr* vreči snežne kepe na nekoga; *mi riservi a doman a colazione di ~us la biele sul balcon*; ~s **si refl** kepati se; *piçui e grancj si balonin in place.*

balonade [balo'nade] *f* met *m* žoge; *fâ lis balonadis kepati se.*

balonîr [balo'ni:r] *m* 1. prodajalec in izdelovalec žoge; 2. nogometaš *m*, igralec nogometa; *Par resons che no si cognossin, il non al è stât cjolt a imprest di un ~ britanic (wumingfoundation)*; *Il ~ Adrian Mutu licenziât dal Chelsea par doping..(Furlanist)* 3. bahač *m*, napihnjenež *m*, širokoustnež *m* 4. otroški stavec *m*, veliki otrok *m*; ~ *adj* 1. bahaški 2. otročji (stavec), ostarel 3. kilav.

balordisie [balor'dizie] *f* budalost *f*, neumnost *f*, nesposobnost *f*, topoglavost *f*, nerodnost *f*, bojzljivost *f*; *si proponè di rinfaçâ al re la sô ~.*

balort [ba'łort] *adj* neumen, butast, budalast, omejen, nespameten, nor; ~ *m* tepec *m*, norec *m*, butec *m*, bedak *m*; *la sô legjislazion di marc savoiant, screant un ~ acentrament di stamp napoleonico (La 03/02).*

balot [ba'łot] *m* (*gor.*) kamenček *m*, kamen *m*; skala *f*, kremen *m*, kremeneč *m*; *cui ~s, cul frandeu al pegn butave*; → **clap**.

balotâ I [balo'ta:] *tr* (*gor.*) tlakovati s kamni; *ancje chistis mâl balotadis.*

balotâ II [balo'ta:] *tr* 1. glasovati (s kroglico), na glasovanje dati 2. zaobljubiti; glasovati, izbrati, izvoliti; *si balote tra i doi candidâts che a àn vût il plui grant numar di vôts (Provincia).*

balotaç [balo'tat] *m* POL drugi volilni krog, ožja volitev; *Intai balotaçs di domenie stade i citadins di Pordenon e Monfalcon a àn decidût di afidâ la aministrazion dai lôr Comuns al centri-çampe.(O)*; **lâ al ~** iti v drugi volilni krog; *In doi comuns invezit la partide e je ancjemò vierte e si varà di lâ al ~ ca di dôs setemanis..(O).*

balotazion [balotatsi'on] *f* glasovanje *n*, volitev *f*, izbor *m*; *Lis balotazions eventuâls ai 22 e ai 23 di Jugn.* (Pa 03/6).

balote [ba'lote] *f* 1. kuhan neobeljen kostanj *m*; *si mangje cuere la cjastine. E je buerie rustude ben tal fûc. Si dîs ~ se e je bulide lesse te cjalderie* 2. ~ **di mus** govno osla 3. VULG modo *n*; butec *m*, bedak *m* 4. **vieli ~** → **balonîr**.

balotin [balo'tin] *adj* (pos. za konja) na pol skopljen; ~ *m* na pol skopljen konj.

balsamele ['bal'??] *f* bešamelova omaka, bešamel *m*.

balsim ['balzim] *m* 1. MED balzam *m* 2. vonjava *f*, (prijeten) vonj *m*, duh *m*, parfum *m*; *vignive fûr dai fogolârs il ~ de polete cuete*

3. ambrozija *f*, božanska jed *m*, nektar *m*; *Venanzio: "buine! orpo e ce ~!... mi va par dutis lis venis!"*

4. zdravilo za vse; hladilo *n*, tešilo *n*, čudežno zdravilo *n*; *Prin di dut no si à di crodi che lis RPM a sedin il ~ dal mont.* (SiF 03/3).

baluche ['balzim] *v*: **a ~ adv** 1. do sitega, do kraja; *a ~, bevi e mangjâ* 2. čudežno, veličastno; *la stazion a va indenant a ~.*

balučâ [balu't'a:] (demin. od **balâ**) *it* preskočiti, skočiti, poskakovati; *a saltucin, a balucin, chei benedets!*

balustrade [balustrade] *f* balustrada *f*, naslon *m*, ograja *f*; *che si pues passâlu cuntun puint di jentrade proviodût di une torate, e di un mûr in part cun curmels, in part cuntune ~.* (CoCod)

balustri [ba'lustri] *m* (okrasni) stebrič *m*; majhna balustrada *f*; *al va sù in catidre Ugo Masot / Si stren? il popol sot i balustris.*

balute [ba'lute] (demin. od **bale**) *f* 1. kroglica *f*, balin *m*; sedelni glavič; držaj za strune; *ufiei, salate, cais e cajessis, balutis rossis di ravanêl*; ~ **di pinpong** žogica za namizni tenis, F ping pong žogica; *ancje se si passin lis colpis un cul altri come balutis di pinpong.* (Pa) 2. kockica *f* (sladkorja); *ancje une ~; o soi vieli e mi plâs il dolç.*

bambeo [bam'bœo] *m* tepec *m*, butec *m*; *Ancjemò tu às il corajo di rispuindi, vecjo ~!* (Sg).

// latino *bab(b)ulus*, da cui discendono le forme italiane *babbio* e *babbione*, appartenenti sempre alla medesima area semantica della quale ci stiamo occupando.

bamberghês [bam'ber'ge:s], **-ese** *adj* bamberški.

bambin [bam'bin] *m* 1. (*knjiž.*) otrok *m*; deček *m*, dete *n*; *e che al judi chês che a stentin / a dâ in lûs i lôr ~s* 2. novorojenec *m*, dojenec *m*, dojenček *m*; *un ~ che al vai te scune* 3. debeluh *m*, močan otrok; lutka; butec, mameluk; tepec; *~ di Lunche* (*iron.*) svetniček *m*.

bambinut [bambi'nut] *m* otročiček *m*.

bambot [bam'bot] *m* močan otrok *m*; punčka *f*; lutka *f*; butec *m*, naivnež *m*, dobrčina *f*; *capis di jessi simpri chel ~ nancje bon di gjavâ da buse un gri*.

bambuie [bam'buie] *f* močrava *f*, barje *n*, kaluža *f*, mlaka *f*, mlakuža *f*, močvirje *n*, močvirna obala *f*, *ma chê tiere a finive in ~ e cualchi bolç insomp al jere palût*.

bampâ [bam'pa:] *it* vneti, vžgati, opaliti, žareti, plameneti, iskriti se, bliskati se; *a crodi che par lui bampe il creât*.

bampade [bam'pade] *f* plamen *m*, pobliskavanje *n*.

bampe ['bampe] *f* žar *m*, vročina *f*, plamen *m*, ogenj *m*; *la ~ de cjandele*.

banalitât [banali'ta:t] *f* plehkost *f*, puhlost *f*, banalnost *f*; *e la sô aversitât al podê, a la ~, a la amoralitât, a la stupiditât, a la violence e a ogni forme di tristerie* (Pa 02).

banalizazion [banalidzatsi'on] *f* banaliziranje *n*; *Simpri Italo Mancini, denant de ~ di un Diu masse razionalisât, al diseve* (BelFa).

banane [ba'nane] *f* banana *f*.

banc ['bank] *m* 1. klop *f*; *~ dai deputâts* poslanska klop; *~ di glesie* cerkvena klop; *~ di scuele* šolska klop; *patafâ il ~, patafâ i bancs* hoditi v cerkev; *contadins a jerin «i sclâts de cumierie» e in glesie il prin banc al jere dal lor paron*. (Bibl-Lc) 2. (t. **bancâl**) točilnica *f*, točilni pult; *~ dal bâr* šank, točilni pult, točilnica; *L'ingrès cul ~ dal bâr al è plenon di int*. (BrLi); *e po al lê dongje il ~* (Sg) 3. miza *f*; delovna miza *f*, pult *m*; pisalnik *m*; pisarna *f*; urad *m*; služba *f*; zaposlitev *f*; *chest nol è ~ par me* 4. EKO banka *f*; *Banc dal Friûl* Furlanska banka; *ma par fâ dongje dîs dodis francs ocorial bati mo tant i ~s?* 5. banka *f* (v hazardnih igrâh).

bancâl [ban'ka:l] *m* 1. klop *f*; *~ in glesie* cerkvena klop, klop v cerkvi; *che a fruîn i bancâi in glesie* 2. točilnica *f*, točilni pult; *no son belancis, no son vitrinis, no son misuris, no è il ~*.

bancarele [banka'rele] *f* kramarija *f* (voziček), stojnica *f*; *un siôr che al veve une ~ a Porta Portese al diseve di fâ un stragio cuintri dai neris* (Pa 05/04).

bancari [ban'kari] *adj* bančen; *parcè che o vin vût ce fâ cuntun sistem bancari che nol è ancjemò svilupât come chel european...* (Pa 02); *~ m* bančni uslužbenec *m*.

banchîr [ban'ki:r] *m* 1. bankir *m* 2. IGRE bankir *m*.

bancjari [ban'qari] → **bancari**.

bancje ['banqe] *f* 1. klop *f*, sedež *m*, stol *m*; **di sot** ~ imeti skrito; skrivaj; **jessi di** ~ biti zadolžen (z nalogo) 2. (t. **banc**) EKO banka *f*; **lâ in** ~ iti v banko; *Al veve voie di lâ in ~ a Tresesin* (Sg); *tu âs un biel cont su la ~ lep račun na banki*; **Bancje centrâl europeane** Evropska centralna banka; *o la Bancje centrâl europeane no po che riprodusi i vizis* (Pa 03/4) 3. RAČ ~ **dâts** banka podatkov, podatkovna baza; *~ dâts digjital* e *cjapadis dentri intune ~ dâts digjital* (La 07/04).

bancjete [ban'qete] *f* klopca *f*.

bancjine [ban'qine] *f* 1. pristan *m*, bankina *f*; *o volti la schene al quart, es sôs bancjinis, al lupiâ de laterne e dai fârs* 2. klopca *f*; *Sevie intal jet sieve su la ~, une sfuriöse si cjatave cuss a jessi peade dutalt*. (Iacomugne) 3. ŠP klop *m* (za rezervne igralce pri nogometu); *al partirà di gnûf de ~*.

bancjon [ban'qon] *m* skrinja v obliki klopi.

bancnot [bank'nɔt] *m* bankovec *m*, papirnati denar *m*; *cun cualchi ~ di cent flurins*.

bancomat [bank'??] *m* bankomat *m*; *inte clonazion di ~ e cjartis di credite* (Onde).

bancut [ban'kut] *m* stojnica *f*; *Nus cjatais al ~ dal FAF cun mautis e gadget par furlan li dal altri* ..(Furlanist).

bandâr [ban'da:r] *m* klepar *m*; *Robin Stec, tu tu âs di fâ la part de mari di Tisbe. Toni Sflacje, il ~?* (ShW).

bandarole [banda'role] *f* 1. pahljača *f*, zastavica *f*; vetrnica *f*; vetrnjak *m*; *se nol fos di chei che si lassin voltâ come lis bandarolis, i varès spiegât dut*; → **sparavint** 2. senčnik *m* 3. **bandarolis de brene** plašnice *fpl*; → **svuarbadoriis**.

bandarot [banda'rot] *m* posoda iz pločevine, ročka (posoda) iz pločevine *f*; *cun ~s, bussulots e fiêrs di vuargenon*.

bandasse [ban'dase] (*pl bandassis*) *f* divjaška truma *f*, drhal *f*, trop *m*, krdelo *n*, jata *f*, vojska *f*, četa *f*; *lis vôs e i moviments des bandassis*.

bande I ['bande] *f* 1. stran *f*, stranica *f*, del *m*, delež *m*, kraj *m*; stranka *f*; **di ~ de A** s strani (nekoga, nečesa); *Al someave dut a puest pe nomîne dal commissari ad acta di ~ dal Consei dai ministris..(O)* B) glede na: *e je stade pôc considerade di ~ de leç*; **di une ~ ... e di chê altre** z ene strani.., in ..z druge; *Sergio Cragnolini di une bande, e la Casa delle Libertà di chê altre..(O)*; *In Euscara e in Bretagne o ai viodût cartêi par basc di une bande e celt di chê altre dome cuntune forme*. (Pa 7/2000); **in** ~ stran, k strani; *In ~, su la sene il nestri brâf Luciano Galli - come simpri franc, spontani e vivarôs* (Pa 6/2000); **cjâf in** ~ *Al è un cul cjâf in bande che al semee che al vebi simpri la stuarde di cuel*. (Sg); **lâ in** ~ iti na stran, v stran; **tirâsi in** ~ oddaljiti se, umakniti se, iti stran; *Ordiner, e àn scugnût tirâsi in bande parceche une lauree in latin e valeve plui di une buine esperience pastorâl*. (BelAlci); **in ~ di** ob, ob bok; **di (de) ~** na stran; **de ~ di** od strani, s strani, od; *o di une ostilitât de bande dai potents di chest mont*. (Pa 03/2); **di chê ~** spotoma, tako; **di chê ~ di** v bližini, okolici; **butâ di (de) ~** vreči stran; **lassâ di (de) ~** opustiti, pustiti ob strani; **meti di (de) ~** dati na stran; **meti in** ~ zanemariti; *Ancje la funzion di mausoleu no je di meti in ~* (Pa); **parâ di (de) bande** odstraniti, dati na stran, vleči stran, potisniti ob rob, izobčiti, izključiti; **tignî di (de) ~** izobčiti, izključiti; 2. **~ largje** široki pas; *navigâ in ~ largje* (Onde) širokopasovno

bande di ['bande di] *prep* naproti, proti, v smeri; *e al si inviâ de ~ de puarte* (Sg, 11); *E si tacâ a cori ancje lui ~ dal sfuei* (Zili); *Il predi al alçà lis mans viers l'alt, cjaland ~ de crôs gamade di aur parsore dal altâr*. (Ta).

bande II ['bande] *f* 1. krdelo *n*, banda *f*; **~ armade** oborožena skupina; *si jerin organizâts in bandis armadis e a vevin scomençât cun atacs di sorprese* (Natisone/furlanis) 2. MUZ godba na pihala, ansambel *m*; **passâ** ~ biti izpostavljen nadzoru, biti pod nadzoru; *conciert cun la "Grove Bande" di Orzan e la bande "N. Pastorutti" di Manzan* (Iagrame).

bande III ['bande] *f* pločevinaf; *un pestâ di bandis*.

bandere [ban'dere] *f* → **bandiere**.

banderute [bande'rute] *f* zastavica *f*.

bandete [ban'dete] *f* kodrc *m* na licu, šop(ek) *m*, čop *m*, šop las; *rangjadis lis bandetis, spiçadis lis moschetis*.

bandî [ban'di:] *tr* razglasiti, objaviti, oznaniti; *bandît da la Aministrazion Comunâl di Codroip (GP); La Citât di Codroip e bandîs il concors par assegnâ il Premi Leterari in lenghe furlane "San Simon" (Codroip, Avis) → sbandî.*

bandiere [bandi'ere] *f* 1. zastava *f*, prapor *m*; *La ~ dal Friûl e rapresente une acuile zale (Vichi); il simbul de patrie e de religjon, la ~ e il Crist. (Bel)* 2. dirka *f*, tekmo vanje *n*; **jenrâ in** ~ priti v finale 3. (igrača) papirnati zmaj *m*; → **dragon**.

bandinele [badi'nele] *f* 1. (pri mostovžu) rob *m*; obala *f*; ograja *f*, nasip *m*; kamnitna ograja *f*; *Andree si poia daurman a la ~ (Mar)* 2. (cestna) bankina *f*.

bandît [ban'di:t] *m* bandit *m*, tolovaj *m*; ropar *m*; navihanec *m*.

banditîsim [bandi'tizim] *m* banditizem *m*; *Un pôc pal sisteme feudâl, un pôc pes vueris tra Vignesie ei Asburcs, un pôc pal banditîsim,..(Ac)*.

bando ['bando] *int* (it.) dovolj, pustimo; *Il frut al fase moto a chel altri cu la man, come par dii „~”, e al le dongje il puarton. (Sg)*.

bandolere [bando'lere] *f* obramnica *f*, naramnica *f*; *in pins un carabinieri dongje il balcon cu la sô ~ blancje tor la vite. (BrLi); a ~ prek ramen in prsi.*

bandon I [ban'don] *m* zapustitev *f*, (vojaško) begunstvo *n*, odpoved *f*, umik *m*; odstop *m*; **a** ~ v zapoščenosti; **in** ~ zapuščeno, v propadajočem stanju; *ma dut in ~: il fogolâr distudât, i fiers picjâts tune cvivile rusine: (Enrico)*

bandon II [ban'don] *m* kovinska plošča *f*, pločevina *f*; *i fruts si coverin daür come spisimâts çocant pidadis a un ~.*

bandonâ [bando'na:] *tr* 1. zapustiti, zapuščati, pustiti, opustiti; *une montanare che e veve bandonât il riscjel e la cosse in mont par cjapâ la solidât. (BrLi)*

2. odstopiti, odstopati; *Lis robis a mudarin sostancealmentri muse cuant che, tacant dal 1910, la Italie e scomençâ a ~ lis "pozizions triplîstis" (Pa 03/4)*

odstopati od pozicij... 3. popustiti, popuščati;

~ **si refl** prepustiti se, predati se, predajati se, vdati se; obupati, obupavati; zgruditi se, omahniti, pasti.

banducel [bandu'tʃel] *m* 1. kembelj *m*; tolkač *m*, trkalo *n* (na vratih), krepel *m*, krepelo *n*; bat *m* (pri zvonu); → **batocj** 2. tepec *m*, norec *m*, butec *m*; *intitude in ogni sens e acezion tal tiermin, parcè che un popul cence culture al è condanât a fâ di ~ intune campane tirade e (Pa).*

banduchin [bandu'kin] *m* → **balduchin**.

bandule ['bandule] (t. **scjassecode**, **pastorele**) *f* ZOOL (bela) pastirica *f* (ptica).

Bangkok [ban'kok] *kr.i m* Bangkok *m*.

Banie [ba'nie] *kr. i f* (Vile Di Flum) Bannia; *fie di Giulio Favret e di Angelina Sabbadin di ~ di Vile di Flum, e je stade nomenade (Pa)*

bant ['bant] *m* 1. razglas *m*, oznanilo *n*; naznanilo *n*, sporočilo *n*, objava *f*, oglas *m*, opozorilo *n*, svarilo *n*, proglas *m*; *Il ~ si cjatilu su la rêt. www.wwf (Pa)* 2. lovska ograja 3. izgon *m*, pregnanstvo *n*, pregon *m*; *cuei e monts umiliadis, dal lôr trono van in ~* 4. **di** ~ → **dîbant**;

~ **adv di bant** → **dîbant**.

Bant ['bant] *kr.i f* (Morsan) Bando.

bar ['bar] *m* kavarna *f*, bar *m*, kafič *m*; *pai fumadôrs che no àn savût resisti a impiâsi une sigarete al ~ (Leng).*

bâr [ba:r] *m* 1. šop *m*; grm *m*; čop *m*, čopek *m*; ~ *s di salate* šopi solate; **a ~ falit** → **sterp**; 2. (trava) rušina *f*; ~ **di tiere** rušina *f*, kos zemlje; *Podopo al distacâ di un fossâl li dongje grancj bârs di tiere dute floride di margaritis (Sg); lâ sot il ~ umreti* 3. grmada oblak; *la lune, ferme tra i ~s dal nûl; no si viodeve nancje un ~ di nûl (MazzonIol)* 4. (polenta) rezina *f*, košček *m*, kos *m*; *si contentave di pôc; une pladinute di mignestre, un ~ di polente* 5. blok *m*, blokada *f*, zapora *f*; *cualchidun al peste i pîts par distacâsi i ~s di nêf.*

barâ [ba'ra:] *it* goljufati, slepariti (pri igri).

barabas [ba'ra:] ?? *son scuasi nome i salabracs, lis ligjeratis, i barabas, e je nome la puinte (La 06/12)*

Baracêt [bara'tʃe:t] *kr. i f* (Cosean) Barazzetto.

barache [ba'rake] *f* 1. baraka *f*, lesenjača *f*, lopa *f*, stražnica *f*, čuvajnica *f*, kramarija *f*; **voltâ** ~ FIG obračati plašč po vetru; *La mortificazion des diviersis culturis e je un dai pecjâts di fonde de ~ taliane simpri plui in sfas. (Pa)*

2. hrupna veselost *f*, gostija *f*, pojedina *f*, hrupno požreševanje *n*, požrtija *f*; *a va a finî in ~* 3. lopov *m*, malopridnež *m*, potepuh *m*; *cjo cjo, tabache, ti cognòs, sâstu, Venturin ~* 4. vlačuga *f*, malopridnica *f*, dekle *n*, deklina *f*.

barachin [bara'kin] *m* kiosk *m*; utica *f*, kramarija *f*; *..tipo l'è da miesa che mi ven su al Bramborak* che ai mangjât intun ~ (bikersromans).*

baracocolâr [barakoko'la:r] *m* BOT nektarina *f* (*Nucerpersicum*).

baracocol [bara'kɔkul] *m* BOT nektarina *f* (sadež).

baracon [bara'kon] *m* 1. velika baraka *f*, lesenjača *f*, lopa *f* 2. noršnica *f*, cirkus *m*; *Si spietave, e inmò vuê si spiete, che al scomencin a jessi eliminât il ~ burocratic dai privileçs che a regnin tal "Palaç di Triest" ..(La 04/8)* 3. požrešnik *m*, uživalec *m*, žurer *m*, veseljak *m*.

baracopul [bara'kɔpul] *m* barakarsko naselje.

baracule [ba'rakule] *f* ZOOL (riba) kamenica *f* (*Raja*).

baraç [ba'rat] *m* 1. robida *f*, kosmulja *f*, trnov grm *m*, trn *m*; *In chê zone il turint al coreve jenfri dôs rivis altis vistudis di baraçs e arbuluts (Daidussi)*

2. zločin *m*, hudodelstvo *n*; *al va tal mont di lâ come un nemâl cence un bot di angunie, che sul passaz a' i neti vie i ~;*

baraç blanc [~ 'blank] (t. **spin** ~, **albepine**) *m* BOT glog *m*, beli trn *m*; *come di Vierte i ~s blancs.*

baraç di bosc [~ di 'bosk] (t. ~ **neri**) *m* BOT črni trn *m*, trnov grm *m*, trn *m* (*Prunus spinosa*).

baraç di moris [~ di 'moris] *m* BOT robida *f* (*Rubus fruticosus*).

baraç neri [~ 'neri] *m* BOT → **baraç di bosc**.

baraçâ [bara'tʃa:] *it* veseljačiti, požreševati, razkošno živeti; *in chê fieste benedete vin di gjoldi e ~.*

baraçade [bara'tʃade] *f* gostija *f*, pojedina *f*, hrupno požreševanje *n*, požrtija *f*, nezmernost *f*, požrešnost *f*, orgija *f*; *e cetantis baraçadis che o vin fatis insieme!*

baraçâr [bara'tʃa:r] *m* trnje *n*, robidovje *n*, brinje *n*; *Al è lui che nus cjate, ancje se o colin tun ~. (BelFa); Chei omenuts, chês feminis, chei fruts che prime, talianant, a parevin ingredeâts intun ~ (La 06/1); doprâts ancje par bonificâ ciertis zonis lassadis in abandon e cuivertis di baraçârs. (La 07/03).*

baraçum [bara'tʃum] *m* trnje *n*, robidovje *n*, brinje *n*; *Alore jê lis slargjâ di plui e si viodê un ~ neri che al someave cence font. (Daidussi).*

baradôr [bara'do:r] *m* slepar *m*; goljufen kvartopirec *m*, kupčevalec *m*; *sienâr ~ di cartel e bausiâr*.

baradure [bara'dure] *f* (trava) ruša *f*, rušina *f*;

barafuse [bara'fuz] *f* 1. tepež *m*, pretep *m*, rvanje *n*, ruvanje *n*, bojni metež *m*, prepir *m*, vrvež *m*; boj *m*, borba *f*; rokoborba *f*, odpor *m*; spor *m*; navzkrižje *n*; *scjampât il flôr de int a cariere che si intint tra lis patriis barafusis* 2. zmeda *f*, vrvež *m*, nered *m*, kolobocija *f*, gneča *f*; zmešnjava *f*; *dîs po: iersere in chê ~ no tu âs podût spiegâmi ben: contimi, contimi*.

baranclade [baran'klade] *f* brinje *n*.

barancli ['bande] *m* BOT brin *m*, brinje *n*, brinov grm *m*, brinova jagoda *f* (*Juniperius communis*); **sgnape di ~** brinjevec *m*, brinovec *m*; *sgnape di ~, masse mare par me (BrLi)*; (bolj obič. **genevre**).

baraonde [bara'onde] *f* (neobič.) vihra *f*; neprijenost *f*, nezgoda *f*, nesreča *f*, preobrat *m*, sprememba *f*; *o ai passât gran baraondis*.

barascam [baras'kam] *m* → **brascjam**.

barascjam [baras'qam] *m* → **brascjam**.

barat [ba'rat] *m* iz-, za-menjava *f*, zamena *f*.

baratâ [bara'ta:] *tr* izmenjati, menjati, menjavati, zamenjati, izpremeniti, predrugaciti, spremeniti; *Si trate di un compuartament ancje sotan e diseducatîf, che ur gjave e nus gjave dignitât, fasintnus deventâ robe di ~. (Pa)*; **~ cuatri peraulis** malo poklepetai, reči eno (*Sg*); **~si refl** nadomestiti; *Al fo, jenfri di lôr, un baratâsi di impromessis. (teatrodivile)*.

baratin [bara'tin] *m* posrednik *m*; mešetar *m*, trgovski zastopnik *m*, barantač *m*.

barbaioc [barba'io] (t. **barbule**) *m* bradelj *m*, podbradek *m* (petelinov); *trê raps di ~ sù e jù pal cuel*.

barban [bar'ban] *m* stari stric.

barbar ['barbar] *m* barbar *m*, divjak *m*, surovež *m*; *Ogni altri popul che nol sedi stât roman o derivât, al jere barbar. (JM)*;

~ adj 1. barbarski, divjaški, neomikan, surov, divji, neolikan, neobdelan, nenegovan 2. krut, okruten, grozovit, nečloveški, grozen, strašen; *A nô nus semee une cerimonie mieze barbare e salvadie (Bibl-Lc)*.

barbarettât [barbare'ta:t] *f* barbarstvo *n*; neotesanost *f*, divjost *f*, surovost *f*, krutost *f*, zverinstvo *n*, grozovitost *f*, nečloveškost *f*; *martoriade la Europe par trente agns, cun delits e barbarettâs che no son lontans di chei de Bosgne di vuê. (BelFa)*.

barbaric [bar'barik], **-iche** *adj* barbarski; *Lis vicendis barbarichis che o vin sot i vôi tai agns resints (sf)*.

barbarichementri [barbarike'mentri] *adv* barbarsko;

barbarie I [barba'rie] *f* brivnica *f*.

barbarie II [barba'rie] *f* barbarstvo *n*, divjaštvo *n*; *a jentravin a Auschwitz liberant i pôcs sorevivûts dal cjamp di stermini, deventât il simbul de matetât e de ~ naziste. (Onde)*.

barbarisim [barba'rizim] *m* barbarstvo *n*, divjaštvo *n*, neotesanost *f*, divjost *f*, surovost *f*.

barbaritât [barba'ri'ta:t] *f* → **barbarettât**.

barbarizâ [barba'ri'dza:] *tr* in it pogoršati (se), otrditi (se), razdivjati, podivjati; *e cussì si barbarizin chei cârs tenars e zentîi*.

barbastin [barbas'tin] *m* ZOOLOG → **gnotul**.

barbe I ['barbe] *f* 1. brada *f*, puh *m*; *O voi e o viôt chel omenon cu la barbe d'arint che mi fâs bon acet (Pa 11/99)*; **a la ~ di v** škodo, na škodo; *Al è stât un at di pietât e di onôr impuartant, a la barbe di duj i formalisims judiziaris, di duj i malcapî des resons militârs. (Pa 02)*; **une gnove cu la ~ lungje** neaktualna,

nesveža novica; **fâi la ~ a un** biti boljši boljši od koga; koga deklasirati; **fâi la ~ al mus** storiti kaj nekoristnega; **slissâ la ~ a un** prilizovati se, laskati se komu 2. brada *f* (del obraza); *come un gran pugn, / o sint a cressimi il sglonfidugn* (bolj obič. **barbuç**) 3. **~ di bec** BOT travniška kozja brada (*Tragopogon pratensis*); **~ di frari** (*Plantago coronopus*).

barbe II ['barbe] *m* stric *m*, ujec *m*; *Ancje jo o ai cjavât la misogjinie e la misantropie di miò ~ ornitolic. (Ta)*; *Puar ~ misogjin e vedran. (Ta)*; **passâsi di ~ in nevot** prehajati (nasledstvo) od strica na nečaka; *Si passavin il Patriarcjât di ~ in nevôt, nomenant cualchi nevôt coadiutôr cun erit di sucession (JM)*.

Barbean [barbe'an] *kr. i m* (Spilimberc) Barbeano; *e lâ a viodi lis glesis di S. Niculau dal Cumieli, di ~ (scritorsfurlans)*.

barbecjan [barbe'qan] *m* VOJ, HIST oporni zid *m*, zunanji obrambni zid *m*; *Tal '38-39 al tirâ sù un grant ~ su la spuinde çampe dal Tiliment, rimpet di Osôf (GP)*.

barbelâ [barbe'la:] *it* brbljati, blebetati, govoričiti, jecati, jecljati, momljati; *puar Bet, inçurvilît, barbelant, ce ca ce là*.

Barberosse [barbe'rose] *os. i m* HIST Barbarossa; *de Lighe lombarde e de distruzion di Milan par man di Fidri ~ e de bataie di Legnan (JM)*.

barbet [bar'bet] *m* golobradec *m*, zelenec *m*; *mat però 'l è di stimâ / chel cu crôt a chest ~*.

barbezuan [barbedžu'an] *m* 1. ZOOLOG pegasta sova *f* (*Tyto alba*) 2. FIG tepec *m*, bedak *m*; *in ogni câs no tu sarâs po tant ~ di lâ a contâ i tiei suspiets a la autoritât*.

barbin [bar'bin] *m* 1. bradica *f*, kozja bradica *f*; **~ di cjavre** kozja bradica *f* 2. (*redko*) brada *f* (del obraza) (bolj obič. **barbuç**);

~ adj beden, reven, skop; ozkosrčen, malenkosten, lakomen, krut, okruten, grozovit; *framieç di une polke barbine e di un tango (Pa)*; **cjan ~ koder m** (pes).

barbîr [bar'bi:r] *m* frizer *m*; *lis buteghis artesanis, lis speziariis, lis becjaris, e il ~ che, daûr da la tradizion e se al capite, al fâs di miedi e di ciroic. (CoCod)*.

barbirâ [barbi'ra:] *it* → **sbarbirâ**.

barbizâ [barbi'dza:] *it* biti podoben stricu.

barboi [bar'bɔi] *m* → **barbule**.

barbon I [bar'bon] *m* dolga brada *f*; (človek) bradač *m*; *Nanariâ, su la strade, lu clamavin il ~ e al veve cuatri. lavarents. (CoTar)*;

~ adj bradat.

barbon II [bar'bon] *m* ZOOLOG barbon *m*, blatoglavica *f*, blatnica *f* (*Mullus barbatus*).

barbonçâl [barbon'tʃa:l] *m* 1. podbradnica *f*, žvalna verižica *f*, jermen *m* pri uzdi 2. podbradek *m*; *al veve un ~ di gras che i contornave come une curnîs la muse fintremâ es orelis*.

barbôs [bar'bo:s], **-ose** *adj* ki ima iztopajočo, štrlečo brado; *Trasformâ un lari interessant intum galantomp ~ no jere di sigûr la sô plui alte aspirazion. (Bel)*.

barbot [bar'bot] *m* jecljač *m*;

~ adj jecljav; *i lavris sglonfs, la vôs grocje, barbote (scritorsfurlans)*; → (manj obič.) **cjevul, tartai, tartaiot**.

barbotâ [barbo'ta:] *it* 1. jecljati, jecati, momljati; bebljati, godrnjati; *“Al è tart par gustâ” al barbote in ultin intant che al studie, travuardant i doi ingrès (Mar)*; *si sintive il ~ de moka (PauluzzoN)* 2. drnjati, kruliti (po črevesu); opravljati, šušljati; *si imbat in Taresine, che e zem, barbote e a vai*.

barbotament [barbota'ment] *m* 1. jecljanje *n* 2. godrnjanje *n*, mrmranje *n*; bobnenje *n*, bučanje *n*; *e simpri ubidients / a ducj i vuestris ordins / cence ~s*.
barbote [bar'bote] (t. **barboton**) *m* mrmrač *m*, godrnjač *m*.
barbotin [barbo'tin] ??
barboton [barbo'ton] *m* → **barbote**.
barbuç [bar'butʃ] *m* 1. brada *f* (del obraza); *La frute, sbassantsi viers la curint, e racueieve aghe cu lis mans a zumiele, e alçant il ~ si le butave a gotis sul cuel (lacomugne)* 2. (redko) konica *f*; kozja bradica *f*; ~ a la cavrete; → **barbin**.
barbule ['barbule] *f* bradelj *m*, podbradek *m* (petelinov); → **barbaioc**.
Barbure ['barbure] *os.i.f* Barbara *f*.
barburice [barbu'ritʃe] *f* BOT modri glavinec *m*, plavica *f*, modrica *f* (*Centaurea cyanus*); *alc di to mi scjalde mê ~ (Leng)*.
Barc ['bark] *kr. i m* (Pravisdomini) Barco.
Barcis ['bartʃis] *kr. i m* IT Barcis (Pn); *E inmò riconvertì l'ùs dai bacins (lâts artificiâi) di ~ e di Redone (La 03/01)*.
barciç ['bark] ?? *E' rivarin sul pas de barciç. (Scf)*
barcon [bar'kon] *m* → **balcon**; *al cucave in sbighet tai barcons cuasi (Tolazzi)*
barconete [barko'nete] *f* → **balconete**; *Al cjale abàs viers la roe di une di chês barconetis (Mar)*.
barçan [bar'tʃan] *adj* ??barciški; ~ *m* prebivalec, domačin kraja Barcis
barçjâ [bar'qa:] *it* vkrcati se, iti na ladjo; *Noaltris po, nus onoravin unmont e cuanche o vevin di ~ nus àn puartât dut il necessari. (Bibl-Az); ~ tr* prepeljati z ladjo.
barçjace [bar'qatʃe] *f* brod *m*, ribiški čoln *m*; *Je rivade une ~ cun dusinte sacs di sâl cun dusinte sacs di sâl par salâ (stringher)*.
barçjade [bar'qade] *f* 1. ladijski naklad *m*; 2. vožnja (krog) z ladjo; *une ~ sul lât*.
barçjarûl [barqa'ru:l] *m* čolnar *m*; brodnik *m*, brodar *m*; *Un dai ultins restâts al è Bepo di Mio, un vieli ~ che tal Tiliment al à vivût par tancj agns. (lacomugne)*.
barçje ['barqe] *f* 1. barka *f*, čoln *m*; FIG **judâ la ~** s silo se prebijati; *A jessirin e a montarin su la ~, e in chê gnot no cjaparin propit nuie. (Bibl-Zn)* Odšli so in stopili v čoln, toda tisto noč niso nič ujeli.; *Stant però che i marinârs a cirivin di fuâ de nâf e che a stavin za molant jù tal mâr la ~ (Bibl-Az)*; deriv. *barçjate, barçjace, barçjone, barçjine, barçjete, barçjute, barçjuce*. 2. brod *m*
barçjemenâ [barqeme'na:] *v*: **savê di ~** previdno, spretno ravnati; *e in fin dai fats al sa di ~*.
barçjesse [bar'qese] *f* ??barçhessa; *ora esamineremo le ali (barçjessis) di questo grazioso fabbricato*.
barçjon [bar'qon] *m* METEO vihar *m*, hudouren oblak *m*, ploha *f*; *Dentri un ~ a navighin dal mâr lunc il Stela (teatrinodelrifò)*.
barçjon [bar'qon] *m* velik čoln, velika barka; *Cun doi barçjons cjariâts di mangjative a rivarin a imbroiâ i soldâts austriacs e (Natisone/furlanis)*.
barçjone [bar'qone] *f* velik čoln.
barçjute [bar'qute] *m* čolnič *m*, barčica *f*.
barcon [bar'kon] *m* okno *n*; *come di un ~ plui lontan de fin dal mont. (Sg)*; *Mufe e aiar malsan che al va fûr pal ~ spalancât de veretât. (Enrico)*; *Puartis e balcon siarâz, nissune lûs parentri. (BrLi)* Zaprta vrata in

okna.; *il ~ in sfrese* priprto, na pol zaprto okno; *la plane, lis ertis (i antîi), il soiâr dal ~* okenska policca.
barconade [barko'nade] *f* veliko okno *n*; balkon *m*; *In cheste ocasion si organize la tombole e si da il premi pe ~ in flôr. (mediarete-edu)*.
barconete [barko'nete] *f* okence *n*; *su la ~ dal cjast* deriv. **barcon**.
bardane [bar'dane] *f* BOT repinec *m* (*Arctium lappa*).
bardassâ [barda'sa:] *it* nadlegovati, biti predrzen.
bardassade [barda'sade] *f* otročija *f*, navihanost *f*, otročarija *f*, porednost *f*; otročad *f*, pobalinstvo *f*, lopovščina *f*.
bardasse [bar'dase] *m* 1. (redko) malopridnež *m*, paglavec *m*; *chel ~ di Amôr i vierç i voi, / e a si sint un brusôr tra cjar e piel* 2. → **bardassel**.
bardassel [barda'sel] *m* deček *m*, otrok *m*, paglavec *m*, pobalin *m*, navihanec *m*, golobradec *m*, zelenec *m*.
bardassele [barda'sele] *f* dekliček *m*, paglavka *f*, navihanka *f*.
bardelâ [barde'la:] *it* cvrkutati, cvrčati; blebetati; slabo govoriti; klepetati, kramljati, jecljati.
bardele [bar'dele] *f* 1. govor *m*, govornica *f*; *jo o dopri par salvâti / dute la mê ~* 2. zgovornost *f*; klepetavost *f*, jezičnost *f*, blebetavost *f*, blebetanje *n*, klepetanje *n*; kramljanje *n*, pomenek *m*; *a varès fat miôr a cjoli un cun mancul ~ e plui snait pe famee; movi la ~, menâ la ~* pogovarjati se, voditi pogovor, meniti se; *al cimie e al mene la ~, regâl (e inoportun ta un marcjadant fi di marcjadants) (Mar)*.
bardelon [barde'lon] *m* kvasač *m*, žlabudravec *m*, blebetač *m*, klepetec *m*, gobezdač *m*; ~ *adj* gobezdav, klepetav; *parcè che i Talians a son plui pronts, plui sveâts e ancje plui lichignots e bardelons (scritorsfurlans)*.
bardion [bardi'on] *m* vez *f*, stogljaj *m*, podveza *f*; → **leamp**.
bare ['bare] *f* 1. mrtvaški oder *m*, mrtvaška nosilnica *f*, nosila *f*, nosilnica *f*; *che al trate cul diala la sô ~ e nô chi riducin cence poris tal cantin fin che l'estro dal destin (Furlanist)* 2. dvokolnica *f*, tovorni voz *m*, kola *npl*; *nus puartin la uve cu la ~*.
barecocol [bare'kɔkul] *m* → **baracocol**.
bareglot [bare'glot] *m* dvokolnica *f*.
barel ['bare'ʔ] *m* → **barele**.
barele ['bare] *f* kočijica *f* (za dve osebi); FIG oderuška kupčija *f*; *Falope al tacà un mus tôr un barel e al cjamà un pôc in dî (manj običajno barel m)*.
barene [ba'rene] *f* sipina *f*; obala *f*; *In pôc timp une altre citât, cui siei palaçs e lis sôs glesiis, a comparì su lis barenis (JM)*.
barês [ba're:s], **-ese** *adj* GEO barijski; ~ *m* GEO prebivalec Barija; *Gjeni Agostinis, chiamato "lu ~" (il barese) (don)*
barete [ba'ret] *m* čepica *f*; *barets di cjarte par ducj*.
barete [ba'ret] *f* čepica *f*; **vê un cjâf a plene** (*carn.*) biti trmast, biti trmoglav; **baretis neris** črne baretke (čepice); *Daspò cuindis dîs a rivarin un ploton di talians cu lis baretis neris (JM, Salvâ)*.
barete di predi [~ di 'predi] *f* BOT 1. kozji presnec *m* (*Evonymus europaea*); → **fusâr** 2.
baricentri [bari'tʃentri] *m* FIZ težišče *n*; *Dome cussì si po perdonâur l'assurditât di vê metût adun un teritori metropolitan circoscrit e fûr ~ cuntun teritori ben caraterizât (Pa 03/8)*; *Il ~ si è spostât plui che mai su Triest. (La 06/2)*.

baricentric [bari'tɛntrik], **-iche** *adj* FIZ naravnan na težišče, usrediščen na težišče; 2 *ospedâi a varessin di diventâ un pôl sanitari ~ par dutis (Pa)*.

baridure [bari'dure] *f* 1. sipina *f*, prodina *f*, plitvina *f*; brezdanja globina *f*, naplavljenâ sipina *f*; *sierais di scjans / e bariduris di lagune* 2. pregrada *f*, zagrada *f*; težava *f*, ovira *f*, pregraditev *f*, zapora *f*; ~ **naturâl** naravna pregrada; *chestis dôs cjadenis a rapresentin une ~ naturâl e eficiente pai aiars umits (SiF 02/2, 39-58)*; ~ **gjeografiche e politiche** zemljepisna in politična prepreka, pregrada; *La globalizazion dai marcjâts, intindude come il vignûl mancûl da lis bariduris gjeografichis e politichis (SiF 03/3, 69-81)*.

bariere [bari'ere] *f* 1. pregraja *f*, zagrada *f*; naplavljenâ sipina *f*; *Lis pussibilitâts di intervent a son dôs o indotâ lis stradis di barieris cuintri dal rumôr (O)* 2. FIG težava *f*, ovira *f*; *Aromai lis barieris fra culture umanistiche e culture sientifiche a stan colant par dut. (Pa)*.

bariglarie [bari'glarie] *f* poljska pot.

barîl [ba'ri:l] (t. **barili**, **barile**) *m* 1. sod *m*; *Jê, cui voi plens di soreli, mi cjâlâ ridint biel che lis tetis plenis a balavin tant che miluçs intun ~ di aghe ardiente (lacomugne)* 2. brenta *f*; kateder *m*, govorniški oder *m* 3. FRAZ **lâ di ~ in butaç**; FIG **scjariâ barilis, discjamâ barilis** zvrataci drug na drugega odgovornost; **dâ la volte a la barile**.

barile [ba'ri:l] *f* → **barîl**.

barili [ba'rili] *m* → **barîl**.

barilibutaç [barilibu'taç] *m* preste lomiti (otročka igra); *a tacarin a zuiâ par lôr cont: In chê ~, cui di scuindisi, cui di tiremole (Zili)*

barilut [bari'lut] *m* sodček *m*.

barisel [bari'zel] *m* birič *m*, vohun *m*, policaj *m*, krvnik *m*; *sin che rival lavie, ma sul pluî biel / de mê fortune urtai tal ~*.

bariton [ba'riton] *m* MUZ bariton *m*.

barlot [ba'rɔt] *adj* (carn.) debel (fižol); *Par cuatri di lôr: 350 gr di fasûi barlots cjargnei (Natisono/furlanis)*.

barlum [ba'rɫum] *m* lesk *m*, blišč *m*, sij(aj) *m*, somrak *m*; sij *m*, lesket *m*, lesketanje *n*, blesk *m*, blesket *m*, polsenca *f*, svit *m*; *Pardabon al è in Friûl, intal so paisaç un ~ di mont intîr. (Pa)*.

barlumâ [ba'rɫu'ma:] *tr* zagledati, opaziti, zapaziti; voditi, spremiti, pokazati, pregledati, slutiti; *cun voli diligent tu il cercjarâs / e apene barlumât slungje la man; ~ it iskriti se, lesketati se, bleščati; svetiti se, luščiti, čistiti (riž ipd.); vžgati se, sijati skozi; lis monts di Cjargne a barlumavin lontan cul blancôr des cimis neveadis;*

~ *m* lesketanje *n*, lesket, blišč *m*, blesk *m*, svetlina *f*; *la Verzine in estasi a diventâ blancje blancje, come un zi sul prin ~ di arint da la albe*.

baroc [ba'rɔk] *m* ARS barok *m*; *Il tinel, larc e plen di mobilie, al sameave pront a scjafoiâtî di ~, tapêts e coltrinis. (Tolazzi)*;

~, **-che** *adj* 1. baročen; **etât baroche** baročno obdobje; *Il Friûl in etât baroche (Natisono/furlanis)* 2. čudaški, nenavaden, čuden; muhast, neokreten, bedast; *monture decorade, / scarpis impantanadis, / cjapiel a la baroche..*

barometri [ba'rɔmetri] *m* barometer *m*, tlakomer *m*.

baron I [ba'ron] *m* baron *m*; *al invade a gustâ i trê plenipotenziaris austriacs, il marchês Del Gallo, il cont de Merveldt e il ~ Degelmann. (CoCamp)*.

baron II [ba'ron] *m* 1. baraba *f*, razposajenec *m*,

porednež *m*, navihanec *m*, malopridnež *m*, lopov *m*, podlež *m*, capin *m*; ~ **di place**.

~ *adj* pregrešen, razuzdan; razposajen, zloben; pokvaren; nagajiv, lopovski, zvijačen; *fantacine cussi frescje e barone*.

baronade [baro'nade] *f* prekanjenost *f*, zvitost *f*, zvijačnost *f*, podlost *f*, prevara *f*, hudobija *f*, hudobnost *f*, nepoštenje *n*; *Tu ju viodis a cressi in sapience, etât e gracie ma ancje in ~, in tristerie, in egoisim. (Bel)*.

baroncel [baron'tɛl] *m* paglavec *m*, navihanec *m*; *no, no la mê coche, / [al] fo amôr ~*.

baronie I [baro'nie] *f* baronija *f*, baronstvo *n*; *la int de ~ di Rocjefrede*.

baronie II [baro'nie] *f* 1. paglavec *m*, pobalin *m*, navihanec *m*, dekle *n*, devica *f*, služkinja *f*; *la ~ a torne di passon, / immò discolce* 2. svojat *f*, sodrga *f*, drhal *f*, pocestna otročad *f*; *al procurave di sghindâsi e di passâ vie cidin par no vè ce fâ cun chê ~. (Percude)*.

3. lopostvo *n*, malopridnost *f*; lopovščina *f*; *e cuindi meti un fren / a tante ~; → baronade*.

baronon [baro'non] *v*: **a** ~ naokoli, na sprehod, na potep; *animis inocents, abandonadis / a ~ pes stradis*.

barp ['barp] *m* ZOOL mrena *f* (riba) (*Barbus barbus*).

Bartolomiu [bartolo'miu] *os.i. m* Jernej *m* (IT Bartolomeo); *Tal di de fieste di Sant ~ Apuestul destinade dal arcivescul .. (CoCamp)*.

baruchele [baru'kele] *f* past *f*, prevara *f*, sleparija *f*, utek *m*; kratek izlet *m*; nepremišljenost *f*; *ma contât la ~, / come cause d'ogni mâl, / se nol scjampe pe taviele / lu impiravin sunt'un pâl*.

barufant [baru'fant] *adj* prepirljiv, nemiren, buren, vzburkan, zloben, malopriden; *Il Friûl, che al è composît, plurilengâl e ~ (convergenzaperilfriuli)*; ~ *m* prepirljivec *m*, pravdar *m*, bojevnik *m*; *al è stât simpri un ~ chel Nuto*.

barufâsi [baru'fa:si] *refl* kregati se, rvati se, ruvati se, lasati se, prepirati se, pričkatati se, pravdati se, spopasti se; *a ~ simpri tra fradis; no covente ~ fra koinê e variants, al è puest par duçj! (Pa)*.

barufe [ba'rufe] *f* 1. rovež *m*, krek *m*, tepež *m*, rvanje *n*, pretep *m*; *No si sa la cause de ~, ma cumò Jack White al è stât denunciât e al riscje adiriture la galere! (Furlanist)* 2. spor *m*, pravda *f*; *Fra Vignesie e l'imperadôr Massimilian la ~ si strissine par agns. ... (CoCod)*; **cjaspâ** ~ načeti krek.

barzaletâ [bardzale'ta:] *it* pošaliti se, šaliti se, pripovedovati, duhovito se šaliti; za norca imeti.

barzalete [bardza'lete] *f* dovtip *m*, domislica *f*, šala *f*, burka *f*, bistrournost *f*; bistrournen domislek *m*, dovtip *m*; *La ~ e je il spielî de vite, parcè che e je rigjavade de vite. (glesie)*;

→ **sflocje**, **strambolot**.

bas ['bas] *adj* 1. nizek, majhen; *Dongje de stale e jere une lobie pluî basse. (Sg)*; *Si trate di curts, mezans e luncmetraçs realizâts in massime part in video, cuntun budget une vore ~. (OLF)*; **tignî** ~ **un** imeti nekoga pod kontrolo (nadzorom); 2. nizek; plitev 3. FIG nizkoten, hudoben 4. FIG pokoren; pohleven, ponižen; tih (glas); *lâ cul cjâf ~ iti s sklonjeno glavô* 5. FIG stisnjen, ozek, tesen; strog; nujen; soroden; *une curdele basse* 6. nižji, podrejen, manj vreden, ponižen; prepost; *mai vierte cu la int basse*;

~ *adv* nizko; plitvo; **a** ~ → **abàs**; **dal alt al ~**; **clâ al ~**; ~ *m* 1. MUZ bas *m*; **dî** ~ kot bas, z basom (glasom); *jo di prin e lui di ~* 2. nižava *f*; *in chel puest al jere un gran ~ e un point di len*.

Bas ['bas] *kr.i m* → **Rodean Dal Bas**.

basâ [ba'za:] *tr* utemeljiti, podpreti, posaditi, postaviti, namestiti; spraviti, deti, naložiti; *met la sclope tal cjaton, ma basile ben che no coli.*

basalisc [baza'lisk] *m* 1. ZOOL bazilika *f*, bosiljek *f* (*Basiliscus americanus*) 2. demon *m*, hudobnež *f*, obsedenec *m*; *disii a chel ~ li (segnant la femine).*

basalt [ba'zalt] *m* MIN bazalt *m*.

basaltic [ba'zaltik], **-iche** *adj* MIN bazalten.

basament [basa'ment] *m* 1. podnožje *n*, podstavek *m*; *Lis pieris gruessis dal gnûf ~ a forin gjavadis des montagnis ... (CoCamp)* 2. FIG osnova *f*, podstavek *m*; *un pôc a la volte a messedâsi e a fondisi cul latin uficiâl, burint fûr in cheste forme il ~ di chel romanç che inmò se dopre in di di vuê. (La).*

Basandiele [basandi'ele] *kr. i f* (Cjampfuarmit) IT Basaldella Del Cormor; *dividât tai Comuns di Cjampfuarmit, Bresse e ~e dal Cormôr. (CoCamp).*

Basandiele Di Midun [basandi'ele di mi'dun] *kr. i f* (Vivâr) Basaldella.

basave [ba'zave] (t. **basavone**) *f* prababica *f*, pramati *f*; *par vè sintût mê ~ a dîi a un sô nevôt.*

basavon [baza'von] *m* 1. praded(ek) *m*, praoče *m*, ded *m*; *che al deveni dôs voltis ~* 2. prednik *m*; *ancje se i nestris ~ a jerin purpur celtics. (La 05/11).*

basavone [baza'vone] *f* → **basave**.

basc ['bask], **basche** *adj* baskovski; *lenghe basche* baskovski jezik; *bandiere basche* baskovska zastava; *La bandiere basche (Ikurrina) e à une crôs di arint suntune crôs di Sant Andree (Ac);*

~ m 1. Bask *m* 2. baskovska čepica, baskovka *f* 3. baskovski jezik, baskovščina.

Basche ['baske] *f* Baskinja *f*.

Baschiera ['baske] *priimek (carn.) a no nus judant a cjatâ las origjinas di una das fameas plui numerôsas di Negrons, chê dai Baschiera. (Piç).*

base I ['baze] *f* 1. osnova *f*, baza *f*, podstava *f*; *une ~ di resistance cuintri de globalizazion (Pa 02);*

→ **fonde** 2. FIG sredstvo *n*; priložnost *f*, možnost *f*; *si fâs la ~ par najde se sredstvo za;* 3. baza *f*; **~di dâts** RAČ podatkovna baza, baza podatkov; *Il non sielzût al fo Firebird, lassat ancje daspò di bande parcè che in conflit cum la ~ di dâts Firebird SQL. (Vichi); ~militâr* vojaška baza; *A vegnin fondâts e po rinfuarcâts Julium Carnicum e Forum Julii come basis militârs. (Natisone/furlanis).*

base II ['baze] *f* → **baze 3**.

Baseie I [ba'zeie] *kr. i f* (For Disot) Baseglia.

Baseie II [ba'zeie] *kr. i f* (Spilimbèrc) Baseglia.

Basêt [ba'ze:t] *kr. i m* (Cjons) IT Basedo.

basic ['bazik], **-iche** *adj* KEM bazičen; *reazion basiche* bazična reakcija.

basilâr [bazi'la:r] *adj* osnoven, temeljen; *Là che la fuarce dai muscui e des spadis e jere considerade virtût ~ par un stât. (Pa)*

Basilee [bazi'lee] *kr. i f* Basel (v Švici).

basilês [bazi'le:s], **-ese** *adj* baselski; *~ m* prebivalec Basla.

basili [ba'zili] *m* BOT bazilika *f*, bosiljek *m* (*Ocimum basilicum*); *o ai plantât une mascjute di ~, ma no à cjapât (F).*

Basili [ba'zili] *os.i. m* Vasja *m* (IT Basilio); *indi ricuardin cuatri: il frari ~ Brollo (1648-1704) (Leng).*

Basilian [bazili'an] *kr. i. m* Basiliano (UD); *~ al è diventât une ponte di citât;*

→ **Pasian Sclavonesc**.

Basilicade [bazili'kade] *kr. i. f* Bazilikata *f* (IT Basilicata, Lucania).

basilicâl [bazili'ka:l] *adj* ARH bazilikalen.

basiliche [ba'zilike] (t. **basili**) *m f* REL bazilika *f*; *A Aquilee a son daûr a dî Messe Grande te Basiliche Mari. (Mucci).*

basilisc [bazi'lisk] *m* MIT 1. bazilisk *m* 2. HIST bazilisk *m* 3. ZOOL bazilisk *m* (*Basiliscus americanus*); *se al è ben vèr che l'ultim ~ che si ricuarde di vè viodût al è chel che tal 1988 (Furlanist).*

basin [ba'zin] *m* LIT poljub *m*, ljubček *m*; *Un ~ di là da la aghe, un di cà da l'agadôr (Furlanist);* → **bussadute**.

basket ['basket] *m* košarka *f*; *Pe squadre di ~ di Udin, e je la seconde sconfite fûr cjase (Onde).*

basoâl [bazo'a:l] *adj* bedast, neumen, trapast, zmešan; *~ m* bedak *m*, trapon *m*, trap *m*; *mê none mi diseve "~-". (bassafriulana); Restât tant che un ~. ??Rimasto come un imbecille, uno scemo. (Provincia).*

basoalmentri [bazoal'mentri] *adv* neumno, trapasto, bedasto, po neumnosti; *ce stimaiso, che i miei scrits / si palotin ~.*

basofie [ba'zofie] *f* 1. redka, plehka juha *f*; *meti a cuei ogni matine la ~ [per i gratti], e dopo strucjâle?* 2. FIG hrana *f*, jed *f*; *se la ~ / la volevin sclete, / salût perfete / 'l ere il vuadagn.*

Basoie [ba'zdie] *kr. i f* (Claut) IT Basoia.

basot [ba'zot] *adj* 1. na pol surov, nekuhan; *al baste un ûf ~* 2. srednjih let, v letih; *zovins, vechos, ~s, fi mieze etât;* 3. (počutje ipd.) srednje, ne preveč dobro, sivo, žalostno; *furlans, o finis l'an cuarantevot / cul molâus lune gnove e timp ~* 4. potrt, pobit, slab, slaboten, nemočen.

basrilêf [basri'le:f] *f* ARS ploski relief *m*, basrelief *m*; *vuê al à cjapât un pôc di pantan... et voilà: un biel ritrat in ~ di Napoleon (Ta).*

Bassa ['basa] → **Palaç de Bassa**.

bassament [basa'ment] *m* → **abassament**.

Bassan [ba'san] *kr. i m* IT Bassano; *it Al jentrà tal convent dai fraris minôrs di ~ tal 1666 (GE).*

bassane [ba'sane] *f* potrtost *f*, pobitost *f*, depresija *f*; *po a restave la glerie, a cumieriis, tai ôrs dai cjamps e bojons tes bassanus.*

bassarot [basa'rot] *m* → **bassarûl**.

bassarûl [basa'ru:l] *m* južnjak *m* (z juga Furlanije/Italije); *ancje il gno amî Mistichel o cemût che al si clame chel ~ (BrLi).*

bassarule [basa'rule] *f* (t. PEJ) južnjakinja *f* (z juga Furlanije/Italije); *la massarie Polonie, une ~;* → **bassarot**.

basse ['base] *f* jug *m*; *la ~* južna Furlanija.

Basse ['base] *f* 1. *la ~* južna Furlanija; *Cumò ancje i sindics de ~ furlane a protestin pai progjets leâts al Coredôr european 5 (Onde)* 2. južna Italija; *ju pe ~ v južni Italiji; al contrari de grande difusion dal latifont inte ~ Italie destinât a jessi dal dut sterp. (CoCamp).*

bassece [ba'set'e] *f* nizkost *f*, nizkotnost *f*; nizkotno dejanje *n*;

bassete [ba'sete] *f* stara igra s kartami; *fortune [...]* fami pûr pierdi i bêçs a la ~.

bassilâ [basi'la:] *it* → **bacilâ**.

Bassitalie [basi'talie] *f* Južna Italija *f*; *Mi doi di fâ par mandâ inte ~ un sorestant politic, par difindi, denant dal guvier talian (Pa 05/05).*

bassure [ba'sure] *f* nižina *f*, ravnina *f*, planjava *f*; *cui voi neris de lobie denant, discocolâts su la ~.*

bast ['bast] → **baste II**.

bastâ [bas'ta:] *it* zadoščati, biti dovolj; *al baste di dovolj je reči; ogni pôc mi baste; tant baste che masse!* dovolj je, tukaj se pretirava, preveč je; *o savêš ce che o ai di diûs? che al è ore di finîle; tant ~ me che masse!*; **no baste...ma (ancje)** ne samo, ampak (tudi); *no ~ fra i mercjadants, ma ancje come assessôr.*; PROV *Tant mi baste tant mi fâs* Zadovoljen sem s tem, kar imam.. (Verone).

bastalami [basta'lami] *adj* (t. IRON) pogumen, hraber, trden, vrl, neustrašen; *o incontri propit lui, chel bon cristian, / chel vuerîr ~, chel ... Totate.*

bastant [bas'tant] *adj* zadosten; *al è un nûl ~ / par inneâ il Friûl.*

bastardâ [bastar'da:] *tr* izroditi, spriditi, spremeniti, pokvariti; *il talian bastardât* pokvarjena, pošvedrana italijanščina; *o continuin a progredî a cessecûl: a corompi, ~, violentâ plantis e prodots.* (Natisone/furlanis);

~ *it* izroditi se, spriditi se, spremeniti se, pokvariti se; ~**si refl** izroditi se, spremeniti se, pokvariti se.

bastardele [bastar'dele] *f* (plitka) ponev *f* (iz žgane gline ali kovine).

bastardum [bastar'dum] *m* nezakonski rod *m*; nepristnost *f*.

bastart [bas'tart], **-de** *adj* 1. nezakonski; nepristen; mešanega rodu 2. FIG polutanski, pokvarjen, sprijen 3. nepravilen, nereden, raznorodni;

~ *m* 1. nezakonski otrok; pankrt *m*; bastard *m*; mešanec *m*; izrodek *m*; dvospolnik *m*; *Lassie nol è un collie ma un ~.* (Ta) 2. nezakonski otrok;

baste ['baste] *f* 1. tovorno sedlo *n*, sedlo *n*, brema *n*; 2. FIG brema *n*, obveznost *f*, davščina *f*, dolžnost *f*; **vênt une ~ (di alc)** ne moči več, imeti dost.

baste che ['baste ke] *co* da le, če le; ~ *a sei cussi.*

bastiancontrari [bastiankon'trari] *m* ?? *A fâ cuintristorie si riscje di sbrissâ intun altri pericol: chel di fâ i bastiancontraris, chel di meti scrupui ancje tes robis claris (JM).*

bastide [bas'tide] *f* bastija *f*, utrdba *f*; *lis bastidis di un gran cjisjel.*

Bastilie [bas'tilie] *i. f.* HIST Bastilija *f* (bastija, utrdba); *la colade ~, cjapade de ~* padec Bastilije; *la epopee di Garibaldi pai talians, la colade de ~ pai francês.* (Pa).

bastiment [basti'ment] *m* ladja *f*; *Pierdût daûr de ativitât dal ~, par une dade 'o soi rivât a no filâi parsore.* (Enrico).

baston [bas'ton] *m* 1. palica *f*, gorjača, krepelce; kol *m*; drog *m*; *Po' al bateve cun fuarce sul breon il ~ liberant la rodele di fûc che svealave tal varc vuet sotvie (Scf); a restin instreçadis su la vualive mantie dal ~.* (Mar) 2. les; letev *f*, palica *f*, drog, toporišče *n*; *a poiâmi su la taule un bocâl di vin fat cul ~, disint che al è a consum.* (BrLi) 3. majhen krožnik (iz železa); *un ~ di fier* 4. tablica čokolade; *un ~ di cjocolate.*

bastonade [basto'nade] *f* udarec s palico, batina *f*; *bastonadis di lire.*

bastonadôr [bastona'do:r] *m* ki tepe, udarja s palico; ~, **-dorie** *adj* nasilen, tepeški; *la politiche bastonatorie* nasilna politika.

bastonut [basto'nut] *m* palčica *f*, palica *f*, gorjača *f*; *par gjavaint fûr un ~ lunc une cuarte, che al disvuedarès daurman de molene spongjose e mulisite (Mar).*

batacul [ba'takul] *m* → **batecul**.

batadôr [bata'do:r] *m* 1. tolkač *m*; mlatič *m*; *il ~, un dai ~s che a batin il forment* 2 → **batali II**.

batadorie [bata'dorie] *f* nakovalo kosca.

bataglade [bata'glade] *f* udarec *m*, nezgoda *f*, mlatev *f*, poraz *m*; *lassât dibessôl in face es fuarcis di Carli, al cjapà une malandrete ~.*

bataiâ [batai'a:] (*batai, batais, bataie, batain, bataiais, batain*) *it* biti bitko, bojevati se, boriti se; *ancje pe straordenarie capacitât di ~ dai siei parons, che a levîn daûr di une politiche filoimperial (consorziocastelli).*

bataice [bata'it[e] *f* spopad *m*, boj *m*, borba *f*, pretep *m*, prepir *m*; *parvie che si tratave di une ~ che lui al considerave un erôr (GP).*

bataie [ba'taie] *f* 1. bitka *f*, boj *m*; **cjamp di ~** bojno polje, bojišče; *il Friûl al fo simpri cjamp di ~ (JM); A Cret o rivai strafat tanche dopo une ~.* (BrLi)

2. borba *f*, kampanja *f*; *Nô o volin poiâ chesto ~ di democrazie e us domandin ancje a voltris di aderi al nestri apel.* (Basc); **cjaval di ~** FIG paradni konj, paradna disciplina; *e un dai cjavai di bataie al jere propit chel di fâ jentrâ il romanç jenfri i dialets italians.* (Cisilino, treball).

Bataie [ba'taie] *kr. i f* (Feagne) Battaglia.

bataion [batai'on] *m* VOJ bataljon *m*; *Ai 23 di Jugn dal 1916 al II ploton de CIX companie dal ~ "mont Arvenis"; (Pa 02); il ~ Glemone Guminski bataljon; a ~* FIG v ogromnem številu.

batali [ba'tali] *m* 1. orodje za mlatenje žita 2. udarec *m*, hud poraz *m*; *il gjenerâl Pilsudski i à dadi un ~ cussi ferbint* → **bataglade** 3. tepec *m*, bedak *m*, neumnež *m*; *e si metè a sdrondenâ il ~.* (JM, Salvâ).

batarele [bata'rele] *f* razgrajanje *n*, hrušč *m*, direndaj *m*, zmeda *f*; lajež *m*; kokodankanje *n*; *a viodi "La ~", operete par furlan, che o vin metût sù uchi.* (Furlanist); **dâ la ~ a un** norčevati se iz koga;

batarie [bata'rie] *f* 1. VOJ baterija *f*, topniška enota 2. TEH, AVTO baterija *f*; *~ di cusine, di taule; I unics lussos un aradio e un ziredis a ~ (Bel);* 2. grmada *f*, kup *m*, kupica *f*, vrsta *f*, veliko število; *une gran ~ di fruts* ogromna grmada otrok; *Si à doprât une siele di provis tiradis fûr di une ~ di tests (SiF).*

batarili [bata'rili] *m* cvrčkanje *n*, vreščanje *n*.

batecul [ba'tekul] (t. **batacul**) *m* 1. trkalo na vratih; *lu cjapai pal copin par picjâlu sul ~ dal quarton come un codâr;* → **batel** 2. ropatoča, ropotuljaraglja; klepet-ec, klepet-ulja, tabela, razpredeknica; raglja, ropotulja; *intun davoi di scraçulis, di fruts e di batacui* 3. raglja *f*, ropotača *f*, ropotulja *f*; *un so fiastri un fregul stramberie un fregul ~;* 4. furlanska jed (t. *Essis di Raviei*); *Las sopas, specialitât di Paulâr, che a son fetis di pan passadis tal îf e disfritis te spongje, e i Batecui, miôr cognossûts come Essis di Raviei.* (FogMil) ~ *adj* → **fiere**.

batel [ba'tel] *m* 1. čoln *m*, ladjica *f*, šalupa *f*, barka *f*; *A son zîrs cul pulmann, cul ~ sul flum Spree, tai museu, te Berlin a lûs rossis (Leng); Monte su il sienzât sul ~ e il barcjaiâl al reme cun fadie (fundacer)* 2. tolkač *m* (na vratih); *si sint un colput lizêr al ~ de puarte;* → **batecul**.

batelâr [bate'la:r] *m* izdelovalec bark; *cui mai lis fasevial [le imbarcazioni] ? I ~s.*

batele [ba'tele] *f* barkica *f*, čolnič *m*; *barca muzzanese detta ~.*

batem ['batem] *m* krst *f*; *cul che al scree lu ~, al paie lu zocul* ??Adel verpflichtet (bolj obič. **batisim**).

bateric [ba'terik], **-iche** *adj* BIOL bakterijski.

bateriolic [bateri'ɔlik] *m* bakteriolog *m*.

bateriologjic [baterio'lɔgjik], **-iche** *adj* bakteriološki; **armis bateriologjichis** bakteriološko orožje; *E o crôt che e sedi stade inviaide dai vacins o des armis bateriologjichis che lis grandis potencis a an sperimentât tal nestri disgraciât continent. (Pa); **contaminazion bateriologjiche** bakteriološko onesnaževanje, bakteriološka konaminacija; *Par prevignî la contaminazion bateriologjiche de aghe di font e (SiF 02/1, 11-20); **vuere bateriologjiche** bakteriološka vojna.**

bateriologjie [bateriolo'gje] *f* bakteriologija *f*.

bateriosi [bateri'ɔzi] *f* AGR bakterioza *f*.

baterioterapie [baterioter'a'pie] *f* baterioterapija *f*.

baterist [bate'rist] *m* MUZ bobnar *m*; *des vilotis di Zuan Lenuzza, fate dal ~ UT Gandhi intal so "Cjale ce sere" ('98). (dlhposse).*

bateriste [bate'riste] *m* MUZ bobnarka *f*; *Jê e je une studente. Monica, la ~, e lavore intune radio (Ta).*

batesimâl [batezi'ma:l] *adj* REL krsten; **aghe** ~ krstna voda; *te benedizion da la aghe ~ la vee de Pefanie e soredu te grande Vegle de Sabide sante (BelR).*

bati ['bati] *tr* **1.** tolči, biti, udariti; tepsti; *Po' al bateve cun fuarce sul breon il baston liberant la rodele di fûc (Scf); dulà che i artillîrs nemîs a batevin vîers lis pozitions talianis. (Pa 02) kjer je sovražna artilerija udarjala po italijanskih položajih; ~ la ore (ura) biti uro; ~ il forment žito mlatiti; ~ lis nolîs klatiti orehe; ~ il fier železo kovati; ~ di cee migljaj z očmi, trenutek; *Il guvier al lasse fâ cence ~ cee, inmanentant dutcâs, cuntune presse pardabon poliziesche, cualsisedi talian che al olsi di vierzi il bec; ~ a machine strojno tipkati; In realtât pre' Bepo no mi à fat mai ~ a machine un so scrit (Pa 11/99); ~ il Matutin ?; In tal borc na campana a bat il Matutin e a tornin i dis coma ch'a erin prin. (Pasolini); ~ miezegnot biti polnoč; Lissandri, ten peraule: ai nestrîs voi o vin di platâ il savôr dai amants fin doman, co miezegnot batarâ. (ShW); **tun batût di voli** v trenutku, hipoma; ~ la ale poleteti, vzleteti; PROV Prime di di une peraule, bisugne ~ la ale come il gjal. (ProvBr)**

2. (mnenje ipd.) izpodbijati, napadati, grajati, kritizirati; ~ *ciertis opinions* **3.** zmagati, premagati, ugnati; *al bât il campionât; al à conuistât la presidence al prin turni, batint il candidât dal centri-çampe Flavio Pressacco (O); Napoleon, batude la Austrie, al ocupe il Friûl fasint riformis sociâls ispiradis ae Rivoluzion Francese. (AcademieSt) Napoleon po zmagi nad Avstriji zasede Furlansko...;*

4. (službeno pot) skozi dati, iti skozi; *al veve batude con onôr la cariere militâr* **5.** obiskovati; *al à tacât a ~ la ostarie* **6.** igrati (karte); ~ *lis cjartis* kvartati; **batile** ponoreti; beračiti, biti na tleh; ~ *si refl* boriti se, biti se;

~ *it* **1.** (po)trkati; udariti, suniti **2.** bojevati se, biti; *o voi a ~ in Afriche; Chei che a batevin a crodevin che la science, la savietât e l'instint di autoconservazion tal ultin a varessin dal ciert obleât l'omp a unîsi intune societât solidarie e resonevul. (Urban); E o batevi, tratant di sclârî il gno convinciment (Enrico)*

3. peti (pesem) **4.** ~ **dûr** vzdržati, vztrajati, biti trden, upirati se; *Par esempli chest ~ ossessîf sul consumisim, sul edonisim, sul materialisim. (Bel)*

5. pripekati (sonce); *Di istât il soreli al bateve ancje su chês planelis maldertis (Tolazzi)*

bati daûr [~ da'u:r] *it* zasledovati, biti za petami.

bati fûr [~ 'fu:r] *tr* kovati, upodobiti, oblikovati.

batiâ [bati'a:] (*o batii*) *tr* **1.** REL krstiti; *unic omp restât in pais, al scugnive tignîju a ~; Jo us batii ta la aghe par che si convertîs (Bibl-Mt); fâsi ~ dati se krstiti; Viodint a capitâ unevore di fariseos e di saduceos par fâsi ~, ju tacâ disint. (Bibl-Mt)* **2.** FIG krstiti, poimenovati; *al metè sù tal 1946 cun Felîz Marchi al fo batiât "Patrie dal Friûl". (Pa 02); ~ par imenovati, dati vzdevek, označiti; lu vevi batiât par "monsîgnôr Fusete"* **3.** FIG (šalj.) (z)močiti; ~ *il vin, il lat* **4.** FIG (šalj.) nabiti, jih naložiti; *e voaltris dôs, buinis, eh! senò cheste sere us fâs ~ di vuestri pari.*

batiât [bati'a:t] *m* krščenî; *E chest si lu palpe te religjositât superficial, te incoerence e tal paianisim pratic dai nestrîs batiâts (Bel).*

batibrucejis [bati'bruçis] *m* (zaničevalno) kovač *m*; *rufian al è chel vieli / ~ di un Vulcan.*

batibui [bati'bui] *m* **1.** hrum *m*, trušč *m*, ropot *m*, hrup *m*, vpitje *n*, krič *m*, bučanje *n*, razgrajanje *n*, vik *m*; *i spirits sul cjast lassù mi fasin un ~; che a documentin i efîets disastrôs dal ~ dai canons. (taicinvriaul)* **2.** nemir *m*, vrvež *m*, nered *m*, kolobocija *f*, zmeda *f*, gneča *f*, zmešnjava *f*; *Agns di pâs e di serenitât, lontans dal ~ e dai berdeis de politiche, di visitis gradidis di amîs de prime ore. (don)* **3.** ščuvanje *n*; upor *m*; diviganje *n*; vstaja *f*, nemir *m*; obrat *m*; *un tradîment, un ~; un ~ di popui scjadenâts.*

baticeî [bati'a:t] (*t. bati cee*) *m* trenutek *m*, hip *m*; *didponût a dâ la vite / tant a planc che al ~.*

baticûl [bati'ku:l] *m* škric *m*.

baticûr [bati'ku:r] *m* utripanje srca, tesnoba *f*, trepet *m*, strah *m*, trema *f*; *e intant jo o resti ca cul ~; Eliseo al cirive di cidinâ il ~. (Sg).*

baticuvieris [batikuvî'ertis] *m* (neolog.) iztepač *m*.

batîçâ [bati'ta:] *tr* (zemljo) utrditi; otrdeti; *la ploie e à batîçade la tiere dež je utrdil zemljo.*

batidure [bati'dure] *f* **1.** udarec *m*, sunek *m*; *e dut di batiduris / cuviert da cjâf a pîts* **2.** FIG hud udarec *m*, poraz *m*, nesreča *f*, trpljenje *n*; *vessio jo il so spirt tes batiduris!; al patî mancûl batiduris de pluipart di chei altris e la disconcuardie a regnâ plui che altri tra i parons e no tra lis popolazions. (JM); A son comprindûts: "Ici", bonifiche dal teren, compre de samence, ..., la ~, la concimazion e i diserbants. (Pa 04/02).*

batifier [batifi'e:r] *m* železarna *f*, plavž *m*, fužine *fpl*; *La ruede e zirave par masanâ farine di sorc e forment, par movi il ~ che al vignive doprât par fâ imprescj (ictavagnacco).*

batifûc [bati'fu:k] *m* kresilo *n*, kremen *m*, kresilni kamen *m*; *al gjave il ~ e tic e tac e tic...;*

→ **açalin**.

batîment [bati'ment] *m* **1.** bitje *n*, udarjanje *n*, premetavanje *n*, loputanje *n*; šumenje *n*; *E chel sunsûr saraial il strît dai cjars, il ~ dai çocui, o il mai dai pichepîeris (Mucci)* **2.** ~ **di cûr** utripanje srca; *la robe cuntun ~ di cûr mai provât.*

batinade [bati'nade] *f* šala *f*, burka *f*, kričanje *n*, zasmehovanje *n*, roganje *n*.

batîram [bati'ram] *m* bakrar *m*, kotlar *m*.

batisesule [bati'zezule] *f* BOT modri glavinec *m*, plavica *f* (*Centaurea cyanus*);

→ **barburice**.

batisim [ba'tizim] (*t. batem*) *m* krst *m*; *Alore lui al passâ dute la regjon dal Gjordan, predicjant un ~ di conversion pal perdon dai pecjâts. (Bibl-Lc)* Prehodil je

vso jordansko pokrajino in oznanjal krst spreobrnjenja v odpuščanje grehov.

batist [ba'tist] *m* 1. krstitelj *m*; **Zuan Batiste** Janez Krstnik; *il za vât iniment pre Zuan Batiste Piemonte che al rezè la incarghe dal 1871 al 1899. (La)* 2. baptist *m*; ~ *adj* REL baptističen.

Batiste [ba'tiste] → **batist**.

batiste [ba'tiste] *f* baptistinja *f*.

batisteri [batis'teri] *m* krstna kapela *f*, krstilnica *f*; *Si ma il museu e il ~ ju sierin a misdî (BrLi)*; *baste cjalâ ce che al è tal Museu, e il ~ di Calist e l'altâr di Ratchis che cumò a son tal Dom. (JM)*.

bativoli [bati'voli] (t. **bati voli**) *m* trenutek *m*, hip *m*; *I soldâts lu cjaparin par leâlu e puartâlu vie; intun ~, Simon (batiât Pieri) intun lamp di orgoi al à sfilât la spade de fodre di un dai soldâts (Pa 03/8)*.

batocj [ba'toq] *m* 1. bat *m* (pri zvonu), kembelj *m*, trkalo *n*; *ma coragjo, pardie! / Eco ca che si invie / in socoros il ~ da l'angunie* 2. trap *m*, butelj *m*, neumnež *m*; *maladets batocjats, maladete raze cuce*; ~ *adj* trapast, neumen, butast, nor; *la profezie batocje*.

batoste [ba'toste] *f* (neobič.) izbruh jeze, strast *f*, ukor *m*, zmerjanje *n*; *Altre batoste e je rivade pe Badie tal 1509 cui soldats comandâts dal duce Oton di Brunswich che, dopo vè brusâts tancj paîs (Natisone)*.

batudâr [ba'tude] *f* ?? *dispès a messet di contis de vite di Cjasarse e dai "scuintris" fra i turcs (o sei i cjasarsês) e i batudârs (chei di San Zuan). (La 05/11)*.

batude [ba'tude] *f* 1. udarjanje *n*; udar *m*, udarec *m*; mlatev *f*; mahljaj *m*; sunek *m*; zboldljaj *m*; strel *m*; zamah *m*, mah *m*; tresk *m*, pok *m*; *il cjavâl al cresseve il pas cuntune ~ nete tal cidin*; *intune ~ di voli* v mahu, v hipu; *ma ducj o vignarin gambiâts, intun moment, intune ~ di voli (Bibl-Corinto)* 2. bitje *n*, utripanje *n*, utrip *m*, drget *m*; *cun batudis di cûr che scuasi si imparevint* 3. udarec *m* (pri strojepisju); razmik *m*, presedek *m*, znak *m*; *I tescj a àn di jessi ineditis, datiloscripts, luncs no di mancûl di 70 cartelis cun 30 riis par 60 batudis pe "Sezion di narative" (Codroip, Avis)* 4. tolkalò *n*; taktirka *f*, takt *m* 5. poraz *m*, uničenje *n*; *fra lis altris a è famose la ~ che a derin ai Turcs tal 1477, chei di Morteau* 6. pokec *m* (pri biču) 7. pripeka *f* (sonca); *a stevin su la plaçute, te ~ direte dal soreli, come i poleçs cul cos* 8. ptičji, živalski glas; *la ~ de cuae, dal frangel* 9. beraštvo *n*, nabiranje prispekov, beračenje *n*; priberačeno *n* 10. dobiček *m* (iz podjetja); *il pari al faseve il spachenapis e al girave cuntune coce picjade te cinturie e al meteve dentri la ~* 11. latticello →; *la ~ la din a lis vacjîs e ai purcîts* 12. tolkač *m*, trkalo *n* (na vratih); *la ~ de cjampane*.

batule [batule] *f* zgovornost *f*, klepetavost *f*, jezičnost *f*, blebetavost *f*; *fin cuant che al è rivât chenti il talian a mortificânus e umiliânus cu la sô borie, cu la sô ~ e cu la sô invadence. (La 06/1)*; → **bardele**.

batulie [ba'tulie] *f* → **patulie**.

batulon [batu'lon] *m* blebetač *m*, klepetulja *f*, gobec *m*.

batulone [batu'lon] *f* (ženska) klepetulja *f*; *chê ~ di massarie*.

batût [ba'tût], **-ude** *adj* 1. potolčen, pobit; ~ *e scoreât* ponižan, ranjen, užaljen 2. tepen, tolčen 3. vožen, prometen (cesta); *Di Cjantonut, dopo la cjase di Bepo Blancjin, propit sul volt e scomençe cheste bieles stradute pôc batude. (FogMil)* 3. pikčast, pikast, lisast (npr. dlaka);

~ *m* 1. udarec s palico, batina *f* 2. GRAD ilovnat pod 3. skedenj *m*; *scove il ~ par meti il forment*.

bau I ['bau] *m* pasji lajež; *cence dî ~, cence dî ne au ne ~ ne*, da bi pisnil; *E. al cjapave chel che i davin cence dî nancje ~. (Sg)*; *la lave dongje de int cidin, cidin e, cence dî ne au ne ~, ju muardeve. (cjargne/fiabe)*.

bau II ['bau] *m* črv *m*.

baucâ [bau'ka:] *it* pos. v: **lâ baucant** lenariti, postopati; *chestis a son zornadis di fâ des cjaminadis, baucant di lâ e gustâ a Vât, a Cussignâ*.

bauf ['bauf] *int* (carn.) opozorilni klic gozdarjev, po padcu drevesa; *In coda, cioè alla fine, gridavano "bâuf" (fermo) (don)*.

baûl [ba'u:l] *m* kovček *m*; omarica *f*, skrinja *f*; *no ese ore di finîle di strissinâ il ~ pal mont?*; **vê un (alc) tal ~** požvižgati se na kaj.

baulâ [bau'la:] *it* lajati; *un cjan al baule*.

baule ['baule] *f* jagoda *f*; *lis baulis de bacjare, de cernicule, dal saût*; → **pomule**.

bausâr [bau'za:r] *m* lažnivec *m*, lažnik *m*; *un lari, un ~, un mafîôs, un cul cûr frêt come il nâs dal cjan e egoist fûr di misure. (Bel)*; *Magaricussinò jo no soi ~. (Enrico)* nisem lažnivec; **cjapâ par un ~** imeti za lažnivca;

~ *adj* lažniv, lažen, zlagan; **fan bausarie** lažna lakota; *..tu âs apene cenât. E je une fan bausarie. (Sg)*; *nol è il durmî che al vierç il sium ~ (Tolazzi)*.

bausarie [bauza'rie] *f* lažnivka *f*; *tu sês ~ tu Ghine!*

bausie I [bau'zie] *f* (podla) laž *f*, hlimba *f*, lažnivost *f*; prevara *f*; *Spieli di un cjastic par pecjâts tant che la avarizie e la ~ (don)*; **fâ/contâ une ~** lagati se; *Par vê une buine scuse, jai contade une ~ (Natisone)*; PROV **lis bausiis a àn i pûts curts** laž ima kratke noge; **cui cu fâs une ~, si impegne a fânt cent di bausiis** izreči laži; *Ananie, parcè mo satane ti aial grimpât tant il cûr di rivâ a dij bausiis al Spirtu Sant (Bibl-Az)* 2. ??.

bausie II [bau'zie] *f* ostružek *m*, skobljanec *m*; (bolj obič. **strissule**).

bausie III [bau'zie] *f* (ročni) svečnik *m*.

bavâ [ba'va:] *it* (o)sliniti se, prilizovati se; peniti se; ~ *tr* osliniti.

bavacje [ba'vaqe] *f* BOT → **fonghe**.

bavai [ba'vai] *m* (na)prsnik *m*; otroški prtiček *m*; zatik *m*, čep za v usta.

bavar ['bavar] *m* 1. ovratnik *m*; *E cumò il malumôr mi monte drenti intant che o voi a cjase cul ~ de giachete tirât sul cuel (BrLi)*; 2. (pri predpasniku) predsrajčnik *m*, oprsnik *m* 3. otroški prtiček *m*; → **bavarin** 4. (pri redovnicah) podbadni, vratni jermen *m*.

bavarês [bava're:s] *m* Bavarec *m*;

~ *adj* bavarski; *Une sezion tal lûc internet dal "Comites" ~ di Munic al presente cemût che si à di fâ. (Pa)*.

Bavarie [ba'varie] *kr.i f* Bavarska *f*; *si presentâ a Ratisbone, par une convigne cui duchis di ~, di Boemie e di Carintie (Pa 03/4)*.

bavarin [bava'rin] *m* otroški prtiček *m*; *recamâ bavarins*.

bave *f* 1. slina *f*, pena *f*; sluz *m*; **butâ la ~** peniti se od jeze; *che a scugnivin contentâsi di butâ la ~ e spietâ che il leon al ves la creance di lassâur il scarsanali. (Pa 08/01)* 2. kosmata svila *f* 3. MET plena *f* (pri železu).

4. (veter) pih *m*, pihljaj *m*, sapica *f*; *si sentâ suntune bancje e si ricreâ a sintî une ~ di aiar (MazzonIol)*

5. **une ~ di nûl** črtica oblaka; ~ **di colôr** barvni prehod *m*, odtenek *m* 6. → **sbave**.

bavele [ba'vele] *f* 1. svilni odpadki 2. (veter) pih *m*, pihljaj *m*, sapica *f*; *la malsane calme a fil di campagne: nancje une ~ di tramontan (Mar)*; → **bavisele** 3. (zelo mala količina) mrvica *f*, črtica *f*, spoznanje *n*, senca *f*; *une ~ di suspiet*.

bavelin [bave'lin] *m* (sviloreja) cunjar *m*.

bavesele [bave'zele] *f* → **bavisele**.

bavicjâ [bavi'qa:] *it* → **sbivicjâ**.

bavicje [ba'viqe] *f* → **sbivicje**.

baviç [ba'vitç] (*pl.* [ba'vits]) *adj* slinast, penast, sluzast; → **bavôs**;

~ *m* slina *f*, pena *f*; *al à simpri un ~ sui lavris*.

Baviere [bavi'ere] *kr. i f* → **Bavarie**.

bavile [ba'vile] *f* luska *f*, luskina *f*; *sot lis babilis dai sardelons, ce grum di bestiis*.

bavisele [bavi'zele] *f* hladna sapica *f*, lahen veter *m*, hladen veterček *m*, svež pihljaj *m*; *la fescje ~*; *la clipe ~ prijeten*, topel veterček; → **aiarin**.

bavôs [ba'vo:s], **-ose** *adj* slinast, penast, sluzast.

bavose [ba'voze] *f* ZOOL (riba) Okata babica *f*.

bazâr [ba'dza:r] *m* bazar *m*; *al viodè a sô volte il Gurizan tanche une periferie dal grant ~ triestin. (Natisone/furlanis)*.

baze ['badze:] *f* 1. sreča *f*: **vê** ~ imeti srečo, usrati se kaj komu; ~ **che** dobro, da; k sreči, da 2. (pri kartah) vzetek *m* 3. (t. **base**) F polenta *f*; *une fete cjalde di ~ kos tople polente*.

bazigâ [batsi'ga:] *tr* → **bacigâ**.

bazighe ['batsige] *f* → **bacighe**.

bazigot [batsi'got] *m* → **bacigot**.

bazilâ [batsi'la:] *it* → **bacilâ**.

bazilot [batsi'lot] *m* → **bacilot**.

bazizi [ba'džidži] *m* → **bagjigji**.

bazot [ba'dzot] *m* → **basot**.

be ['be] *f* ime črke "b".

beâ I [be'a:] *tr* (nagrado ipd.) uživati, veseliti se, koristiti;

~**si refl** uživati (v), veseleti se; *la lôr virtût si à beât il so bon mercedi*.

beâ II [be'a:] *it* → **bebeâ**.

beade [be'ade] *f* → **bebeade**.

Beade [be'ade] *kr. i f* Beata *f*; *dutune cu la decorazion de capele de ~ Vergjine dai agnui. (GE)*.

beadementri [beade'mentri] *adv* srečno, veselo, zadovoljno, blaženo.

Bean [be'an] *kr. i f* (Sant Cjancian) Bagliano; *E cjantarâ ancje la corâl "Capello" di ~ (Pa)*.

Bean Des Muiniis [be'an des mu'iniis] *kr. i f* (Codroip) IT Beano.

bearç [be'artç] (*pl.* [be'arts]) (< st.v.nem.) *m* kmečko dvorišče *n*; *I 40 bonats a cjapin sù lis panolis une per une, lis disbruin (intune une sorte di fieste intal bearç) (Pa 04/02)*.

Bearzi [be'ardži] *kr. i f* → **Celant Bearzi**.

beât [be'a:t], **beade** *adj* 1. srečen, zadovoljen; *vivi a la beade voditi srečno življenje, živeti srečno; akreš*.

beadon, beadonon 2. REL blažen 3. → **biât**;

~ *m* REL blaženi *m*; *Ancje se cheste no fos la prime comemorazion istituzionâl dal Beât Beltram fate ca a Udin (Ac)*.

beatificâ [beatifi'ka:] *tr* REL razglasiti za blaženega.

beatificât [beatifi'ka:t], **-ade** *adj* REL razglašen za blaženega.

beatificazion [beatifikatsi'on] *f* REL razglasitev za blaženega, beatifikacija; *Padre Venanzio Renier, che tant al à fat par prudelâ la sô ~ (Pa)*.

beatitudine [bea'tudine] *f* 1. REL blaženost *f*; FIG blaženost *f*, sreča *f*; *Don Milani, om di fede e di libertât interiôr, al sa che la prime ~ e je la puaretât. (Bel)*.

beauvericin [bea'tu'??] *f* KEM beauvericin; *I Fusarium a produsin une grande cuantitât di micotossinis, come i tricotecenis ..., ~ e fusaproliferin (SiF 02/1, 31-45)*.

bebeâ [bebe'a:] (t. **beâ**) *tr* (koze, ovce) beketati, meketati; *lis pioris a bebeavin*.

bebeade [bebe'ade] (t. **beade**) *f* beketa *m*, beketaanje *n*, meket *m*, meketanje *n*.

bebece [be'bet[e]] *f* → **bece**.

bebee [be'bee] (t. **bee**) *f* INF ovca *f*, F kozi *f*, kozica *f*, koza *f*.

bebei [be'bei] *m* → **bebel**.

bebel [be'bel] (t. **bebei**) *m* igrača *f*, zabava *f*, razvedrilo *n*, šara *f*; *la cariolute e tancj altris bebeis*.

bec I ['bøk] *m* 1. kljun *m*; **fâ (dâ) il ~ a lis stelis** biti vsega zmožen, imeti zlate roke 2. FIG gobec *m*; **bagnâ il ~** poplakniti, piti; **vierzi il ~** odpreti gobec, pisniti; *cualsisedi talian che al olsi di vierzi il ~* 3. F ptič; *no viodint svolâ nancje un ~* 4. FIG pomol *m*, štrlina *f* 5. (zelo majhna količina) črtica *f*, mrvica *f*, drobec *m*, trohica *f*; (oseba) živa duša *f*; *nol à un ~ di carantan nima niti prebiti pare, ne imeti beliča; nancje un ~ pes stradis niti žive duše ni na cestah* 6. (orodje) zabijač *m*, leseno kladivo *n*, macola *f*, zabijalo *n*.

bec II ['bøk] (t. **befutût**) *m* 1. ZOOL kozel *m*; *Po ancje un ~, sicu sacrifici pal pecjât, in redenzie par vualtris. (Bibl-Numars)* 2. FIG mož nezveste žene; ~ **content**; ~ **futût**.

bec in crôs [~ in 'kro:s] (t. **bec stuart**) *m* ZOOL mali krivokljun *m* (*Loxia curvirostra*).

bec in stuart [~ in stu'art] *m* ZOOL → **bec in crôs**.

becâ [be'ka:] *tr* 1. kljuvati, piči, zboosti, (u)gristi; *mi à becât un det* 2. zbadati, vsprobadati 3. zgrabiti, ujeti, zalotiti, zaseči; *cence podê ~ il gjat* 4. odpeljati, odnesti stran, odpihniti; *atente, che lis muchis no i bechin l'om!* 5. pridobiti, doseči, dobiti; *o ai becât un bon rafredôr (sf)*; *Su la taule de pâs, la Italie e beche il Tirol di Misdi*.

becade [be'kade] *f* kavs *m*, pik *m*, vbod *m*; *lis becadis des gjespis*.

becadure [beka'dure] *f* kljuvanje *n*, kavs *m*, kavsanje *n*; *al è dut sglonf di becaduris*.

becanele [beka'nele] *f* 1. ZOOL grbež *m* (*Limnocryptes minimus*) 2. zmota *f*, polomija *f*, napaka *f*; *per cui, s'o cjatarês des becanelis*; → **becanot**.

becanot [beka'not] *m* 1. ZOOL majhna sloka *f*, kozica *f* (ptica) 2. tepec *m*, norec *m*, butec *m* 3. zmota *f*, napaka *f*; *E si podarês lâ dilunc par 180 pagjinis a burî fûr becanots a otante. (La 06/3)*.

becant [be'kant] *adj* bodeč, oster, žgoč.

becarâ [beka'ra:] *tr* 1. zobati, pikati (s kljunom); kjuvati 2. prigrizniti, malo špikati 3. FIG pridobiti, doseči (kaj) 4. FIG stakniti, dobiti (npr. bolezen).

becât [be'ka:t], **-ade** *adj* opojen, pijan, nabit; *a cheste ore al è di solit za ~ ob tej uri je ponovadi že nabit; ~ sot di une ale* opojen, pijan, vinjen.

bece ['bet[e]] (t. **bebece**) *f* F žensko spolovilo *n*, pizda *f*; *ti ricuardistu, ninine, / in chê di dongje il porton? / Jo o toçjavi la bebece, / tu la man tal patelon*;

→ *frice*.

beche ['beke] *f* v: *che al fume la* ~ (jed) božansko dobra; *un risot un gustâ che a fumin la* ~; *tirâ la* ~ hlipati, sapo loviti.

becin [be'tʃin] (demin. od *bêç*) *m* prebita para *f*, kovanec *m*, dinar *m*; mala vsota denarja.

becjâr [be'qa:r] *m* mesar *m*; *al sa di vin e ti plâs un al è pal purcit e un al è pal* ~ *e* (linostraulino).

becjarie [beqa'rie] *f* 1. mesnica *f*; *La ~ e viere a vot.* (Cadorini/furlan) 2. FIG klavnica *f*, klanje *n*; *la sô miôr zoventût e finis te* ~ (Bibl-Gjeremie).

becolâ [beko'la:] *tr* 1. s kljunom pikati, kavsniti; kljuvati; zgrabiti 2. otrgati, obrati; *no sta a ~ il gno rap di uve* 3. F zaslužiti, v kup spraviti, nagrabititi (denar ipd.).

becon [be'kon] *m* kavs *m*; ugriz *m*, pik *m*; poln kljun *m*; *un sgar pion mi à petât un* ~.

becotâ [beko'ta:] *tr* pikati, kavsniti; kljuvati; raniti s kljunom; *tirant sù e jù il cjavut come par cirî alc di* ~ (Mazzonol).

becuça [beku'tʃa:] *tr* pikati, kavsniti; *i ucei che a stevin becuçant tal gjalinâr.*

bêç ['be:tʃ] *m* HIST star beneški novec.

beçam [be'tʃam] *m* (kolekt.) (neobič.) denar *m*, denarji *mpl*, premoženje *n*; *a puartin dongje dut il ~ dal Stât.*

beçolâ [betʃo'la:] *it in tr* (za)služiti denar; pridobiti, priti k denarju; poslovati; *cun patis e civole, / sta ciert, no si beçole.*

beçolade [betʃo'lade] *f* zaslužek *m*, dohodek *m*, prihodek *m*; *al fâs bielis beçoladis sun chè fornâs.*

beçolament [betʃola'ment] (t. **sbeçolament**) *m* zaslužek *m*; dobiček *m*; bogatenje *n*.

beçons [be'tʃons] (akreš. od *bêçs*) *mpl* veliki denarji *mpl*, veliko denarja, velik denar *m*; *cun chè buteghe al à fat* ~.

bêçs ['be:s] *mpl* denar *m*; *Une volte a jerin puars parcè che no vevin ~ (Pa)* ker niso imeli denarja; ~ *minûts* drobiž *m*; ~ *a palote* na kupe denarja; *sore* ~ za denar; *jessi in* ~ imeti denar, biti pri denarju; *jessi in strent di* ~ biti suh; *butâ i ~ te roie* vreči denar skozi okno; PROV *L'om cence ~ al è un muart che al cjamine* . (ProvBr); *jessi tacât tai* ~ biti lakomen na denar . (Bibl-Lc); *spindî* ~ porabititi denar.

bedec [be'dek] *m* → *bedecje* 2.

bedecje [be'deçe] *f* 1. BOT lisička *f* (*Cantharellus cibarius*) 2. (pri trtah) suhljad *m*, dračje *n*, suha trtna mladika *f*; *tal sclopetâ de çocke e des bedecjis.*

bedoi [be'doi] *m* BOT breza *f* (*Betula alba*); → *len blanc*.

bee ['bæ] *f* (infant.) → *bebee*.

befane [be'fane] *f* 1. bajna starka, ki obdaruje otroke v noči pred sv. tremi kralji 2. REL praznik razglašenja Gospodovega; *come Jesù Bambin, San Niculau e la ~ - quartant dons ai fruts.* (La 04/12)

3. FIG starka *f*, grda ženska *f*, čarovnica *f*; *che mi semeave la ~, che mi à fat jentrâ in cjase e mi à dât di mangjâ suntune taule che no veve viodude la aghè.* (friulinelmondo).

befel [be'f ??] *m* poziv *m*; ukaz *m*; dekret *m*, edikt, razglas, povelje, nalog, naročilo, pogon; *il vescul i mande sù un ~ di lei in glesie; di no vè altri imprest che lis fuarcis armâdis, simpri prontis a seguî un so ~.* (GP) → *comant, ordin*.

begâ [be'ga:] *it* kregati se, sporeči se, prepirati se, pravdati se, pričkatiti se; *simpri incinât a cirî di* ~.

beghe ['bæge] *f* prepir *m*, pravda *f*, spor *m*; neprijetnost *f*; *cjatâ beghis* začeti prepir, spreti se.

begherlâ [beger'la:] *it* → *berghelâ*.

begherle [be'gerle] *f* ZOOLOG ?? (*Cerambyx moschatus*).

beh ['bæ] *int* prav, res je; no, ej no, torej.

behaviorisim [behevio'rizim] *m* PSIH behaviorizem *m*.

behavioristic [behevio'ristik], **-iche** *int* PSIH behaviorističen.

béif ['beif] (Glemone) → *bêf*.

Beivârs [beiv'ars] *kr. i f* (Udin) Beivars; *E vignarâ puartade insom la ristrutturazion de Place di* ~ (CoUd).

bel ['bæl] *m* FIZ bel *m*.

belance [be'lantʃe] *f* 1. tehtnica *f*; *in* ~ v ravnovesju: *Se il to cûr al è poiât in belance viôt di pesâ ben il so valôr par podè (nonsoloparole); in ~ cu lis spesis* v ravnovesju z izdatki; v dvomu, v negotovosti; **il torment di vivi in** ~; **meti il vuès su la** ~ prevesiti tehtnico 2. TRG bilanca *f*; *Si trate di un implant che disigûr nol zove a dâ lis rispuestis che a coventin, cussì che la ~ regjonâl no simpri e rive a meti in avualitât* (Leng).

belancin [belan'tʃin] *m* 1. prečka *f* (pri vozu) 2. (t. **cjaval** ~) priprežni konj *m*; pomočnik *m* 3. prečni drog *m*, pregrada v konjskih hlevih.

4. majhna tehtnica *f*; *Un mestri di vite che cence tancj scjas, cun lis sôs peraulis misuradis che a semeavin pesadis cul ~ dal speziâr* (Leng).

belancîr [belan'tʃi:r] *m* 1. kovni pečatnik *m* 2. nemirika (v uri); *Ma in realtât, lu si capissarâ dome ae fin, a jerin lis balutis dal ~ a fermâsi, il mecanisim interni al funzionave inmò benissim* (CoUd).

belancist [belan'tʃist] *adj* ?? *L'obietif des fameis ch'a cjapin part a la campagne "Belançs di justizie", sorenomenadis Fameis belancistis, al è chel di tamesâ i siei consums cuotidians* (Pa/Buteghe)

belanç [be'lantʃ] *pl* [-ts] *m* bilanca *f*, obračun *m*; **tirâ un** ~ napraviti bilanco; *Dificil, se no impussibil, tirâ un ~ di un fat uman e divin come il papât.* (Pa 03/11).

belançâ [belan'tʃa:] *tr* 1. (pre)tehtati; preudarjati, podrobno pregledati, pod drobnogled dati (zadevo); *i cesarons ju ai belançâts a otante* 2. v ravnotežje spraviti, zravnati, izenačiti, poravnati; *o cjali ator e o viôt pa' la gran part, / belançats che mai miôr, soreli e ploie.*

belançament [belan'tʃament] *m* (pre)tehtanje *n*, primerjanje *n*, usklajevanje *n*; ~ *dai interès* (Pa 7/2000).

belandant [belan'dant] *m* čarovnik *m*, čarodej *m*, mag *m*; *no crôt ai belandants, no crôt 'es striis, ni al orcul ni 'es magiis* (La).

belece [be'letʃe] *f* bradavica *f*, vrojeno znamenje *n*, madež *m*; *un pâr di belecis di tacâ sù in bande de muse.*

belessa [be'lesa] *f* (Pasolini) → *bielece*; *Nos ch'i sin puòrs i vin puòc timp de zoventût e de belessa.* (Pasolini).

Belen [be'læn] *os.i. m* (IT Beleno, Beleno) koroško (karnjisko) božanstvo; *Al jere come se tal fûc e continuâs a vivi la figure di ~, il diu solâr dai nestrîs basavons* (Natisone/furlanis).

belgijc ['belgik], **-iche** ~ *adj* belgijski; *Al è un osservadôr critic dal model ~ di convivence etiche* (Pa); ~ *m* Belgijec *m*;

Belgijche ['belgike] *kr.i. f* Belgija *f*; *Une ocasion duncje ancje pai furlans de ~ (Onde).*

belgradês [belgra'de:s], **-ese** *adj* beograjski; ~ *m* Beograjčan *m*.

Belgradese [belgra'de:ze] *f* Beograjčanka *f*.

Belgrât [bel'gra:t] *kr. i m* (Vile Di Var) Belgrado.

Belgrât I [belg'ra:t] *kr.i. m* 1. (IT Belgrado) (okraj Varmo) Belgrado; **Palaç** ~ palaça Belgrado; *si à davuelte a Palaç ~ une riunion straordenarie dal Consei Provinciâl di Udin. (O).*

Belgrât II [belg'ra:t] *kr.i. m* ~ **di Jugoslavie** (glavno mesto Jugoslavije) Beograd *m.*

belic ['belik], **-che** *adj* vojen; *Te nestre ete di vuê, i conflits di tip ~, al ven a stâi lis vueris, a son vueris asimetrichis. (Pa); cuant ch'a son diventâts siôrs di no crodi midiant dal cumierç des armis e dal matereâl ~ (Pa).*

belicôs [beli'ko:s], **-ose** *adj* bojevit, bojaželjen; *Spiri, dal pet, sôl ~ furôrs. (Lenghe 2000).*

Beligne [be'liñe] *kr. i f* (Aquilee Ud) IT Beligna; *Bielzà dal XVIII secul si stime che chest munistîr al sedi chel de ~ (CoUd).*

belisie [be'lizie] *f* → **bilisie**.

belom [be'l??] (t. **belomo**) *m* BOT balzamovec *m* (*Impatiens balsamina*).

belomo [be'lizie] (JP) *m* → **belom**.

Beltram [bel'tram] *m* Bertrando (IT); *il francês ~ di Saint-Geniês e il todesc Marcuard di Randeck. (JM);*

Belum [be'lum] *kr.i. m* Belluno (IT); *La Region Venit, in gracie dal jutori de Fondazione Casse di sparagn di Verone, di Vicence e di ~ (Pa).*

belumat [belu'mat] *m* krajan Belluna; *A son rivâts a Udin il ~ Marco Paolini (Pa); ~ adj* bellunski, iz Belluna; *e je stade morestade dal esit triomfâl tal referendum dal Comun ~ di Lamon (Patrie 06/1).*

Belun [be'lun] *kr.i m* → **Belum**;

Belucistan [be'lut'listan] *kr.i m* Beludžistan *m.*

belve ['belve] *f* zver *f*; *Come che o varês capît, vuê o ai tirât fûr la ~! (christianromanini 07/04); diventâ une ~* pobesneti.

belzà [bel'dža] *adv* → **bielzà**.

bemolle [be'mɔle] *m* MUZ nižaj *m.*

ben ['ben] *adv* dobro, prav, v redu; zelo; *Se si cjalave ~ une vore di cjossis a jerin gambiadis. (Sg) Çe pogledamo malo podrobneje.; ~ ~ zelo dobro, pošteno; stâ ~ prav biti; jessi pôc ~ ne imeti se najboljše, biti slab; fini in ~ dobro se končati; ~ e no mâl zelo dobro, nadrobno, natančno, popolnoma; Il proveditôr Zuane Bembo.. al scugnî cridâ ~ e no mâl, cui siei proclams, par meti un pôc di ordin (Pa); tant ~, tan' ben k sreči, na srečo, hvala bogu; va ben alc a cån (Sg) komu nekaj prav priti; ~ co vendar(le), tudi (če), prav tako; la rezine ben cun dute la polegane di chest mont; ma ~ kakor koli že, pri vsem tem; nissun lu à congnessut, ma ~ a àn sintût a di che; di ~ che, tant ben che k sreči, na srečo da; di ~ ch'o ài cjatât ca dentri chel frutat; ben che → a ben che;*

~ *m* dobro *n*, korist *f*, dobrina *f*, prid *m*, blaginja *f*; PROV *An di nêf an di ben. (ProvBr); om par ~ dostojen, pošten človek; volê ~ cån imeti nekg rad; lâ dal ~ in miôr iti vedno na bolje; il ~ di Diu (ena) večnost, neskončno veliko časa; ~ us vigne karnjiski pozdrav.*

benacet [bena'tet] *m* dobrodošlica *f*, lep sprejem *m*; *a gloti di pôre la lôr grande parlantine e, in fin, restâ cidins dal dut cence dâmi il ~. (ShW)*

benandant [benan'dant] *m* čarovnik *m*, čarodej *m*, mag *m*; *lis striis armadis di macis di sorc e i benandants, invecit, di bachetis di paugne e di fenoli. (Mar); → belandant*

benaugurâ [benaugu'ra:] *tr* voščiti dobro; *Par ~ al massim "Buinis gnocis!" ai nuviçs (ShW); E par chest e veve di jessi plene di magjie ~. (ShW)*

ben che [ben'ke] *co* dasi, čeprav; ~ *ogni an il program al vegni justât daûr dai interès dai students, si pues di che i cors a son pal solit doi. (Cadorini/furlan)* Čeprav se vsako leto prilagaja program interesom študentov, lahko rečemo, da sta ponavadi dva tečaja.; **si ben che** čeprav, četudi.

bendâ [ben'da:] *tr in refl* → **bindâ**.

bende ['bende] *f* obveza *f*, povoj *m*, preveza *f*.

bene ['bene] *f* koš, pleten iz debelih vrbovih šib; *e us fâs la impromesse / di lâ a la cjartere / apont par proviodi / di cjarte une ~; → zaie.*

beneçan [bene'tʃan] *adj* benečanski; *Simpri salvant il non dal quartebandiere dai predis beneçans, bons. (BelAlci).*

benedet [bene'det] *adj* 1. blagoslovljen, blažen; *La Madone benedete dute spauride e maludî la piante spione e al strenzi al cûr il so Divin bambin e' disin (Scf)* 2. FIG preklet, zaklet, presnet; **om** ~ čudak *m*, čuden človek; *ti al auguri come che al fos par me, pipinot ~* 3. (pos. pri naslavljanju v pismih) dragi.

Benedet [bene'det] *os.i. m* Benedikt *m*, Beno *m*; *In chê di a Rome, il pape ~ XIV (Storie).*

benedetin [benede'tin] *adj* REL benediktinski; *Tun prin moment al fâs domande di jentrâ tun convent ~ par fâ lûs dentri di se (Bel)* benediktinski samostan;

~ *m* REL benediktinec *m*; *ma i benedetins i mandin a di che no son decisions di cjapâ masse cun premure. (Bel).*

benedetine [benede'tine] *f* REL benediktinka *f*.

benedî [bene'dî] *tr* blagosloviti, blagrovati; *no dome la domenie par mieze ore di messe e cuanche si passe a ~, se si passe. (Bel); aghe benedide* blagoslovljena voda.

benedizion [benedizi'on] *f* blagoslov *m*, blagoslovljenje *n*; *e cun filmâts su lis tradizions popolârs (Lis cidulis, La Benedizions des Crôs di Zui). (didatic); dâ la ~ dati blagoslov.*

benefatôr [benea'to:r] *m* dobrotnik *m*; *o liberazion definitive di chescj nestris fradis e benefatôrs e amis, rivâts ducj i doi plui in là de etât canoniche dal om (Pa 02).*

benefic [be'nɛfik], **-iche** *adj* 1. dobrodejen, koristen, ugoden 2. dobrodelen, dobrotljiv; *une altre realtât, ancje jê benedete e benefiche, la tiere. (Pa 02); al à comunicât di vê dât fûr lis liniis vuide pal ricognossiment dai beneficis previdenziâi pai lavoradôrs esponûts al amiant des impresis (O).*

beneficâ [benea'ka:] (o *benefichi* [-'fiki]) *tr* dobro delati, dobrote izkazovati, pomagati; → **munificâ**.

beneficence [benea'tʃentʃe] *f* dobrodelnost *f*, dobrota *f*; *tal puest de promozion di une vendite di ~ o de construzion di un poç (Pa 04/03).*

benefizi [benea'fitsi] *m* 1. dobrota *f*, prid *m*, korist *m* 2. REL nadarbina *f*, prebenda *f*.

benemerence [beneme'rentʃe] *f* zasluga *f*, zaslužnost *f*; *La glesie e po vantâ benemerencis, e tantis, ma la ~ plui grande e je chê di judâ la int a no vê plui dibisugne di chei altris. (Bel).*

benemerit [bene'merit] *adj* zaslužen; *Come la "Filologjiche" e altris ents plui o mancul benemerits. (Pa 04/02); e a àn fat une opare benemerite tal scrivi un libri che al fâs il pont de situazion (SiF 02/1, 234).*

benenomâl [beneno'ma:l] *adj* ?? *co une peraule dal cont e podeve splanâi ~ la strade par jentrâ tal manicomi. (Urli).*

benestant [bene'stant] *adj* dobrostoječ, premožnejši; *I gnûfs martirs dal Jihad pal plui a vegnin des clas sociâls benestantis de popolazion palestinese (Pa 03/10).*

benetin [bene'tin] *adj* ?? *La Europe dai benetins, dai fraris, di Cluny, dal Sacri Roman Imperi, di Ciril e di Metodi. (Pa 04/05).*

Benevent [bene'vent] *kr.i. m* Benevento *m*, Beneventum *m* (v juž. Italiji); *in convigne cun so missêr Stablin di Trevis e vadî ancje cui duchis Arichis di ~ e Ildebrant di Spolêt (JM).*

beneventan [bene'ventan] *adj* beneventski.

benvolence [benevo'lent[e]f] dobrohotnost *f*, dobrovoljnost *f*; *Cun sintiment plen di ~ dut al è pussibil come (Natisone).*

benfat [ben'fat] *adj* lepe postave, postaven, stasit; *cûr ~ dobro srce; → DEMIN **benfatin**.*

benfatîn [benfa'tin] (DEMIN od **benfat**) *adj* ljubek, ljubkan, mil; *une e je morute, minudine, befatine.*

benfatôr [benfa'tor:] *m* dobrotnik *m*.

bengâl [ben'ga:l] *m* bengalični ogenj *m*; *eco, sflamie il ~ come une stele.*

Beniamin [benia'min] *os.i. m* Benjamin *m*; *Alore lôr e ân pratindût un re e Diu ur à dât Saul, fî di Cis, de tribû di ~.*

benignitât [beni'ni'ta:t] *f* dobrota *f*, dobrotljivost *f*, dobrohotnost *f*, ljubeznivost *f*; blagost *f*; *Al è permetût di gjoldi procreant, come une ~ di Diu (Bel).*

benissim [be'nisim] *adv* super, zelo dobro, krasno; *~ o savevi che al vares capît. (BrLi).*

benjessi [ben'jessi] *m* 1. dobro zdravje, počutje 2. blaginja *f*, blagor *m*; *di podê vê informazions impuartantis di doprâ par miorâ il ~ uman. (Pa 05/04)*

benon [be'non] *adv* zelo dobro, krasno, fino; v redu, prav, dobro; *a fevelin simpri in marilenghe e a si capissin ~ ancje tes lôr varietâs localis, i dialets (old.lapadania).*

benpensant [benpen'sant] *adj* konformističen, tradicionalističen, konzervativen; *~ m konformist m, konzervavec m; Fint ai 2 di novembar dal 1975, di dai muarts e de muart di Pier Pauli, cui podevial riscjâsi, soledut fra i benpensants, di dâ un judizi che nol fôs di esecrazion e di condane? (Bel).*

benrivât [benri'va:t], **-ade** *adj* dobrodošel; *~ m dobrodošlica f; a misdî nus da il benrivâts a Tortone la Madonrute di aur di don Orione.*

ben se [ben'se] *co* da le, če le, v primeru da, pod pogojem da; *vegnistu? ~ tu mi companis ali prideš? Pod pogojem da me pospremiš.*

bentropis [benvi'nu:t] *fis di une tiere che e pareve destinade a mandâ viers il Friûl e il mont intîr bentropis ideis, di energjie, di spirais cetant positîfs di gjenialitât. (La 05/7).*

benut [be'nut] *adv* ??

benvignût [benvi'nu:t], **-ude** *adj* dobrodošel; *~ m dobrodošlica f; Une volte, par dai il ~, si ufrivii piçui dolçs (La/tradizions).*

Benvignût [benvi'nu:t] (t. **Vignût**) *os.i.m* (IT Benvenuto) Benvenuto.

benviodût [benvio'du:t], **-ude** *adj* priljubljen.

benvolê [benvo'le:] *tr* ceniti, ljubiti, imeti rad; *fâsi ~ priljubiti se, pridobiti naklonjenost nekoga; ~ m dobrohotnost f, ljubezen m, naklonjenost f, priljubljenost f; spoštovanje n; Pôcs a san che a Milan*

taî agns Sessante a logavin plui di dîs mîl furlans, une bieie comunitât che e à savût fâsi onôr e ~. (La 05/3).

benvolence [benevo'lent[e]f] dobrohotnost, naklonjenost.

benvolent [benvo'lent] *adj* dobrohoten, naklonjen; *lavie dal olm sglovât dal aiar e des aghis benvolentis che a cjareçin il vert sguardufât su di un jet di glerie, lavie dal vuarp e di so pari. (Mar).*

benvolût [benvo'lu:t], **-ude** *adj* priljubljen; *Donatôr di sanc, bon di caratar e ~ di duçj, al divente un personaç scuasit "instituzionâl" (taicinvriaul).*

benzà [ben'dža] *adv* že; nekda; sedaj (pa); *a dîti une veretât che tu cognossis ~ (Enrico).*

benzen [ben'dzen] *m* KEM benzene; *Il ~ al è une sostance che il so podê cancerogjen al è cognossût (CoUd).*

benzinâr [bendzi'na:r] *m* črpalkar *m*; *e cun di plui il ~ al è sierât, di rabie o moli un blestemon, e intal scûr a son doi zovins (medeuzza).*

benzine [ben'dzine] *f* bencin *m*; **di** ~ bencinski; *A passavin camions di ~ cun scritis in todesc, cun cjamis di breis e di madons (Sg); fâ ~ ?? dongje Vencò, li che o levi a fâ ~ cuant che no vevin i sconts. (christianromanini 07/04).*

beolc [be'olk] *m* ratar *m*, kmet *m*, kmetavz *m*; *E chest ~ dongje dal jôf? (Mucci).*

beorcje [be'orqe] *kr. i f* → **Cuestebeorcje**.

beorcje [be'orqe] *f* 1. križišče *n* med poljskih poti, jasa, goljava *f*; *O fermavi la veture 'e ~ in Povie e mi inviavi a pît dilunc la strade, cjalant l'orloi, (BrLi)*

2. FIG razpotje *n*, križišče *n*, stišče *n*; *la umanitât e je denant a une ~ (logosdictionary).*

Beozie [be'otsie] *m* GEO, HIST Beocija *f* (pokrajina v ant. Grčiji); *che si spessee a dâi un etichete negative, usance la ~, vadî la mont de Grecie (BelAlci).*

Bepi ['bepi] (t. **Bepo**) *os.i. m* Jožek *m*, Jožko *m*; *Stiçât dal conseîr ~ Agostinis (Pa 02).*

Bepo ['bepo] *os.i. m* Jožek *m*, Jožko *m*; *la fonde culturâl metude di pre ~ Marchet. (Pa 02).*

berber ['berber] *adj* berberski;

~ m 1. Berber *m*; *ai rapuarts fra Arabics e Berbers, i prins sedentaris (Pa 02/10-11)* 2. berberec *m* (konj) 3. LING berberščina *f*, berberski jezik *m*.

Berbere ['berbere] *f* Berberka *f*.

Berde ['berde] *kr. i f* (Prepot) Budóži (IT Berda).

berdei [ber'dei] (t. **imberdei**) *m* zagata *f*, neugoden položaj *m*, nerodnost *f*, težava *f*, problem *m*; *Siore, mi displâs, al sarà un ~ che si disgruparâ bessôl. (BrLi); lis raris cjarecis e lis tantis barufis dai spôs e gjenitôrs pai mil e mil fastidis e berdeis (BelAlci).*

berechin [bere'kin] *m* navihanec *m*, malopridnež *m*, pobalin *m*, lopov *m*, porednež *m*; *e po un bausâr, un lari, un ~;*

~ adj navihan, malopriden, pobalinski, paglav, lopovski.

berechinâ [bereki'na:] *it* pobalinsko se obnašati.

berechinade [bereki'nade] *f* pobalinstvo *n*, paglavstvo *n*; → **baronade**.

Berenice [bere'nit[e] *os.i.f* Berenika *f*; *Tal indoman, Agripe e ~ a rivarin cun grande pompe (Bibl-Az).*

bergamasc [berga'mask] *adj* bergamaški, iz Bergama; *~ m Bergamasco.*

bergamascs [berga'masks] *mpl* F bedaki *mpl*, neumneži *mpl*.

bergamine [berga'mine] *f* pergament *m*, koženica *f*; *daspò che e veve viodût il nodâr e il marchês scribiçâ dai*

segns, incomprendibîl par jê e - al mot - ancje par so pari, su di une ~ .. (Mar).

Bergamo ['bergamo] *kr.i m* → **Bergum**.

bergamo ['bergamo] *v:* **capî il** ~ migljaj razumeti, dobro razumeti, vedeti za kaj gre; *il spiziâr al capis il ~ ancje lui.*

berghel [ber'gɛl] *m* krik *m*, vzklik *m*; *al à petât un ~ che le àn sintude fin su la place.*

berghelâ [berge'la:] (t. **sberghelâ**) *it* glasno govoriti; kričati, dreti se, vpiti, vzklikati; *L'om al si inacuarzè di lui dome cuanche un operari al ~ al frut (Sg); ~ m* dretje *n*, vzklikanje *n*, kričanje *n*; *no ~ di fruts.*

berghelade [berge'lade] *f* razgrajanje *n*, dretje *n*; *bergheladis tra duçj i trê.*

berghelariili [bergela'rili] *m* šepet *m*; mrmranje *n*; vpitje *n*, razgrajanje *n*; *e al jere dut un ~ a ore di cene.*

berghelon [berge'lon] *m* 1. (akreš. od **berghel**) glasno vzklik *m*, grozno tuljenje *n* 2. razgrajač *m*, kričač *m*; *~ adj* hrupen, glasen, hrumeč; *o sin une fameone un tic delicate e putrop unevore berghelone.*

Bergum ['bergum] *kr.i m* (IT Bergamo) Bergamo *m*; *A Sotto il Monte, dongje ~, al dirigè il Centri Studis Ecumenics Zuan XXIII. (RB).*

berlâ [ber'la:] (t. **sberlâ**) *it* kričati, vpiti, dreti se, tuliti; razgrajati; *A son utopiis a berlin i partesans de globalizazion e de industrializazion a ogni cost (La); Nol ocor ~ tant. (Sg) Ni se treba tako dreti; ~ tr* zmerjati; *la Talachine che a sberlave la sô marcanzie.*

berlaçâ [berla'tʃa:] *it* vreščati, tuliti, razgrajati, dreti se na vso moč; *No sai se chest furôr / di ~ si aprove / dai govins dal Cormôr / che..*

berlade [ber'lade] (t. **sberlade**) *f* krik *m*, vzklik *m*, tuljenje *n*; *a davin une grande ~ e i spirts a lavin fûr (Bibl-Az).*

berlament [berla'ment] *m* vpitje *n*, kričanje *n*, dretje *n*, razgrajanje *n*; *si faseve un davoï, un ~ propit come in Parlament; Berlaments, tufs di calôr te paludere umide (PauluzzoN).*

berlarie [berla'rie] *f* vpitje *n*, kričanje *n*, dretje *n*, razgrajanje *n*; *invezi dai solits cjants divots religiôs, al sint dentri un sunsûr, un davoï, une ~ gjenerâl.*

berlarili [berla'rili] *m* vpitje *n*, glasno govorenje *n*, hrup *m*; šepet *m*; mrmranje *n*; razgrajanje *n*; *un ~ di sturnî.*

berlete [ber'lete] *f* bahanje *n*, napihovanje *n*; *se jo o voi a cjase drete / cussi cence fâ il fat gno, / mi diran che di ~ / vâl un mont, ma di fats no.*

berli ['berli] *m* krik *m*, vzklik *m*; *Il ~ ARS Krik (Muncha); Vêso presint "Il ~" di Munch (BelAlci); Duncje la int des monts si è esprimude e la sô volontât, la sô invocazion, il so ~ al va scoltât di duçj (Pa 04/04).*

berlic [ber'lik] (t. **berlichite**) *m* FIG hudič *m*; *al è un jeur e no l'orcul ni ~.*

berlichite [ber'likite] *m* → **berlic**.

Berlin [ber'lin] *kr.i m* Berlin *m*; *"E je dongje ~" i rispuint. (Ta).*

berline [ber'line] *f* 1. sramotni oder *m* (steber) 2. vrsta voza *f*; limuzina *f*.

berlinês [berli'ne:s], **-eze** *adj* berlinski; *~ m* Berlinčan *m*.

berlinese [berli'neze] *f* berlinčanka *f*.

berlon [ber'lon] (akreš. od **berli**) *m* 1. grozen, glasen krik *m*; *e là ~s, sivîi che no si dîs* 2. (t. **sberlon**) razgrajač *m*, kričač *m*; *un gridatore / un sberlon, un ciulon, che ciula, che sberla;*

~ adj kričav, kričeč; *il gno omp tant gnervôs e ~.*

berlusconian [berluskonian] *adj* berluskonski (glede na it. predsednika Berlusconi); *E il clime al è diventât inmò plu pesant cul guvier ~ (Pa 02).*

Bernadie [ber'??] *i g f* IT Bernadia *f*; *Là in fonts lis montagnis di Nimis e la ~ (PauluzzoN).*

Bernardin [bernar'din] *m* 1. (demin. od **Bernart**) *a travers un dismenteât sonet di ~ Cancianini. (La 04/10)* (ljubkovalno: **Bidin**) 2. (pes) bernardinec *m*.

Bernart [ber'nart] *os.i m* Bernard *m*; *cert Bertrant Secchia di Udin ~ di Castro di Piran e Julius Ciprian di Bressie. (Natisone).*

Berne ['berne] *kr.i m* Bern *m*; *e à presentât a la Confederazion, ossei al guvièr di ~ (La).*

Bernin [ber'nin] *os.i m* ?? *i cordui di Micjelagnûl e ~.*

beromai [bero'mai] *adv* sedaj (pa še bolj); *anime ~ sglonfe;*

→ **zaromai**.

Bersabee [ber'sai] ?? ; *David che ~*

bersai [ber'sai] *m* 1. tarča *f*; *Culî il ~ al è l' "Olf" e la sô politiche. (Vichi)* 2. FIG iskana oseba *f*.

bersaiâ [bersa'ia:] (*bersai, bersais, bersaie*) *tr* zadeti; obstreljevati.

bersafir [bersa'li:r] *m* ostromrelec *m* (vojak); *un ploton di bersaglîrs.*

bersò [ber'so] (*pl bersôs*) *m* senčna pot *f*, brajda *f*; *lu clamave stant tal curtil sot dal ~ des vîts.*

bersoli [ber'soli] *m* BOT (ž. spola) konoplja *f*; *ma prin tu vevis gjavât un cjamp di bersolis che no vevin nissune premure di lâ sul fûc.*

Bert ['bert] *os.i m* (IT Alberto, Berto) Albert *m*.

Bertiûl [berti'u:l] *kr.i m* Bertiolo (UD); *Il progjet artistic al è prudelât dai Comuns di ~, di Cjamin (Pa).*

bertiulin [bertiu'lin] (t. **bertiulot**) *adj* bertiolski, iz Bertiola;

~ m Bertiolčan *m*.

berton [ber'ton] *m* ARH ljubimec *m*, zvodnik *m*, hotnik *m*.

Bertos ['in] *furl. priimek* BERTOS GIUSEPPE (*Glemone sec. XVIII*) Miedi, docent a Padue al scrive *l'opare Elementa medicinae practicae. (GE)*

bertuel [bertu'el] *m* vrša *f* (za ribe).

bertuele [bertu'ele] *f* 1. nasadilo (pri vratih, oknu); *i veve justade la ~ de puarte ; açâr par bertuelis* Difarents filiots doprâts par fâ RPM : 1-açâr trafilât, 2-ghise amorfe, 3-nylon, 4-açâr par bertuelis (SiF 03/3, 97) 2. FIG jezik *m*; *a pierdarâ ipso facto l'ûs de ~.*

Bertul ['bertul] *os.i m* ?? (IT Bartolo).

berzâ [ber'dža:] *tr* v stajo, v tamar dati črede; *lis vacjis e lis pioris lis ai berzadis.*

berzarie [berdža'rie] *f* tamar *m*, planinski pašnik *m*; *cui lôr cuars, la ~ fin lis vacjis butin jù.*

berze ['berdze] *f* staja *f*, tamar *m*, planinski pašnik *m*.

besclet [bes'klet] *adv* hitro, zgodaj, na hitrico; *Tantetant al rinunziâ ~ a lis particularitâts locals di ogni fate, a pro de lenghe furlane unitarie. (telealtobut).*

besetamp [be'so:l] ?? *Il cognon da famea facilmenti a nol à nuia ce fâ cul besetamp, ma al ven four dal non di un antenât (Piç).*

bessòl [be'so:l] (*pl bessôl*) *adj* 1. sam, čisto sam; *~ tanche un jubâl/ il gri* čisto sam 2. osamljen, opuščen, samotni; *lis stradis bessolis.*

bessolance [beso'lant'e] *f* osamljenost *f*, opuščenost *f*, samotnost *f*; *La sô, in dut câs, e je stade une vite puare*

di acjadiments sostanzîi e marcade de ~ e des rinunziis. (Pa 03/4).

bessolin [beso'lin] *adv* zelo osamljeno; *mandadis a marît lis dôs frutatis, al viveve ~ te sô è cjasute fûr dal paîs* (JM, Salvâ).

besteâ [beste'a:] *it* poživiniti se, ponoreti, podivjati; *une assurditât che e fâs ~ (scritorsfurlans)*.

besteâl [beste'a:l] *adj* živalski, živinski; divji; *Nadâl un frêt ~, prin dal an un frêt di cjan (sangiorgiinsieme)*.

bestealitât [besteali'ta:t] *f* → **bestialitât**.

besteam [beste'am] *m* živina *f*; ~ **grues** velika živina (goved, konj); ~ **minût** drobnica *f*; *che a son calcolâts un popul di bandîts, parvie che te lôr tradizion abituâl a pratichin la ladrarie di ~ (Pa)*.

besteol [beste'ɔ:l] *m* brezglav, nepremišljen, lahkomiseln; *un zinar ~, plen di fotis, di voie di fâ nuie*.

besteute [beste'ute] *f* zverica *f*, živalica *f*; *Al procès a vevin fevelât di rabie bestiâl e di ~. (Sg)*.

bestiâl [besti'a:l] *adj* živalski, živinski; zverinski, nečloveški; *Poesie di cjarte di veri e musiche ~, plene di scossis eletrichis (mortegliano)*.

bestialitât [bestiali'ta:t] *f* 1. živalskost *f*, zverinskost *f*; zverinstvo *n*, živinstvo *n*; *No 'nd è veretâts o aspiets gnûfs di pandi su lis bestialitâts e i macilis cometûts a Auschwitz (Pa 7/2000)* 2. surovost *f*; neumnost *f*.

bestialmentri [bestial'mentri] *adv* živalsko, živinsko; zverinsko, nečloveško.

bestiologjie [bestiolo'gje] *f* veda o živalih; *come che la piores e il madrac o il poleç e il vidul a fasin part de ~ (La 06/2)*.

bestie ['bestie] *f* zver *f*, žival *f*, živina *f*; *Taiade a tocs cul massanc, e daspò sepulide daûr di cjase sô, ché ~! (Tolazzi)*; **vivi di** ~ živetî kot žival; **un timp di** ~ pasje vreme; **spelâ la** ~ odreti (kožo) živine; *il jevâ denant di, inmò a scûr, par fâ boli te cjalderie de lissiarie la aghe di doprâ par spelâ la ~. (don)*; ~ **di stale** hlevna živina *f*; *plui razionalitât des coltivazions, inressite dal partimoni des bestiis di stale, bonifichis, aument di boscam (Natisone/furlanis)*; **fâ passonâ lis bestiis** pasiti živino; *obleant i pastôrs a jentrâ tes proprietâts privadis par fâ passonâ e mangjâ lis lôr bestiis (La)*; deriv. **besteate, besteone, besteon, besteute**.

besvelt [be'zvelt] *adv* hitro; *Cheste e je la reson par cui i flus basaltics a puedin scori ~ e lâ indenant ancje par tancj chilometris de bocje erutive. (stromboli)*.

betâ [be'ta:] (t. **bitâ**) *it* ARH pogosto hoditi kam, obiskovati; *e foi par selvis scuris di faiârs, / là cu no bete sinò il lôf e l'ors*.

Bete ['bete] *os.i.f* Beta *f*; *Tu sês ~ de lenghe sclete - Sei Elisabetta dalla lingua schietta (VERONE)*; demin. **Betine**.

betince [be'tint[e] *f* → **bitince**.

Betine [be'tine] *f* → **Bete**.

Betlem [be'tlem] *kr.i m* Betlehem *m*; *Dopo che Gjesù al jere nassût a ~ in Gjudee, sot dal re Erode (Bibl-Mt)* Ko je bil Jezus rojen v Betlehemu v Judeji.

beton [be'ton] *m* → **peton**.

betonic [be'tɔnik] *adj* FIG (šalj.) poznan, slaven; *de fame placide za fat ~, l'architetonic puint di cent arcs*.

betoniche [be'tɔnike] *f* BOT betonika *f*, bukvetica *f*; *jessi cognossût plui de ~ biti svetovno znan, slaven*.

Betsaide [be'ton] *kr.i.f* BIBL Betsajda *f*; *Alore lui ju cjolè cun se e si ritirâ tune sitât che i disevin ~. (Bibl-Lc)*.

betule ['betule] *f* pivnica *f*, krčma *f*; *Ancje il Chino, alcolist tant che il Garibalt, al ven davôr di nô fin a la Bodeguita del Sur, une vecje ~ dulà che Clara (lacomugne)*.

beu ['beu] *int* bev; **dî no dî ne ceu ne** ~ ne reči ne bev ne mev (*BrLi*); → **ceu**.

bevaçâ [beva'tʃa:] *it* pijančevati, popivati, piti, napajati se; piti kot za zastavo; *Stait atents che no vein di inçussîsi i vuestris curs cul mangjaçâ e cul bevaçâ, cul vê tal cjâf dome lis robis di chenti (glesie)*; ~ *tr* napiti, napajati, opijaniti.

Bevaçane [beva'tʃane] *kr. i f* (Sant Micjêl) Bevazzana Destra.

bevaçon [beva'tʃon] *m* pijanec *m*, (velika) žeja *f*.

bevaçone [beva'tʃone] *f* pitje *n*, popivanje *n*, opijanje *n*, pijančevanje *n*; *il frico, parvie de ~ che bisugne fâ dopo di vêlu mangjât, al jude a parâ vie i pinsirs*.

bevade [be'vade] *f* popitek *m*; pitje *n*; pijača *f*; *i bilicuns par une altre bevade / coronarin di flôrs*; → (bolj obi.) **bevude**.

bevadôr [beva'do:r] *m* torilce za vodo (v ptičnicah).

bevande [be'vande] *f* pijača *f*; ~ **alcoliche** alkoholna pijača; *che tu âs bevût par intîr (e no dome cerçât) une ~ alcoliche?. (SiF 03/4, 147)*.

bevareç [beva'retʃ] *m* pijača *f*; napitek *m*; ~ *s di cjalumis* izbrane pijače.

bevarin [beva'rin] *m* napoj *m*, čarovni, ljubavni napoj *m*; strup *m*; *il filtri di amôr, clamât ~*.

bevaron [beva'ron] (t. **bevarum**) *m* 1. krepilna pijača (iz vode, moke in otrobov) za živino; *se no i quartin fûr de puarte / la panole o il ~* 2. napoj *m*, pijača *f*; brozga *f*; mešanica *f*; *risots e macarons, / polpetis di ogni genar, pastičs e bevarons*.

bevarum [beva'rum] *f* → **bevaron**.

beverâ [beve'ra:] (t. **imbeverâ**) *tr* 1. napojiti, dati (za) piti; *va a ~ i bûs tal sfueiat* 2. → **imbeverâ**; !~*si refl* napajati se; odžejati se; *vevino miôr di viodilu a imbeverâsi cul so tuessin e restâ infossât te sô malore?*

beveradôr [bevera'do:r] *m* korito *n*, napajališče *n*, napajalnik *m*; *Ator des fontanis publichis e di chês privadis, ator dai lavadôrs e dai laips (beveradôrs) di une volte (Pa)*.

beverât [beve'ra:t] (t. **imbeverât**) *adj* napojen; odžejan; *al è puest, ben ~*.

bevi ['bevi] *tr* 1. piti; ~ **a sclips**, *sclip a sclip* srebljati, po požirkih piti; ~ **a scroc** *che al mangjave e al beveve a scroc e ancjemò al vignive idolatrât des sôs vitimis. (Bel)*; ~ **tanche une simple** piti kot goba; **tignî bevût** požreti (pijača), napajati se; **fâ bon** ~ lepo pripraviti pijačo; **facil tanche ~ un ûf** enostavno kot nič; **meti di** ~ naliti; *Al tornâ a meti tal so puest il sorestant dal vin, tant che al tornâ a meti di ~ al Pharaon; (Bibl-Gjen)*; **meti fûr di** ~ ponuditi pijačo; **no mi fâs bon** ~ FIG stvar mi ne diši, ne zaupam zadevi; **traî di** ~ navrtati, nastavitî sod; 2. vpiti, vsrkati; *lis sponzetis, i modons a bevin sù la aghe* 3. FIG lahkoverno verjeti, zaupati, peljati nekomu; *dâle di ~ a un*; ~ *m* pitje *n*; *E po' il ~ mi plâs. (BrLi)*

bevi fûr [~ 'fu:r] *tr* (iz)sesati, (po-, iz-, v-)srkati, vpi(ja)ti; *i bêf fûr dute la vite*.

bevilbil [be'vibil] *adj* piten; **aghe** ~ pitna voda; *Cu la cussience che 1 miliart e 400 millions di lôr in zornade di vuê no àn ancjemò acès a une risultive di aghe ~ (Pa 02)*,

bevidôr [bevi'do:r] *m* pivec *m*; *Ad esempli, chel grant ~ di biris di Deutsch Nepal, che al fâs une musiche une vore scure e ombrose (Ta)*.

bevidore [bevi'dore] *f* ženska, ki veliko pije, veliko pijače prenese; *ma la sô femine e je plui ~ di lui.*

bevilaghe [bevil'age] *m* abstinent *m*, ki se vzdržuje pijači (alkoholu).

bevon [be'veon] *m* pivec *m*; pijanec *m*, FIG goba *f*; *i amis, ~s di onôr.*

bevone [be'veone] *f* ženska, ki veliko pije, pijanka *f*; *un còl di trape s'a son bevonis.*

Bevorcjans [bevor'qans] *kr.i m* (Mueç) Bevorchians.

bevorcje [be'veorçe] *f* → **beorcje**.

bevuçâ [bevu'tja:] *tr* srkati, srebrati, požirati; → **bevuçjâ**.

bevuçât [bevu'tja:t], **-ade** *adj* rahlo vinjen; *si ur cjol la patent s'a rezin l'automobil un signâl ~s.*

bevuçjât [bevu'qa:t] *adj* → **bevuçât**.

bevude [be'veude] *f* 1. popitek *m*; pitje *n*; *Cuindi o si cjate alc di sest o si viodin nô par une ~ legre!* (Furlanist) 2. pijača *f*; → **bevade**.

bevût [be'vu:t], **-ude** *adj* pijan, vinjen, opit, nabit; *o sês ~, brut mostro!*

biacemai [bia'te'mai] *int* če dá bog, če bi bilo mogoče; *~ che o fos poete! o vorès di colp rimâlu; ~ che o podès viodilu, i dirès: "cun ce dirût?"*

Biacis [bi'at[is] *kr.i fpl* (Pulfâr) Biacis; *Nassût a ~ il 1 di avrîl dal 1909, nol à podût gjoldi lis personis plui cjaris tal moment che plui i coventavin.* (Pa 02).

biadaç [bia'dat] (deriv. od **biât**) *m* revček *m*, nesrečnež *m*, božec *m*; *il plevan, puar ~, al jere avilît.*

biadel [bia'del] (deriv. od **biât**) *m* revček *m*, božec *m*.

biadele [bia'dele] *f* revca *f*, uboga *f*; *ma, ~, e je restade pôc timp dopo imbroidade.*

biadelore [biade'lôre] *int* k sreči, hvala bogu; *~ che i bêçs ju ai achî pronts in cjase (F); ~ che le ai metude sul picjot (PauluzzoN).*

biadin [bia'din] (deriv. od **biât**) *m* revež *m*, revček *m*, božec *m*; *"biadins!..." ur dîs. E i uceluts piulant / tal lôr lengaç: "benedete chê man!"; ~ adj ubog, reven; e diventave simpri plui biadine.*

biadot [bia'dot] (deriv. od **biât**) *m* revež *m*, revček *m*; *chel ~ al à tirât mâl la bruscjete de vite.*

Bianchi [bi'anki] *m* kolo (Bianchi); *E difat i puartâ une vecje ~, che no i mancjave nuie (Sg).*

biât [bi'a:t], **biade** *adj* 1. presnet, preklet; *cheste biade ploie che no finis plui!* 2. preprost, ubog; naiven; *Il taramot das tangents nol à sparagnade nancje la "biade" Cjargne (don)* 3. dobrodušen, dober; *~ m naivnež m, preprost človek m; božec m, revček m; dobra duša f; puar ~ božec m, revček m nesrečnež m, tepec m, bebec m; L'om par simpri, il puar ~, i diaui, il frutat, l'insium di un om ridicul, i fradis Karamazov. ... (SiF); deriv. biadut, biadin →, biadel →, biadaç →, biadot →.*

Biatrîs [bia'tri:s] *os.i.f* Beatrice (IT); *E ce sucedial inte anime di ~, ce maniere si davuelzie la sô sensualitât (Pa).*

bibâ [bi'ba:] *it* (t. FIG) kapljati, pronicati; *se il cjalcon nol è strent, il vin al bibe.*

bibi [bi'bi] *m* INF → **bibis**.

bibiâ [bibi'a:] *it* obotavljati se, obirati se, zgubljati čas; odlašatiati; *al è une ore che al bibiè tor di chê sieradure; ~si refl pomuditi se, zadrževati se.*

bibie ['bibie] *f* 1. mudljivost *f*, počasnost *f*; → **pachee, sflacje** 2. → **bibion**.

bibieç [bibi'eç] *m* 1. zabava *f*, kratkočasje *n*, razvedrilo *n*; *pierdi timp in ~s zgubljati čas z neumnosti* 2. težava

f, zagata *f*, zapleten problem; *La vore par meti in sigurece cuintri i dams dal taramot lis vieris cjasis ancjemò abitadis al è un vêr ~. (SiF 03/3, 97)* 3. malenkost *f*, šara *f*, ničemurnost *f*; *medaiutis, santuts, coronuuts e altris bibieçs di comprâ;* → **bebel (bebei)**.

bibion [bibi'on] *m* omahljivec *m*, neodločnež *m*; počasnè, previdnež *m*.

Bibion [bibi'on] *kr.i m* Bibbione; *Sabide ai 10 di Zenâr, a Cjaurlis, si discor sul avignî de lagune di Cjaurlis e di ~. (Pa).*

bibione [bibi'one] *f* omahljiva, neodločna ženska *f*.

bibiôs [bibi'o:s], **-ose** *adj* predrzen, vztrajen, nadležen; *la stagjon si finirà / cun montanis bibiosis.*

!bibis [bi'bis] (t. **bibi**) *m* buba *f* (izraz za bolečino v otroški govorici); *mame, ~ ! – lasse, vissaris mês, lasse pûr lî; / ti porès fâ bibi.*

bibitorie [bibi'torie] *f* FIG (šalj.) pitna daritev *f*; *cu la viste fluscade parvie de ~.*

biblic ['biblik], **-che** *adj* biblijski, bibličen, svetopisemski; *Stant a la vision bibliche e cristiane de muart, o varessin di gjoldi pe libertât (Pa 02); che in te concezion bibliche a son il speli de eternitât e duncje de inanovibilitât. (BelFa).*

Bible ['biblie] *f* Sveto pismo *n*, Biblija *f*; *la antighe peraule dai profets de ~.*

bibliobus ['bibliobus] *m* potujoča knjižnica, potujoča knjigarna.

bibliofil [biblio'fil] *m* bibliofil *m*; *Peraulis di Josef Malattia, di Barcis, vivût a cjavâl fra il Vot e il Nûfcent, poete, ~, memorialist. (La 04/10).*

bibliofilie [biblio'filie] *f* bibliofilija *f*, bibliofilstvo *n*.

bibliograf [biblio'graf] *m* bibliograf *m*.

bibliografic [biblio'grafik], **-iche** *adj* bibliografski; *Cumò al dispon di une moderne sede tal cûr de zone universitarie, cun spazis par seminaris, un nucli ~ e cuatris stazions di lavôr. (CIRF); materiâl ~ bibliografsko gradivo; lavôrs di catalogazion di materiâl ~ e documentari (CIRF).*

bibliografie [bibliogra'fie] *f* bibliografija *f*; *Par dibisugnis di studi e ricercje particulârs, tal câs che l'utent al vedi prontât une ~ furnide di dutis lis colocazions te biblioteche (CoUd).*

bibliotecari [bibliote'kari] *m* bibliotekar *m*; knjižničar *m*; *Si pues domandâ altris informazions al ~, Sâr Giorgio De Tina (Codroip, Avis).*

biblioteche [biblio'teke] *f* 1. knjižnica *f*, biblioteka *f*; *~ digiûtâl* digitalna knjižnica; *e par jentrâ inta chel gnâf des bibliotechis digiûtâls mobilis, par cussi dî, che a comunicaran par lengaçs audio (Pa 03/6); ~ Civiche* mestna knjižnica; *I tescj che a concorin a ân di rivâ ae Biblioteche Civiche di Codroip (Codroip, Avis); ~ eletroniche* elektronska knjižnica; *A son disponibii: l'archîf dal mensîl, la ~ eletroniche, ju imprescj lenghistics e i servizis informatîfs di altris clapis. (Pa 03/12)* 2. knjižna zbirka 3. knjižna omara.

biblioteconomie [biblioteko'nie] *f* bibliotekarstvo *n*, knjižničarstvo *n*.

biblist [bi'blist] (*mpl bibliscj*) *m* biblicist *m*; *Pre' Aldo Moretti, ~, animadôr de Lote pe Liberazion e furlanist, al è muart ai 26 di Lui, a 93 (Pa).*

biblistiche [bi'blistike] *f* biblicistika *f*.

bicarbonât [bikarbo'na:t] *m* KEM bikarbonat *m*.

bicefal [bi'blist] *adj* POL bikefalen; *Parlament european, a bon pro di un podê legislatîf ~ (Pa 03/12).*

bicelulâr [bitʃelu'la:r] *adj* bicelularen, biceličen; dvoceličen; *Lis ascosporis* (3,5-5 x 7-11 µm) a son *bicelulârs, transparentis e tarondis a la fin.* (SiF 03/4, 9).

bicicletate [bitʃiklɛ'tate] *f* star kolo *n*, bicikel *m* (slabš.); *ma a di chel che al va indenant porconant cun tun ~ vecje, cence flât e cence fanâl.* (BelFa).

biciclete [bitʃiklɛ'te] *f* (dvo)kolo *n*, bicikel *m*; *in* ~ na kolesu, s kolesom; *Dome dopo un dîs minûts al incrosà un vieli in ~* (Sg).

Bicinins [bitʃi'nins] *kr.i. m* Bicinicco (UD); *Chei che ancjemò in di di vuê no àn declarât lis sôs intenzions a restin: ~, Damâr, Dimpeç, (Pa).*

bicoche [bi'koke] *f* gorska kočja *f*; umazano stanovanje *n*, FIG luknja *f*.

bidel [bi'del] *m* šolski sluga *f*, šolski hišnik *m*, vzdrževalec *m*.

bidèle [bi'dele] *f* šolska sluga *f*, šolska hišnica *f*, vzdrževalka *f*; *Si, e fâs la ~ tes mediis.* (PauluzzoN).

bidimensionâl [bidimenzio'na:l] *adj* FIZ dvodimenzionalen; *Duncje il stât di un foton liniarmetri polarizât al è rapresentât di un vetôr intun spazi ~.* (SiF 03/3, 9-18)

Bidin [bi'din] *os.i. m* Bernard *m*; *"o dubiti che lu podarìn viodi prin di San ~ ..."* *"San ~? ... che al cjât?"* *"irê dîs dopo dal Judizi Universâl"*.

bidin [bi'din] *m* preprostnež *m*, naivnež *m*, neumnež *m*; *si rangjave ancje a vendi sperancis a bon presi, cul butâ cjartis a cualchi bidinute*; *demin. bidinut.*

bidine [bi'dine] *f* preprosta, neumna ženska; *soredut produziions isoladis (Bidin e Bidine o il pulz e la pulze par cure di Andreina. Ciceri, SFF (CoUd); demin. bidinute.*

bidon [bi'don] *m* 1. ročka *f* 2. FIG prevara *f*, goljufija *f*; *Dree mi à invidade: se ~! Il concert di Lolli a Morteau. Sabide di sere beh jo o soi rivade tardute a mortean (Furlanist)* 3. grda šala 4. škatla *f*.

biel [bi'el] (*pl* *biei*) *adj* 1. lep, čeden; *~ in gjambe* lepoh nog; *bielis oris* dolge ure, ure in ure; *di ~ di* ob belem danu; *PROV Nol è ~ ce che al è ~, al è ~ ce che al plâs.* (ProvBr); *Bon, chê biele fantate là, chê more, e je une des tantis personis che mi son plasudis estetichementri (Ta)* 2. dober; *Une di al veve fat un ~ aparechio di len, cun tant di eliche, e lu veve fat svolâ dal barcon dal cjast. (Ta); E chel ~ romanç di fantassience dal '53 di un ciert Robert Rainbell? (Ta);*

~ adv kar, precej, čisto, do dobra (poudarja sledeč pridevnik), dobro, lepo; *„Buine” al rispuindê l'ustîr, biel cjalantlu fis. (Sg); Intant che E. al beveve biel planc al vigni drenti un altri aventôr (Sg); ~ sôl* čisto sam; *~ a planc* → *bielaplanc*; *~ stufade* do dobra naveličana; *~ ~* lepo počasi; *~ co* ko, medtem ko, ravnokar; *une volte un miedi, ~ lant a fâ une visite intune famee;*

~ m 1. lepota *f*, lepotnost *f*; lepo *n*; *E chest al devente un apel par ducj chei che a crodin te Art e tal Biel (Pa 06/1); cussî si impensisi dome il ~ (MazzonIol); al à il so ~ nekaj lepega je v njem; fâ lis bielis a* dvoritî, osvajatî (žensko); *meti in ~*; *cjalâ di ~ ??*; *PROV Par cognossi il ~ bisugne viodi il brut. (ProvBr)* 2. *il ~, il ~ di Rome* rit *f*, zadnjica *f*; *deriv. bielon, bielonon, bielot, bielit, bieluçut.*

biel che [bi'el ke] *co* medtem ko, ravno ko, v času ko, za časa ko; *E. al cirive un campanel su la colone dal puarton, ma no lu cjatave, ~ il cjan al strissinave la cjadene diluncvie il fil di fier, fin al puarton, cence vuacâ. (Sg); une des letaris che Hus al scrivê biel che al*

spietave che lu brusassin (Cadorini/furlan) eno od pisem, ki jih je Hus pisal, v času ko je čakal, da ga bodo zažgali.

biel a planc [biela'planc] → *biel planc.*

biel a pueste [bielapu'este] *adv* nalašč, namenoma; *lôr si cjacin ~ / dongje pluî che mai.*

biel avuâl [bielavu'a:l] *adv* popolnoma, celotno, v celoti; vsekakor; vse do konca; brez izjeme; *vuê i Stâts son plens di debits e ~ scunîts; se i soldâts cjariâts di sbigule disertassin ~.*

bielece [bie'let'e] *f* 1. lepota *f*; *un frut di ~*; *In particulâr la sô puisie e disvele une intonazion intimistiche, fate di ~ ma ancje di spiete e di ingòs (La); ma la liturgjie, cu la ~ e la maïestositât dal so ceremoniâl, il sflandôr dal rituâl (Bel).* 2. → *belece.*

Bielestele [biele'stele] *f* ASTR Venera *f*, danica *f*, jutranjica *f* (zvezda); *dopo di une gnot masse penze e durade masse a lunc, e lusi finalmentri la ~ (Pa 10/99).*

bielevoie [biele'voie] *f* nevoščljivost *f*, zavist *f*, poželenje *n*; *fâ la ~* zavidati nekomu; *o sai che a Cerneglons chei di Franzoe / fadin la ~.*

Bielezoie [biele'dzɔie] *kr.i. f* (Paulêt) Bellazoia.

Bielgrât [biel'gra:t] *kr.i. m* → *Belgrât.*

bielit [bi'e'lit] *adj* luškan, ljubek, ljubkan, srčkan, prikupen; *bielite ma cjitine*; (bolj obič. *bilît*).

bielite blancje [bie'lite 'blançe] *f* BOT petoprstnik *m* (Potentilla).

bielon [bie'lon] (t. *bielonon*) *adj* izvrsten, najboljši, sijajen; *al veve un purcit ~.*

bielonon [bielo'non] *adj* → *bielon.*

bielonone [bielo'none] *f* izvrstna *f*, sijajna *f*.

bielorus [bielo'rus] *adj* beloruski;

~ m 1. Belorus (Belorusinja) 2. LING beloruščina *f*.

Bielorussie [bielo'rusie] *f* GEO Belorusija *f*; *come che a vevin za vût fat lis Republichis Baltichis, la Ukraine, la ~, la Azerbaijan, la Gjeorgje (Pa 03/5).*

bielot [bi'e'lot] *adj* ličen, čeden, srčkan; *al à bielote simpri stade.*

biel planc [biel'planc] *adv* zelo počasi, umirjeno, mirno, lepo počasi; *..e si meteve a mangjâ ~, mastiant a lunc e cjalant fûr dal balcon. (Sg);*

→ *planc, biel a planc.*

biel principi [bielprin'tʃipi] *m* popolni začetek: *dal ~* z vsega začetka; *Dal ~ de sô ativitât la cooperative e à prudelât la sô programazion radiofoniche cun la organizazion..(O).*

bielsôl [biel'so:l] *adv* (neknjiž.) → *bessôl*; *Une volte che al nadave ~ framieç lis canelis (Zili).*

bielstâ [biel'sta:] *m* dobrobit *m*, udobnost *f*, udobje *n*, lagodnost *f*, dobro počutje *n*; *no varês i comuts e il ~ di chenti.*

bieluçat [bielu'tʃat] *adj* ličen, čeden, srčkan.

bielvedê [biel've'de:] *m* razgledišče *n*, razgledna točka *f*.

Bielvedê [biel've'de:] *kr.i. m* (Paulêt) Belvedere; *Ma, rivât a ~, al à viodût ch'â erin i palûs e li' marinis e (Natisone).*

Bielvedê Di Aquilee [~ di akui'lee] *kr.i. m* (Aquilee Ud) IT Belvedere.

Bielvedê Di Cordovât [~ di kordo'va:t] *kr.i. m* (Cordovât) Belvedere.

Bielvedê Di Marsuris [~ di mar'suris] *kr.i. m* Belvedere (Povoletto, UD).

bielviodi [bielvi'odi] *m* čudežni prizor *m*, privlačnost *f*, atrakcija *f*, čar *m*; *fruts che a jemplin dute la vile di ligrie e di ~.*

bielzà [biel'dža] *adv* že; nekđaj; sedaj (pa); *se chest percors di "maternitât" Aquilee lu à fat ~ tai secui passâts (Pa 02/12); se no doprin ju imprescj juridics che a àn ~ a dispozizion (Pa 03/5);*
→ **benzà**.

bienâl [bie'na:l] *adj* dvoleten; bienalen, bienalski; ~ *f* bienale *m*; **Bienâl di Vignesie** ART beneški bienale (umetniška razstava); *Al à partecipât a la Bienâl di Vignesie. (GE).*

bieni [bi'eni] *m* dvoletje *n*, dveletno obdobje; dveletni študij; *e à refudât di dividi la discussion su la delocalizazion di chêsul recupar de produtivitât pal prossim ~. (O).*

Biêr [bi'e:r] *kr. i f* (Cjavàs) IT Bieri.

bifocâl [bifo'ka:l] *adj* dvogoriščen, dvofokusen, bifokalen; **i bifocâi** dvogoriščne leče; *un pôc pletut e intôr i ~.*

bifocalisim [bifoka'lizim] *m* bifokalizem *m*.

big-bang [big'benk] *m* FIZ big bang, prapok *m* (teorija o nastanku vesolja); *E si svindiche tirantmus dentri ancje nô in cheste disgregazion o deflagrazion finâl, un " ~ " che al è il savôr di un "flop" cosmic (Pa 02).*

bigarin [biga'rin] *m* (pri dečku) penis *m*, lulček *m*; → **bagai, cicinut**.

bigat [bi'gat] *m* (od sviloprejke) buba *f*; *e il fi dal om, che al è tanche un ~. (Bibl-Jop).*

bigatarie [biga'tarie] *f* → **bigate**.

bigate [bi'gate] *f* predilnica *f*, svilopredilnica *f*. → **bigatarie**.

bigatin [biga'tin] *m* svilar *m*, svilorejec *m*.

bighe I ['bighe] *f* F kurec *m*, kurac *m*; *jessi a grado, distirât sul savalon, a menâmi la bighe e tirâ claps ai frutus che.. (Furlanist);*

→ **cuaiat, çoçul, pisce, sivilot**.

bighe II ['bighe] *f* (rimski voz) dvovprega *f*;

bignâ [bi'ña:] *it* → **bisugnâ**.

bigoce [bi'got'e] *f* mapa *f*, šolska torba *f*, torba *f*; *Ustine a ridè viodinju a poiâ lis bigocis e ur disbotonâ i grimaluts.*

bigogne [bi'gogne] *f* → **vigogne**; *E je ancje vere che in putropis fameis di mieze ~ si va bandonant il lengaç local (La 07/02)*

bigolâr [bigo'la:r] *m* testeninar *m*.

bigolon [bigo'lon] *m* makaron *m*.

bigot [bi'got] *m* pobožnjak *m*, svetohlinec *m*; *e ogni riserve o proteste e je dome un "revoc di un perbenisim rangit e ~ (Bel);* → **cjitin, patafebancs**.

bigotarie [bigota'rie] *f* 1. pobožnjaštvo *n*, svetohlinstvo *n*; → **cjitimeç** 2. (kolekt.) pobožnjakarji *mpl*, svetohlinci *mpl*; *va la ~ pa lis glesii.*

bigotisim [bigo'tizim] *m* pobožnjakarstvo *n*, svetohlinstvo *n*, licemerstvo *n*.

bigul ['bigul] *m* (drobni) rezanec *m*.

bigulere [bigu'lere] *f* dolgoveznost *f*, dolgovezen govor *m*, marnjanje *n*, oštevanost *f*; *invezi di tacâ une ~ su la moralitât dai umign di chest mont.*

bikini [bi'kini] *inv* bikini *m*.

bilabiâl [bilabi'a:l] *adj* LING dvoustničen, bilabialen; ~ *f* LING dvoustničnik *m*, bilabial *m*.

bilanç [bi'lantʃ] *m* 1. bilanca *f* 2. FIG bilanca *f*, obračun *m*, pregled *m*; *e cussi a son lâts indevant fin al 1924 o 1927 cuant che i fassiscj e an obleât a fâ il ~ unic. (Pa Vicinia).*

bilaterâl [bilate'ra:l] *adj* dvostranski, obojestranski, bilateralen; *mutisim causât di une lesion ~ dai lobis frontâi (SiF 02/1).*

bilateralmentri [bilateral'mentri] *adv* dvostransko, obojestransko, bilateralno.

bile ['bile] *f* 1. ANAT žolč *m*; 2. FIG srd *m*, jeza *f*; *jo, infat, o viôt che tu sês tal marum de ~ e tai leamps de tristerie (Bibl-Az).*

bilengâl [bileng'a:l] *adj* dvojezičen; *al è stât presentât a Udin il Grant Dizionari Bilengâl Onde;*

~ *m* dvojezični *m*, dvojezičnež *m*, dvojezičnik *m*; *Cemût fasino i bilengâi a capî e a produci lis peraulis? (SiF 03/4, 97-114).*

bilenghisim [bileng'gizim] *m* dvojezičnost *f*,

bilingvizem *m*; *Al è di agns che in Friûl si cîr di di inserî il ~, tes scuellis e tes istituzions (Leng).*

bilenghist [bileng'gist] (*pl bilenghiscj*) *m* dvojezičnež *m*, dvojezičen človek *m*.

bilenghistic [bileng'gistik], **-iche** *adj* dvojezičen; **tabelis bilenghisticis** dvojezični krajevni napisi; *(Pa 02/12)*

biliart [bili'art] *m* biljard *m*; *Pes ostariis, in te stazion, suntun biliart, e plui di râr durmî sui bancs lis oris no passavin mai...(bakan).*

bilic ['bilik] *m* ravnotežje *n*; **in** ~ v ravnotežju *metude in ~ tra cîl e bosc (Pa 06/1).*

bilicun [bili'kun] *m* pokal *m*, velik kozarec *m*; kupa *f*.

biliet [bili'et] *m* 1. vstopnica *f*, vozovnica *f*; **biliets di nâf** ladijska vozovnica; *Pe esposizion a son stadis tiradis dongje passe 200 fotografîis, biliets di nâf (Pa 05/12); gjavâ il ~ pokazati vozovnico; cence paiâ ~s; ~ zornalîr* dnevna vstopnica; *savint che par paiâ 1 etar di nêf artificiâl a coventin sù par jù 7 mil "biliets zornalîrs" (Pa 03/11)* 2. kartica *f*; ~ **di visite** vizitka *f*; *E pardabon il cjavedâl al jere il capitâl par une famee furlane, stant che al jere il simbul, il " ~ di visite" de cjase (Scf)* 3. listek *m*.

bilietarie [bilieta'rie] *f* prodajalna vstopnic, vozovnic; *ven a stâi che no jere la sagristie (dulà che cumò e je la ~) (Pa).*

bilietinâr [bilieti'na:r] *m* prodajalec *m* vstopnic, vozovnic.

bilietut [bilie'tut] *m* listič; sporočilce na lističu; *Tal ultim, no podint fevelâ, al scriveve bilietuts. (Bel);*

bilinguâl [bilingu'a:l] *adj* → **bilengâl**.

bilinguisim [bilingu'izim] *m* → **bilenghisim**.

Biliris [bi'liris] *kr. i f* (Magnan) Billerio; *organizât in memorie di Meni Ucel, poet e artist di ~ (Pa 03/2).*

bilisiâsi [bilizi'a:si] (t. **sbilisiâsi, imbilisiâsi**) *refl* po-, o-lepšati se, o-krasiti se; *a tacarin a sburfinâsi, a petenâsi, a imbilisiâsi;*
→ **sbilitâsi**.

bilisie [bi'lizie] *f* 1. po-, o-lepšanje *n*, o-krašenje *n*; okras *m*; *Tal difâr bilisiis di Comun. (CoTav)* 2. nakit *m*, dragulj *m*, ovratna verižica *f*; *Ma lis veris bilisiis dal Domo a son i frescs dai absits, ducj dal Tresinte. (areagroupeditore).*

bilît [bi'lit] *adj* ljubek, čeden, srčkan, prikupen, lep; → **ninin**;

~ *m* 1. INF igrača *f*, razvedrilo *n*, zabava *f*; (bolj obiç.

bebel, bebei) 2. poklon *m*, laskanje *n*, pohvala *f*; nežnost *f*, ljubkost *f*; *al tacâ a bussâlu e a fâ i mil cjarecis e ~s;*
→ **bilite**.

bilite I [bi'lite] *f* ZOO podlasica *f* (*Mustela nivalis*); *I sôî vôi, taiâts a mieç des lints dai ocjai, a semein chei de ~. (BrLi)* 2. FIG (šalj.) demon *m*, hudoba *f*, kuga *f*,

hudič *m* (človek); *un mostro, une ~, un vuerîr cence magle e ni pôre.*

bilite II [bi'li:te] *f* laskanje *n*, prilizovanje *n*, ljubkovanje *n*; poklon *m*, kompliment *m*; *pôc valin lis promessis e mancûl lis bilitis*; → **bilit**.

biloi [bi'loi] *m* vrtiljak *m*; *i svoladôrs a fasevin un ~ par aiar*; → **cavalarice**.

bilôs [bi'lo:s], **-ose** *adj* žolčen, žolčast, jezav, togotljiv, nagle jeze; *chel temperament ~ e fastidiôs.*

bime [bime] *f* jagnjica, ki po enem letu ni jagnjila.

bimestrâl [bimes'tra:l] *adj* dvomesečen, bimestralen; ~ *m* dvomesečnik *m*; *prontât il so lunari pal 2006 e lu à dât fûr cul ~ "Emigrant" (Pa).*

bimestri [bi'mestri] *m* dvomesečje *n*, bimester *m*.

bimetalic [bime'talik], **-iche** *adj* TEH dvokovinski, bimetalen.

bimilenari [bimile'nari] *adj* dvatisočleten; ~ *m* dvatisočletnica *f*.

bimotôr [bimo'to:r] *adj* dvomotoren; ~ *m* dvomotorno letalo *n*, dvomotorec *m*.

Bin [bin] *furl. priimek BIN GIUSEPPE (Vile di Var 1689 - Glemone 1773)(GE).*

binari [bi'nari] *adj* 1. binaren, dvojen, iz dveh enot 2. KEM, MAT binaren, dvojiški;

~ *m* ŽELEZ tir *m*; proga *f*; ~ **muart** slepi tir; *jessi suntun ~ muart* FIG biti v slepi ulici; *biel che i predis des monts a jerin suntun ~ muart. (BelAlci).*

bindâ [bin'da:] *tr* ob-, pre-vezati, poviti; *cjatât picjât cui voi bindâts e cu lis mans e i pîts peâts (Pa 04/05); un frut bindât povit otrok.*

binde [binde] *f* povoj *m*, ob-, pre-veza *f*.

bindel [bin'del] *m* trak *m*, vez *f*; *e je stade rinfiuarçade cuntun ~ di fibrîs di carboni e resine epossidiche .. intant chê altre e je stade parzialmentri taponade ..(SiF 03/3).*

bine [bine] *f* skupaj zlepljeni kruhki; *La camarele i puartâ un cuart di neri, une ~ di pan e ..(Sg);*

binidî [bini'di:] → **benedî**.

binidizion [binidizi'on] → **benedizion**.

binocul [bi'nɔkul] *m* daljnogled *m*.

binoculâr [binoku'la:r] *adj* binokularen, dvoočlen; ~ *m* daljnogled *m*; *al ven studiât e determinât, ancje in grazie de osservazion cul ~. (CoUd)*

binomi [bi'nɔmi] *m* MAT binom *m*, dvočlenik *m*; *che a prudelin la istituzion di un sogjet politic disferent, duncje no concorenziâl, ma ben autonom e bon di mantignî in eculibri il ~ teritori/int. (Pa 04/02)*

binore [bi'nɔre] → **buinore**.

bintar [bintar] *m* brezdelnež *m*, lenuh *m*, nepridiprav *m*, potepuh *m*; **fâ il** ~ potepati se, lenariti, postopati; *Ducj o cjatîn alc de nestre vite in chê dal fi che al scjampe par fâ il ~ (Bibl-Lc);*

~ *adj* potepuški, klateški, len; *Spieli di cheste vite bintare a forin lis sôs poesiis (Ponte).*

binte [binte] *f* vitel *m* (dvigalo), vozna vijača *f*; *Udin po cu lis bintis al tirarâ in mieç la culine..*

binzinar [bin'ar??] *f* ?? *O fasîn il plen e il binzinâr nus da informazions. (Pa 06/3).*

bioarchiterture [bioarkite'ture] *f* bioarhitektura *f*; *La plui cualificade esperience didatiche di ~ e je tacade vie pal mê di Mai. (Pa 04/05).*

biocenosi [biot'e'nɔzi] *f* BIOL biocenoza *f*.

biochimic [bio'kimik], **-iche** *adj* biokemičen; ~ *m* biokemik *m*.

biochimiche [bio'kimike] *f* biokemija *f*; *Angelo Vianello, professôr di ~ vegetâl (SiF).*

bioclimatologjie [bioklimatolo'gje] *f* bioklimatologija *f*.

biodegradabil [biodegra'dabil] *adj* BIO, KEM biorazgradljiv, biološko razgradljiv; *tornant a doprâ ju imbalaments, compostant lis scovacis biodegradabils. (Pa/Buteghe).*

biodinamic [biodi'namik], **-iche** *adj* BIOL, AGR biodinamičen; *Dal mê di Jugn, lis organizacions agriculis pe produzion biologjiche e biodinamiche dal Friûl (Pa 03/12).*

biodiversitât [biodiversi'ta:t] *f* → **biodiversitât**.

biodiversitât [biodiversi'ta:t] *m* biološka raznovrstnost *f*; *E puartarâ indenant inziativis par studiâ, difindî e promovî la ~ des plantis e dai nemâi dal Friûl. (Pa).*

bioecolic [bioe'kɔlik], **-ighe** *m* bioekolog *m*.

bioecologjic [bioeko'lɔgik], **-iche** *adj* bioekološki; *organizât de sezion di Puart de "Associazione architetture bioecologjiche". (Pa 04/05)*

bioecologjie [bioekolo'gje] *f* bioekologija *f*.

biofisc [bio'fizik], **-iche** *adj* biofizičen; ~ *m* biofizik *m*.

biofisiche [bio'fizike] *f* biofizika *f*.

biogas [bio'gas] *f* bioplin *m*.

biogjen [bi'gjen] *adj* biogen.

biogjenesi [bio'genez] *f* biogeneza *f*.

biogjenetic [bio'gɛnetik], **-iche** *adj* biogenetski; *biologje, de economie, dal tierc mont, de ingegneria biogjenetiche, de sessualitât, de contracuzion, de omosessualitât (Pa);* ~ *m* biogenetik *m*.

biogjenetiche [bio'gɛnetike] *f* biogenetika *f*.

biogjeografie [bio'geogra'fie] *f* biogeografija *f*.

biograf [bi'ɔgraf] *m* življenjepisec *m*, biograf *m*; *Nol sarâ costant te produzion poetiche, par dedicâsi ancje a atres ativitâts tant che gjornalist ~ e regjist (Furlanist).*

biografic [bio'grafik], **-iche** *adj* življenjepisen, biografičen, biografski; *Se si da une olmade intun dizionari ~..(scritorsfurlans).*

biografie [biogra'fie] *f* življenjepis *m*, biografija *f*; *Revision, atualizazion e publicazion des biografîis di furlans inlustris (CIRF).*

bioincuinement [bioinkuina'ment] *m* biološko onesnaževanje *n*; *cussî come che i gjenetiscj no son competents di ~. (Pa 05/04)*

bioingegnerie [bioingɛnɛr'ie] *f* biološki inženiring *m*.

biolic [bi'ɔlik] *m* biolog *m*, naravopisec *m*; *Al po stâi che al rivarâ ancje il zovin ~ Manuel (CoUd).*

biologjic [bio'lɔgik], **-iche** *adj* biologičen, biološki; **control** ~ biološko nadzorovanje, biološki nadzor; *Chescj risultâts a son il pont di partence par il disvilup di metodis di control ~ de malatie. (SiF 03/4, 9)*

biologjichementri [biolo'gike'mentri] *adv* biologično, biološko.

biologjicitât [biolo'giti'ta:t] *f* biologičnost *f*, biološkost *f*; *midiant dai criteris de justizie, de eticitât, de sustignibilitât, dal sparagn energjetic, de ~. (Pa/Buteghe).*

biologjie [biolo'gje] *f* biologija, naravopisje *n*; *isal util fâ tradusi.. articui e saçs par furlan (salacor di inzegnarie e di ~)? (Pa 02/10-11); ~ aplicade uporabna biologija; Dipartiment di Biologjie Aplicade a la Protezion des Plantis, Universitât di Udin, Italie. (SiF 03/4, 9).*

bioluminescence [biolumine'sentʃe] *f* BIOL
bioluminescenca *f*.

biomasse [bio'mase] *f* biomasa *f*; *I microorganismis che a costituissin il pantan a son clamâts ~ mentri i incuinants a son clamâts ancje substrât.* (SiF 03/4, 73-84)

biomecanic [biome'kanik], **-iche** *adj* biomehaničen; *La muse de fantate, cence il rest dal cuarp, tal mieç dai sarpints, fier e struturis biomecanichis:* (Ta)

biomecaniche [biome'kanike] *f* biomehanika *f*.

biometeorologjie [biometeorolo'gje] *f* METEO
biometeorologija *f*.

biometrie [biome'trie] *f* BIO biometrija *f*.

biometric [bio'metrik], **-iche** *adj* BIO biometričen.

biondate [bion'date] *f* ?? *che la vere stele de ghitare tes Cybele e je naturalmentri la ~!* (Ta)

bionde [bi'nde] *f* plavolaska *f*, F bionda *f*, blondinka *f*.

biondine [bion'dine] *f* plavolaska *f*; *ti visitu chê ~ cui ocjâi, dôs tetis par ca, cun chê musute di pipine, viestude di ros...* (Tolazzi).

biondut [bio'ndut] *adj* plavkast, svetel; *E driu i fantassins apena cunfessâs cui calsetòns blancs e i ciafs bionduts tosâs.* (Pasolini)

bionic [bi'nik], **-iche** *adj* BIO bioničen; *Nissune pôre, Paris. Tu âs ancjemò timp" mi dis il gno elaboratôr ~.* (Ta)

bioniche [bi'nike] *f* BIO bionika *f*.

biont [bi'nt], **bionde** *adj* plav, plavolas; svetlolas; *Al è ~ e sec e al cjamine spedît cun sô mari* (Ta); *e veve une lungje strece bionde, fate sù tun biel cocon* (MazzonIol);
~ *m* plavolasec *m*; **al ultin** ~ po zadnji modi; *viodit lâ chê tâl vistude / cun gran pompe al ultim ~.*

biopiraterie [biopirate'rie] *f* biopiratstvo *n*; *Tra brevets e biopiraterie* (Pa 05/04).

bipolâr [biopo'lar] *adj* bipolaren; *Si podeve cjacarâ di ordin ~, cuntun statût di superioritât pai Stâts Unîts* (Pa 04/07).

biopsie [bio'psie] *f* MED biopsija *f*; *Une ~ stereotasiche e à clarît che il tumôr cerebrâl al jere un glioblastome...* (SiF 02/1)

bioptic [bi'ptik], **-iche** *adj* bioptičen.

biosfere [bios'fere] *f* BIO biosfera *f*.

biosintesi [bio'sintezi] *f* biosinteza *f*.

biostabilizâ [biostabili'dza:] ?? *Biostabilizâ in maniere aerobiche la part organiche cu la produzion di compost* (CoUd).

biostratigrafie [biostratigra'fie] *f* biostratigrafija *f*.

biotecnologjic [biotekno'logik], **-iche** *adj*
bioteknološki.

biotecnologjie [bioteknolo'gje] *f* BIO bioteknologija *f*; *a cjalin cun simpatie cheste "inovazion" puartade indevant de ~.* (Pa 03/12).

bioterapie [biotera'pie] *f* MED bioterapija *f*.

biotine [bio'tine] *f* KEM biotin *m*.

biotop [bi'otop] *m* BIOL biotop *m*.

bipartisan [biparti'zan] *adj* POL dvostrankarski; *dal moment che vuê il «grant Compatât costituzionâl " ~" (Pa 03/5).*

bipartitic [bipar'titik], **-iche** *adj* POL dvostrankarski.

bipartisim [biparti'tizim] *m* POL dvostrankarstvo *n*, dvostrankarski sistem.

bipartit [bipar'tit] *adj* POL dvostrankarski.

birarie [bira'rie] *f* 1. pivnica *f* 2. pivovarna *f*, pivarna *f*; ~ Moretti ... (Sclese)

birbe ['birbe] *f* v: **bati la** ~ beračiti, klatiti se.

bire ['bire] *f* pivo *n*, pivce *n*; *Biele Ingvild cu la ~ in man pontade* (Ta) .. s pivom v roki ..

birefranzent ['bire] *f* birefragent (ang.); *che a interagjissin cun polaroids e cristai birefranzents.* (SiF 03/3, 9-18).

Birgjite [bir'gite] *os.i.f* Brigita.

biribis [biri'bis] *m* vrsta igre na srečo.

birman [bir'man] *adj* burmanski; *eroi da l'indipendece birmane te lote par diliberâsi de paronance anglese* (Pa 02) heroj burmanske neodvisnosti; *e vierç une gnove pagjine pe storie dal popul birman.* (Pa 02) v zgodovini burmanskega naroda;
~ *m* Burmanec *m*;

Birmane [bir'mane] *f* Burmanka *f*.

Birmanie [bir'manie] *kr.i.f* Burma *f*; *comant de zonte militâr che e parone in ~ ki vlada v Burmi.*

biro ['biro] *f* kemični svinčnik, kuli *m*, kulica *f*; *Alore al molà la biro e al jevà impins.* (PauluzzoN); **pene** ~ kemični svinčnik; *O cjoli un pâ di penis ~ e* (BrLi).

birocîn [biro'tin] (demin. od **biroč**) *m* 1. četverosedezna kočijica *f*; 2. otroški voziček *m*; *è un gotic che al zire cul so ~; la rovede e à un disc di metal par esterni* (Ta); *i fâs rivoc un'altre femine, Rossana, biel che e sburte il ~* (Pa 06/2).

biroč [bi'rot] (pl [bi'rots]) *m* koleselj *m*, voz *m*, voziček *m*; **il ~ nol va!** tako ne bo šlo (več)! *I de une man a sburtâ il so ~.* (Sg).

birze ['birdže] *f* F bicikel *m*, kolo *n*.

Birzite [bir'džite] *os.i.f* → **Birgjite**.

bis I ['bis] *adv* še enkrat; *o berlîn a clare vôs "Zugabe", ven a stâi ~.* (Pa 06/3);
~ *adj* dodaten, izreden; *al à il numar 522/~* (Pa 02).

bis II ['bis] (pl invar.) *m* 1. (t. **bise**) kača *f*; *il Bût al è come un ~ pe grave sporçje* 2. FIG človek nagle jeze, kolerik *m*; *tu sês un ~.*

bis ['bi:s] (t. **grîs, fumul**) *adj* siv, pepelnat, pepelnast; zeč, hudoben; *vacje bise.*

bisacje [bi'saqe] *f* bisaga *f*; *Invessit cumò cui che al à un sac che al cjapi sù ancje la bisacje e* (Bibl-Lc);
→ **sacoe**.

bisat [bi'sat] *m* → **bisate**.

bisate [bi'sate] *f* (t. **bisat**) ZOOLOG jegulja *f*; *Mi sbrissave des mans tanche une ~ o une pavee.* (BrLi); *che dopo vê gramolât tal laip di Rome al scuvierç la sô vene furlaniste, a la ~ plui voltis trombade che e tente di gnûf* (Pa 06/3);
→ **inzile**.

bisavon [bisa'von] *m* → **basavon**.

bisbetic [biz'betik], **-iche** *adj* čuden; čudaški, muhast;
~ *m* čudak *m*.

bisbetiche [biz'betike] *f* čudakinja *f*; *E jere une ~ co e leve a scuele e, cundut che e je piçulute, e je cence cûr.* (ShW).

biscantîr [biskan'ti:r] *m* ARH ostrešni tram *m*; *cjadenis di cuviert e ~s.*

biscot [bis'kot] (t. **piscot**) *m* piškot *m*; *o cualchi ~ pal sant, come che o fasevi jo cuant che o jeri frute...* (friulinelmondo).

biscul ['biskul] *m* (redko) gugalnica *f*; (bolj obič. **niçul**).

bisegul [bi'segul] *m* čevljarski gladilnik *m*; *E chest cjaliar cul ~?* (Mucci)

bisessuâl [bisesu'a:l] *adj* dvospolen;
~ *m* biseksualec *m*, biseksualen moški, biseksualna ženska.

bisexualitât [bisesuali'ta:t] *f* dvospolnost *f*, biseksualnost *f*.

bisest [bi'sest] *adj* prestopen; **an** ~, **an cence sest** prestopno leto.

bisetimanâl [bisetima'na:l] *adj* dvotedenski; *In tes mêns confessions setimanâls o bisetimanâls* (BelFa).

bisiac [bizi'ak], **-che** *adj* bejaški;

~ *m* 1. Bezjak *m* 2. bezaščina *f*, bezaško narečje; *a esistin lenghis e feveladis diferentis: talian, furlan, sloven, ~ e gradês.* (Pa 02).

Bisiacs [bizi'ak] → **Sant Pieri Dai Bisiacs**.

bisibili [bizi'bili] *m* hrušč *m*, brenčanje *n*, ropot *m*, ropotanje *n*; *Tal nerum la tension e je dute tal ~, come tal disgot di une brumace daûr a sfantâsi.* (Mar).

bisighin I [bizi'gin] *m* ZOOLOG ?? (*Tringa alpina*).

bisighin II [bizi'gin] *m* → **sbisighin**.

bisignele [bizi'ñele] *f* malenkost *f*, drobnarija *f*, neumnost *f*, otročarija *f*; *Rivâts intal so curtif, o sin corets viers la stanzie indulâ che lui, a timp pierdût, al faseve bisignelis.* (Natisone/furlanis).

bislunc [biz'lunk] *adj* podolgovat; *par ogni tant dreçâ il ~ cjâf e molâ ronadis.* (bassafriulana).

bismul [biz'mul] *m* (pl **bismui**) ZOOLOG mezeg *m* (križanec med konjem in oslom).

bisnevôt [bizne'vo:t] *m* pravnuk *m*; *e à di pierdi la vite par une liberazion che le viodaran, salacôr, i bisnevôts.* (Bel);

bisocje [bi'zoqe] *f* BOT čičerka *f*, cizara *f* (*Lathyrus sativus*).

bisodie [bi'zoqe] *f* ?? *La ~ e je lade indevant par mêns, intant che noaltris furlans occidentâi si domandavin:* (Pa 03/6).

bison(t) [bi'zon(t)] *m* ZOOLOG zober *m*, tur *m*, bizon *m*; *i bisons des pradariis americanis* (A); *Capo, no tu vevis une piel di ~?* (Ta).

bissabove [bisa'bove] *f* → **bissebove**.

bisse [bi'se] *f* 1. (t. **bis**) kača *f* 2. (lasje) dolg koder *m*; *taii chês bissis.*

bissebove [bise'bɔve] *f* 1. ciklon *m*, orkan *m*, vihar *m*, (močan) vrtinčasti veter *m* 2. FIG zmeda *f*, vihar *m*, pretres *m*; *La ~ napoleoniche.* (Natisone/furlanis).

bisson [bi'son] *m* TEKSTIL bisus, fina lanena tkanina; *tende di ~ rosse; Fâr de barconete, insuazade di une tende di ~ rose* (PauluzoN).

bisteche [bi'son] (t. **pisteche**) *f* dušeni goveji zrezek; *La ~ al è miôr insumiâlê viodût i presits.* (Pa 05/07).

Bistrigne [bist'riñe] *kr. i f* (Starančan) Bistrinja *f* (IT Bistrigna).

bistroc [bis'trɔk] ?? *zent ch'a zuja, ch'a siga, tor atôr dal breâr e i bistròcs risîns dal prin bal da l'an.* (Pasolini)

bisugn [bi'zuñ] *m* → **dibisugn**.

bisugnâ [bizu'ña:] (samo 3. edn.) *it* potrebovati; *Une di o chê altre bisugnave che al vignîs lî cuntune piere pomice e un vernîs nere.* (Sg); *necessaris ancje se no suficients, e ce che al è necessari bisugne fâlu* (Pa) .. to kar je potrebno, je treba postoritî, ...; *Bisugne vê pazienze cun te* (FVG) Potrebno je imeti potrpljenje s teboj; PROV *Prime di dî une peraule, bisugne bati la ale come il gjal.* (ProvBr); *Bisugne là a durmî cence fâssal dî e jevâ cence fâsi clamâ.* (ProvBr); *Par fâ bisugne scomençâ.* (ProvBr).

bisugne [bi'zuñe] *f* potreba *f*; **vê** ~ potrebovati; *O vareassin ~ che cualchidun nus des un jutori di supuart* (Pa 02); → **dibisugne**.

bisugnôs [bizu'ño:s] *adj* potreben, reven, ubog; ~ *m* revež *m*, ubogi *m*; *Int siele fra i pluî ~, tant di cjapâsi alc, ma al jere ancje cualchidun mandât...* (bassafriulana).

bit ['bit] *m* INFORM bit.

bitâ [bi'ta:] *it* → **betâ**.

biter ['biter] *m* grenko žganje; *Un blanc cul ~.* (BrLi).

bitince [bi'tint'e] *f* domačnost *f*; navada *f*, običaj *m*; ... *sul çoc forest e su lis stradis, / pa chê ~ viere de stagion.*

Bitinie [bi'tinie] *kr. i f* Bitinija *f* stara provincija v Mali Aziji; *a cjaparin la strade de ~* (Bibl-Az) // < gr. Bithynia.

bivariade [bivari'ade] *f*

bivoltin [bivol'tin] *adj* (pri siloprejki) ki se rodi dvakrat v letu; *eco là i bieî crepons che o vês ridots i morârs cul tignû i bivotins.*

bivorcjàsi [bivor'qa:si] *refl* (neobič.) razcepiti se na dvoje; *mi bivorcjàsi come un arbul.*

bivort [bi'vɔrt] *m* bifurkacija *f*, viličenje *n*, razcep *m*; → **glove**.

bizantin [bidzan'tin] *adj* bizantinski;

~ *m* **Bizantin** Bizantinec *m*; *e di traficâ par mâr cun Bizantins e cun Sarasins.* (JM)

Bizantine [bidzan'tin] *f* Bizantinka *f*.

bizantinist [bidzanti'nist] *m* bizantinist *m*, bizantolog *m*.

bizantiniste [bidzanti'niste] *f* bizantinistka *f*, bizantologinja *f*.

blacje ['blaqe] (t. **sblacje**) *f* 1. svinčena belina *f* 2. belilo *n*, belež *m*; *jo intant taponi dutis lis grispis / che o ai te muse cun stucs e sblacjîs.*

blâf ['bla:f], **-ve** *adj* moder (barva); *La fantate e continuave a cjâlâlu cui voi blâfs e licuits* (Daidussi).

blanc ['blanqe], **blancje** *adj* 1. bel; *a jerin poiadis dôs bicicletis gnove, cuntun façolet ~ parsore de siele.* (Sg);

~ **tanche un peçot** / ~ **tanche un dint di cjan** popolnoma bel; ~ **di piel** belec; *Al dî di vuê ce sperancis puedial vê un che al à passât i trente, al è ~ di piel, sec, debil e* (Ta); 2. osivel, siv 3. zimski, snežni 4. prazen, neizpolnjen; *si trate di mandâi indaûr un mes ~ cjalcjant il boton di rispueste* (Cad) 5. HIST, POL beli, protirevolucionaren, belogardističen; *Pablo Korchenewski, un rus ~ di Odesse rivât ta chestis landis tal 1963 e* (Pa 7/2000);

~ *m* 1. belina *f* 2. beločnica *f*; beljak *m*; **il ~ dal ûf** beljak *m*; **il ~ dal voli** beločnica *f*; 3. belilo *n*; belež *m*; **dâ dî** ~ (po)beliti; *Prime di dut i de dî ~ e podopo al pensâ 'e mobilie.* (Sg). 4. perilo *n* 5. belo, prazen list 6. ~ **e neri** črno-belo; **neri su** ~ FIG črno na belem; *e al à metût, neri su ~, che la partecipazion a la Italie a la vuere al è stât un at..* (Pa 7/99) 7. ŠAH beli *m* 8. belec *m*; 9. HIST, POL beli *m*, protirevolucionar *m*, belogardist *m*;

10. belo vino; *Un ~ cul biter.* (BrLi); 11. EKO bianco ček; 12. **par un ~ e un neri** za zelo nizko ceno, na pol zastonj; **dî ~ al ~ e neri al neri** povedati resnico, naravnost; **lassâ in** ~ opustiti, zapustiti neki usodi; **restâ in** ~ ostati brez vsega; **in pont e in** ~ odenkrat, nepričakovano; *Ma chest fat nol è dabon capitât in pont e in blanc.* (La 07/04);

deriv. *blanchiç, blancjç, blancjît, blancjut, blanchet, blancjat, blancjon, blancon.*

blancat ['blankat] *adj* → **blancjat**.

blanchete ['blankete] *f* → **blancjete**.

blanchiç [blan'kitç] (t. **blancjç**) *adj* belkast;

~ *m* nekaj belkastega; *ben, a contavin i nestrìs vielis che chel ~ che o viodis nol è altri che farine.*

blanchisie [blan'kizie] *f* → **blancjece**.

Blancjade [blan'qade] *kr. i f* (Palaçûl) Piancada.

blancjarie [blanqa'rie] *f* perilo *n*; *che Rita e veve jemplât di ~ duçj i filistrins dal curtîl.* (Sg); ~ **di taule** namizno perilo.

blancjat [blan'qat] (t. **blancat**) *adj* belkast; *te lûs blancjate des lampidis cul neon.*

Blancje ['blanqe] *f* (IT Bianca) Blanka *f*;
~ *m* 1. beloba *f*, belost *f*.

blancjece [blan'qet'e] *f* belina *f*; *e sot i siei pîts si vedeve alc di compagn sicu clâr de ~ dal zafir* (Bibl-Esodo).

blancjete [blan'qete] (t. **blanchete**) *f* delovni jopič *m*, suknjič *m*, suknja *f*; *un puar vecjeto in ~ e in braghessutis curtis.*

blancjiç [blan'qit] *adj* in *m* → **blanchiç**.

Blancjin [blan'qin] *priimek* *Di Cjantonut, dopo la cjase di Bepo Blancjin* (FogMil)

blancjit [blan'qit] *adj* belkast;
~ *m* belina, nekaj belkastega; → **blanchiç**.

blancjon [blan'qon] (t. **blancon**, **blanconon**) *adj*
popolnoma bel, snežno bel.

blancon [blan'kon] *adj* → **blancjon**;

~ *m* ZOOL (*Anas clangula*).

blanconon [blanko'non] *adj* → **blancjon**.

blancôr [blan'ko:r] *m* 1. (snežna) belina *f*, sijaj *m*, bleščava *f*; → **blancjece** 2. somrak *m*; svit *m*; *il ~ de sere si sfante sul tramont.*

blanculine [blanku'line] *f* (šalj.) sneg; *al è ca la ~ ma subit si bute in plovisine.*

blancum [blan'kum] *m* 1. belina *f* 2. bel(ja)vina *f*, beli les *m*; *il ~ o la part dal len plui frescje.*

Blâs ['bla:s] *os. i m* Blaž *m*; *e lâ tune cjase de plaçute, juste in face de glesie di sant ~, li di une femine di non Marie* (Pa 03/12).

blasfemi [blas'femi] *adj* bogokleten, bogoskrunski, blasfemičen; *strichis blasfemis* (Pa 06/3);
~ *m* bogokletnik *m*, bogoskrunc *m*.

blasim ['blazim] *m* graja *f*; *a ognidun il so ~ e il so laur; Al rispuint ae indiferece cul dispreseament, e nol scugne acet ne laut ne ~.*(lacomugne).

blasmâ [blaz'ma:] *tr* grajati, ne odobravati.

blasmevul [blaz'mevul] (*pl blasmevui*; *f blasmevul pl blasmevuls*) *adj* graje vreden.

Blauç [bla'ut] *kr. i f m* (Codroip) IT Biauzzo.

blaudin [blau'din] *m* BOT srobot *m* (*Clematis vitalba*); → **blaudinarie**.

blaudinarie [blaudi'narie] *f* → **blaudin**.

blausin [blau'zin] *m* ZOOL skobec *m*.

blavâr [bla'va:r] *m* 1. žitnica *f*, kašča *f*; → **cjast**, **granâr** 2. koruzna njiva, turščina njiva; *forment fin tai fossâj, / magnifics i blavârs.*

blavarûl [blava'ru:l] *m* žitar *m*, trgovec z žitom.

blave ['blave] *f* 1. žito *n*, žitarica *f*; 2. koruza *f*; ~ **di fâ polente** koruza za polento; ~ **gjenetichementri modificade** genetsko manipulirana koruza; *par protestâ cûntri di chest ent acusât di vè sperimentât in Friûl, ancje tal 2000, ~ gjenetichementri modificade.* (O); ~ **transgjeniche** transgenska koruza; *Par Puiatti l'unic dât reâl al è chel che al inten la presince di ~ transgjeniche intai silos de region,* (O); **fâ la ~** pridelati koruzo; *duçj a san li che al è Morteau e che li si fâs la ~* (christianromanini) 3. krmilo *n*, ovs *m* 4.

FIG malopridnež *m*, lopov *m*, navihanec *m*; *une buine ~ FIG star maček, prebrisanec m* 5. (kolekt.) svojat *f*, sodrga *f*; *in chel paîs al è une ~ ...*

blec ['blek] *m* 1. krpa *f*, zaplata *f*; *Nissun nol taie vie un ~ di un visîf gnûf par tacâlu su tun vecjo* (Bibl-Lc);

meti un ~ zakrpati; *il miedi...se nol nuie sè? cuarti garzis tant par meti un ~* 2. košček tkanine; *un ~ sui vôi, une rivoltele in man; a son di ~, di sofe* 3. drobec *m*, trohec *m*, capa *f*, trohica *f*; *uniche mê sperance in tant frangent / jere dàun barbe un ~ di ereditât* 4. košček (zemlje), njivica; rob *m*; okrajek *m*; ~ *di prât; al veve un ~ di tiere, un bocognut, / fâs cont come tre taulis dutalplui* 5. predel *m*, pokrajina *f*, kos zemlje; *al è un ~ di Italie nestre chest Friûl; jevâ sù la bandiere di Allah su ogni ~ di tiere de Palestine* (Pa) 6. list *m*, pola *f*; listek *m*, listič *m*; *un ~ di cjarte o ài cjatade* 7. žalosten obraz, obraz na jok; *tal saludâlu la viele a veve il sblec* [blec]; **fâ il ~** na jok se držeč.

blecâ [ble'ka:] *tr* → **imblecâ**.

blede ['blède] *f* BOT pesa *f* (*Beta vulgaris cicla*); *Tantis verduris e jerbis, cuetis o crudis, come fasûi, cicorie, ..., brocui, blede ..* (Natisone/varie).

bledon [ble'don] *m* BOT loboda *f*.

bleon [ble'on] *m* (v Karniji) rjuha *f*; *Lui al compre un ~, al tire jù Gjesù, lu vuluce tal ~.* (Bibl-Mc); **gambiâ i bleons** zamenjati rjuhe; *l'infirmîr al gambiave i ~s; sot di un ~ une sole opinion* ??; **a ~, a bleons** na kupe, v trumah, masa; *aventôrs a ~*; PROV *Blanc come un ~* bel kot sneg.

Blessaie [ble'saie] *kr. i f* (Pramaiôr) Blessaglia.

Blessan [ble'san] *kr. i f* (Basilian) IT Blessano.

blestemâ [bleste'ma:] *tr/it* (pre)kleti, preklinjati; *Pensant ai cuatri dîs che mi tocje vivi, mi vegnarès voie di ~* (Bibl-Salms); ~ **tanche une lipare** zverinsko preklinjati, preklinjati kot bog; → **corponâ**, **cospetâ**, **sacramentâ**, **sangonâ**, **porconâ**.

blestemaçâ [blestema'tja:] *it/tr* razposajeno preklinjati, kleti, izreči kletvice; *E a disevin cûntri di lui tantis altris robis, blestemaçant.* (Bibl-Lc) In še veliko drugih kletev so izrekli zoper njega.

blestemadôr [blestema'do:r] *m* bogokletnik *m*, preklinjevalec *m*; *ogni risme: ...sensârs bausârs, blestemadôrs, litigons e litigonis, mi vignivin dentri, mi sturnivin, mi pocavin,* (JM, Salvâ).

blesteme [bles'teme] *f* kletvica *f*, kletev *f*; bogokletje *n*; **scussâ blestemis** izreči kletvice; *tu scussis blestemis a ogni vierte di bocje; Al è sucedût cun Socrate, incolpât di ireligiositât, cun Gjesù Crist, incolpât di ~ e* (Bel); → **croste**, **mocul**, **corpo**.

blestre ['blestre] *f* šibra *f*, ploščat kamen *m*.

blighignâ [bliki'ña:] (t. **imblighignâ**) *tr* zakrpati, krapiti; *blighignais, mendais, pontais;* → **imblecâ**.

blicut [bli'kut] *m* ?? *Camilla e je une montagne di pêl neri, doi vogluts dolçs e un ~ di lenghe rosse* (sf)

blimp ['blimp] *f* ??

blinde ['blinde] *f* (pločevinasti) oklop *m*, oklep *m*; *ma dabon in cumò, che nol è ~ / pal dubi e che si pese ogni virtût*

bloc ['blok] *m* 1. blokada *f*, zapora *f* 2. blok *m*; VULK ~ **vulcanic** (stromboli) ??; 3. blok *m*, zveza *f* (npr. POL); *e radicâl fra i doi blocs saltâts fûr de seconde vuere mondiâl* (Pa 03/10); ~ **sovietic** HIST sovjetski blok 4. beležnica *f*, blok *m* 5. TEH, AVTO blok *m* (motorja) 6. AVTO, GUM blok na dezenu avtoplašča.

bloçâ [blo'ka:] *m* (t. **imblocâ**) *tr* blokirati; *che a puedin ~ ogni progjet didatic (Lenghe 2000); ~si refl* zablokirati se; *vin di cjapâ une cjoche / solene di vin, sgnape, / fin che il budiel si imbloche.*

blogarin [blogo'arin] *m* RAČ pisec bloga, blogovec *m*, bloger *m*; *Vè cà cualchi abreviazion tipiche dal lengaç dai «blogarins» (neologjism furlan par di blogger) (Furlanist).*

blogosfere [blogo'sfere] *m* RAČ blogosfera *f*; *cumò o vin ancje une altre cjampane che sune te ~ di Maian. (christianromanini 07/02).*

blonde ['blonde] *f* beli pajčolan *m*, tančica *f* (neveste).

blu ['blu] *adj* temnomoder, višnjev, sinji; *un fantat cun tune cjamese a cuadretons zâi e ~ (Tolazzi).*

bluse ['bluze] *f* 1. bluza *f*; *Il stropon che al cope e la ~ che ti salve la vite (Leng); cotule blu, ~ blancje (MazzonIol)* 2. delovni jopič, delovna srajca.

bluzin [blu'džin] *m* ?? **fretenâsi i bluzins** *Il frut cu la cjamese a cuadretons al si tirâ sù di colp, une man a fretenâsi i bluzins tal cudurûs (Tolazzi).*

bo [bo] (*pl bûs*) *m* vol *m*; *Luche nol fevele di grote, ne dal ~ o dal mus ..(Bibl-Lc); Si arave cuntun par di vacjes o di bûs (mediarete-edu); femine e ~, pluî dacîs che si po ??; deriv. bosat, boson, bosut; → nemâl.*

boa ['boa] *m* ZOOL (vrsta kače) boa *f*, udav *m*; *un sarpint ~; pipins di ~ (A).*

boadice [boadit'e] *f* → **bovadice**.

boâr [bo'a:r] *m* volar *m*, volovski pastir *m*.

boarie [bo'arie] *f* 1. (kolekt.) volad *f*, govejad *f*; živina *f*; *vene e fen pe ~* 2. hlev za govedo; *che tu la spietis culî o che tu vadis subit in ~, che lui al è là* 3. skupinsko spolno občevanje *n*, promiscuità; *no son pluî matrimonis; / libar amôr, ~, / e i zovins si consumin / cjamâts di porcarie* 4. **alon cu la ~!** gremo v akcijo!; *alore! cu la ~, alore!*

bobe ['bɔbe] *f* ZOOL bukva *f* (riba) (*Box boops*).

bobinadôr [bobina'do:r] *f* ??

bobò [bo'bo] (t. **boboròs**) *m* (strašilo za otroke) bavbav *m*; *~ neri* bavbav; *al ~ neri a serviran di past; fâ ~, fâ boboròs.*

boboròs [bobob'ɔs] *m* → **bobò**.

bocâl [bo'ka:l] *m* 1. vrč *m*, bokal *m*; *a poiâmi su la taule un ~ di vin fat cul baston, disint che al è a cunsum. (BrLi); lâ a tiere di bocâi, lâ a fâ mantiis di ~ umreti; al capî di no fâ tros carnavâi / prime, di lâ a fâ tiere di bocâi; il mâl dal ~ (šalj.) pivska (vinska) strast; al pative vadî ancje il mâl dal ~* 2. posteljna posoda *f* 3. FIG tepec *m*; *se tancj bocâi / no sês, piât, vi prei, la mê difese.*

bocalete [boka'lete] (demin. od **bocâl**) *f* vrček *m*, majhen bokal; *a ven a cjoli aghe in premure cu la ~.; E lis bocaletis a forme di animâl? (Pa 05/04); al si lavà la muse cu la aghe glaçade de ~, e si suîa cu la tele (Sg).*

bocan [bo'kan] *m* cev *f*, vod *m*; *in guisa che l'aria non si perdesse nel comunicare pel condotto (=bocan) al carbone della fucina.*

bocàs [bo'kas] *m* → **bocjas**.

boce [bo'ce] *f* 1. steklenica *f*; *L'usfr..al mandâ il garçon a puartâur un fregul di formadi e mieze ~ di vin. (JM, Salvâ)* 2. HIST (mera) polič *m*, pol bokala; *o voi in cantine a tirâ fâr cinc sîs bocis di verduç; demin.*

bocete, bocin, boçon, boçute, boçate.

bocete [bo'te] (demin. **boce**) *f* steklenička *f*, stekleničica *f*; *scjatulutis e bocetis / di sprafums e di farinis.*

bocheo [bo'ce] *f* ?? *E al rideve tanche un ~ poianmi une man su la spale e dreçant la sô tace cuasi vueide. (BrLi).*

bochete [bo'kete] *f* 1. (obleka) obšiv *m*, okras *m*; *golarine recamade, / une cuarte di ~* 2. ??

bochin [bo'kin] *m* 1. usteca *f*; *e spîçant plen di grazie il ~* 2. (cigareta, pihala) cevka *f*; ustnik *m*.

bocin [bo'tin] (demin. od **boce**) *m* 1. HIST četrt (vrča, bokala) 2. steklenička; fiola; *il ~ da la aghe sante; I contegnidôrs vueits di plastiche, butilliis e bocins par bevandîs (CoUd).*

bocjade [bo'qade] *f* 1. grizljaj *m*, prigrizek *m*; *o mangji une ~* 2. polna usta *npl* 3. hrana *f*, živila *npl*; *lis feminis di cjase i puartin la ~; Cuanche ti passe chê altre voie, la robe che tu i tegnîs di pluî, e je la ~. (Sg); cuistâsi la ~* zaslužiti si kruh; *e cussî pal Unviêr che al vignarâ / cuistâsi la ~; PROV Dulâ che e sta une ~ di pan e po stâ ancje une peraule. (ProvBr).*

bocjardâ [boqar'da:] *tr* in it GRAD štokati, nazrniti; *i antiî di piere ben bocjardade.*

bocjarde [boqar'de] *f* GRAD štokalnik *m*.

bocjarie [boqar'ie] *f* ??; *che anzit i fruts a vevin la ~ fin tes orelis.*

bocjâs [bo'qas] *m* 1. požeruh *m*, požrešnik *m*, bogatin *m* 2. (t. **bocjasson**) blebetavec *m*, brbrač *m*, obrekljivec *m*, opravljivec *m*; prostak *m* 3. ZOOL kozodoj *m* (ptič), podhujka *f* (ptič) (*Caprimulgus*).

bocjassâ [boqas'a:] *it* → **sbocjassâ**.

bocjasson [boqas'on] *m* → **bocjâs II**.

bocjate [bo'qate] (PEJ od **bocje**) *f* 1. grda usta *npl*; gobec *m* 2. opravljivec *m*, dolg jezik *m*; *tu sês la gran ~* 3. (pos. v *pl*) spaka *f*, zmrdek *m*; **fâ bocjatis a un; ?? no stait migo a fâ bocjatis.**

bocje [bo'ce] *f* 1. usta *npl*; gobec *m*; *Se al veve miserie il predi, la int e veve pluî miserie di lui e pluî bocjis di passi. (BelAlci); a ~ ustno; a plene ~ s polnim glasom; e là ce jerio? "mus" a plene ~; a/ cun ~ strente s polzaprtimi usti; il plevan a ~ strente al à dîtis cuatri peraulis; a ~ zune ??; e tancj altris di lôr, / golôs di fame e onôr, / restant a ~ zune; fâ ~ di ridi smehljati se, smejeti se; lu veve servît fidêl e afezionât, pront magari a fâ lis furcjumitis par viodilu a fâ ~ di ridi; menâ par ~ → lenghe; netâ la ~ pozabiti na nekaj; tu pues netâ la ~, / 'l è ipotecât cun me; PROV netâsi la ~ odpovedati, odreči se; patafâ la ~ ??; miôr patafâ la ~ che nò mangjâ dute la robe; no puartâ sporc in ~ ne imeti dlake na jeziku; lu àn in urte par colpe / che nol puarte sporc in ~; No visâsi dal nâs ae ~ biti brez spomina; ~ tas! ??; "di chel... di chel... oh! ~ tâs; ~ ce vûstu karkoli hočeš; se a ves volût maridâsi, jê, partîs di ~ ce vûstu!; 2. FIG odprtina *f*; ~ de puarte vhold 3. **bocjis** spakovanja *npl*; e po, sù claps, e jù veris rots; e blestemis e bocjis; fâ ~ spakovati se; Jo i fâs bocjis, i fâs, / smiri fasint bocjis a la none; fâ ~ di ridi biti nasmejan, smehljati se; Gjovane e provâ a fâ ~ di ridi, ma e jere imbredeade e contrariade parceche cumò e scugnive fâ di mancul di lâ in speziarie... (Sg); 4. odprtina vulkana; cheste cjalderie no si è formade in corispondence de ~ erutiva (stromboli); La pluî grande eruzion dal XX secul de ~ Novarupta (stromboli); deriv. **bocjate, bocjine, bocjone, bocjute, bocjuçe.***

bocje di leon [~ di le'on] *f* BOT navadni odolin (*Antirrhinum maius*).

bocje di lôf [~ di 'lo:f] *f* BOT perunika *f* (*Iris germanica*); → **spade**.

bocjon [bo'qon] *m* velikousten človek; *finissile di ridi, tu, ~!*

bocjonat [boqo'nat] *m* 1. požrešnež *m*, požeruh *m*; *ma ben mangjâmi la spongje, no? brute bocjonate!...* 2. ki ima velika usta.

bocjute [bo'qute] *f* majhna usta.

bocognat [boko'ñat] (PEJ od **bocon**) *m* PEJ velik kos *m*, komad *m*, primerek *m*; *un ~ di femine par ca*; *~ adj* čokat, debel; *braç ~*.

bocognon [boko'ñon] (akreš. od **bocon**) *m* ogromen kos, komad, primerek *m*; *un ~ di cucjar*; *~ adj* ogromen, neizmeren; *une figure nere e bocognone a cresseve*.

bocognut [boko'ñut] (demin. od **bocon**) *m* 1. grizljaj *m*, košček *m*; poslastica *f* 2. košček *m*, komadič *m*; *che nol veve nancje i bêçs di comprâsi un mocul, dut a bot si impensâ di un ~ di lescje (Zili)*; **taiâ a bocognuts** narezati na kocke; *si metin dentri lis cartufulis taiadis a bocognuts e dâ ancje a chestis une brustulide intal ont. (Natisone/furlanis)*.

bocon [bo'kon] *m* 1. grizljaj *m*, prigrizek *m*; **par ~ o par prionte** na eni ali drugi način; *par o ~ o par prionte / l' à di dâme gno copari ...* 2. kos *m*, del *m*; **lâ a / in ~s** iti na kose; *son corûts a sierâ i balcon / par no viodiju a lâ a bocons*; **butâ/ parâ a ~s** razkosati, razdejati; *butarâ l'an a bacons / par no formâcuatri stagions* 3. odsek *m* (ceste) 4. del *m*; poglavje *n* (knjige); (gledališče ipd.) dejanje *n*; *in doi ~s cuntun intermieç* 5. postavna oseba *f*; velik kos, primerek *m*; *ce ~ di gleseon!*; *~ di mus!*; *~ di mone* star tepec; *E tu le lassis sul asfalt, ~ di mone! (Sg)*. In ti jo pustiš na asfaltu, star tepec!;

~ adj velik, ogromen, neizmeren; *une lune rosse e bocone*.

boconut [boko'nut] → **bocognut**.

bocul ['bɔkul] *m* 1. popek *m*, brst; *lis violis, i zîs a son ancjemò in ~* 2. koder *m*; *i bieî bucuî neris e lizêrs come la voladie, che a inncurnisavin la sô muse* 3. **lâ di** ~ FIG biti primeren, ustrezati; *e il non di Lasselâ che i va di ~*; → **bocule**.

bocule ['bɔkule] *f* TEH ležajna med; *cuatri rovedis che a clopavin tes boculis fruiadis*.

boç [bot] *m* 1. čebelnjak *m*; *un ~ di âfs* 2. jama *f*; *salte fûr pes stradis fin la magne / parcè che in tal so ~ no po pluî stâ* 3. konzerva *f*, pločevinka *f*; *al massimo i vevi vinçût un ~ di mignestre di ..(sfolmenats)*.

boçadure [bot'a'dure] *f* 1. zavrnitev *f*, zavračanje *n*; padec *m*, neuspeh *m*; *Daspò di une prime ~, mancul di un mês indaûr, il Guvier al à dât il vie libare ae normative (O)*. 2. zbijanje *n*; karambol *m*, trčenje *n*.

boçon [bo'tʃon] *m* velika steklenica *f*, pletenka *f*; *~ dal vin* vinska pletenka.

boe I ['boe] (*pl boîs*) *m* 1. rabelj *m*, krvnik *m*; *~ malpratic* zmešnjavec *m*, šušmar *m*, mazač *m*; *un ciroic sclapeçocs, ~ malpratic*; **mandâ al ~** poslati k hudiču; *un altri invelegnât dut mande al ~ par che al crôt di justâ cuanche al disjute* 2. *F* prekleti, hudičev, preklameni; *no mi lasse durmîchel ~*.

boe II ['boe] *f* (pri senu) vrenje *n*, segretje *n*; *sul stali l'odôr dal fen in ~*.

boem [bo'em] *adj* 1. češki; *E je nassude a Tarvis, tune famee dulâ che la mari e jere di divignince boeme e il pari calabrês. (Pa 02)*; 2. bohemski, svobodno umetniški; *~ m* 1. čeh *m* 2. bohem *m*, svoboden umetnik *m*.

Boemie [bo'emie] *f* Češka *f*; *si presentâ a Ratisbone, par une convigne cui duchis di Baviere, di ~ e di Carintie (Pa 03/4)*.

bofiche ['boge] *f* izboljšanje *n*; *un investment di sessante millions di euros tai cinc agns cu ven pe ~ ambientâl dal sît di Tor di Zuin. (La 05/4)*

boghe ['boge] *f* zatvornica *f*, zapora *f* (kanala, mlina); *vierzi la ~ dal mulin*.

bohemien ['??] *adj inv (fr)* bohemski, svobodno umetniški; *In ogni câs la Trabant e je la machine dal puar operari o dal zovin ~ (Ta)*; *~ m* bohem *m*.

boiâr [boi'a:r] *m* bojar *m*.

boicotâ [boiko'ta:] *m* bojkotirati; *il referendum comunâl al è stât boicotât dai Comuns e des Provinciis dal Venit (Pa 03/11)*.

boicotaç [boiko'taç] *m* bojkot *m*, bojkotiranje *n*; *rindi une vore competitifs i nestris prodôs tant di fa colâ il front dal ~ tant rapidametri. (ALF)*.

boicotadôr [boikota'do:r] *m* bojkoter *m*; *Dispès al capite pluitost che la menace dai licenziaments e vegni mostrade par ricatâ i boicotadôrs e (Pa/Buteghe)*.

boicotament [boikota'ment] *m* bojkot *m*, bojkotiranje *n*; *ma i dâts a marchin che la pierdite di lavôr par colpe di un ~ e je une ecezion e no la regule. (Pa/Buteghe)*

boie ['boie] ?? *impare a vignî jù cence scjale ancje tu, orco ~! (MazzonIol)*.

boiesse [bo'iese] *f* → **boe I**.

boiete [bo'iete] *f* rabljev pomagač *m*.

boiler ['bɔiler] *m* bojler *m*, grelnik *m*.

boion [boi'on] *m* mlaka *f*; *la aghe si jere sbassade e il soreli rabiôs al supave sù i ultins boions*.

boiôr [boi'o:r] *m* 1. vrenje *n*, kipenje *n*; (huda) vročina *f*, vročinski val *m*; *dai ~s di 'ste stagjon* 2. FIG gorečnost *f*, vnema *f*, razburjenost *f*.

bol I ['bɔl] *m* 1. vrenje *n*, kipenje *n*; **aghe di ~** vrelna voda; **jevâ il ~** začeti vreti, zavreti; *e al meteve sù la aghe de polente, e spietant che e jevâs il ~, si scjaldave i pîts e lis mans. (Sg)* 2. FIG gorečnost *f*, vnema *f*, razburjenost *f* 3. bula *f*, mehurček *m*, pena *f*; *boi di savon* pena mila 4. TEKSTIL krogec *m*, pika *f*; *un gran façolet ros a boi blancs e neris*.

bol II ['bɔl] *m* 1. znamka *f* 2. žig *m*, pečat *m*.

bolâ [bo'la:] (t. **imbolâ**) *tr* 1. (t. FIG) (o)žigosati; *La bevande e fo bolade tant che "diaboliche" pai siei efjets sbisiôs (Ponte)* 2. ogoljufati; *prin di falâ al à savût ~ ducj* 3. (šola) pri izpitu vreči 4. **ejarte bolade** kolkovan list.

bolade [bo'lade] (t. **imbolade**) *f* škoda *f*, izguba *f*.

bolare ['bɔlare] *f* bojler *m*, grelec za vodo.

bolç ['bolç] *m* svinja z okrmjenim telesom; *ma chêttere a finive in bambuje e cualchi ~ insomp al jere palût*.

Boldare [bol'dare] *kr. i f* (Gruâr) Boldera.

boldon [bol'don] *m* v: **lâ in ~** kašnati postati, razlesti se; *si viôt che il çuviel i tanche a lâ in ~*; → **boldone**;

boldone [bol'done] *f* (klobasa) krvavica *f*.

bole ['bole] *f* 1. bula *f*, mehurček *m*; *si cure, si fole / che a fasi la ~*; → **bol** 2. (t. **bolete**) list *m*, listek *m*, listič *m* 3. HIST papeževo pismo *n*, bula *f*; *~ papâl* papeževo pismo; *Il document di cheste azion vergognose, clamât cul tiermin precis di "~ papâl" : (Storie)*.

boleo ['??] *f* → **bole**.

bolet [bo'let] *m* 1. HIST rob srajce; *ma se tu âs ancjemò il ~ daûr!* 2. masten madež (na obleki).

bolete [bo'lete] *f* list *m*, listek *m*, listič *m*; *se no tu pais la ~ Ifurlanist us segnale un sît di zoguts online...* (*Furlanist*); *Ma o furnin ancje jutoris economics direts, magari paiant une ~ di lûs o di metan...* (*La 04/2*)

boletin [bole'tin] *m* 1. bilten *m*, poročilo *n*, obveščevalni list; ~ **meteo** vremenska napoved; *08.10 - Il cîl parsore il Friûl - ~ meteo (O)*; *al dirêç il ~ di informazion dal "Osservatori regionâl de lenghe e de culture furlanis"* informacijski bilten; 2. EKO potrdilo o prejemu; → **buletin**.

boleton [bole'ton] *m* madež *m*, umazanija *f*.

boli ['bɔli] *tr in it* → **bulî**.

bolidure [boli'dure] *f* → **bulidure**.

bolin [bo'lin] *m* 1. ploščica za pečatenje pisem 2. listič *m*; *Un catalogo di completâ cui bolins e podopo dâ dentri al supermarket da "culture"?* (*pensemaravee*).

bolint [bo'lint] *adj* → **bulint**.

Bolivie [bo'livie] *kr.i f* Bolivija *f*; *al organize une serade su la ~ (Pa 04/05)*.

Bolla ['??] *os.i m* partizansko ime Furlana, napisal dnevnik; *Lis notis di ~ a van dai 8 di Decembar dal 1944 ai 6 di Fevrâr dal 1945 (Pa 02)*.

Bologne [bo'logne] *kr.i m* Bolonja *f*; *la mê s di Mai dal cuindis butade jù la pene al marcje jù a ~ ..v Bolonjo*.

bolognês [bolo'ne:s], **-ese** *adj* bolonjski; **a la bolognese** KUL na bolonjski način; ~ *m* 1. Bolonjec *m*; *al secul Prospar Lambertini, ~, cu so penâl intenzût tal ingjstri ros de curie (Storie)* 2. bolonjsko narečje.

Bolognese [bolo'neze] *f* Bolonjka *f*.

bolp ['bɔlp] *m/f* lisica *f*; *come la ~ da la uve*; *In bande, contents come il Gjat e la Bolp di Pinocchio, i plenipotenziaris de Catholicone Marie Taresie, regjine di Austrie (Storie)*;

bolp di mâr [~ di 'ma:r] *m* ZOOL lisičji som, morska lisica (*Alopias vulpinus*).

bolparie [bol'parie] *f* lisičin brlog.

bolpat [bol'pat] *m* 1. lišjak *m* 2. lisička *f*, mladič lisice 3. bogataš *m*, lakomnež *m*; *une fameone di bolpats*; ~ *adj* (t. **volpat**) bogat, premožen; *po al leve tai curtîi volpats*.

bolpin [bol'pin] *adj* 1. lisičji, lisičin 2. prekanjen, zvít, kot lišjak; *la Inghiltiere che e à vût simpri une anime bolpine*.

bolpon [bol'pon] (akreš. od **bolp**) *m* 1. lisjačina *f*, velika lisica *f* 2. FIG lišjak *m*, prekanjenec *m*.

bols ['bols] *adj* → **sbols**.

bolsarie [bolsa'rie] *f* → **sbolsarie**.

bolsevic [bolse'vik], **-che** *adj* POL boljševiški, boljševističen; ~ *m* boljševik *m*.

bolsevisim [bolse'vizim] *m* POL boljševizem *m*.

bolsevizâ [bolsevi'dza:] *m* POL boljševizem *m*.

bolz ['bolts] *m* 1. valček *m* (ples); *al invie la fieste cul balâ il prin ~ 2. (splošno) ples m; nus sune un ~ il muini / cu la ghitare in man*.

bolzâ [bol'dza:] *tr* → **sbolzâ I**.

Bolzan I [bol'tsan] *kr.i m* ~ **dal Tiro** Bolzano *m*; ~ *e Trent a son dôs Provinciis autonomis (Pa 03/4)*;

provincie di ~ pokrajina Bolzano; *ispetôr scuelastic de provincie di ~ pe lenghe ladine dolomitane. (Pa)*

Bolzan II [bol'tsan] *kr. i m* (Morsan) Bolzano.

Bolzan III [bol'tsan] *kr. i m* (Sant Zuan Di Manzan) Bolzano.

bolzâr [bol'dza:r'??] *m* krznar *m*; sedlar *m*.

bolzare ['bɔlsare] *f* (*redko*) valček *m*; (*splošno*) ples *m*; *si jerin imprometûts di balâ la prime ~;* (bolj obiç. **bolz**).

bolze ['boldže] **II** *f* 1. torba *f*; usnjen kovček *m* 2. bula *f*, oteklina *f* 3. zmečkanina *f*.

bolze ['boldže] **III** *f* ZOOL španska muha *f* (*Lytta vescicatoria*); → **cantarele**.

bombardâ [bombar'da:] *tr* 1. bombardirati, obstreljevati; *Lis glesis a son stadis bombardadis, lis buteghis dai cristians brusadis (Pa 05/12)*

2. FIG obmetavati, zasipati, bombardirati; *che il predi al bombarde e al spavente la int fevelant de justizie inflessibil di Diu (BelR)*.

bombardament [bombar'dament] *m* 1. bombardiranje *n*, (topovsko) obstreljevanje *n*; *e la mê memorie e je stade promiedie par chel che al riguarde i spavents e i bombardaments (BelR)* 2. FIG obmetavanje *n*, bombardiranje *n*, zasipanje *n*.

bombardine [bombar'dine] *f* MUZ bariton rog.

bombardon [bombar'don] *m* 1. MUZ bombardon *m* 2. širokoustnež *m*, bahač *m*; *sâr Zorç dai plui famôs tra i bombardons*.

bombâs [bom'ba:s] *m* 1. bombaž *m*; *E viodint a passâ di chês bandis un nulut blanc e mulisin come un floc di ~ (JM, Salvâ)* 2. vata *f*.

bombasine [bomba'zine] *f* bombaževo (platno, tkanje ipd.); *a puartave a cjase tocs di ~ par linçûi*.

bombe ['bɔmbe] *f* 1. bomba *f*; ~ **vaiarole**; ~ **a man** VOJ ročna bomba *f*; ~ **A**, ~ **atomiche** atomska bomba; *cu la invenzion di armis cuntune potence mai rivade prin (la ~ atomiche) (Pa 04/07)*; ~ **H**, ~ **idroginie** hidrogenska bomba; *Al bruse saldo idrogjin in eli, tant che une ~ H controlade. (Pa 7/99)*; ~ **Molotov** molotovka *f*; ~ **N** nevtronska bomba; ~ **nucleâr** jedrska bomba; *zuiâ sui timps luncs par meti la "Ue" di front al fat di fat, cuntune ~ nucleâr dentri 6 mê s (Pa 06/1)*; ~ **umane** človek bomba, človeška bomba; *a stan puartant il popul palestinês, a colps di bombis umanis (Pa 02/10-11)*; **butâsi a ~** skočiti bombico; *Il soreli al lave a mont, ma il scjafoiaç al jere ancjemò grandon e fantats e fantassins se gjoldevin butantsi a ~ o a sisile dal clapon plui alt (Daidussi)* 2. GEOL, VULK ~ **vulcaniche** vulkanska bomba 3. bajka *f*, izmišljotina *f*; *cuissâ ce bombis che al conte*. 4. KUL bomba *f*.

bombî [bom'bi:] *tr* → **imbombâ**.

bombist [bom'bist] (t. **bombiscj**) *m* lažnivec *m*, nakladač *m*; *se no volês, redatôrs, fâ i bombistis [bombiscj]*.

bombon [bom'bon] *m* 1. bombon *m*; majhna sladica *f*; *un sprofum che al pâf fat dut di ~ 2. FIG ljubček, dragi; bombons di cjassis*.

bombone [bom'bone] *f* pletenka *f*.

bombute [bom'bute] *f* VOJ ročna bomba; bombica *f*; *une clape di fantats cence munture, ma plens di feramente e di bombutis ator de panze. (JM, Salvâ)*.

bomp ['bɔmp], **bombe** *adj* razmočen, razmehčan, moker, premočen, vlažen; *o soi bombe di aghe*; (bolj obiç. **imbombât**).

bon ['bon], **buine** (pl **bogn**/ **bogns**) *adj* 1. dober; vreden; *E il stes ~ Diu, tant misericordiôs cun Isac e cussî intransigent cun so fi Jesù? (Mucci)*; ~ **pitic!** dober tek!; ~ **di mangjâ** užiten; **fâ ~** udobriti, sprejeti (zakon, odločitev), upravičiti; *A son tornâts a partî in Consei regionâl i lavôrs par fâ ~ il gnûf Statût di*

*autonomie dal Friûl Vignesie Julie..(Onde); jessi a bon „O sin cuasi a ~.” (Sg); a buinis mirno; ~ tanche il ~ pan izjemno dober; E Romeo, bon come il bon pan, anime legre e libare, nol sarès bon di fâi mâl a une moscje (glesie); buine intenzion dober namen; Salvâ la buine intenzion (BelAlci); buine volontât - PROV Cui che al à buine volontât al cjate dafâ pardut . (ProvBr); al ~ presit po dobri ceni, poceni; Al massim si po acetâ di vê la massarie o il famei o il salam e il formadi furlan o sloven, pussibilmenti a gratis o a ~ presit, ma no la lenghe. (Pa 02/12); ~ sens (t. **bonsens**) zdrava pamet, razsodnost f, premišljenost f; duncje, passât di generazion in generazion; paratri simpri plen di spirt e di ~ sens (JM, Salvâ)*

2. zmožen, sposoben, usposobljen; ~ **di** zmožen česa, v stanju, da (za); A mi mi semeave impussibil, ma Mistichel al jere ~ di chel e altri. (BrLi);

3. velik, dobršen, dober, precejšen; **buine part** dobršen del; L'inovâl dal taramot, a 25 agns di chei 6 di Mai dal 1976 che al sdrumâ buine part dal Friûl (O); **un ~ numar di** dobro število, lepo število; Fin in di di vuê al è stât studiât un ~ numar di malâts (SiF 02/1); ~ adv dobro!; ~ che/ di bon che k sreči; Bon, ancje nô, cuant che o levin tal asilo, o vevin trê matres; la piês des trê (Ta);

~ m **1.** dobro n; **vignûl al** ~ priti do bistva; **meti a** ~ urediti, izboljšati; **2.** dobrina f; **volê** ~ imeti rad, ljubiti **3.** plen m **4.** bon m, obveznica f, nakazilo n. **5.** dober človek, poštenjakar m, dobričina f; PROV A muerin simpri i plui bogn. (ProvBr).

cu lis buinis o cu lis tristis Ancje se lis sôs teoriis no àn puartade cui sa ce furtune a di chei che lis àn metudis in vore o imponudis cu lis buinis o cu lis tristis e (christianromanini 07/04)

bonâ [bo'na:] tr 1. (u)miriti, pomiriti; e jo, savêso, a ~ la passion; Ancje pre Pieri al tratave di bonâlu disint che i siei pecjâts no vavevin nancje la anticjmare dal purgatori (Enrico) 2. znižati (ceno); i ai bonât sul cont plui di cincent francs!;

~ it umiriti se, pomiriti se, ponehati, popustiti; il frêt al à bonât mraz je popustil; la ploie a à bonât dež je ponehal;

~si refl 1. umiriti se, pomiriti se; e al tribulât / si bone il cûr 2. zahajati, zaiti (sonce, luna); si bonave soreli; ~ m zahod, zaton (sonca, lune).

bonace [bo'nat]e f 1. MAR morska tišina f, brezvetrye n 2. FIG tišina f, mir m; sù, cuietiti e ven dongje, / no sta fâ chê brute muse, / che se e torne la ~ / ti darin mieze taçute.

bonaçâ [bona'tja:] tr pomiriti, utišati; ~si refl pomiriti se; scroche un ton, e si bonace.

bonat [bo'nat] adj dobrodušen, preprost, odkrit; ~ m dobra duša f, dobričina f.

Bonât [bo'na:t] m zahod m; a ~ dal cjâf lûc, ma ancje plui a tramontan (CoGonars).

boncûr [bon'ku:r] m dobro srce, srce n, dobrost f, blagosrčnost f; e al veve ancje ~ il Bide.

bondance [bon'dant]e f (iz)obilje, bogastvo n, razsipnost f; Cumò, cul ribalton socioeconomic e cu la ~, ancje se relative, lis glesiis si stan disvuedant (BelFa).

bondançôs [bondan'tjo:s], -ose adj ugoden, uspevajoč, cvetoč, izobiljen; Avrîl ploioûs, an ~; o pensin che Triest ~ al significhi atrat pe nestre man di opare inteligjent, buine e stimade dapardut (Pa 05/04).

bondant [bon'dant] adj (iz)obiljen, bogat; deriv. **bondanton, bondantut.**

bondantementri [bondant'mentri] adv v izobilju, oblibno, bogatu; al à dimostrât ~ che l'autôr.

bon di nuie [bondi'nuie] (pl **bogn(s) di nuie**) m nesposobnež m (moški), ki ni za nobeno rabo; vieli ~!.

bon di pôc [bondi'po:k] (pl **bogn(s) di pôc**) m ki je neprimeren, zanič, za nobeno rabo.

bondiu [bon'diu] int bože mili !; ~ une volte nancje impensâsi!

bonfâ [bon'fa:] m dobra volja f, ustrezljivost f, krotkost f, milina f; la int di ~ si manten simpri cussî.

bonificâ [bonifi'ka:] tr zboljšati (zemljo); odškodovati, povrniti; sigurât che i 7 milions di euros previodûts par ~ il sit de industrie chimiche (Onde);

→ **meti a bon.**

bonifiche [boni'fike] f 1. izsuševanje (močvirnih tal), melioracija; Tal stes timp cun lavôrs di ~ des zonis umidis e cul sgjavâ trinceris a stavin preparant il teren (GP); A son comprindûts: "Ici", ~ dal teren, compre de samence, aridure, 2 passaçs di stirpadôrs, (Pa 04/02) 2. meliorirano zemljišče 3. VOJ čiščenje zemljišča, odstranjevanje min.

bonodôr [bono'do:r] m prijeten, dober vonj, parfum m; E l'aiar al jere imbombât di chel ~ che il mulinâ des cotulis des fantatis sul breâr al sparniçave par dute la sagre. (Mar); ~ che i plâs al Signôr (172) pomirjevalni vonj, ki je všeč Gospodu.

bonomp [bon'omp] m dober človek m.

bonorîf [bono'ri:f] -ive (t. **buinorîf**) adj 1. zgoden, jutranji; la parone e je la plui bonorive di dute la famee 2. pripraven, ugoden, uren 3. (sadje ipd.) prezgoden; ceriesis, pomis bonorivis.

bonparon [bonpa'ron] (pl **bognsparons**) m dobričina f, poštenjakar m; bogataš m, imenitnež m;

~ adj imovit, premožen, dobrostoječ, bogat; A jentrarin intune cjase di bognsparons. (Percude).

bonpaston [bonpas'ton] m dobričina f.

bonsens [bon'sens] m zdrava pamet, razsodnost f, premišljenost f.

bons. [bonsi'ño:r] kratica > **bonsignôr.**

bonsignôr [bonsi'ño:r] m ?? Alore jo, cjâr ~, in dute umiltât ma pal so e nestri ben, lant ancje daûr di ce che al dîs il Vanzeli, o scuen corezilu. (Pa 03/6)

bonspirt [bon'spirt] m dobra volja, dobro razpoloženje, veselost f, vedrost f, lahkotnost f; ur deve un ~ e ju meteve in vene di fevelâ.

bonstâ [bon'sta:] m prijetno, ugodno počutje; dobro stanje, dobrobit; Ogni individui al à derit a un sistem di vite bon di garantî la salût e il ~ so e de sô famee (Declarazion); **cjatâ** ~ počutiti se ugodno, prijetno; salacôr no cjatave ~ in nissun lûc.

bontât [bon'ta:t] f dobrina f, dobrost n; che in teologjie nus fevelavin di Diu e de sô unitât, veretât, ~ e bielece. (Pa)

bontimp [bon'timp] m veselost f, vedrost f; omp di ~ veseljak; cui che al ubidîs e che par solit e je chê che e distine la ploie e il ~. (Pa 03/11)

bonumôr [bonu'mo:r] m dobra volja f, dobro razpoloženje n; Cu la decision di cjapâ il trat, l'iniziativa, mi è tornât il ~ (BrLi).

bonvivi [bon'vivi] m blaginja f, udobnost f; il "boom" dal consumisim e dal ~ di chescj agn.

bonvolê [bonvo'le:] m dobra volja f, dober namen m; Pari sant, tenju cont tal to ~ chei che tu mi às dât, par che a sedin un come nô. (Bibl-Zn) Sveti Oče, ohrani jih v svojem imenu, ki si mi ga dal, da bodo eno kakor midva..

boom ['bu:m] *m* (ang.) boom; *il "~-"* dal consumisim e dal bonvivi di chescj agn.

borascjâ [bora'sqa:] (t. **burascjâ**) *it* poslabšati se vreme; *al pâr che al vueli ~.*

borascjade [bora'sqade] (t. **burascjade**) *f* nevihta *f*, neurje *n*, vihar *m*, vihra *f*; *O jerin scuasi rivâts a mieze počate cuanche e rive la ~ (Enrico); dopo de ~ al è tornât seren; ~ de nêf* snežni vihar; *a son lâts sù prime dal solit te mont di Corce, e a tornaran jù in Setembre cu lis primis borascjadis di nêf. (Pa 03/8).*

borascje [bo'rasqe] (t. **burascje**) *f* vihar *m*, vihra *f*, nevihta *f*;
→ **borascjade**.

borascjôs [bora'sqo:s], **-ose** (t. **burascjôs**) *f* (t. FIG) vihare, razburkan, buren; razburjen.

borc [bɔrk] *m* 1. predmestje *n*, preddel mesta, mestna četrt *m* 2. naselje *n*, vas *f*, selo *n*, zaselek *m*, selišče *n*; *In tal ~ na campana a bat il Matutìn e. (Pasolini); ~ agricul* kmečka vas; *Te sô cjase di Sant Laurinç di Solescjân, pigul ~ agricul (Pa 03/4);* 3. trg *m*.

Borc di Oleo [~ di o'leə] *kr.i m* ?? *lerin daûr di lui tun splaç dongje ~. (Storie)*

Borc Midune [~ mi'dune] *kr. i f* (Pordenon) Borgo Meduna.

Borc dal Fen [~ dal 'fen] *kr.i m* ?? *O vevin comprât di pôc timp une gnove cjase tal ~, tune scure androne. (Ta)*

bordâ I [bor'da:] *it* 1. MAR pristati z ladjo 2. (pri)bližati se (ladji), (splošno) približati se (osebi); *une zornade bordi mê fie/ "slungje chê cotule, tapone i barçs!"* 3. obrobiti, vrezati navoje; *~ tr* 1. napasti (ladjo) 2. obrobiti, z našivi okrasti.

bordâ II [bor'da:] *it* 1. brenčati; *tra il svolâ des paveis / e il ~ di un moscjôn* 2. puhati, sopsti, prskati, drgetati; jeziti se; *al à bordât parcè che lu à lassât fûr de puarte; ~ m* brenčanje *n*; *tra il svolâ des paveis e il ~ di un moscjôn.*

Bordan [bor'dan] *kr.i m* Bordano (UD); *che e esist ancje musiche no gregoriane e che la int di ~ e doprave musiche patriarcjine, (Pa 02/10-11).*

bordel [bor'del] *m* 1. bordel *m*, javna hiša *f* 2. ropot *m*, hrup *m*, trušč *m*, vrišč *m* 3. poguba *f*, propad *m*; slepa ulica; **fin** ~ v pogubi, propadu; *ridin ducj su la sô muse, e il dotôr al è in ~; jessi in* ~ biti v nevarnem položaju; **lâ in** ~ iti v pogubo, v maloro; *pron di cjolilis provalis / tal lambic di fin çurviel, / se no us comudin molailis, / vêso vô di lâ in ~?.*

bordelâ [borde'la:] *it* vreščati, napraviti hrup, napraviti, delati zmedo.

bordelizâ [bordeli'dža:] *it* ARH vreščati, napraviti hrup, napraviti, delati zmedo.

bordi ['bordi] (t. **bordo**) *m* 1. MAR (ladijski) krov *m*; *o sin a* ~ smo v pristanišču; *oh propit sî o sin a bordo!* 2. MAR pristanek *m* (ladje).

bordin [bor'din] *m* rob *m*, obšiv *m*; *maltaiat̃s e cence l'aiût di un ~.*

bordizâ [bordi'dža:] *it* proti vetru jadрати.

bordo ['bordo] → **bordi**.

bordon [bor'don] *m* 1. MUZ bas *m*, bordun *m*; 2. romarska palica; **fâ** ~ **a un** FIG pomagati nekomu; *a la brût fâs ~ la madone, plantâ* ~ ustaviti se za nekaj časa, malo počiti; *ladi cualchi bon plevan / studiarin plantâ* ~ 3. → **sbordon**.

Bordon [bor'dɔn] *kr. i f* (Prepot) Bordon. ??

bordonâl [bordo'na:l] *m* GRAD ostrešni tram *m*, F punta *f*.

bordure [bor'dure] *f* obroba *f*, obrob *m*, obšiv *m*.

bore I ['bɔre] *f* 1. žerjavica *f*; *Flame no 'nd jere plui, ma dome un còl di boris rossis. (Sg); lâ in* ~ razbeliti se; *deventâ tanche une ~* močno zardeti; **in** ~ žareč, razbeljen, pekoč; *sui claps in ~. (scritorsfurlans); il soreli, ros in ~; stâ su lis boris* FIG biti na trnih; *jê a steve su lis boris, che nol jere di ce tignîsi in bin cub chej fîs; colâ su lis boris* ??; *benedet di frut, culî tu sês colât su lis boris, che al duar parsore un todesc!*; **lâ de gridele su lis boris** → **gridele**; **une** ~ **cuvierete** hinavec *m*, simulant *m*; *e cussi compagnai fin fûr de puarte / cheste ~ cuviarte; stiçâ lis boris* dati na ogenj, podpihovati, hujskati, nahujskati; 2. svečni odcedek *m*; *la lum a fâs ~.*

bore ['bɔre] **II** *f* ??

Borea [bo'rea] *m* METEO sever *m*; severni veter *m*, burja *f*; *il vint clamât Tramontan (Acuilon, Nort, ~).*

boreâl [bore'a:l] *m* kup žerjavice; požar *m*; plamen *m*; kres *m*; grmada *f*; sežig *m*; *al prepare un biel ~ inte fusine.*

boreâl [bore'a:l] *adj* severni; *la sierade scomence tal emisferi ~ (Vichi).*

Borean [bore'an] → **Cjaso Borean** (*i. gore v Gjiviano*) (*Pa Vicinia*).

borearie [bore'arie] *f* kjer se peče kostanj.

boreç [bo'retʃ] *m* navdušenost *f*; *a discjadenin il ~ di grancj leterâts (Pa 03/4); E jere convinte di jessi stade sielzude par une grandiose mission e le puartave indenand cun autoritât, ecitazion e ~. (SiF 03/3, 31-49).*

Boreon [bore'ɔn] *kr.i m* ?? *Il fûc al cuiste nons difarents di lûc a lûc (Fogaron, Fughere, Foghera, Fugarizze, Pan-e-vin, Medili, ~, Mieli, Seimo) (La 03/01)*

borgade [bor'gade] *f* selišče *n*, naselje *n*, zaselek *m*; *un pôc a Tarcint e un pôc a Sedilis, une ~ a dome trê chilometri dal paîs (sf).*

borghês [bor'ge:s] *adj* meščanski; **in** ~ v civilu; *m* civilist *m*, meščan *m*; *soldâts e ~ (Eg)* vojaki in civilisti.

borghesan [borge'zan] *m* 1. vaščan *m*, selan *m*; meščan *m*; *fis di ustîrs, di casulins, di borghesans* 2. someščan *m*; sovaščan *m*; *no i plaseve di cjatâsi ni cun parincj ni cun ~s.*

borghesie [borge'zie] *f* meščanstvo *n*; *Ma chest al rivaardave dome la nobiltât e la ~ (Natisone/furlanis); Nassût te alte ~ di Lyon (Pa 06/2).*

Borgnan [bor'nan] *kr.i m* (Cormons) Borgnano; *Sot la mont di ~ al è un sît indulâ che il Judri al jentre tal cret e al fâs come une specie di lâ. (Percude).*

borie ['bɔrie] *f* nadutost *f*, napuh *m*, ošabnost *f*, bahavost *f*; *La cjalavi e la mê ~ si dislideve tune cualitât di afiet, di benevolince. (BrLi); fin cuant che al è rivât chenti il talian a mortificâns e umiliâns cu la sô ~ (La 06/1).*

borin [bo'rin] *m* hladen vetrič *m*; *a un trat ~ dal mont Peloro al sbocje.*

boriôs [bori'o:s], **-ose** *adj* nadut, ošaben, bahaški; *Cenci si lu inmagine ~, pe circumstance impaludât de pofardie dal podê (Mar).*

boro ['boro] *m* F sold *m*, para *f*, cvenk *m*; *fin che si à salût e boros di spindi (Mazzonlol); cjoli (menâ) pal* ~ F za norca imeti, za nos vleči; *mi stimi avonde par no lassâmi menâ pal ~. (BrLi); O jes de buteghe cu la impression che mi vei menât pal ~. (BrLi).*

borondul [bo'rɔndul] *m* okroglo naslonjalo (kanapeja), blazinica *f*.

borsarûl [borsa'ru:l] *m* → **sborsarûl**.

borse I ['bɔrse] *f* **1.** mošnja *f*, denarnica *f*; *vê la ~ plene* imeti veliko denarja, biti pri denarju; *molzi la ~ a un* nekoga molsti (denar); *la ~ di Manin ??*; *in chest mût si suje ancje la ~ dal Manin*; **2.** torba *f*, torbica *f*; mošnja *f*, vreča *f*; *~ di plastiche* plastična vrečka; *Une siorute che a zueateave indenant cu la ~ di plastiche plene di spese a spià cun sospiet chei trê frutats (Tolazzi)*; *~ di spese* nakupovalna torba **3.** *~ di studi* štipendija *f*; *domandâ al CUF borsis di ricercje di impegn plui limitât par lavôrs di catalogazion di materiâl bibliografic e documentari; (CIRF)* **4.** premija *f*, nagrada *f* **5.** ANAT mošnja *f*, vreča *f* **6.** FIG *v*: *no capî une ~ popolnoma niç razumeti*; *a son scherz de ~!*;

borse II ['bɔrse] *f* **1.** EKO borza *f*; *e dulà che dut si bruse di corse, comprindûts i inviestiments tes Borsis, (Pa 02/10-11)*; *lâ in ~ iti na borzo*; *Parcè che se e vût sei competitive intal marcjât globâl e scuén domandâ i finanziaments al marcjât finanziari, lant in ~. (Pa 02)*. **2.** trgovina *f*, trgovanje *n*.

borsete [bor'sete] *f* torbica *f*.

borsist I [bor'sist] (*pl borsisecj*) *m* štipendist *m*; *centri borsisecj* štipendijski centri; *A podaran jessi assegnâts al Centri borsisecj di Ents talians e forescj. (CIRF)*.

borsist I [bor'sete] (*pl borsisecj*) *m* borzni špekulant.

borsistic [bor'sistik], **-iche** *adj* EKO borzen.

Bortul ['bortul] *m* Bartolomej *m*, Jernej *m*, Nejc *m*; *il fat al è che ~ planc a planc al si butà malementri*.

bos ['bos] *m* BOT zelenika *f*, pušpan *m* (*Buxus sempervirens*).

bos ['bos] *v*: *durmî di ~ spati na boku*; *cu lis mans in ~*; *un grum di femenis, cu lis mans in ~, a stevin a sintî bocje vierte un galantariot*.

bosat [bo'sat] *m* (*slabš. od bo*) vol *m*.

bosc ['bosk] (*pl boscs*) *m* gozd *m*, gošča *f*, hosta *f*; *~ neri*; *~ coladiç* sečen gozd; *il ~ di frassin e di faiâr jesenov in bukov gozd*; *~ consorziâl* združni gozd; *pal benefici dal païs i boscs consorziâi di Cjaso Borean, Piertio, .. (Pa Vicinia)*; *sul cont di une fibule di stamp celtic cjatade tal ~ di Plaies in Val Badie. (La 03/02)*; **boscs di arbui a fuee** (listopadni) listnati gozdovi; *In Americhe il cjastinâr..al jere un element impuartant tai boscs di arbui a fuee largje dai stats orientâi (SiF 03/4, 9)*

2. ?? ; *i cavalîrs a van i ~.*

boscâ [bos'ka:] *tr* **1.** (drevo) (po)seči, sekati; *o sint / tra mil sunsûr i colps dal cjadovrin / che al bosche a piû non posso in tal zardin / lis vecjis plantis ch'a cjadin rengint* **2.** (drevo) oklestiti; vrh odbiti;

~ it napraviti drva, sekati; *il boscadôr si metê a ~*; *saltâts fûr a buinore a stielis sul pradissît dulà che a vevin boscât tal di prin. (Percude)*

boscadôr [boska'do:r] *m* drvar *m*; gozdni čuvaj *m*; gozdar *m*.

boscaie [bos'kaie] *f* grm *m*, grmovje *n*, goščava *f*; *e la ~ fisse di sot le faseve vignî fûr plui misteriose, come une fantasime (PauluzzoN)*.

boscām [bos'kam] *m* gozd *m*, gozdovje *n*, lesovje *n*, goščava *f*; *tal ~ de Basse*.

boscarin [boska'rin] *m* kij *m*, bat *m*, palica *f*, gorjača *f*.

Boscat [bos'kat] *kr. i f* (Grau) Boscat.

boschete [bos'kete] *f* gozdič(ek) *m*, gošča *f*, log *m*, gaj *m*; *ca e culà fra lis boschetis / 'l è di flauts.*; *La rive drete e je pelose di salets e di giatui, di chê altre bande une ~ di pôi. (Percude)*; *la morature intune cise, cuasi su la aghe, e pareve che 'i rispuindes, e plui lontan in te' ~, il cuc. (Scf)*.

boschîf [bos'ki:f], **-ive** *adj* gozdnat, gozden; *e che an concorût a rindî il patrimoni ~ di chei sîts un vèr tesaur..(La)*; *E dispon inmò di un significant setôr agricul e di un slargjât patrimoni ~. (La 05/7)*

boseghe [bɔsege] *f* ZOOLOG morskilipan *m* (*Mugil chelo*).

bosemâ [boze'ma:] *tr* → **imbosemâ**.

boseme [bo'zeme] *f* (pri živini) vamp *m*; drob *m*; drobnjad *m*.

bosgnac [boz'ňak] *m* Bosanec *m*; *Dal 1477 i Bosgnacs, menâts di un Scanderbeg, a rivarin ca fin sul Tiliment: (JM)*;

~ adj bosenski, bosanski; *il ~ Scanderbec*.

Bosgne [bɔzɲe] *f* Bosna *f*; *cun delits e barbaretâts che no son lontans di chei de ~ di vuè. (BelFa)*; *~ Erzegovine* Bosna in Hercegovina.

bosime [bɔzime] *f* (tkalsko) močilo *n*.

Bosnie ['boznie] *f* → **Bosgne**; *~ Erzegovine*.

boson [bo'zon] *m* (akreš. od **bo**) vol *m*.

bosset [bo'set] *m* čevljarski loščilnik.

bossul ['bɔsul] *m* krožek *m* ljudi, skupina *f*, zbor *m*; *la int si fâs in ~.*

bossut [bo'sut] *m* (demin. od **bo**) mali vol *m*.

bot ['bot] *m* **1.** udarec *m*; *eco che un bot / dan tal puarton* **2.** strel *m*; odmev *m* (orožja), detonacija *f*; *o mandî dret jenfri i nimîs chest ~* **3.** štrbunk *m*, zamolkel udarec *m* **4.** udarec zvona; *a son trê ~s tri je ura*; *Ogni cuart di ore a sunavin lis cjampanis pe messe des vot, e cuanche a sunarin l'ultin bot al le fûr di cjase. (Sg)* **5.** trenutek *m*, hip *m*; krat; **di ~** nenadoma, odenkrat; *ma lui no m'e deve vinte e di ~ al rispuindeve*; *di sigûr parvie che al jere stât tal cjalt, e jenfri lis cjasis la buere di ~ no si sintivile nancje. (Sg) (t. imbote)*; → **dibot**; skoraj; **intun** ~ v trenutku; *L'Antelao sclapât al precipitave e al sepelive intun ~ Marceane e Taulen. (Scf)*; **dut intun** ~ vse naenkkrat; **dut a ~** (vse)

odenkrat, nenadoma, v hipu; *che nol veve nancje i bêçs di comprâsi un mocul, dut a ~ si impensâ di un bocognut di lescje (Zili)*; *Dut a ~ e a valop a si jere spandude la vôs che al jere saltât fûr chest Nazaren (Pa 03/8)*;

sul ~ na mah; *il Signôr si fermâ sul ~ e al pensâ sore*;

~ par ~ enega po enega; *cheste rosade sa scuaiâ i secrets / dal futûr ~ par ~*; **a ~ a ~** v presledkih; *fâs mieç pas di sivilot / e al sivile a ~ a ~*; **di ~ in ~** vedno bolj; *e il gno câr si disfâs di ~ in ~*; **a ~ plen** na polno, s vsò močjo; *lis zornadis lajù si pensavin a ~ plen za cjaldis*; **~ e sclop** s trenutka v trenutku; *~ e sclop al po diventâ "politically correct". (Pa 03/4)*; *Metin un diretôr che, ~ e sclop, al devente paron; al sa di no jessi lui il proprietari vèr (Pa 7/2000)*; **no dâ un ~** ne delati ničesar; *nol jere plui il câs che lui al des un ~*; **tignî** ~ upirati se, prožiti odpor; *cence ordin, discipline e preparazion che si remenavin su la lagune, a deventarin un piçul esercit in stât di tignî ~ ai todescs. (GP)*

6. časovno obdobje; *un ~ plui in ca al intope un zovenot*

7. ritem *m*, način hoje, gibanja; *i bûs a levin simpri cun chel ~.*

bôt [bo:t] *f* → **bût**.

botaç [bo'tat] *m* → **butaç**.

botam [bo'tam] *m* sodje *n* (sodovi).

botanic [bo'tanik] *m* botanik *m*, rastlinoslovec *m*; *~, -iche* *adj* botaničen.

botaniche [bo'tanike] *f* botanika *f*, rastlinoslovje *n*; *Cultôr di ~, al à lassât un erbari al Ort di Padue. (GE)*.

bote I [bɔte] *f* **1.** udarec *m*, (za)mah *m*, tresk *m*, pok *m*; *piâ botis* dobiti udarce, biti tepen; *restâ su la ~*

nenadoma umreti; **botis di vueli sant** ??; e jù botis di vueli sant sun chel puar omp; **restâ su la** ~ ??; o varès vût miôr di sei restât su la ~ pluitost che vuarp come che o soi; **passi di botis** ??; ... cuanche a àn mangjât lis dotis / lis muîrs passin di botis; **di** ~ nenadoma; si volte vie e al puart marcje di ~; t. **di bot, imbote; in bot** → **imbot; su la** ~ (**cjalde**) v trenutku, hipu; *miôr cuatri corpos ditis li su la ~, / che no tancj dîs di muson par une fote; fâ* ~ narediti vtis; *e dit, ben intindût, par italian par fâ plui ~; cjapâ* ~ razburiti se; *al è come il mus che nol cjape ~: nol sint nuie; ~ par çuculade; e vie di chest pas, ~ par çuculade; dâ un colp al cercli e un ae* ~ PROV, FIG delati tako, da bi bil volk sit in koza cela (*Verone*) **2.** FIG udarec m, izguba f, škoda f; *chel faliment al è stât par me une gran ~* **3.** nadutost f, bahavost f, važnost f; *daspò che si è maridade, a à metude sù une ~!* **7.** (igra) poteza f.

bote II ['bɔte] f (neobič.) sod m, kad f; *Il len al jere doprât in edilizie, par fâ mobilie, paladis, scjatulis, botis,* (SiF 03/4, 9); → **vassel**.

botesele [bɔte'zele] f (demin. od **bote II**) sodček m.
botesele [bɔte'zele] f (demin. od **bote I**) mali, slab udarec.

botin [bo'tin] m plen m, rop m; *edificis dongje, al jentrâ, tant che ~ di vuere, tal Demani militâr (CoUd).*

botinâ [boti'na:] tr in it pleniti, ropati; ... *par cui tal ~ vadin dal pâr.*

botizâ [boti'dža:] tr 1. (neobič.) duhovito se šaliti, za norca imeti, zbadati; *lu àn botizât dute la sere parcè che al daseve lis bielis a une vedranate* 2. suonano a festa ??; *In tai borcs li ciampanis a botizèin di festa par li cors ben netadis par la ciampagna frescia (Pasolini)*

boton I [bo'ton] m 1. gumb m; PROV Conte i tiei botons e po tu contarâs i miei. (ProvBr) 2. tipka f, gumb m; *si trate di mandâi indaûr un mes blanc cjalçant il ~ di rispueste (Cad)* 3. FIG predmet podoben gumbu; *al jere restât cui dêts fêrs sui botons* 3. BOT popek m, brst m, brstič m; → **butul, cecje** 4. ANAT popek m; *Jo o cirivi di taponâmi lis vergognis tirant in jù la mae che mi rivave si e no al ~ de panze. (BrLi)* 5. **vê il** ~ FIG ne imeti vse pospravljeno; *se vês vût il ~, jo no vuei ereditâlu, eh ò!; tacâ il ~* nakladati, nalagati, dolgočasiti; *miôr no tacâ ~.*

boton II. [bo'ton] m (akreš. od **bote**) hud udarec m; *prontait botis, botons e caratei.*

botonâ [boto'na:] tr zapeti (gumb, obleko); *Botonant li barghessis a vegin ju i fantats, a ghi tirin li stressis : (Pasolini); → imbotonâ;* ~ it in refl duhovito se šaliti, za norca imeti, zbadati; *no àn fat altri che botonâsi fra di lôr.*

botonade [boto'nade] f šala f, dovtip m, burka f; *sô mari mi da a stupit vie des passadinis e des botonadis che mi umiliin e mi avalissin; dâ la* ~ zbadati nekoga, šaliti se na račun nek.

botonere [boto'nere] f vrsta gumbov, gumbnica f; *cul ramut verdulin te ~ / e su la scufe; Ancje vierzi la ~ cence dibisugne al è peçjât, almancul te intenzion.. (Bel);*

Botostagn di Dimpeç [boto'nere] f ?? *In fuarce dal seguitf tratât a l'Austrie a restavin: Gurize, Gardiscje, Cormons, Maran, Fare, ~, (Storie)*

botri ['botri] m 1. meh m; ~ di piel (*Mar*) 2. (debel a oseba) debeluh m, sod m.

botul ['bɔtul] m ZOOL → **cieul**.

botulisim [botu'lizim] m MED botulizem m; *a son par sigûr mancûl tossichis che no la tossine responsabil dal ~. (SiF 02/1, 31-45).*

bovadice [bova'dite] (t. **buiadice**) f nevihta f, vihar m, (snežni) metež m; *passade la ~, si dreçave spauride la jerbe; Cui dîs che e fo une ~ a spaventâju, cui no. (Tolazzi).*

bovâr [bo'va:r] m → **boâr**.

bovarie [bova'rie] f → **boarie**.

bovolâr [bovo'la:r] m BOT koprivovec m (*Celtis australis*); *radunâts tôr il ~;* → **crupignâr**.

bovul ['bɔvul] m zavita, vijugasta črta, spirala f, spiralast predmet; *il tron cui bovui di marmul, il contrast dai vistît des comparsis, launtuositât di chês feminis daûr a preâ. (Mar); sgurletâ dulintor par lâ sù ancjemò, come un ~ impalpabil sul sufît infrusignât dal fum (Mar); a ~ polžasto, spiralno; une scjalute fate a ~ polžaste stopnice.*

box I ['bɔks] f ŠP boks m.

box II ['bɔks] m stajica f (za dojenčke).

boxadôr [bɔksa'do:r] m ŠP bokser m; *No je à fate Stefano Zoff, ~ di Monfalcon, a cuistâ il titul di campion dal mont IBF dai pês lizêrs. (Onde).*

boxêr [bo'kse:r] m ŠP bokser m.

boxeur [bo'kse:r] m → **boxêr**.

B.R. ['bɔks] kratica = *Brigadis Rossis; ai 19 di març stât, sassinât des cussî clamadis B.R. (brigadis rossis), (La); → brigade.*

brac I ['brak] m sledni pes m, brak m; *cjans di ferme, molòs, bracs e livrêrs.*

brac II ['brak] adj (o narodu) zaničevanja vreden, strahopeten; *si trate di parâ fûr dai pîts cheste semence brache che nus supe il sanc.*

bracâ [bra'ka:] it tarnati, cviliti (pos. kadar pes zasledi plen); *al sint di une bande / il cjan a ~, / par cjoli la smire / al volte di là.*

bracade [bra'kade] f cvilež m.

bracarie [bra'ka'rie] f trop lovskih psov.

bracecuel [brat'ecu'el] v: **cjapâ a** ~ objeti; *lu cjapâ a ~ come par difindilu; butâsi a ~ di un*; *o vuei butâti lis a ~.*

bracent [bra'tsent] m dninar m; *il ~ oprès des strussis / fâs fumâ ducj i camins;* → **lavorent, vore, zornalûr**.

bracevierte [brat'evi'erte] f → **braç aviert**.

bracjizâ [braç'i'dža:] it → **bracâ**.

bracjizade [braç'i'džade] f cvilež m (lovskih psov); *cun improvise ~ vive lu inseguirin;* → **bracade**.

bracidure [brat'i'dure] (t. **braçadure**) f 1. del (voza); ~ di **denant** prednji del voza; ~ di **daûr** zadnji del voza 2. roke fpl (**la ~ disore, la ~ denant**); *e scjassant la ~* 3. (**la ~ disot, la ~ daûr**) ledja fpl; *po o jerin nô, paîs, vonde salts su la braçadure e cun bigns comedons* 4. → **bracadure**.

bracis ['bratʃis] v: **a** ~ 1. na roke, na hitro, površno, improvizirano; → **su pai dêts** 2. na kupe, v veliki vsoti; *brusâ cîts e spandi a ~ / vin, mignestre;* → **a braçs** 3. z rokami, na roke; *al fo puartât a ~ sul cjalval; fâ lis* ~ boriti se, spopasti se; *jù, prepotent, a fâ lis bracis cun Satanâs.*

braç ['bratʃ] (pl **braçs/ bracis**) m 1. roka f; *Ane Alore, a pene trat, metimi un ~ tor de vite e prem il passarin par te. (Mucci); il ~ dret/ çamp desna/ leva roka; vê le ~s leâts* imeti zvezane roke; *cjoli cui braçs avierts sprejeti*

z odprtimi rokami; **a** ~ za rok(c)o; skupaj; *cuntune biele femenate a* ~; **a** ~ **aviert** noro, besno; **cjapâ a** ~ prijeti, zgrabiti za roko; **cjapâ** ~ pridobiti na terenu; **cjapâ tal** ~ vzeti v roke; **cui** ~s **in glove** s prekrizanimi rokami; **la fontane dal** ~ pazduha; **puartâ tal** ~ držati v rokah; **sot il** ~ pod pazduho; *Apene fat il patentin al partîs cui libri sot il* ~ e a si invie su pas monts da Cjargne. (don);

2. MEH roka f; *Simpri tes stangjis verticâls a jerin colegâts dai montants zirevui e ognidun al veve un ~ cuntun zeut o une cjadenute (Scf)* **3.** (mera) laket m (ustreza 68 cm); *di trê ~s un franc* ceneni, nizke vrednosti; **4.** sveženj m, ročaj m; *dôs vielis a van / cuntun ~ di sclopons e di garofui* **4.** (pos. pri sedežu) naslonjaj m, naslon m.

braçâ [bra'tʃa:] *it* rokave zavihati, dati si opravit; ~ *tr* objeti; *Esau i corè incuintri, lu braçâ, si butà sul so cuel e lu bussà (Bibl-Gjen)*; → **imbraçâ, abraçâ.**

Braçâ [bra'tʃa] *kr. i f* (Morus) Brazzacco; .. ~ Disore, ~ Disot e Cergneu (Pa).

braçade [bra'tʃade] *f* 1. zamah roke pri plavanju; *cuntune ~ robuste al fo dongje dal zovin* 2. naročje n; **a braçadis** obilo, na veliko; *Al tacà a slavinâ, e alore a cjaparin sù la robe a braçadis (Sg).*

braçadorie [braçad'ɔrie] *f* (pos. v *pl braçadoriis*) 1. jermeni *mpl*, pasovi *mpl*, naramnice *fpl* 2. (za otroka) vajeti *mpl*.

braçadure [bratʃa'dure] *f* 1. TEKSTIL merjenje z dolžino roke 2. FIG kaliber m; *e un suzeton di ~ tâl* 3. → **braciadure.**

braçâl [bra'tʃa:l] *m* 1. ?? **colâ sul** ~ za nalašč pasti; *E tant ben, uditôrs, che chest nemâl, / par cussî dî mi cole sul ~, lassaimi che un esponi un riflès sul purcît di Sant Anton* 2. zapestnica *f* 3. (pri sedežu) naslon m, ročaj m, naslonjaj m; *une poltrone cul schenâl e braçâi contôs di sudôr* 4. ??

braçalet [bratʃa'let] *m* zapestnica *f*; → **manin, polset.**

Braçan ['bratʃan] *kr. i m* Brazzano di Cormòns (Go); *Za il prof. pre Guido Maghet di ~ al à vût fevelât (Pa 02/12)*; *La iniziativa, cetant di laudâ, e je dal editôr Braitan di ~ di Cormòns che (La 03/03).*

braçolâ [bratʃo'la:] *tr* 1. (dojenčka) držati v rokah, pestovati; *la Madone benedete, / incjantade lu braçole, / lu cjarece, lu cocole* 2. objeti, k sebi stisniti; *un caposetôr che ju ~ e bussà tanche fradis* ~ *it* biti pestunja, varuška; *a va a ~ a Vignesie*; ~**si refl recipr** okleniti se (drug drugega); *Poldo e Lisute no sintivin nuie fûr dal lôr ~si.*

braçoladrese [bratʃola'drese] *f* → **braçule.**

braçolâr [bratʃo'lar] *m* 1. HIST leseno ravnilo dolžine roke (68 cm); 2. mera *f*, merilo za presojanje, kriterij m; *nancje a misurâ lis robis cul ~ de oportunitât, a Machiavelli vie (JM)*; **misurâsi sul so** ~ delati korak za korak; **misurâ un altri sul so** ~ po sebi soditi drugega; *e tratâmi di lari opât di avâr, misurantsi sul vuestri ~.*

braçon [bra'tʃon] *m* naslonjač m (sedeža); *Il schenâl de poltronute al molâ une altre rantighe e za i braçons si jerin slargjâts (Tolazzi).*

braçul ['bratʃul] (*pl braçui*) *m* prijatelj otrok; pestunja *f*; *po si, po si... ur fasês fâ ancje i braçui ai vuestris omps, voaltris.*

braçule ['bratʃule] *f* pestunja *f*, varuška *f*; *femenate, che e je saldo su lis bancjis dal Zardin Grant a fâi di ~ ai militârs!*; *Di piçul al veve vût dut: la bae, la ~, une schirie di camarîrs (Bel)*; → **braçoladrese.**

bradasc [bra'dask] *m* metla *f*; *e si à propit bisugne di une buine scove, anzit di un ~, cun tante cragne foreste che nus è restade par cjase*; *Darin denant il so empori al sfadiave cul ~ (BrLi)*

bradascjâ [brada'sqa:] *tr* momljati, jecljati, nerazločno govoriti, mrmrati; *che mi disin ce che a vuelin jo o bradascji par furlan*; *Al è un paron trement che al spiete la sere par ~ lis stradis che ducj a bandonin. (BrLi)*; → **trabascjâ.**

bradascje [bra'dasqe] *f* grm *m*; grmovje *n*; vejevje *n*, klest *m*; *solze da lis bradascjis / i campagnûti tenôrs.*

bradissim [bradizi'zim] *m* GEO dviganje ali pogrezanje tal.

brâf ['bra:f] **-ve adj** 1. priden, sposoben, zmožen, vreden, dober, vrl, večč; *~ dal so mistîr* večč svojega poklica; *Al à viodût chel film nossere, chel cun chel ~ ator.(Ta)*; **fâ il ~ frut** biti priden fantek; *Cuant ca ti à saludât to mâri, a vaive e ti à racomandât tant di fâ simpri il ~ frut (sf)* 2. pogumen, hraber; *Cussi pronts a jessi brâfs!*;

~ *m* birič *m*, krvnik *m*.

bragantîn [bragan'tin] *m* prezgodna koruza *f*; → **cincuantin.**

braghe ['brage] *f* 1. prečni tram *m*, prečnica *f* 2. podrepni jermen *m* 3. hlačne durce.

braghessâ [brage'sa:] *it* (slabš.) učeno govoriti, modrijaniti; (ženska) nositi hlače, ukazovati možu; *mi à dît di bandomâni e di lâ a padue a ~ bielsole.*

braghesse [brage'se] *f* (pos. v *pl*) hlačnica *f*; hlače *fpl*; *molâ lis braghessis*; *meti sù lis braghessis* (ženska) nositi hlače; *a plene ~ .*

braghessin [brage'sin] *m* (pos. v *pl*) 1. kratke hlače *mpl* 2. spodnje hlače *mpl*; *braghessins e cul rest che si cuche, in çavate e cui pugn inguantâs.*

braghessîr [brage'si:r] *m* FIG (mož) copatar *m*, papučar *m*; ničvrednež *m*; nesposobnež *m*; *cjare vô Toni, gambiait mistîr! / no sês pluî abil, sês ~.*

braghesson [brage'son] *adj* vsevedec *m*, modriha *f*, pametnjakovič *m*; *cheste comari braghessone, za che e à la sapience infuse*; *O jeri diventât legri, anzit un pôc ~ e mi plaseve fâi cjapâ pôre tes curvis. (BrLi)*

braghet [bra'get] *m* 1. ARH kratke hlače 2. TEH prečni zapah *m*, zatik *m*.

braghîr [bra'gi:r] *m* 1. ARH (pri jahanju) usnjeni jermen, ki drži hlače; *un nodâr il so tabelionât, un cavaleriç il ~* 2. kilni pas; *al viôt passâ il postîr: "olâ... nissune gnove?" "ce fâ di te, ~!"* 3. nebodigatreba *m*, nadležnež *m*, sitnež *m*.

bragons [bra'gons] *mpl* → **bregons.**

Braide ['braide] *kr. i f* (Sant Vît Dal Tiliment) Braid.

Braide ['braide] *kr. i f* → **Brait.**

Braidecurti [braide'kurti] *kr. i f* (Sest) Braidacurti.

braide ['braide] *f* brajda *f*, zaprto obdelano posestvo; *dicâ, dilâ de ~ si viôt a lâ a passon Tunine cul cjastron*; *Il fi pluî vecjo al jere in te ~ (Bibl-Lc)*; *cu la liende che o sin dome la ~ di Triest (La 05/11).*

Brait ['brait] (t. **Braide**) *kr. i m* (Cjiscjelgnûf) IT Braid.

bramâ [bram'a:] *tr* 1. po-, za-želeti, hlepeti; *mi amistu, mi bramistu, mi vîstu ben* 2. voščiti, želeti; *jo mi brami jaz si želim.*

bramazion [bramatsi'on] *f* kletev *f*, preklinjanje *n*; *ce bramazions, Sirene! / mi fais glaçâ la schene.*

brame ['brame] *f* želja *f*; poželenje *n*, koprnenje *n*, pohlep *m*; **di ~ di** v namen, z namenom; *o sarai adegnevul, di ~ di vioditi contente.*

bramôs [bra'mo:s], **-ose** (t. **abramôs**) *adj* poželjiv, pohlepen, pohoten; *vôs che i Furlans a scoltin abramôs; → seneôs.*

branc ['brank] (t. **brancje**) *m* 1. veja *f* (drevesa); *~s dai arbui; e chê des aganis restade daûr dal branc.* (Percude); *Al infete çoncs e brancs cressint dentri da la scuarce fin tal cambi e formant i cancars.* (SiF 03/4, 9) 2. rokav *m* (reke); *e invezit si è cjatà denant di un ~ di aghe no trop fonde ma ben largje e avonde turbide e imburide.* (JM, Salvà). 3. veja *f* (sorodstvo); *i Carnics a saressin un ~ di chest çoc* 4. (znanost ipd.) panoga *f*.

Branc ['brank] *kr. i f* (Tavagnà) Branco; *artesan di 30 agns di ~.* (Pa 03/11); *al ven screât il Centri sociâl di ~ di Tavagnà (in vie Sant Francesc 41).* (Pa 04/04).

brancâ [bran'ka:] *tr in refl → imbrancâ.*

brancade [bran'kade] *f* 1. prgišče *n*, polna pest *f*; (bolj obiç. **grampe**) 2. udarec s šapo, zaušnica *f*, F ruski sendviç *m*; **petâ une** ~ primazati eno, dati eno okoli ušes; *Venulo al scontre e i pete une ~ / aduès e a se lu tire tanche un frut.*

brancart [bran'kart] *m* poštni voz *m*, avtobus *m*, bus *m*; *il ~ de sere la diligence scloteade ch'a tornave di Udin.*

brancin [bran'tin] *m* ZOOLOG brancin (riba) (*Dicetranchus labrax*).

brancje ['branje] *m* 1. veja *f* (drevesa) 2. FIG veja *f*, panoga *f*; *E je une ~ specifiche inte lenghistiche che e lavore cui corpus lenghistics:* (SiF 02/1); → **branc**.

brancolâ [branko'la:] *it* opotekati se, majati se, omahovati; *fat tardon, ducuanj in bale, si ritirin brancolant.*

brande ['brande] *f* (it.) zložljiva železna postelja; *tante sium di colâ come claps su la ~ molisite dal ricet* (PauluzzoN).

brantiel [branti'el] *m* → **brentiel**.

brao ['brao] *adj* → **brâf**; *un bon panin di salam toscan cul pevar fat di un brao butegâr florentin.* (Pa 05/07).

braonzin ['??] *m* *si poiave il lumin, il salarin, i braonzins o il bocâl dal vin.* (Scf)

brascai [bras'kai] *m* → **brascjâr**.

brascjam [bras'qam] *m* vejevje *n*, klest *m*; *jenfri il ~ dal bosc.*

brascjâr [bras'qa:r] (t. **brascai**) *m* trnje *n*, robidovje *n*.

Brasîl [bra'zi:l] *kr. i m* Brazilija *f*; *i furlans in Argentine, dal ~ e dal Uruguay* (Pa 02).

brasilian [brazi'lian] *adj* brazilski; *La marcje dal moviment ~ dai "Sem Terra"* (Pa);

~ m 1. Brazilec *m* 2. brazilski jezik *m*; *La traduzion par ~ le à curade Cristine Koehler Zanella.* (Pa 05/04).

Brasiliane [brazi'liane] *kr. i f* Brazilka *f*.

braul ['braul] *m* hudiç *m*, vrag *m*, hudoba *f*, duh *m*; *il predi Frezzo al vignè une gnot cun omps di coragjo a sconzurâ i braui; vâ al ~ iti k hudiçu.*

Braulins [brau'lin] *kr. i f* (Trasaghis) Braulins; *A son previodûts intervents di consolidament dai arzins a Damâr, Bordan e ~ (Pa).*

braure [bra'ure] *f* 1. hrabrost *f*, pogum *m*, vrllost *f*, junaštvo *f*; *chês mês brauris mi fâs contâ, e dopo sore mi inpezâ tantis; Il cors al funzione tant che un orloi, e dîs cun ~ la responsabil, Marisa Sestito.* (Pa 02);

→ **bravece**, **bravence** 2. bahanje *n*, ponos *m*, (samo)všečnost *f*; slavohlepje *n*; *chês rosis taiadis sun chês plantis a jerin la ~ de cjase; vê ~ bahati se, biti ponosen; no vê ~ mai, puartâ rispjet.*

3. **livel di** ~ Heidke Skill Score; *e ancje indiçs plui sofisticâts come il nivel di braure di Heidke* (HSS) (SiF 02/2, 39-58); **ponts di** ~ ?? *I ponts di braure di Heidke*

al è un punteç che al ven definît sielzint come parametri la frazion di dutis lis cjapadis (SiF 02/2, 39-58).

braurin [brau'rin] *adj* ničemuren, slavohlepen, neumen, bedast; spogledljiv; *E rivà jù un tic braurine* (Mazzonlol).

braurôs [brau'ro:s], **-ose** *adj* ponosen, vzvišen, bahav, visok; *~ come un dindi; demin. braurosìn.*

braurosìn [brauro'zin] *adj* častihlepen, prizadeven; *e un pôc braurosine.*

bravâ [bra'va:] *it* bahati se, širokoustiti se; *Dicembre intant / si stufo a pôc a pôc di lâ bravant, / e al va calmansi.*

bravaç [bra'vat] *m* bahaç *m*, širokoustnež *m*; *une sdrume di sbravaçs [bravaçs] / stan in vualme par balâ.*

bravade [bra'vade] *f* 1. grožnja *f*, izzivanje *n*; drznost *f* 2. bahaštvo *n*.

bravece [bra'vet[e]f (t. **bravence**)] *f* 1. hrabrost *f*, pogum *m*, vrllost *f*, junaštvo *n*; *tant Gisulf che i siei soldâts a àn fat meracui di ~* 2. izkušenosť *f*, sposobnost *f*, zmožnost *f*; *une fotografe di grande ~ (Leng); → bravetât* 3. drznost *f*; bahaštvo *n*; *jo mi al rît di cierts barbans / Cun chês sôs bielîs bravencis / dut il di spudin sentencis.*

bravence [bra'vent[e]f] *f* → **bravece**.

bravetât [brave'ta:t] *f* izkušenosť *f*, sposobnost *f*, zmožnost *f*, spretnost *f*, ročnost *f*; *pe tô ~ e pal metodi originâl de insegnâ il todesc.*

bravure [bra'vure] *f* → **braure**.

bravurôs [bravu'ro:s], **-ose** *adj* → **braurôs**.

bream [bre'am] *m* ?? ; *dipuesit di travamente e di breans; 36 I fis di Merari a vevin di viodi dal bream dal Santuari, dai traviersins, ... (Bibl-Numars)*

breâr [bre'a:r] *m* 1. deščen oboj *m*, opaž *m*, pod *m* 2. oder *m*, podstavek *m*; *a vevin puartât un breâr tal prât dal Luis* (Mazzonlol) 3. plesišče *n*; *A si balave trê voltis al an sul ~ cun sunadôrs e cantôrs (sangiorgioinsieme)* 4. MAR krov *m* (ladje).

Breçà [bre'tja] *kr. i f* Brazzacco; *a fiscarin i cjiscjei di Vilalte, Moruç, ~, .. (Storie).*

Breçan [bre'tjan] *kr. i m* (Cormòns) Brazzano; *Ai 19 di Avost, a lis 18.30 li dal cimitieri militâr di ~, corot pai muarts di dutis lis vueris* (Pa).

bredei [bre'dei] *m* → **berdei**.

bredul ['bredul] *m* 1. stolček za otroke; → **stantul** 2. pručica *f*, podnožek *m*, podnožnik *m*; *sentât sul ~ intun cjanton dal sotpuarti; → scag, scagnut.*

bredule ['bredule] *f* → **bredul**.

bree ['bree] *f* 1. (iz lesa) deska *f*; pladenj *m*; *Pa sfuee: 1 kg di farine di flôr, metile a poçut su pa ~*

(Natisone/furlanis); *Mi jeri apene mitût che o sint un cricâ di len tanche il roseâ di une surîs te ~.* (BrLi);

la ~ de polente lesen pladenj; *la ~ des pastis/ dai taiadeis* valjalna deska; *cjamis di breis* ?? (Sg);

PROV A Sant Andree il purcit su la ~ (don);

deriv. **breate**, **breone**, **breute**, **breuce**, **breuçate**, **breon**, **breoncin**

2. poslikana deska; *o ai pituris in ~, in cjarte, in tele* 3. mrtvaška nosil(nic)a *f*; **jessi su la** ~ biti mrtev, biti na parah; *puar Gisulf! di domans san e legri tanche un arlichin, e la sere su la ~!; lâ su la ~ umreti; meti su la ~* poslani na pare; *come vuê al à metût su la ~ so pari, come doman i è muart il fi.*

bregon [bre'gon] → **bregons**.

bregons [bre'gons] *mpl* hlaçe *fpl*; **vê plens i** ~ imeti dovolj vsega; *o vin plens propri i ~; meti i ~ a un* ??;

... e ai conseîrs i àn metûts i ~ di un pieç e nol ocor discori...; **metisi tai soi** ~ (Verone) postaviti se v njegovo kožo; **se tu fossis tai miei** ~ če bi bil ti na mojem mestu, v moji koži; *tu dîs tu, Meni, di rassegnâsi, / ma se tu fossis tai miei bregons; **tirâ jù i** ~ ; finalmentri tu âs capît che tu vevis tuart e tu âs tirât jù i ~, barbezuan!*

Breme [] *kr i f* Bremen *m*.

bregulut [bregu'lut] *m* ?? *Po i consegnarin un altri ~ di è cjarde e i menarin vie la vidielute. (JM, Salvâ).*

brene I ['brene] *f* (t. FIG) brzda *f*, uzda *f*, vajet *f*, vajeti *fpl*; *E al menâ il cjaval pes brenis fin fûr dal paîs. (Sg); a ~ vierte* brez zavor, s polno brzino; *al rivà a cjaval tal curfil a ~ vierte; **tignî a ~, tignî in** ~ zadržati, nazaj držati; **tignî a ~** chei scjaps di barbars; **molâ la ~ ??**; l'imperadôr al à molade la ~; **brutâ lis brenis sul cuel ??**; al à masse butadis lis brenis sul cuel a chei fîs;*

brene II ['brene] *f* 1. listje, igličevje smolnatih dreves, posebno jelke: *un sclopâ di ramaçs e di brenis che si scjavaçavin; o ai durmît tantis gnotis su la ~* 2. (carn.) zdravilne smrekove veje.

breno ['breno] (carn.) → **brene II2**.

brent ['brent] *m* → **brentiel**.

brentane [bren'tane] *f* povodenj *f*, poplava *f*; tok *m*, stržen *m*, reka *f*; *cumò lis brentanis d'Istât* poletne poplave; → **montane**.

brente ['brænte] *f* vinski sod *m*, HIST vinska mera *f*, brenta *f* (posoda); čebrič *m*, sod *m*; *si pò bevint une ~ cuant che il vin al è sancîr; ~ di vin* vinski sod.

Brente ['brente] *r.i.f* Brenta *f* (IT Brenta); *intant che i storics di vuè a strolighin la ~ o la Plâf (Union).*

brente [bren'te] *f* rake *fpl*, vodni jarek *m*, kanal za namakanje; mlinski žleb.

brentiel [brenti'el] (t. **brantiel**) *m* kad *f*, bedenj *m*, čeber *m*, sodček *m*; *ma no podeve vendemâle parceche e scugnive spietâ che i imprestassin sempris e brentiei. (Sg); A saltarin fûr dai brentiei cui pîts che a parevin stâts tal ~. (Sg); **plioie a ~** (dež) lije kot iz škafa;*

→ **cjaveli**.

brentielut [brenti'e'lut] *m* sodček *m*.

brenton [bren'ton] *m* 1. velik čeber *m*, bedenj 2. FIG: *jessi dentri tal ~ ?? ; za soi dentri tal ~, no pues fâ che une fritai; **dâ jù cul ~, lâ jù cul** ~ izgubiti nadzor nad seboj, razvezati se, biti razuzdan, brez mere, neobziren: stufe di tignî strent, a mole un pont, / po a da jù cul ~ tai moroseçs; **vignî jù cul** ~ zgrniti se na veliko nad, nakopičiti se nad; e mi vegnin i guais jù cul ~ in skrbi se nad mano zgrnejo.*

breon [bre'on] (akreš. od **bre**) *m* močna deska, močan ploh *m*; *Pôc distant dal fûc al vignive prontât un ~ che al servive par trai lis cidulis. (Scf).*

breoncin [breon'tʃin] (demin. od **bre**) *m* 1. manjša gostota; debelina 2. slaba, tenka deščica; škodla; *al va sù par une scjalute mieze di tof e mieze di ~, che a met sul puiûl.*

Bressanon [bresa'non] *kr.i.m* Briksen *m*; *Al à studiât teologjie a ~, Londre, Innsbruck. (La 03/02).*

bressan [bre'san] *adj* ??
~ *m*

bressane [bre'sane] *f* ptičja nastava *f* (mreža, limanice); *Sveait Zuanin, che al quarti lis viscjadis te ~ (teatrodivile); Denant chel svoletâ di bandierutis sicut frascjs di ~ a rivin di ficje cambiâts di mude tant che 'ne volte lant a messe grande. (nuovofriuli); e de sô culture al riscje di diventâ, o isal bielzâ diventât, une ~ par*

cjapâ chei cuatri carantans che par cumò o colin di rive jù. (La 06/3).

Bresse ['brɛse] *kr.i.f* 1. (~ **di Udin**) (Cjampfuarmit) (IT Bressa); *Intune gnot di novembar dal stes an ancje ~ e patîs la cjalvalade e il fûc dai turcs. (CoCamp).*

Bresse ['brɛse] *kr.i.f* (~ **di Milan**) Breša *f*, Brescia *f*; *E ancje come deplomatic, tal cîri di convinci chei di ~ di Milan (JM).*

Bressie ['brɛsie] *kr.i.f* → **Bresse**.

bressò [bre'sɔ] *m* → **bersò**.

Bretagne [bre'taɲe] *kr.i.f* Bretanja *f*; *In Euscara e in Bretagne o ai viodût cartêi par basc di une bande e celt di chê altre (Pa 7/2000).*

breton [bre'ton] *adj* bretonski; *Tal numar di Setembar si cjacare de introduzion dal furlan te scuele ma ancje dai problemis de scuele breton in France (Pa); **union democratiche bretonne** bretonska demokratska zveza;*

~ *m* 1. Bretonec *m*; *imparin dai bretons!* 2. LING bretonščina *f*; *a fevelarin par ~, galês, irlandês, ... (SiF 03/3).*

Bretone [bre'tone] *f* Bretonka *f*.

breute [bre'ute] *f* *Lui al domandâ une breute e al scrivê parsore: «Il so non al è Zuan», e duç a restârin maraveâts. . (Bibl-Lc)*

breveâ [breve'a:] *tr* okrajšati, skrajšati, krajšati; ob kratkem povedati, na krakto povedati; hitro odpraviti; *par ~, o doprarai la peraule "dutrine" tal sens plui larc.*

brevet [bre'vet] *m* 1. patent *m* 2. diploma *f*, potrdilo *n*; *lis proprietâs (di pesantis a liseris, ven a stâi i brevets).. (Pa).*

brevetabilitât [brevetabili'ta:t] *f* možnost patentiranja *f*; ~ *dai organisims vivints* možnost patentiranja živih organizmov; *I sustignidôrs de ~ dai organisims vivints a disin che la concession dal ~ e da la pussibilitât, al mont scientific e industriâl (Pa 05/04).*

brevetâ [brevet'a:] *tr* patentirati; izdati dovoljenje; *Se chesti principi al fos stât doprât inte chimiche, a saressin stâts brevetâts ancje i elements». (Pa 05/04).*

brevetât [breve'ta:t], **-ade** *adj* patentiran; *Si dîs ancje che al baste fâ une monade par che e vegni dal moment e di sigûr brevetade. (BelFa).*

brevari [brevi'ari] *m* REL brevir *m*; (cerkveni) priročnik *m*; *Al jes de stazion, al cjarde un predi, si fâs prestâ la tonie e cul ~ in man, dut devot, al va devant da balance. (Cjargne).*

bride [bri'ade] *f* 1. družina *f*, rodovina *f*, rod *m*; rodovina *f*; sorodnost *f*, sorodništvo *n*, sorodstvo *n*; *La ~ triestine di cheste sere no le àn cjalade di brut. (Mucci)* 2. družba *f*, spremstvo *n*; brigada *f*, tovarišija *f*, družčina *f*; bratovoščina *f*, trop *m*, drhal *m*;

→ **clape**.

bric ['brik] *m* 1. sodni sluga *m*, sel *m*, sodnijski uslužbenec *m*; *il deân (decano), o ancje plui zurâts, chescj a jerin assistâts dal ~ (colloredodiprato)* 2. oznanjevalec *m*, glasnik *m*; izklicevalec *m* na dražbi.

bricole ['??] *f* odskok *m*, odboj *m*; **a** ~ nenadoma, nepričakovano, hipoma; *plui bocjis si spalanchin a ~; cjapâ alc di ~* dobiti nekaj neposredno, okoli ovinka; **di** ~ neposredno; **savê alc di** ~ izvedeti nekaj preko nekoga/ nečesa;

bricon [bri'kon] *m* (redko) malopridnež *m*, lopov *m*; ~ *adj* lopovski; *Il mont ~. (morsanodistrada).*

briconade [briko'na:de] *f* (redko) lopovščina *f*;

→ **baronade**.

Bride ['bride] *kr. i f* (Grimac) Brida.

brie ['brie] *f* potreba *f*; **no ai ~ di** ne potrebujem, ne rabim; *Zaneto alore nol varà ~ / di là a cjàpàle cussi lontan*; **o ai nome ~ di** potrebujem samo, zadostuje mi; *la Spagne e à ~ nome di fà cucuç, / che a ven jê la France*; **cence vè ~ di** brez potrebe, da, ne potrebovati; *che al à sgrifis lungjis, che al vùl campà / cence vè ~ di lavorà*.

brigâ [bri'ga:] *tr/it* 1. (po)truditi se 2. intrigrirati.

brigade [bri'gade] *f* VOJ brigada *f*; *la ~ Marche*; *E il prin trombefîr di cheste ~ di atac nol podeve jessi che l'on.* (Pa 02/12); **brigadis rossis** POL Rdeče brigade (ekstremistična organizacija v italiji); *sassinât des cussi clamadis B.R. (brigadis rossis) (La)*.

brigadîr [briga'di:r] *m* brigadir *m*; podčastnik pri karabinjerjih;

brigadirie [briga'dirie] *f* brigadirka *f*; (*šalj.*) brigadirjeva žena.

brigant [bri'gant] *m* ropar *m*, razbojnik *m*; lopov *m*, tolovaj *m*; navihanec *m*; *Mi vèso cjàpât par un ~ che o sês vignûts cun spadis e bastons?* (Bibl-Lc).

brigantaç [brigan'taç] *m* razbojništvo *n*, roparstvo *n*, tolovajstvo *n*, lopovstvo *n*.

brigantarie [briganta'rie] *f* lopovske bande *fpl*, družčine *fpl*; razbojništvo *n*, roparstvo *n*, tolovajstvo *n*; *~ in Calabrie*;

brigatisim [briga'tizim] *m* ?? *intops formâi causionâts des burocraziis, brigatisims justizialiscj, vincui inlogjics des ideologjîis e ogni forme d'integrism culturâl.* (Pa 03/2).

Brigul ['brigul] *kr. i m* (Sant Micjêl) Brigolo.

brilâ [bri'la:] *it* 1. bleščati, svetiti se, lesketati se, sijati; *no jot il Signûr, ma il so lun ch'al brila sempri imèns.* (Pasolini) 2. FIG blesteti, briljirati.

brilant [bri'lant] *adj* 1. bleščeč, sijajen, iskreč se 2. FIG blesteč, izvrsten, odličen; *a la sodisfazion des dibisugnis culturâls di chei che in mût brilant i autôrs a clamin i «vuarfins de lôr lenghe»;* (Pa 02); *~ m* (dragulj) briljant *m*; *semâis un oresin che al stimi brilants* (Sg).

brin ['brin] ?? *Linde lu cjalave e te vôs i trimave un brin di displasê* (PauluzzoN).

brincâ [brin'ka:] (t. imbrincâ) *tr* zavzeti, vzeti, jemati, zgrabiti, zalotiti, prijeti; zasačiti, priti v posest; *O brinchi une cjadree, mi senti denant di jê e cui mei zenôî (BrLi)*; *dapût dal clapon, cuant che al varès dovût cun doi salts rivâi dongje e brincâle come un lôf cuntune cjavriule.* (Daidussi);

~si refl polastiti se, oprijeti se, oprijemati se, okleniti se (česa), ukoreniniti se, zakoreniniti se; *il tei, plantât za grant, si jere brincât a fuart a la tiere; Dut ce che si brincave di mangjabil si lu mangjave.* (Scf); *e cumò mi visi ancje di chês ultimis peraulis, ancje tu come Pieri e Gjenuefe, bastarts di strumîrs, prin ch'a mi brincàs la criûre e mi glotès chest scâr* (Tolazzi).

brincade [brin'kade] *f* ??

brindis ['brindis] *m* zdravica *f*, nazdravljanje *n*; *si cjamin pal ~ di Nadal al Bar Roma in Via Roma a Udin a lis 18.15..(Furlanist)*; **formule dal ~** zdravljica; *a trussin lis tacis e a ripetin ligriôs la formule dal brindis..* (Eg); → **prindis**;

Brindisi ['brindisi] *kr. i m* Brindisi *m*.

brindisi ['brindisi] *m* → **brindis**.

brindisin [brindi'zin] *adj* GEO brindizijski;

~ m prebivalec Brindisija.

brinf ['brinf] ?? **brinf e brinf** *che ancje lôr cirivin di lâ-sù e jê brinf e brinf cu lis gjambis, les sbalotave par che vadin jù.* (Natisone/miti).

Bris-Bras [al'ka] ?? *Al è un Bris-Bras, robe di marche, sâstu?* (Mucci)

briscje ['brisque] *f* dvokolnica *f*; *a viodi di cualchi marcjadant che al les a Nimis cu la ~ o cu la carete o cuntun altri imprest.* (Marchet, Salvâ); **tirà la ~** FIG ??

Brisceje ['brisque] *kr. i f* (Midune) IT Brische.

Briscejis ['brisque] *kr. i f* (Prepot) Brišče *n* (IT Brischis).

briscule ['briskule] *f* neka, italijanska igra s kartami.

brise ['brize] *f* (*redko*) sapica *f*, rahel veter *m*, vetrc *m*; *l'ultime note si dispiert cidine / te ~ di matine*; → **aiarin**, **bueresine**.

brisighel [brizi'gel] *m* gizdalin *m*, ženščak *m*, babjak *m*, kavalir *m*; *ma il ~ d'Amôr, simpri tiran*; *Al jere de stesse tribù di Franziskus, un ~ impomatât* (Ta).

brisiöle [brizi'öle] *f* → **brusadule**.

britan [bri'tan] *adj* HIST britski; britanski; *clans britans de Scozie meridionâl* (Ac); *~ m* HIST Brit *m*.

britannic [bri'tanik], **-iche** *adj* GEO britanski, angleški; *si impegnâ une vore par fâ cognossi al mont ~ la lenghe e la letieradure furlane.* (Leng); **parlament** ~ britanski parlament; *Un altri moment impuartant al fo la "prime volte" de elezion al Parlament ~ (SiF 03/3, 115)*; *~ m* GEO Britanec *m*.

Britaniche [bri'tanike] *f* Britanka *f*.

Britanie [bri'tanie] *kr. i f* HIST rimska provinca Britanija; *al timp di Otavian i Romans a jerin su la Donau, in Germanie e in ~ (JM)*.

britannizazion [britanidzatsi'on] *f* britanizacija *f*.

britonic ['britule] *f* ??

britule ['britule] *f* 1. britva *f*, britvica *f*; 2. nož *m*, kmečki nož; *A nô mascjos nus insegnavin a doprà la ~ e il curtisut par fa cjavaluts..* (bassafriulana)

britulin [bri'tulin] *m* (žepni) nožič *m*, (žepni) nožek *m*; *al taie une fete di pan cuntun ~ che al puarte cun se.*

brivade [bri'vade] *f* zalet *m*; **cjàpâ la ~** vzeti zalet; *cjo mo, velu che al cjape la ~! / al rive in presse tanche une clapade.*

brochîr [bro'ki:r] *m* majhni, okrogli ščit z železno konico v sredini; *lanzis, astis, bronchîrs e murions.*

Broca ['broka] *f* v: **aree di ~** MED Brokovo področje, Brokov Center; *che a sostegnin il lengaç jenfri la scuarce perisilviane dal emisferi di çampe, par esempli la aree di ~.* (SiF 03/4, 97-114).

brocje ['broqe] *f* → **brucje**.

brocolâ [broko'la:] *it* kliti, kaliti; *cuant che i vôi a varan brocolât.*

brocul ['brokuk] *m* 1. BOT poganjek *m*, mladika *f*; klica *f*, kal *f*; brst *f*, odrastek *m*, izrastek *m*; *ducj i brocui su lis bachetis* 2. BOT kapus *m*, zelje *n*, ohrovt *m* (*Brassica oleracea*).

brocul chinês [~ ki'ne:s] *m* kitajsko zelje *n* (*cavolo Pesai*); *ciriût ancje la semence dal ~.*

brocul di mâr [~ di 'ma:r] *m* ?? (*cavolo marino*).

brodacj [bro'daq] *m* → **brodegot**, **sbrudiot**, **sbrudie**.

brodacjâ [broda'qa:] *tr* → **sbrodacjâ**.

brodegâ [brode'ga:] (t. **sbrodacjâ**, **sbrudiâ**) *tr* umazati, zamastiti, zamazati, pomazati, onesnažiti; *~si refl* umazati se.

brodegon [brode'gon] *m* 1. kuhinjski hlapec *m*, pomivalec *m* (kuhinjske) posode 2. umazanec *m* 3. šušmar *m*, mazač *m*.

brodegot [brode'got] *m* 1. redka, plehka juha *f*; *vê mâl e dovê lâ indenant istès, cui sbrodegots [brodegots] che a fâs tô mari* 2. kalna, umazana voda; (bolj obiç. *sbrudiot, sbrudie*).

brodeleç [brode'let] *m* 1. umazanija *f*, packarija *f*: *vino o no di finîle cun chei ~s te stale?* 2. marnjanje *n*, çençarija *f*, prazne marnje *fpl*; *a son dutis in maneç, / un daidai, un ~*.

broi ['broi] *m* 1. prevara *f*, goljufiga *f*, sleparstvo *n*, tihotapstvo *n*, zmešnjava *f*, zadrega *f*; *al à comandât su che altris nemâj cul ~, la violence e la crudeltât (logosdictionary)* 2. POL (volitvena) spletkâ *f*, kovarstvo *n*.

broiâ [broi'a:] *it* spletkariti.

broili ['brɔili] *m* sadovnjak *m*, vrt *m*; venec *m*; *O fasei vascjons di aghe, par bagnâ il gno ~ plen di pomâr... (glesie)*.

Broili ['brɔili] *furl. Priimek BROILI BASILIO (Glemone 1648 - Sanyüan 1704) (GE)*.

broion [broi'on] *m* → *imbroion*.

bombarie [bom'barie] *f* BOT sliva *f* (drevo), češplja *f* (drevo) (*Prunus domestica*); (bolj obiç. *ciespâr*).

brombolâr [bombo'lar:] *m* BOT ?? (*Prunus domestica damascena*).

brombule ['brɔmbule] *f* BOT ??

bromodiclorometan ['brɔmbule] *f* bromodiklorometan *m*; *che a cjapin dentri il .. ~ (SiF 02/1, 11-20)*.

bromofom ['??] *f* bromofom *m*; *che a cjapin dentri il Cloroform (Chloroform, CHCl3), ~ (CHBr3), (SiF 02/1, 11-20)*

bromp ['brɔmp] *m* (redko) BOT sliva *f*, češplja *f* (sad); (bolj obiç. *ciespe*).

bromûr [bro'mu:r] *m* KEM bromid *m*.

bronc I ['brɔnk] *m* silj *m* (*Peucedanum*); ~ **blanc** kobulnica *f* (*Peucedanum cervaria*); ~ **vert** gorski silj (*Peucedanum oreoselinum*).

bronc II ['brɔnk] *m* ANAT bronhij *m*, sapnica *f*; *Nol veve masse salût, so redut di broncs, ma al veve ancje i bêçs par curâsi .. (Bel)*.

bronchite [bron'ki:te] *f* MED bronhitis *m*.

bronç ['brɔnt] (*pl bronçs* ['brɔnts]) (t. **bront**) *m* bron *m*; *cuanche chei altris popui a cognossevin apene il ~; (JM)*.

bronchiâl [bron'ki:a:] *adj* ANAT bronhialen; *asme ~* MED bronhialna astma; *Prin il câz di une celule dal pavimênt ~ che pôc a pôc ... (fundacer)*.

broncopolmonite [broncopolmo'nite] *f* MED bronhopnevmonija *f* (pljuçnica *f*); *Al à vût la ~. (Ta)*.

brondâ [bron'da:] (t. **sbrundâ**) *it* ropotati, razgrajati, hrumeti, godrnjati, mrmrati; grmeti.

bront ['brɔnt] *m* → *bronç*.

brontoleç [bronto'let] *m* → *bruntuleç*.

brontolon [bronto'lon] *m* → *bruntulon II*.

bronzin [bron'džin] *adj* 1. bronast, iz bronâ; porjavel, bakren, bakrast; *o vin fuartecis e canons bronzins* 2. bronasta barva *f*; *piel bronzine, voli di fûc; une vieste di colôr ~*; ~ *m* bronasti lonec s tremi nogami in z železnim ročajem.

brosatâ [broza'ta:] *it* → *brusatâ*.

brosate [bro'zate] *f* → *brusate*.

brose ['broze] (t. **bruse**) *f* slana *f*; *in cualchi part sarà nèfe sarà ~* v nekaterih predelih bo sneg in slana; *la ~ tal Avrîl*; (bolj obiç. *zilugne*).

brotule ['brɔtule] *f* (iz volne, lana ipd.) kodelja *f*; *lis strecis biondis ingropadis come une ~ di cjanaipe*.

brovâ [bro'va:] *tr* → *sbrovâ*.

brovade [bro'va:de] (t. **bruade**) *f* 1. KUL kislâ repa *f*; kislâ zelje *n*; *Wolftraud De Concini nus propon lis recipis de ... " ~ e muset" (La 03/01) ~ in padiele; ~ sfuarçade* prisiljeno zelje; FIG sprevačanje besed: *alore il patriotisim di zornade / altri nol è che ~ sfuarçade!*; *lâ in ~* iti po zlu, v nič; *cafetarie lade in ~, cjalt ce al impie, no camarade*.

brovadin [brova'din] *m* okus po kislêm zelju; *il brantiel al sa di ~; il vin al à cjapât di ~*.

brovedâr [brove'da:r] *m* čeber, sod v katerega se dá zelje kisati; *par nestre disgracie o vin un cjampanili che al somee un ~ vistût di fieste*.

bruade [bru'a:de] *f* → *brovade*.

brucjâ [bru'qa:] *tr* → *imbrucjâ*.

brucjam [bru'qam] *m* (kolekt.) žebli *mpl*.

brucjâr [bru'qa:r] (t. **brucjin**) *m* žebliar *m*.

brucje I ['bruqe] *f* 1. žbica *f*, žebli(č)ek *m*; *brucjis a man, brucjis a machine; brucjis di leton, brucjis di ram; brucjis di len* čevljarski žebli, petna žbica; *brucje dal burat* klin za sito; *brucjis dal cuinç* žeblički znotraj čebra za merjenje vina; *~ di garoful* nageljnova žbica

2. (t. **brucjon**) (okrasni) okov iz kovine **3. di** ~ do pičice, pikice, točno, natanko, kakor treba; *ma par servî di ~ chescj parons, ai cuasi dissipât l'abit di fiestis; su la ~* v gotovini, na roke, v denarju; *e tu no mi âstu paiât su la ~ ogni gno sacrifici?; tirâ bêçs su la ~*; *dome che braide e po dâmi cussi su la ~ une buine sume; sore la ~* čez mero, preko meje, prekomerno; *lui ti compensarâ sora la brucja; bati lis brucjis* (od strahu, mrazu) tresti se; *batint lis brucjis di sbigule e di frêt* tresoč se od strahu; (deriv. *brucjone, brucjute, brucjin* →, *brucjon* →).

brucje II ['bruqe] (t. **brocje**) *f* vrč *m*; obiralček za sadje.

brucjin [bru'qin] (demin. od **brucje**) *m* 1. žebliček *m*, žbica *f*; *par bati cuatri clauts o brucjis o brucjins* 2. ??; *tun curîl di brucjins*.

Brucjolôse [bruço'lo:s] ?? *Di chei doi o tre mulins che a jerin, e je restade la grande ruede di len daûr il lûc dai Brucjolôse. (FogMil)*.

brucjon [bru'qon] (akreš. od **brucje**) *m* (okrasni) okov iz kovine; *un cjadreon fodrât di corean cun brucjons di leton*.

brucuncesare [brukun'tʃezare] (t. **cesarute**) *f* BOT barvica *f*, plahuta *f*, zaspanka *f* (*Specularia speculum*).

brudetin [brude'tin] *m* (mesna) juh(i)ca *f*; *lu ai tirât sù cun brudetins, cun soputis*.

brudie ['brudie] *f* → *sbrudie*.

brudiet [brudi'et] (deriv. od **brût**) *m* juha z (žvrkljanim) jajcem; ribja juha; *rîs in ~; che al salti fûr dal jet a cjapâ aiar bon è no brudiets..*

brudiot [brudi'ot] *m* → *sbrudiot*.

bruful ['bruful] *m* tur *m*, tvor *m*.

brufule ['brufule] *f* → *bruful*.

brufulôs [brufu'lo:s], **-ose** *adj* turav.

brugnac [bru'ňak] (t. **brusc, faronclî**) *m* tvor *m*; mozoj *m*.

brugnere [bru'ňere] *f* v: *timp in ~* oblačno, kislô vreme: *il timp al è in ~ e al fumatee*.

Brugnere [bru'ñere] *kr. i f* IT Brugnera (Pn); *come chel de cjadree te zone di Manzan e di San Zuan, e chel des mobiliis te zone di ~. (La 04/7).*

brugnul ['bruñul] *m* BOT sliva *f*, češplja *f* (sad); *il viole dai brugnui*; (bolj obič. **ciespe**).

brugnulâr [bruñu'la:r] *m* BOT sliva *f* (drevo), češplja *f* (drevo) (*Prunus domestica*); (bolj obič. **ciespâr**).

brugnule ['bruñule] *f* izrastek *m*, bula *f*, štrlina *f*; *la visita e i scuvierzè sot il braç une brugnulute nere*; (dem. *brugnulute*).

bruî [bru'i:] (*bruîs, bruîssis, bruîs*) *it* 1. godrnjati, mrmrati; *al le vie bruînt* 2. grmeti, ropotati, razgrajati, hrumeti, šumeti; *al bruive e po al bateve oris un orloî; la discsorde a bruive sui lavris come la ploie di Març* 3. vreti; *zovine la aghe ai frambui e bruîs*;

~ *m* mrmranje *n*, godrnjanje *n*; hrumenje *n*, šumenje *n*; *il bosc al jere dut un ~ divite dismote*.

brumacje [bru'maçe] *f* mračina *f*, trda zima *f*; meglica *f*, dim *m*; *une garze di ~ che e disfaseve il disen dai pôî; la rive di San Pieri a ven sù des brumacjis bassis dai palûts*.

brumâl I [bru'ma:l] *m* naključje *n*, slučaj *m*; nezgoda *f*, mrtvoud *m*, kap *f*, nesreča *f*, bolezen *f*; **ce** ~ kakšen hudič; *ce ~ di usitât cu ven di France!*; **nancje pal!** ~ niti najmanj!

brumâl II [bru'ma:l] *adj* zimski; *insîn che e passe la stagjon ~*;

~ *m* → **brumâr**.

Brumâr [bru'ma:r] (t. **Brumâl**) *m* zima *f*; *di ~, di Vierte e di Sierade; la Vierte che dilunc il ~ o clamavi*;

→ **Unviêr**.

brumbulâ [brumbu'la:] *it* (*redko*) ropotati, razgrajati, hrumeti; godrnjati, mrmrati; grmeti; *il nûl al ven jù di corse / lampant e brumbulant*;

→ **sbrundulâ**.

brume I ['brume] *f* 1. ARH zima *f*; *jo ven flapuç sicu di bruma i râfs*; **il mès di** ~ december *m*; **il mès di** ~ ogni diaul si ingruma 2. meglen, vlažen mráz *m*, zimská mračina *f*; *la ~ dal timpât mi ingrampe il cûr*.

brume II ['brume] *f* → **sbrume**.

Brume I ['brume] *kr. i f* Bruma.

brun ['brun] *adj* v: **pan** ~ črni kruh; polnozrnatí kruh; *taule magre cul pan ~*; **vistîsi a** ~ črno (žalno) se obleči; *Pasche vistude a ~*; **su la ore brune** v somraku; *ce biel lâ su la ore brune sun chei prâts a morosâ*;

~ *m* v: **sul ~ de gnot** v somraku.

Brun ['brun] *os. i. m* Bruno *m*; ~ *o larin dongjelaltris, no stâ a pinsirâ. (Mucci)*;

→ **Brunon**.

brundinarie [brundi'narie] *f* → **blaudin**.

brundul ['brundul] *m* → **brugnul**;

~ *adj* vijoličast; *i nâs brundui e lis musis ruanis*.

brundulâ [brundu'la:] *it* → **bruntulâ**.

brundulament [brundula'ment] *m* → **bruntulament**.

brundulâr [brundu'la:r] *m* → **brugnulâr**.

brundulon I [brundu'lon] *m* → **bruntulon I**.

Brune ['brune] *kr. i. m* Brno *n* (v Moravski).

brune ['brune] *f* v: **su la** ~ v somraku; *ma su la ~ baiavin i cjans*.

Brunei ['brune] *kr. i. m* Brunej *m*; *il Vietnam, so nemî di simpri, lis Filipinis, il ~, la Malesie, l'Indonesie e ..(Pa 05/07)*.

brunês [bru'ne:s], **-ese** *adj* brnski;

~ *m* prebivalec Brna.

brunî [bru'ni:] *tr* TEH → **imbrunî**;

~ *m* v: **sul ~ la sere** v somraku; *passant gno fradi in sul ~ la sere*.

Brunic [bru'ni:??] *kr. i. m* Bruneck; *Su la strade di cjase il grop si è fermât ancje Brunic (Bruneck) (La)*.

brunidôr [bruni'do:r] *m* → **imbrunidôr**.

brunidure [bruni'dure] *f* → **imbrunidure**.

Bruno ['bruno] *os. i. m* (it.) → **Brun**.

Brunon [bru'non] *os. i. m* Bruno *m* (IT Bruno).

bruntulâ [bruntu'la:] (t. **sbrundulâ, brundulâ, sbruntulâ**) *it* 1. godrnjati, mrmrati, opravljati; pritožiti se, tožiti; *Al è bruntulant dispossent che Cenci alore al confirme al aventôr, voltolant unil te tace il vin che al à spinât dal caretel plui grues (Mar)*; *Ma san Pieri, imusonât e grintôs, nol faseve altri che bruntulâ e (Scf)*.

2. kruliti (po črevesu) 3. (vreme) → **sbrundulâ**.

bruntulade [bruntu'la:de] (t. **sbrundulade**) *m* bobnenje *n*, bučanje *n*; mrmranje *n*, godrnjanje *n*; kruljenje *n*; *Bastiste al à dade une ~*.

bruntulament [bruntula'ment] (t. **sbrundulament**) *m* 1. bobnenje *n*, bučanje *n*; mrmranje *n*, godrnjanje *n*; kruljenje *n* (po črevesu); *No sin a chel pont, e pûr a mi mi fâs il stes ~ di stomi (Pa 7/2000)*; *E o ai sintût dal cîl une vôs come il businament di tantis aghis, come il ~ di un gran ton (Bibl-Apoc)* 2. → **sbrundulament**.

bruntuleç [bruntu'let] (t. **brontoleç**) *m* bobnenje *n*, bučanje *n*; mrmranje *n*, godrnjanje *n*; kruljenje *n*; *mai un lament, mai brontoleçs*.

bruntulon [bruntu'lon] (t. **sbrundulon, brundulon**) *m* 1. godrnjač *m*, mrmrač *m*, čudak *m*; *E cumò, sâr ~jù il cjapiel! (Eg)* 2. (t. **brontolon**) kruljenje *n* (po črevesu); *nol fâs dolôr di stomit, ne te panze / i brutulons*.

brunzule ['brundžule] *f* BOT internodij *m*; (pri trstiki) popek *m*, brstič *m*.

brusâ [bru'za:] *tr* 1. zažgati požgati, ožgati, sežgati, izžgati; opeči; peči; *al ingrumarâ il so forment sul cjast e al brusarâ la pule cuntun fûc. (Bibl-Mt)*; *e propit par chest al jere stât brusât il puint dongje Nervesa. (GP)*; PROV A ~ *lens verts si fâs fum e no fûc. (ProvBr)*.

2. žgati, jedkati; ~ *une feride* 3. posušiti, osušiti; *la campagne e je mieze brusade* 4. FIG dolgočasiti, nadlegovati 5. porušiti, uničiti; *tampiestis di ~ siale e forment* 6. FIG razveljaviti, odpraviti, izničiti; *e tra chei vignâi e verde campagne, alî la distance a ven brusade* 7. ~ *l'avent* accendere i fuochi dell'Epifania; ~ *il paion* FIG obljudo snesti, ogoljufati, oslepariti, oditi ne da bi plačal; **a oris brusadis** v mrtvih urah, kadar ni prometa, ni nikogar; *e tancj che le àn a fasin gran misterî; a van dal piruchîr a oris brusadis*; ~ **la scuele** nalašč izostatî iz šole, F špicati šolo;

~ *it* 1. zažgati se, vžgati se, peči se; zgoreti, goreti, žgati; žareti; *Al bruse saldo idrogjin in eli, tant che une bombe H controlade. (Pa 7/99)*

2. popariti, opariti 3. (npr. oči) žgati, peči, goreti; *mi brusin i vôi mi brusin lis crituris; al vûl fumâ ancje se i bruse in gole* 4. ne ugajati, ne biti všeč, žal biti; *e i brusave di scugnî tornâ in chê cjase* 5. važen biti, pomeniti; biti pri srcu, uvažati; *lu à scrit dôs voltis te letare, come se chê robe i brusâs di vèle*;

~ **si refl** pariti se, žgati se, peči se (na soncu); *e dulâ che dut si bruse di corse, comprindûts i investimenti tes Borsis, (Pa 02/10-11)*; *No mi va di lâ a lis Canariis o a Ibiza, a brusâmi tal savalon. (Ta)*.

brusadiç [bruza'dit] *m* (duh, vonj, okus po zasmojenem) smodnina *f*; *a sint puce di ~ e si slontame di colp*;

→ **brusiniç, brustulin, brusadin**.

brusadin [bruza'din] *m* → **brusadiç**.

brusadule [bru'zadule] (t. **brisiolle**) *f* bržola *f*; *cualchi ~ di purcit*; *di Stiefin, il prin, a Laurinç " ~ di Diu" e a Gjervàs e Protàs.* (BelR).

brusarili [bruza'rili] *m* požar *m*; grmada *f*; *i ricuarts de vuere: il ~ dal 1944 e la cagnetât dai naziscj (Pa).*

brusât [bruza'ta:] *adj* 1. zgorel, pogorel, sežgan, zažgan; *E je une int che dopo i brusâts i muarts, ju sepelissin in vâs di tierecuete (AcademieSt)*; **jarbe brusade** prežgana trava; *Su la jarbe brusade dal frêt e sui ramaçs dai arbuti e jere za poiade la zilugne (Sg)* 2. KUL prežgan; **brût** ~ prežgana juha; *Cussi o vin il Brût ~, che nol è altri che lat e aghe fats buli cun farine blancje e sponge (FogMil)* 3. vroč 4. FIG izgorel, propadel, izčrpan.

brusatâ [bruza'ta:] *it impers* 1. toča gre; *al lampe, al tone, al brusate* 2. (redko) pada snežni metež.

brusate [bru'zate] *f* 1. drobna toča: *~ che a cinglivane sui veris e tes gornis* 2. snežni metež *m*; *un nembo [brusate] fitto*; → **zîs**.

brusc I ['brusk] *m* 1. bilka *f*, pazder *m*, suha vejica *f*; bodica *f*; *puartimi une grampe di bruscs par impiâ il fûc*; → **bruscje** 2. (t. **bruscae**, **bruscjam**) šibje *n*, dračje *n*, suhljad *f*.

brusc II ['brusk] *m* tvor *m*, mozolj *m*; *Se a un om i ven su la piel un ~, une plaie o une magle, che fâsi pensâ che al vebi intorsi il mâl de lebre.* (Bibl-Levitic).

brusc III ['brusk] *adj* 1. rezek, rezen; trpek; raskav, hrapav; oster; *une peraule bruscje*; 2. (obnašanje) oster, nasilen, silovit; *se al è stât biel il principi, sarâ bruscje un pôc la fin*; *Napoleon al è un grum sustât pe pachee dal austriac e cuntun ~ smanej al romp une preseose porcelane.* (CoCamp); **dâlis bruschi a un** z nekomu biti oster.

bruscaie [brus'kae] (t. **bruscjam**) *f* dračje *n*, suhljad *m*, šibje *n*.

bruscandul [brus'kandul] *m* 1. bilka *f*, pazder *m*, suha vejica *f*; bodica *f*; → **brusc**, **bruscje** 2. BOT → **urtiçon**.

bruschete [brus'kete] *f* → **bruscjete**.

bruschin [brus'kin] *m* 1. (za obleko, čevlje) ščetka *f*, krtača *f*; *~ di scarbis* krtača za čevlje; → **šorf**, **šorfîn**; 2. *~ pai dincj* zobna ščetka *f*; *~ pai ongulis* ščet za nohte; *mudis, cravatis e bruschins pai dincj e bruschins pes ongulis* 3. glavnik *m* 4. čohalo *n*, česalo *n* (za konje); → **šorfîn** 5. **a** ~ a spazzola??; *cu lis calumadis velenosis sot lis ceis a ~ (teatrodivile)*

bruschinâ [bruski'na:] *tr* 1. krtačiti; *mame, za che no ai ce fâ i bruschini e i smagli cheste mude, che al à di vê un piçul siet ancje* 2. umivati si zobe.

bruschinade [bruski'na:de] *f* pokrtačiti; *spiete... une ~ al vistît*.

brusculôs [brusku'lo:s], **-ose** *adj* mozoljast, turav; *une femine viele, cu la muse ingrispade, brusculose e scure.*

bruscjâ I [brus'qa:] *tr* (suhe veje) v svežnje povezati: *~ stecs*; *vuê di matine bruscjant sù, puar omp, une fassine*;

~ it butare delati, nabirati veje za butare; *par lâ a ~ pai rivâi e dâ dongje un pôs di fassuts pal Unviêr*.

bruscjâ II [brus'qa:] *tr* 1. pridobiti, dobiti, doseči, sprejeti, zaslužiti si; *Cui saraial chest an a ~ la palme?* (Leng) 2. zastonj jesti in piti, do nezasluženega priti; *la matine, siôr Simon / al buscje [bruscje] al tierç e al cuart la gulizion*.

bruscjam [brus'qam] *m* grmovje *n*, hosta *f*, dračje *n*, suhljad *f*, vejevje *n*; *une boscaie fate plui di ~ che no di lens*.

bruscjâr [brus'qa:r] *m* sterpeto.

bruscje ['brusqe] *f* bilka *f*, pazder *m*; suha vejica *f*; bodica *f*; *done Catin cun cuatri bruscjis ur fasê sù un biel fugareli*; (deriv. **bruscj**).

bruscjete [brus'qete] *f* iver *m*, treščica *f*, treska *f*; *tirin fûr tra l~ / doi famôs pariginats*; **tirâ la ~ (gjavâ la ~)** (s pomočjo slamnatih bilk) žrebat; *la ~ tirin, zuin di more / par savê da la patrie il vêr cunfin*; → **fros**.

bruscjin [brus'qin] *m* → **bruscje**.

bruse ['bruze] *f* → **brose**.

bruseghin [bruze'gin] *m* 1. (tiha) jeza *f*; mržnja *f*, zavist *f*, nevoščljivost *f*, sovraštvo *n*, zaničevanje *n*, zasmeh *m*, bes *m*, razdraženost *f*, nejevolja *f*, zamera *f*; *il ~ e l'odi / in tal lôr pet nol cove* 2. strah *m*, trepet *m*, trepetanje *n*, drget *m*; *al à vût un ~ là dal cûl!* 3. kruljenje trebuha; *po tal albergo drets: o sintin un ~!*

brusinâ [bruzi'na:] *tr* 1. ožgati, osmoditi, opaliti; *Se biel lant a scuele si viodeve a ~ un purcit, lunc il borc o intune ..(bassafriulana)*; → **rizinâ** 2. narahlo (o)paliti, (o)sušiti; *il fen za brusinât; jerbe brusinade ožgana trava*; → **rizinâ**;

~ it (telo od sonca) porjaveti, ožgati se, opaliti se, postati rjav; *po ~ il cerneli, cun dute la cadope par stâ ta chel soreli*; → **rizinâ**;

~ refl 1. posušiti se, osušiti se 2. sončati se, postati rjav; *culi te farie jo mi brusini*.

brusinadure [bruzina'dure] *f* ogorelost *f*.

brusiniç [bruzi'niç] *m* (duh, vonj, okus po zasmojenem) ogorek *m*; smodnina *f*; *si spant par la caserme odôr di ~*.

brusôr [bru'zo:r] *m* skelenje *n*, ščemenje *n*; *capis che puedi ancje forai la piel ma la urtie che e beche e e fâs ~ (linostraulino)*.

brusse ['bruse] *f* živa meja *f*, grm *m*; grmovje *n*, goščava *f*; *un de Basse tune ~ / taie la mace, e cu la scusse*;

→ **cise**.

Brussel ['brusel] *kr.i m* Bruselj *m*; *faliment de conference interguviernative di ~ (Pa 04/02)*.

brussul ['brusul] *m* ZOOLOG Leucos pauperum De Fil., Leucos aula (Heck) ??; *e cori cu la vuate a ~, gambareli*.

brussule ['brusule] *f* → **brussul**.

brustul ['brustul] *m* F denar *m*, prebita para *f*, dinar *m*.

brustulâ [brustu'la:] (t. **brustulî**) *tr* opraziti, pražiti, opaliti, paliti, ožgati, žgati; *"e compraiso caffè moche?" "no lafê, cun tant che al vâl / si brustule un pôc di vuardi* 2. porjaveti (od sonca); *al leve vie, puar vieli, spacant il cjâf brustulît dal soreli*;

~si refl sončati se; *o viodarai lis feminis...brustulîsi cul soreli di Lui*.

brustulade [brustu'la:de] *f* praženje *n*, osmojenje *n*, opaljenje *n*.

brustulât [brustu'la:t] (t. **brustulît**), **-ade** *adj* pražen; *Palmon di purcit cun polente brustulide", "Gubane" e "Polente cuinçade". (La 03/01)*.

brustulî [brustu'li:] *tr in refl* → **brustulâ**;

brustulin [brustu'lin] *m* 1. FIG, TEH pražilnik *m* (za kavo); *soi vignude a viodi se mi imprestais il ~ 2. FIG (suh) možiček m, suhec m* 3. duh po zasmojenem, ogorek *m*, smodnina *f*; *cheste mignestre a sa di ~*.

brustulît [brustu'li:t], **-ade** *adj* → **brustulât**.

brusuâ [bruzu'a] *v*: **a la** ~ v najboljšem primeru.

brut ['brut] *adj* **1.** (izgled) *grd*, *oduren*: ~ **come la pôre**, ~ **tanche la fan**, ~ **come la fan** *grd* kot noč; *Tu sês ~ tanche la fan!* (Zili) **2.** *slab*; *une brute innomine* *slab glas*, *slabo ime*; ~ **timp** *slabo vreme*; *a Udin in vie dal Sâl (in câs di ~ timp in Sale Ajace(CoUd))* v primeru slabega vremena **3.** *FIG* *neprijazen*, *neprijeten*, *grd*, *slab*, (*obnašanje*) *hudoben*, *slab*, *grd*, *oduren*; *al à volût sigurâsi cuintri di ogni brute sorprese legâl (Pa 11/99)*; **fâ brute figure** *delati slab vtis*, *slabo se vesti*; *Guai se mi fâs fâ brute figure (BrLi)*;

~ *m* **1.** *grdost f*, *grdoba f*; *chê fantate e à un ~ che al plâs* **2.** (npr. položaj) *težkoča f*, *težavnost f*, *neprijetnost f*, *nelagodnost f* **3.** *grdo*, *slabo vreme* **4.** *slabost f*, *hudobija f*, *hudobnost f*;
~ *adv* *neprijazno*, *neprijetno*, *grdo*, *neugodno*; **cjalâ di** ~ *sovražno gledati*, *grdo gledati*; (deriv. *brutin*, *brutut*, *brutat*, *bruton*, *brutunon*).

brût ['bru:t] *m* **1.** *juha f*, *mesna juha*; ~ **di cjâr** *goveja juha*; *2 litros di ~ di cjâr o di jerbis (Ponte)*; ~ **di fasûi** *fižolova juha f*, *pasulj m*; ~ **di jerbis** *zelenjavna juha*; ~ **lunc** *redka juha*; ~ **brusât** *prežgana juha*; *Cussi o vin il ~ brusât, che nol è altri che lat e aghe fats bulî cun farine blancje e sponge (FogMil)*; ~ **di verzis** *zelenjavna juha*; *PROV Amôr nol è polente ni ~ di verzis (ProvBr)*, *la amôr nol è ~ di verzis z ljubeznijo se ni (za) hecati*; ~ **gras** *mastna juha*; *PROV No bisugne lamentâsi dal ~ gras. (ProvBr)*; **slungjâ il** ~ *podaljšati juho*, *zaliti juho*

2. *FIG* *suhoparna razprava*, *dolgovezna*, *dolgočasna*, *suhoparna razprava*; *o finis chest ~*; *o soi stufe di brûts luncs, e baste!*; **slungjâ il** ~ *zavlačevati*, *odlašati*; *cul slungjâ il ~, si sbasse dal prin amôr il grât*;

3. *FIG lâ in* ~ *FIG iti po gobe*, *izpuhteti*; *ti varès ancje sposade, / ma al è lât ducuant in ~*; **lâ in ~ di violis** *tajati se od veselja*, *ponoreti*; *se si intivin tai stroments; cul odôr tu mi consolis, mi va il cûr in ~ di violis..;*

lassilu bulî tal sô ~ *prepustiti nekoga samemu sebi*, *ne brigati se zanj*, *pustiti ga cvreti*; *PROV cjâr viele a fâs bon ~ ??* **4.** (šalj.) *pot m*, *znoj m*; *mi pâr che al è un calôr / che al po ridusi in ~ / l'omp plui robust e fuart.*

brût ['bru:t] *f* *snaha f*; *cemût che si puartave chê ~ e cemût chê gnece o chê prognece. (Percude)*;
→ **nore**.

brutâl [bru'ta:l] *adj* *živalski*, *živinski*, *surov*, *nasilen*, *brutalen*; **in maniere** ~ *nasilno*, *surovo*; *lis citâts talianis de Dalmazie e de Istrie disnazionalizadis in maniere ~ (Pa 03/6)*.

brutece [bru'tet] *f* **1.** *grdost f*, *grdoba f*, *grdobija f* **2.** *nesnaga f*, *grda stvar*; *And è certs libris religjôs, soredut devozionâi, di une ~ uniche e di une ecuivocità che e rasente la pornografie. (Bel)*;

bruzâ ['bru ??] → **brusâ**.

Bse ['bru:t] *kratica* *MED* *Bse* (*bolezen norih krav*); *dulà che a Fevrâr e je stade cjatade une vacje cu la ~. (O)*

bubane [bu'ba:ne] *f* *paša f*, *uživanje n*; *žrtje n*; *ugodno življenje n*, *deveta dežela f*; *obilje n*, *brezskrbno življenje n*.

bube ['bube] (t. **bibi**, **bibis**) *f* *INF* *buba f* (*izraz za bolečino v otroški govorici*).

bubo ['??] *m* → **bubù**.

bubon [bru'bon] (t. **bugnon**, **gjandusse**) *m* **1.** *MED* *ulje n*, *bula f* **2.** *FIG* *moralna pokvarjenost*, *spaćenost*.

bubù ['bube] *m* **1.** *INF* *ogenj*; *žarišče* **2.** *INF* *pes*; *petelin na puški*.

buc ['buk] *m* *revna*, *tesna soba*, *luknja f*, *kamra f*, *ropotarnica f*, *shramba f*, *kotiček m*, *kot m*; *sentade sul so scagnutut denant dal ~ dal spolert*; *ogni ~ di chest mont, dulà che Napoleon al è passât* *vsak kotiček na tem svetu...*

buchere ['??] *f* **1.** *luknja f*, *odprtina f*, *podkop m*; *a saborâ, a cîrî in te ~ il gri* **2.** (t. **buchete**) *oddušek m*, *dušnik m*, *spranja f* (*v zidu*); *svetlobni trak m*, *razpoka f*, *reža f*, *strelna linija f*; *cualchi sfris di lusôr, che al trapanave fûr de bucheris des stalis* **3.** (t. **buchete**) *vdolbina f*, *izdolbina f*; *vtolina f*; *jama f*, *kotanja f*; *luknja f*; *voli ros, folcjàt jù te sô ~ come il cai sec tal scus.*

buchet [bu'ket] *m* (*rože*) *šop m*, *šopek m*; *une che e vent flôrs, che e vent buchets.*

buchete [bu'kete] *f* → **buchere**.

buchin [bu'kin] *m* (*pri peči*) *odprtina f*; *ogni ~ tantis paladis.*

bucinandaur ['??] *m* *slavnostna*, *okrašena gondola beneških dožov*; *la nestre caravane e je fate un ~.*

bucolic [bu'kɔlik], **-iche** *adj* **1.** *LIT* *bukoličen*, *pastirjev*, *pastirski* **2.** *FIG* *pastirski*, *glede na pastirjevo življenje* **3.** *FIG* *hraniv*, *redilen*; *a privazions bucolichis / condane il glutidôr.*

bucoliche [bu'kɔlike] *f* **1.** *LIT* *pastirska pesem* **2.** *FIG* (*šalj.*) *jed m*, *jedilo n*, *hrana f*, *živež m*; *la mame a pense pe ~*;

→ **magnocule**.

bucul ['bukul] *m* → **bocul**.

bucule ['bukule] *f* **1.** *obesek m*, *uhan m*; *rincjins a cercli e a ~* **2.** → **bocule**.

Budapest ['budapest] *kr.i.f* *Budimpešta f*.

Bude ['bude] *kr.i.f* *Budim m*; *Tes batais pe liberazion di Viene, di Bude o di Belgrât (Pa 03/11)*.

budelâ [bude'la:] *tr* **1.** *spolno občevati z istim spolom*, (*sodomizzare??*) **2.** *za nos voditi*, *varati*, *okoli prinašati*.

budelade! [bude'la:de] (t. **budelone**) *int* *F* *kur(e)c*, *kurac !*

budelone! [bude'lone] → **budelade!**

budiel [budi'el] *m* **1.** *črevo n*; *drob m*, *črevesje n*, *drobovina f*; *al lavarà cu la aghe i budiei e lis talpits naj umije z vodo drobovino in tace*; **cuardis di** ~ *drob m*; ~ **zentil** *mastnik m*, *danka f*; *co al jes il ~ zentil*; **rêt dai budiei** *trebušna mrena*; ~ **di Flandre** *prezervativ m*, *kondom m* **2.** *AVTO*, *GUM* *gumijasta cev*, *meh*; *un rai al veve forât il ~ de ruedule denant* **3.** *F* *slepar m*, *lopov m*.

Budigoi [budi'gɔi] *kr. i f* (*Prepot*) *Budgoji*.

budin [bu'din] *m* *puding m*.

budisim [bu'dizim] *m* *REL* *budizem m*; *par un esempli il ~, che tal lôr "credo" a àn la virtût de "compassion". (Pa 02)*.

budist [bu'dist] *m* *REL* *budist m*;

~ *adj* *budističen*; *al rive a Lanka ancje Mahinda, fi di Asoka e munic ~ (Pa)*.

budistic [bu'distik], **-iche** *adj* *REL* *budističen*.

Buduèe [budu'ɛe] *kr. i f* IT Budoia (Pn).

budusi [bu'duzi] *m* šepet *m*, hrušč *m*; (bolj obič.

bisibili, cisicheç).

buere [bu'ere] *f* 1. (veter) sever *m*, severni veter *m*; *tirintsi a la ostarie fûr da la ~*; ~ **ledrose** ?? *po e vigni fûr une ~ ledrose che i faseve svoletâ la manteline.* (Sg); 2. burja *f*; ~ *alte*, ~ *di Cividât*, ~ *sclave* burja s severa, severovzhoda; ~ *basse* ?? ; deriv. *burtrisine, buerice*.

bueresine [buere'zine] *f* vetrč *m*, vetrček *m*, vetrič *m*, hladna sapica *f*; *al trime un sgrisulut di ~ jenfri lis cimis tenaris dai pôi*.

buerice [bue'rit[e]] *f* vetrč *m*, vetrič *m*, hladna sapica *f*, lahen veter *m*; *a ciule, daûr la ~, une zoe di fiêr inruzinît*.

buerie [bu'erie] *f* pečen kostanj *m*; *si mangje cuete la cjustine. A è ~ / rustide ben tal fûc*.

Bueriis [bu'eriis] *kr. i f* (Magnan) Bueriis.

buf I ['buf] *m* 1. (veter) pihljaj *m*, puhanje *n*, pih *m*, dih *m*; pihanje *n*, sunek *m*, mahljaj *m*, puh *m*; *il so respîr lu tocjave come un ~ di aiar.* (PauluzzoN); *a vevin clamât l'arcagnul Michêl par parâsi dal diaul che, cul so ~, ur sdrumave lis cjasis.* (SiF 03/3, 97) 2. (t. **sbuf**) (dim ipd.) prskanje *n*, puhanje *n*; *polente che e butave sbufs di fum* 3. (t. **sbuf**) nabor na obleki; *bois, pelicis, bufs di spale, blusis*.

buf II ['buf] *m* 1. komik *m*, šaljivec *m*; *si ingredeâ passant intun camuf da la prime Cjantant, de une muardude al Buf* 2. komika *f*, šaljivost *f*; *san la smorfie, il ~, la mimiche come un senic professôr*.

bufade [bu'fa:de] (t. **sbufade**) *f* puh vetra *f*; *il pulvin che poiantsi pardut dut al sporeje e al cuvierç a ogni ~*.

bufal ['bufal] *m* 1. ZOOL bivolo *m*; *Nol è un cûr, par diu, al è un sandul di piel di ~ che al cjamine..(malipiero)* 2. FIG bedak *m*, tepec *m*.

buffet [bu'fe] *m* (fr.) 1. bife *m* (miza z jedmi in pijačami); *e al implantâ un ~ su la puarte dal paradîs.* (JM, Salvâ); 2. bife *m*, kafič *m*, okrepečevalnica *f*.

bufon [bu'fon] *m* 1. HIST (srednjeveški) glumač *m*, ljubezenski pesnik *m*, pevec *m*; *Lu dopravin come che i res e i princips a dopravin i bufons e i zulârs te ete di Mieç.* (Bel) 2. šaljivec, burkež *m*, pavliha *f*, pajac *m*; *insiemit al "Lachêr" (il siôr) e al "Bufon" (il matescul de fieste) a son personaçs di fonde pal mostron des mascaris.* (La 03/03).

bufonâ [bufo'na:] (t. **sbufonâ**) *it* burke uganjati, norce briti, duhovito se šaliti; za norca imeti; *Ascani esclame bufonant alore: "ce diaul vëso sierât in tal budiel?"; ~ tr → sbufonâ*.

bufonade [bufo'na:de] *f* šala *f*, norčija *f*; smešnost *f*, neumnost *f*, burka *f*.

bufoneç [bufo'netç] *m* burka *f*, norčija *f*, šala *f*, dovtip *m*.

bufularie [bufu'larie] *f* BOT pokalin *m*, punčica *f* (*Physalis Alkekengi*).

bufule ['bufule] *f* 1. mehur *m*, mehurček *m*; *une grande ~ di arint e vigni jù di une culine... brrrrrrr!* (Ta); ~ **di savon** milni mehurček; *fâ lis bufulis delati milne mehurček* 2. mazolj *m*, tvor *m*; *al à al piel dute a bufulis ima kožo polno mazoljev* 3. mehur *m*; *o vevi sglonfe la ~ moram nujno scati; inflamazion di ~ vnetje mehurja* 4. (pri kokoši, puranu) golša *f* 5. bajka *f*, izmišljotina *f*, marnja *f*; šala *f*, norčija *f*; laž *f*; *I viêi a clamavin vuere la vuere e bufulis la retoriche.* (JM); *Ma la ~ dal telefilm The prisoner!* (Ta) 6. FRAZ **lâ in** ~ iti po zraku, končati v nič; *sglonfâ bufulis (jemplâ bufulis)*

pripovedovati bajke, izmišljotine, širiti laži; *no stami a sglonfâ bufulis!*

bugâ [bu'ga:] *it* 1. (veter) pihati, pihljati, puhati; puhteti, vihrati: *frêt, ti prei, no ~ fuart!*; *mi parevin il craçolâ dai crots tal sfuei, il ~ dal aiar e lis griadis.* (Enrico) 2. puhati, sopsti, kaditi pipo; *la pipe dal nono e je simpri che e bughe;*

~ *tr* kaditi: *ancje se a bughe un biel pôcs di spagnolets.*

bugade I [bu'gade] *f* 1. sunek (vetra); *e rivâ dentri a colp une ~ di aiar fresc* (Mazzonlol); *Ma il bot de puarte e la ~ di aiar frêt jentrade cun me, a fasevin voltâ un grun di musis.* (BrLi) 2. (dež): **plovi a bugadis** lije kot iz škafa; *a voltis al lampe e al tone, e al ploie a bat a bugadis sui veris* 3. (pri vonjavah) val; *e bugadis intant di bonodôr mi mandin i amorins* 4. FIG val *m*; sunek *m*, preblisk *m*, naval *m*; *ce ~ di ricuards fra la vee e il sium*; *In Italie, di cualchi an incà, passade la ~ dai grancj acjadiments umanitaris* (Pa 04/03)

5. sila *f*, naskok *m*; pobuda *f*, zamah *m*, zagon *m*, zalet *m*; *o fasin fadie a sintî lis bugadis dal afiet e dal amôr*; **di** ~ naglo, v naskoku, nepremišljeno; *I barbars a jentrin di ~* 6. trenutek *m*; moment *m*, hip *m*; *ancje cheste ~ al pensâ*; **a bugadis** v presledkih, na trenutke.

bugade II [bu'gade] *f* perilo *n*, pranje *n*; **net di ~, di** ~ popolnoma svež, čist; *O ai tant ben i bleons nuviçai nets di ~* (Scf).

bugance [bu'gant[e]] *f* ozeblina *f* (na nogi); (bolj obič. *poleç*).

bugât [bu'ga:t], **-ade** (t. **imbugât**) *adj* (redko) silovit, buren, strasten, nagel, uren; (bolj običajno *imburît*).

bugjel [bu'g'??] *f* ?? *si è sfantade come un ~ di biciclete cuant che s'intive tun claut.* (christianromanini 07/04)

bugnigul [bu'ñigul] *m* popek *m*; (bolj obič. *umbriçon, luvìn*); *Chest " ~ " idraulic, dongje dal Sant Gotart, al è un dai tancj lûcs dulâ che la Europe* (Pa)

Bugnins [bu'ñins] *kr. i* (Cjamin Di Codroip) IT Bugnins

bugnon [bu'ñon] *m* oteklina *f*, nabreklost *f*, bula *f*; kužna bula *f*; tvor *m*, mozoljast izpuščaj; mozolj *m*, izpuščaj *m*; *une spezie di ~ in bande di un genoli*.

bugul ['bugul] (t. **bugule in bogul**) *m* neko glasbilo.

bugule ['bugule] *f* → **bugul**.

bui ['bui] *m* → **buian**.

buiâ [bui'a:] *it* 1. (t. FIG) roditi, povzročiti skelenje, ščemenje, razvnetje, vnetje; srbeti, skeleti, ščemeti, dražiti; ščipati, ključvati; *une ruie nus muart, e la cicine par un biel peç nus ~* 2. utripati, tolči, biti s kladivom nabijati, kovati; drhteti, vzdrteti; *lis animis dai siei muarts i buiavin tal sanc*.

buiace [bui'at'e] *f* govno *n*, blato *n*, govejak *m*, goveje govno, kravjak *m*; *Enos al scrîf che l'odôr de ~ des vacjis inte stale al jere une vore miôr* (Pa); **jessi une ~ montade** biti okrogel kot balon; *come che no si savès di trops che e je fie chê schifose di une ~ montade!*; **scjaldâsi la** ~ vznemiriti se, razjeziti se, razburiti se; *e forsi scjaldade fin trop la ~ cun corpos e sangos dispès nus menace*; **lâ a buiacis daûr dal vapôr** delati nekaj tja v dan, brezveze.

buiadice [bui'a'dit'e] *f* → **imbujaçâ**.

buian [bui'an] *m* mlekarja *f*.

buiaç [bui'aç] *m* prebivalec Buje;

~ *adj* bujski; **varietât buiate** bujsko narečje; *il lengaç doprât al è chel dal Friûl centrâl, cun cualchi concession a la varietât buiate* (Pa 05/06).

buie ['buie] *f* → **codebuie**.

Buie ['buie] *kr. i f* IT Buja (Ud); *Cjaminant pe strade di ~, E. al viodeve lis culinis e i boscs di ~ e di Sandenêl (Sg).*

buinace [bui'nat[ɛ] v. *a la ~ → bon.*

buinan [bu'inan] (t. **bon an**) ?? ; *bundì ~ - deimi la buineman.*

buinanime [bui'n'a:nime] *f* rajnik *m*, rajnica *f*.

buinç [bu'intɕ] *m* ?? *no lave fin lâ intor cul buinç su la spale (MazzonIol); ?? Al è pleât come un ~ È piegato come un arconcello, quasi gobbo. (VERONE)*

buine [bu'ine] *f* 1. v izrazu: *a la ~ di Diu → bon* 2. 3. v **viestût a la ~** dobro oblečen (Sg); *~ int* (skrajšano) (dober) večer! „Buine” *al rispuindê l'ustîr, biel cjalantlu fis. (Sg).*

buinecene [bui'net[ɛ] (t. **margarite**) *f* BOT marjetica *f* (*Leucanthemum vulgare*).

buine di nuie [bui'nedi'nuie] *f* nesposobna ženska, ki ni za nobeno rabo.

buine di pôc [bui'nedi'po:k] *m* ki je neprimerna, zanič, za nobeno rabo.

buinegnot! [bui'ne'not] *int* lahko noč!; *ancje par cognossi i ators, e fevelâ ancje cun lôr. Bon, ~. (lacomugne).*

buinegracie [bui'ne'grat[ɛ] *f* 1. ljubeznivost *f*, vljudnost *f*, pripravnost *f*, nežnost *f*, dvorljivost *f*, uslužnost *f*; *Rispuint cun ~ a lis mails che ti rivin, prin che tu puedis. (mediateca-codroipo); Lise le judâ cun ~ a finî i lavôrs; cun tô ~ s tvojim dovoljenjem, odobravanjem* 2. usluga *f*; všečnost *f*, ljubeznivost *f*, uslužnost *f*; **fâ une ~** narediti komu uslugo; *O soi vignude a viodi se mi fasês une ~ "se o pues ...".*

buineman [bui'ne'man] *m* (pos. v mn.) napitnina *f*; *si slungjin buinismans 'e mê massarie.*

buinesere! [bui'ne'sere] *int* dober večer!; *Bundì o ~ a dujec, ve cà la seconde butade di mp3 pe compilation (Furlanist).*

buinevoie [bui'ne'voe] *f* dobra volja *f*, dobro razpoloženje *n*; *cjapin in man e acordin / la armoniche e il liron e i dan di ~.*

buinore [bui'nɔre] *f* rano jutro *n*, jutro *n*, zgodna ura *f*, jutranji čas *m*; *a ~, a buinoris, di buinoris* zjutraj; ob ranem jutru; na vse zgodaj; zgodaj; *a buinorone* zjutraj; *cussì ... da Lorenzo o soi partît a ~ tal passandoman ...; Te ~ e je concentrade gran part de informazion..(O) V jutranjem času...; a buinorute* kar (nekoliko) zgodaj; *al jes duncje une matine a buinorute; biel a ~* zgodaj zjutraj, na vse zgodaj; *biel a ~ la vile a pareve un furniâr; in ~!* končno, konec koncev!; **jevâ a buinoris** zgodaj vstati; *ogni lunis di buinoris* vsak ponedeljek zjutraj; *doman a ~ o lassî i fruts a mê madone e o sbrissi fin lâ jutri zjutraj bom pustil...; va in ~!* pusti me pri miru! izgubi se! pojdi že!; *ma va in ~!* daj mi že mir!

buinorîf [bui'no'ri:f] *adj* → **bonorîf**.

buinorone [bui'no'rone] *f* akreš. od **buinore**; v: *a buinorone* zelo zgodaj; *Cuant che o durmivi te cjase dai vons a Selvucis e mi sveavi a ~ (Ta).*

buinorute [bui'no'rote] *f* demin. od → **buinore**.

buiôr [bui'o:r] *m* skelenje *n*, ščemenje *n*; razvnetje *n*, vnetje *n*, draženje *n*; dražljaj *m*, razdraženost *f*; *e sintîsi un ~.*

bulâ [bu'la:] *it* groziti; izzivati; kljubovati, zopravati, pogumnega se delati; *a jerin fruts sfiâts sul salvadi, che a bulavin su la place e no capivin la vergogne.*

bulade [bu'la:de] *f* 1. grožnja *f*; izzivanje *n*; drznost *f*; bahaštvo *n*; junaštvo *n*, hrabrost *f*; *nol viôt la ore di fâ la*

gran ~ 2. premoč *m*; nasilnost *f*, objestnost *f*; *la musse no zuee, no robe bêcs, no fâs buladis.*

buldozer ['ra??] *m* buldožer *m*; *che a jerin daûr a slargâle e a splanâle cui ~. (Sg).*

bule ['bule] *f* pleve *n*, pleva *f*; *ma ce altri si puedie ancje fâ cu la semule, la pae e la bule (labassa).*

buleç [bu'let] (**buleçs** [bu'lets]) *m* bahaštvo *n*; drznost *f*, nesramnost *f*, bahanje *n*, pretiravanje *n*, izzivanje *n*; *a pareve ancje jê incjantade dai buleçs dal fantat.*

buletin [bule'tin] *m* → **boletin**.

buletinâr [bule'ti'na:r] *m* prodalajec vstopnic, vozovnic ipd.; biljeter *m*; *Sul ingrês, scrufujât intun armâr, al è il ~.*

Bulfons [bul'fɔns] *kr. i f* (Tarcint) Bulfons.

bulgar ['bulgar] *adj* bolgarski;

~ *m* 1. Bolgar *m* 2. bolgarski jezik *m*, bolgarščina *f*.

Bulgarie [bulga'rie] *kr. i. f* Bolgarija *f*; *altris filiâlts dal grup, che a son in Slavuachie, Ongjarie, Rumenie, ~ e (Pa 02).*

bulî [bu'li:] (*al bol*) (redko t. **boli**) *it* 1. vreti, kipeti; *viôt che e boli la aghe, la mignestre, la cjâr; a vincj agn il sanc al bol* 2. (pri moštu) kisati se, (za)vreti 3. FIG vzkipeti, kipeti, kuhati (od jeze); *San Pieri al olmâ il Signôr fra la fole che e bulive ator* 4. **mi bol** meni prekipeva, dosti mi je vsega; *jo no varês dit verbo siben che mi bulive, veh;*

~ *tr* prevreti, zavreti, kuhati, dati kuhati; *Lui al bol un toc di cjar, e jê? (Cadorini/furlan);*

bulî sù [~'su] *it/tr* narasti, prestopati bregove; prenapolnjen biti; *il mâr sdegnât bol sù pantan e sbrume.*

bulicjâ [buli'qa:] *it* začeti vreti, zavreti, vreti, vzkipeti, kipeti; *A spicâ lis orelis, no si sint nancje il ~ che des voltis e fâs la roe cuintri lis pieris des fondis (Mar).*

bulide [bu'li:de] *f* zavretje *n*, zavretek *m*; **fâ la ~ a lis botis** očistiti sod z vrelo, odišavljenost.

bulidôr [buli'do:r] *m* blatnena mlaka za izhlapevanje plina.

bulidure [buli'du:re] *f* 1. vrenje *n*; zavretek *m*, kipenje *n*; *e dentri je in ~ la aghe dal Fidri. (spazioinwind.libero.it)* 2. KEM fermentacija *f*, kvašenje *n*; *Par solit si doprin vassiei di açâr inossidabil, che a permetin di controlâ la temperadure de ~ (consorzioacastelli)* 3. lotanje *n*, spajkanje *n* 4. FIG vznemirjenje *n*, nemir *m*, zmeda *f*, gneča *f*; vstaja *f*; vrenje *n* (med ljudstvom), kipenje *n*; *ancje intai Balcans e je dute une ~ (Pa)* 5. FIG priprava *f*; pripravlanje *n*; pripravljenost *f*, izdelava *f*, načrtovanje *n*; *come che si bacile de netisie des mans, de juste ~ dal rîs (La 07/03).*

buligâ [buli'ga:] *it* 1. (pri žuželkah) mrgoleti, gomezeti; *altris nemaluts a buligavin te felce* 2. privreti, vrvrati; mrgoleti, gomazeti; kliti, poganjati, izvirati; *ti farâ ~ il cûr tal pet e la coradele te panze. (Tolazzi)* 3. veliko truda si prizadeti, trgovati, tržiti; barantati; dati si opravka; *cun chê muse di jesuît al à tant batût, tant buligât che;*

~ *m* 1. (pri žuželkah) mrgolenje *n*, gomezenje *n*.

buligam [buli'gam] (t. **buligament**, **buligheç**) *m* gomezenje *n*, mrgolenje *n*; ščemenje *n*, srbež *m*; *In somp dal cjamp, di chê altre bande, no à di jessi tant discompagne la spiete, dut un ~ bas di ombris (Mar).*

buligament [buli'ga'ment] *m* → **buligam**.

buligheç [buli'get] *m* → **buligam**.

bulint [bu'lint] *adj* vroč, vrel; **aghe ~, aghe bulinte** krop *m*; *cuete tune cite di ram, 'e va lavade cu la aghe ~ e, po, resentade cu le aghe frede. (Bibl-Levitic).*

bulisim [bu'lizim] *m* bolizem *m*?; *Chel che nô o clamin "bulisim" nol è altri che une tristerie, une prepotence* (SIF 03/4, 147).

bulo ['bulo] *m* 1. napihnjenec *m*, bahač *m*, važič *m*, širokoustnež *m*; **fâ il** ~ širokoustiti se, igrati glavnega; *No fasarès tant il ~, se o fos in te.* (Sg) Na tvojem mestu se ne bi tako napihoval 2. gizdalin *m*, leptotec *m*; *Ecuba viodint che so marît / faseva il ~.* ;

~, **bule** *adj* nesramen, predrzen, nasilen, prešeren, vrl, dober; pogumen, hraber, sposoben; *chê fantate e je stade bule a faûr cuintri.*

bulon [bu'lon] *m* svornik *m*; *Però i bulons a fâsin ben, a àn dentrivie cetant fiêr...* (La)

Bulsàn [bu'lon] *m* → **Bolzan**.

bultime ['bultime] *f* želodec pri volov.

bultric [bul'trik] *m* želodec *m*; *un brusôr di ~.*

bundi [bun'di] (t. **bon di**) *int* dober dan !; ~ *e bon an, cjarthe la mê Siore* ; *nancje un ~ !* še en dober dan ! **dâ il** ~ pozdraviti, voščiti dober dan; *a rivarin a Cesaree il re Agripe e Berenice lerin a dâi il ~ a Fest.* (Bibl-Az).

bunî [bu'ni:] *tr* → **imbunî**.

bunker ['bunker] *m* VOJ bunker *m*; *I concerti si ju fasarà tal plaçâl dal cjastiel, cun proiezioni tai bunker di place Zardin Grant e..*(CoUd).

Bunzic [bun'tsik] *kr. i f* (Dignan) Bonzicco; *Bunzic al diven di "Boncius", e al è ancje lui un "prediâl* (Leng).

buracje [bu'raçe] *f* čutara *f*; *an vevi rangjate une mieze ~.*

buracjot [bura'qot] *m* sodček *m*; *i colmin di vin il ~.*

burage [bu'rage] *f* BOT boraga *f* (*Borrago officinalis*).

burale [bu'rale] *f* BOT navadni gladež *m* (*Ononis spinosa*); → **giate**; ~ **turchine** BOT ametistna možina, ametistasta možina (*Eryngium amethystinum*) (t. **salate di mus**).

burascje [bu'rasçe] *f* → **borascje**.

burat [bu'rat] *m* z maslom namazan, zabeljen, presevalnik.

buratâ [bura'ta:] *tr* 1. presejati, preresetati 2. FIG grdo ravnati, slabo ravnati; zdelati, trpinčiti 3. FIG premlevati (misli), pretehtati, reševati (v mislih).

buratefarine [buratefa'rine] → **sacheburate**.

buratel [bura'tel] *m* ZOOLOG Ammocætus bronchialis Dum.

buratin [bura'tin] *m* → **purcjinel**.

buratinâr [burati'na:r] *m* lutkar *m*; *O ben un palc mondiâl là che pôcs buratinârs a fasaran cori cence cûr e cence soste miliartis di personis diventadis marionetis di une farse o tragedie* (BelR); *daspò vê fat par cualchi timp il salteimbanc e il ~ tra la Italie di sore e la cueste istriane* (La 05/11).

burbane [bur'bane] *f* napuh *m*, ošabnost *f*, nadutost *f*, bahavost *f*; *po si voltà cun ~ e al domandà: "Carli?"*

burcjo ['burço] *m* 1. brod *m*, čoln *m*, barka *f*; ...*e sperant di tirâlu sù, lu jemplave come un ~* 2. čokat, tršat človek; *frututs che a zuin ... o fronti un piçul ~ che al jere indafarât a fâ un mulin* 3. **cjapâ un** ~ držati se (od jeze), jezati se koga.

burđi [bur'di:] *it* → **burfi**.

bure ['bure] *f* → **burete**.

burele [bu'rele] *f* 1. lesena žoga; *la coce i scjampe e a rondole jù pe strade tanche a fos une ~* 2. (igra) krogla *f* (npr. balinska); žoga *f*, žogica *f*; *fâ une partide di burelis balinati; il zûc des burelis balinanje n*; **burelis** keglji *mpl* 3. (zemeljska) krogla *f*, obla *f* 4. FIG (šalj.) glava *f*; *mi pâr che ti zire la ~.*

burelin [bure'lin] *m* balin *m*, kroglica *f*; *voi par dâi al ~.*

burete [bu'rete] (t. **bure**) *f* 1. (pos. skromna) soba *f*, sobica *f*, kamra *f*; *i'e tolèr [cjolerin] fra i amis fûr de ~* 2. poročna soba;

→ **cjamare**.

burgunt [bur'gunt] *adj* HIST burgundski; ~ *m* HIST Burgundec *m*.

Buri ['buri] *kr.i. m* Buttrio (Ud); *Pai agns che a vegnin o vin intal cjâf di fâ jessî lavôrs su ~, Scluse, (Pa 02).*

Buri ['buri] → **Cjamin di Buri**

burî [bu'ri:] *tr* 1. (pos. divjad) izslediti, splašiti, iz brloga pregnati; *ese nancje une scalogne? no sei siôrs di ~lu une volte!* 2. odkriti, razkriti; razgaliti; ... *fra mil pinsîr si bat e si ribat / che da nissune part lu pò ~;* (bolj obič. **burî fûr**).

burî fûr [~'fu:r] *tr* izslediti, odkriti, razkriti; razgaliti; spet najti; iznajti; naleteti na; *Vait vô, done; vait, cui sa che no burissis fûr cualchi salam dismenteât!* (Scf); *titulade "Salmodiis" (Lirichis ladinis), buride fûr da l'editrice "Leonardo" di Pasian di Prât* (La 03/01).

buriane [buri'ane] *f* nevihta *f*; *Vint la possibilitât di parâsi simpri tal câs di une ~.* (Pa 02).

buric [bu'rik] *m* telovnik *m*; *jo distrade i rispuindei che tal sachetin dal ~ o vevi la tessare dal sindicât.*

buricj [bu'riç] *m* 1. osel *m*, samar *m*; *par strade, di gnot. Mussâr: "eri, ~, ce fâstu? supo, vie!"*; (bolj obič. **mus**) 2. → **buric**.

buride [bu'ri:de] (t. **sburide**) *f* 1. silovitost *f*, sila *f*, naskok *m*, vihrovost *f*, bes *m*, jeza *f*, naglica *f*, furija *f*, vnema *f*; *e la ~ dal aiar a faseve svoletâ in zeromete lis fueis sclagnis intun bal salvadi; di ~ naglo, silovito, vihravo, v naglici; R. al scomençà a menâ la muele di ~.* (Sg); **a gran ~, a plene ~** na vso moč, s polno brzino, kar se dá hitro; *e in chê di vie a cjase a gran ~ a mostrâi a la mamute; cjan di ~* lovski pes: *chei altris a vevin zà cjapât sù un trenteun come cjans di ~.* 2. bujnost *f*, bohotnost *f*; prebujna rast *f*, bujna rast *f*; *chel pôc di tividut che ti à nudride, ti farà cressi intor une ~ di rosis e di flôrs, o tu beade!* 3. važnost *f*, pomembnost *f*; *la sielte di un stât e je di grande ~* 4. jed *m*, jedilo *n*, jedača *f*, hrana *f*; *Pasche vistude a brun no vûl ûfs, manco pistum, no buridis pastiçadis, no fuiacis cuiņçadis* 5. dodatek *m*, sestavina *f*, pridatek *m*, začimba *f*; *Ocoreve ancje chê ~ par fâle diventâ plui saoride.*

buridon [buri'don] *m* iznajdba *f*, (izmišljena) zgodba *f*, povest *f*, izmišljotina *f*, marnja *f*; laž *f*; basen *f*; hlimba *f*; *us vuei contâ la istorie di cuatri mosçjis. No è un ~: il fat al è sucedût; plantâ un ~* govoriti pravljico, izmišljotino.

buriel [buri'el] (t. **buriele**) *m* kres *m*; grmada *f*; plamen *m*.

buriele [buri'ele] *f* → **buriel**; *o impiavin une ~ sui rivâi.*

burielon [burie'lon] *m* kres; *i fantats ti àn preparât il ~, il pignarûl;* → **pignarûl**.

burigot [buri'got] *m* posoda iz gline s pokrovom.

burlâ [bur'la:] *it* 1. krožiti, vrteti se, vrtinčiti se, v mislih premlevati, pretresati; iztuhtati; *tal cjast vie pai gridiçs sfondâts l'aer al burle* 2. brenčati, šumeti, bobneti, hrumeti; *a sossede inçusside la zordane, al burle un avon sore i malvons;* → **businâ** 3. mukati, rjoveti, tuliti, zavijati, ropotati, razgrajati, hrumeti; *e no si sint plui a ~ il besteam.* (Bibl-Gjeremie);

~ *m* dretje *n*, vpitje *n*, hrušč *m*, ropot *m*, šumenje *n*; *un rispuindi di vòs come il ~ di âfs tòr il boç*.

burlač [bur'lat:] *m* (t. FIG) neurje *n*, vihar *m*, nevihta *f*, vihra *f*; *Une cjampagne che e sunave ancje par oris a dilunc cuant che cualchi brut ~ (sf); mi sa che al rive il ~ subite (MazzonIol)*.

burò [bu'ro] (*pl buròs*) *m* predalnik *m*, predalna omara *f*; *lis cjadreis e la panara pa la farina e ta lis cjamaris dome il jet cul ~. (sangiorgioinsieme)*.

burocratic [buro'kratik] *adj* birokratski; *a ciri prin di imberdeâlu intun grum di gjambadoriis burocraticis (JM)*;

~ *m* birokrat *m*; *si è proviodût a mandânus un slac di burocratics di lajù disot*.

burocratisim [burokra'tisim] *m* birokratizem *m*.

burocratizâ [burokra'tizâ:] *tr* birokratizirati.

burocratizazion [burokratizatsi'on] *f* birokratizacija *f*; *a àn cressude la confusion, la ~ (Pa 02/10-11)*.

burocrazie [burokra'tsie] *f* birokracija *f*; *che no vebi di rinovâsi intes struturis, inte ~ e inte mentalitât. (Pa 02)*.

buron [bu'ron] *m* prepad *m*, brezno *n*, globel *m*; *Mi pâr di cjatâmi sul ôr di un ~ o di un poç là che si viòt nome neri. (BrLi)*.

burî [bur'ti:] *it* 1. splaviti, sploviti; *al à burî, e sul so cont fasin marcjât* 2. zmotiti se, zgrešiti; spodleteti; propasti; *a spessein a brusâ l'ulîf benedet sul fogolâr, cu l'idee fisse di fâ ~ chel lavôr des striis*

Burundi [bu'rundi] *kr.i m* Burundi *m*; *come il Ruanda o il ~, e altris dulâ.. (Pa)*.

bus ['bus] *m* avtobus *m*; **lâ in** ~ hoditi z avtobusom, voziti se z avtobusom; *A scuele o lin a pît, in bici e in ~ (CoUd)*.

bûs ['bu:s] *m* 1. luknja *f*, odprtina *f*, špranja *f*, kotanja, 2. jama *f*, brlog *m*, votlina *f*; (bolj obiç. **buse**).

bûs ['bu:s] *mpl* (*pl* od **bo** vol) volovi *mpl*; *Meti il cjar denant dai ~ ; ?? Mettere il carro davanti i buoi. (VERONE)*.

busachele [buza'kele] *f* ZOO polž *m* (*Helix nemoralis*).

buscjâ [bus'qa:] *tr* → **brusejâ**.

buse ['buze] *f* 1. luknja *f*, odprtina *f*, špranja *f*, kotanja *f*, jama *f*, brlog *m*; votlina *f*; *une strade plene di busis*; **buis neris** FIZ črne luknje; *Purpûr vuè si pues di che lis busis neris a son obiet di sience plui che di fantasience. (Pa 7/99); ~ de clâf ?? i pareve di no cjatâ mai la ~ de clâf (MazzonIol)*

2. vasica *f*, FIG luknja *f*; *pe gran fole di int, che e còr là da dutis lis busis de Cjargne*; 3. zaposlitev *f*, služba *f*; posel *m*; *cjatâ une buine ~ dobiti dobro službo* 4. jarek *m*, jama *f*; grob *m*; **lâ te** ~ ; **meti un te** ~ pokopati nekoga; **butâ un te** ~ nekoga spraviti v grob; **jessi cul pît te** ~ biti z eno nogo v grobu 5. FIG **falâ la** ~ ; **lâ intune ~ di mûr**

?? PROV *Ducj use e ducj met la ~. (ProvBr)*; *Passâ pe ~ de clavarie (VERONE)* biti neuspešen; *Piês il tacon che la ~ - Peggio la toppa del buco (VERONE)* .

busigatul [buzi'gatul] *m* tesna soba *f*, izba *f*, kot *m*, skrivališče *n*, shramba *f*, FIG luknja *f*; *che al jere a stâ e lâ a vivi intun ~ su di un cjast (Zili)*; (manj obiç. **busigot**).

busignel [buzi'niel] *m* (orožje) tulec (obodec) za stenj.

busignele [buzi'nielle] *f* zadnjica *f*, rit; **strenzi la** ~ stisniti jo/ rit; **nol vâl une** ~ F ni pol hudiča vredno; ~! trap neumen!

busignot [buzi'ñot] *m* → **busignatul**.

businâ [buzi'na:] *it* 1. šepetati, mrmrati, (npr. čebele) brencati; šušljati; šušteti; šumljati, (voda) šumeti; *chel fum chel businant al mi è tant cjâr* 2. prasketati (ogenj), šušeti, šelesteti, šumeti, bobneti; hrumeti; *si sinti nome il ~ e il scolpetâ dal fogolâr* 3. (veter) žvižgati, piskati; sikati, pihati, puhati; podpihovati; *al nevee e al svinte...ogni tant si sint l'air a ~* 4. (osebe) vpiti, dreti se, razgrajati, kričati; ozmertjati, izjaviti; *no steit a ~*; ~ *m* piskanje *n*, šum *m*, ropot *m*, bobnenje *n*, šelest *m*, brencanje *n*, hrušč *m*, šušljanje *n*; *Il cidin compagnât dal ~ lontan dal flum, lassât lajù inte valade (Natisone)*; ~ **dai arbui** šušljanje dreves.

businament [buzina'ment] (t. **businôr**) *m* 1. žvižg *m* piskanje *n*, šum *m*, ropot *m*, bobnenje *n*, šelest *m*, brencanje *n*, hrušč *m*; *Ma intant, tal bas ~ di une cjarece che e lenç lis rivis, e je presinte. (Mar)*.

businôr [buzi'no:r] *m* → **businament**.

businot [buzi'not] *m* razgrajaç *m*, kričač *m*; *doman al rive il ~* .

busoc [bu'zok] *m* špranja *f* (v ladji), razporek *m*, cepljenje *n*, razcepljenost *f*, razpoka *f*, odprtina *f*; *a sbusin di e gnot tiere, e a fasin saltâ fûr un ~ che a cimentin tun colp di man*.

buson [bu'zon] *adj* → **sbuson**.

buss ['bus] *m* 1. poljub *m*; *siôr Odori Catùs, / intenerît / 'l orès slungjâti un ~ ; Magari di cjare le di strenzile di ~ le di dispuei le di palp le di up le di slapagn le... (Iacomugne)*; (bolj obiç. **bussade**) deriv. → **busson** 2. **a** ~ v stiku; **meti a** ~ spraviti v stik.

bussâ [bu'sa:] *tr* poljubiti; *si è avvicinât a Gjesù, lu à abraçât e bussât su pe massele. (Pa 03/8)*; ~ **la man** (**drete e ledrose**) zahvaliti se bogu; **busse la man che ti tocje!** / ~ **la man che ti tocjâs!** zahvali se bogu!

; **tu varesis di ~ là ch'al pescje**;

~ *it* stakniti, sklopiti; stikati se, prilegati se, združiti se, spojiti se; *se il silvilot nol busse ben a la bachete, l'insêt nol pie*.

bussade [bu'sa:de] *f* poljub *m*; *O cjalavi i sôî lavris che a si strenzevin come tune ~ cjucjant la bibite cul fros. (BrLi)*.

bussament [busa'ment] *m* poljub *m*, poljubljanje *n*; objem *m*.

bussart [bu'sart] *m* ARH poljub *m*.

busseç [bu'set] *m* poljubljanje *n*, ocmokanje *n*; *in cjadalan a rivâ Lisute a fâ ripeti fiestis e ~s fra i cuatri gnûfs parincj*.

busseman [buse'man] *m* poljub na roko; z roko vržen poljubček.

busson [bu'son] *m* mlask *m*, cmok *m*, krepak poljub *m*; *parche i'è strenzi [la mano] e i puessi dâ un ~* .

bussuçâ [busu'tja:] *tr* poljubovati, ocmokati; *bussuçante sul cerneli*;

~ *refl* poljubljeti se.

bussul ['busul] *m* 1. posodica; kozarec za vkuhano sadje; *lu tornâ a meti tal so bussulut* 2. tulec *m* za naboj 3. torilce za vodo (v ptičnicah); *il so ~ i ten net* 4. kropilnik; *il ~ da la aghe sante* 5. kozarec *m*; *anin a bevi un ~*; *O bevevi il ~ tun flât e o levi vie. (BrLi)* 6. **toçjâ il dêt tal** ~ (olepševalno) spolno občevati.

bussule ['busule] *f* 1. kompas *m* 2. notranja vrata *npl*; *che a fasin zito chei stupidats lajù te ~ de puarte!* 3. nosilnica *f*.

bussulot [busu'lot] (t. **bussulut**) (demin. od **bussul**) *m* 1. posodica (za kocke ipd.) **zuiâ di ~s** FIG slepariti, prevariti 2. posodica iz pločevine (za mazila itd.); *doi*

biei tocs di bande di un ~ di conserve.; Pe strade a sgurlavin il ~ e a mantignivin vivarôs il boreâl zontant bocons di fonghe secje...(La 04/4)

bussulotut [busu'lot] *m* posodica *f*; *Une domenie al puartâ ancje un ~ di vernîs nere par ripassâ lis letaris discoloridis dai nons.*

bussulut [busu'lut] *m* → **bussulot**.

bust ['bust] (*pl busej*) *m* 1. trup *m*; doprsje *n*; *al pesave plui di 115 kilos, al veve un ~ di 122 cm:* (Carnera) 2. doprsni kip *m*; *Fûr de prime sale si jentre tune altre che su la part sinistre e conserve il ~ di pape Zuan Pauli (Natisone/furlanis)* 3. stezник *m*, životec *f*, životec *f*; *Il ~ in bronç e je une opare dal artist Silvan Bevcar (La 06/12)* 4. **cjolinle in ~, cjolinle in maniis** ??; *par cui, cjolinle in ~, cjolinle in maniis, da cheste no si scjampe.*

buste ['buste] *f* 1. kuverta *f*, ovoj *m*, ovojnica *f*; etui *m*; *la ~ des possadis.; Ma cjalant la buste al capî subit che (Sg)*

bustin [bus'tin] (*t. bustine f*) *m* životec *m*, stezник *m*.

bustine [bus'ti:ne] *f* → **bustin**.

busule ['buzule] *f* BOT moknati jeglič *m* (*Primula farinosa*).

but ['but] *m* klica *f*, kal *f*; brst *f*, poganjek *m*, popek *m*, očesce *n* (bolj obič. **butul**).

bût ['bu:t] *f* (plužna) ročica *f*, drog *m*; prečnik *m*; pregrada *f*.

Bût ['bu:t] *i. m* (hudournik) Bût; *Sudri al è logât inte valade de Bût (Leng).*

butâ [bu'ta:] *tr* 1. zavreči; vreči, zalučati; metati, lučati; zagnati; *al butâ il pac dai libris su la taule (Sg)* vrgel je knjige na mizo; *Al tacâ a slavinâ, e alore a cjaparin sù la robe a braçadis, come che e vignive, butantle tal zei cence pleiâl.* (Sg); ~ **paraiar** spraviti v nered; *venastai un ambient naturâl preseât cal varess di iessi protêt e no butât paraiar.* (Furlanist); ~ **la peraule** → **peraule**; ~ **di bande** stran vreči, odvreči, zavreči; *La pierre butade di bande dai muradôrs. 58 e jê diventade pietre di cjantonâl?* (Bibl-Lc); ~ **te schene**, ~ **ta vôi** → **bande, schene, voli** 2. (solze, znoj ipd.) oddati, izliti, razliti; *oh puare frute! cetantis lagrimis che forsi tu dovarâs ~ par cause mê* 3. dati od sebe, izdati, proizvajati; povzročiti; *la esperience istoriche di doimil agn a ~t al Friûl une muse culturâl sô;* ~ **lis fondis** postavljati osnove; *al bute lis fondis dal lengaç scientific furlan no dome te matematiche.* (SiF 02/1, 231)

4. napeljati na neko misel, svetovati, narekovati 5. prepeljati, peljati, prenesti (čez vodo), preložiti (na drugo ladjo); *barba, vigniit, vi prei, cun la vuestra barcja a butâmi fin a Grau* 6. (krivdo) naprtiti, dati, dajati; naložiti, pripisati, pripisovati; *al butave simpri la colpe suntun franzel;*

~ *it* 1. (*t. ~ fûr*) kliti, kaliti, brsteti 2. obroditi, koristiti, donášati, dajati, dati korist; *Cetant ti butie la barache? Otante, novante cjartis al mes.* (Sg); → **reonâ** 3. ~ **a** (barva) vleči na; nagibati se k, težiti proti; *i ôcs cul pêl muiart, che al butave a zâl* ..., ki vleče na rumeno; *se bute, se a bute* → **sebut**;

~ **si refl** 1. vreči se; predati se čem; ~ **si a bevi** vdati se v pijačo; ~ **si te malinconie** pasti v otožnost *La int si butave a pleton daûr di lui, parceche a sintivin a fevelâ dai spiei* (Bibl-Az); ~ **si a bombe** vreči se kot bombica; *e fantats e fantassins se gjoldevin butantsi a bombe o a sisile dal clapon plui alt* (Daidussi)

2. leči; iti spat; ~ **si in/ suntun jet** zboleti, leči bolan v postelj 3. (ptič) spustiti se (dol) 4. o-viti se, u-, pre-

pogibati se; *il balcon no si siere parcè che i scûrs si son butâts* 5. (reka ipd.) izliti se; *il puart de piçule citât di Palos te Andalusie al è dulâ che la aghe de Tinte si bute tal Atlantic* 6. delati se (npr. bolnega); *jo doman o mi buti malade* jutri se bom delala bolane 7. postati; *ancje il becjàr si jere butât partesan* 8. ~ **si ben** narediti se dobro, kazati dobro, razvijati se dobro; *l'afâr si bute ben, come che lu ai pensât* posel dobro kaže; ~ **mâl**, ~ **malamentri** končati se slabo, razvijati se slabo: *il fat al è che Bortul planc a planc al si butâ malamentri;* ~ **in cuatri** → **cuatri**; ~ **si fûr di lûc** → **lûc**.

butâsi daûr [~'fu:r] *refl* slediti; *La int si butave a pleton daûr di lui, parceche a sintivin a fevelâ dai spiei* (Bibl-Az).

butâ fûr [~'fu:r] *tr* 1. vreči stran, uničiti, izločiti, odpraviti, odstraniti; *ma un fonc cressût tal umit al vûl lassât, e simpri chel inciert si bute fûr* 2. reči, povedati, dejati, pripovedati, praviti, izgovoriti; *po al butâ fûr la sô peraule matanice* 3. (zamisel ipd.) izložiti, izpostaviti, razložiti; *e po o buti fûr une considerazion* 4. odposlati; izdati, iz ječe izpustiti; odpustiti; **butâle fûr dute** 5. izbljuvati, bljuvati, bruhati; oddajati; *si ben a ân di ~ radiazion e particelis a un ritmi constant* (Pa 7/99);

~ *it* brsteti, kliti, kaliti; *i lens tal ort a butin fûr;* ~ **si fûr refl** riniti v ospredje, naprej, pokazati se, biti važen; *cumò ti dîs; "va riscjile; po sei che ti fasin acet ... butiti fûr ..."*

butâ jû [~'ju] *tr* 1. izliti, razliti, obrniti, prevrniti; iztresti; *a vevin butade jû su la int nome peraulis di svindic* 2. premagati, uničiti, odstaviti; *il mê di Mai dal cuindis, butade jû la pene, al marcje jû a Bologne* 3. (kralja, vlado ipd.) ovreči, vreči dol, izločiti, odstaviti, odpraviti, odstraniti; *e i vizis, cjapâts sù da zovins, no si lassin mai altri ~* 4. ponižati, zaničevati, prezirati, razvrednotiti; *ma jê no voleve butâlu jû cul compradôr, par no dâlu a presi di ravis* 5. (pismo ipd.) napisati, sestaviti; *mi soi metût a ~ cuatri pinsîrs in furlan* 6. (sliko) napraviti, narisati; *al clamâ M.S. parche i butâs jû il disen di une cjase* 7. porušiti (hišo); *Al pues ~ cjasis mal fatis in piçulis areis.* (Vichi).

~ **si jû refl** pogum izgubiti, užalostiti se, biti na tleh; *sù mo, Julie, che no si buti jû in chê maniere... a viodarâ che il so omp al torne di sigûr.*

butâ sù [~'su] *tr* vreči gor, poslati gor; *e po fasintju tornâ a ~ dal fons des aghis de poce.* (Bibl-Sapiense);

~ **si sù it** pooblačiti se; pomračiti se, zamračiti se, stemniti se, temniti se; *Si sta cul nâs paraiar a cjalâ se a bute sù la Basse o la montagne.*

butâ vie [~'vie] *tr* vreči proč/stran, odvreči; *Par cressi si à di fâ fadie, si à di ~ cun dolôr e rissolutece la piel di prime come che al fâs il madrac* (Bel); ~ **il flât**; ~ **il timp** zapravljati, izgubljeti (čas);

~ *it* FIG zapustiti se;

~ **si vie refl** 1. zapustiti se; *a jere une femenute che no veve pôre de vedranance ..., vistude scuasi simpri di scûr, ma i tignive di no butâsi vie* 2. obupovati; *daspò al è colât in miserie e si è butât vie, pitocant a diestre e a çampe* 3. vreči se stran, počiti (od smeha); *la int che a passe a si sganasse, si bute vie.*

butaç [bu'ta] *m* 1. sodček *m*; *A buinore Abrâm al cjapâ sù pan e un ~ e ju de a Hagar* (Bibl-Gjen); **lâ di barîl in ~** ??; *che no le finivin mai di mandâlu di "barîl in butaç", cuant che al è stât aprovât e je stade une vere liberazion* (Pa); (manj običajno **botaç**); → **buracjot** 2. MED ~, **mâl** ~ vnetje priušense slinavke; → **mâl dal marmul**.

butade [bu'ta:de] *f* 1. BOT poganjek *m*; klica *f*, kal *m*; brst *m*; *lu vioderin a dâ sù cun butadis simpri gnovis, cun ramaçs simpri plui fuarts* 2. TEH met *m*; liv *m*, osnutek *m* 3. kolikost *f*, množina *f*; količina *f*, določen del/delež *m*, (dolžni), prispevek *m*, kontingent *m*, kvota *f*, obrok *m*; izdaja *f*, sveženj *m*; *Bundi o buinesere a ducj, ve cà la seconde ~ di mp3 pe compilation ..(Furlanist); La 5e ~ "uficiâl" (1999) des fiestis che ogni an (Sclese)* 4. ARS dejanje, del 5. priložnost *f*; povod *m* 6. domislek *m*, domislica *f*; *se si fermais a tabaiâ cun lui, al è legri, simpatic, al à la ~ simpri pronte* 7. sodba *f*, razsodba *f*, izrek *m*; *la viere ~ che union simpri fuarce a à puartade; → sproc* 8. **a butadis** po kosih, v razmakih.

butan [bu'tan] *m* KEM butan *m*.

butât [bu'ta:t] *adj* 1. ukrivljen, zakrivljen, izkrivljen, kriv na eni strani; *il vieli al è lassù, te sô figure blancje un pôc butade* 2. nagnjen, ponošen; *vadî come lui, ~ a smalitâsi*.

Butee [bu'tee] *kr. i f* (Lauc) Buttea.

buteghe [bu'teghe] *f* trgovina *f*, prodajalnica *f*, prodajalna; *e mi soi ancje fermât a cjolimi un dolçut intune ~ (didatic); Al puartave i mobii te ~ dal vecjo marangon (Sg); ~ di coloniâi ?? che e veve sposât un cuntune ~ di coloniâi. (Sg); jessi a ~ imeti prste vmes (pri neki stvari); vignî a ~ ??; tignî un a ~ (deriv. butegone, butegon, butegute, buteghate).*

buteghin [bute'gin] *m* prodajalnica *f*.

buteghâr [bute'gi:r] *m* trgovec *m*, prodajalec *m*, kramar *m*, mali trgovec *m*; *Orpo – ur dîs il ~ – no ... (friulinelmondo).*

butegute [bute'gute] *f* trgovinca *f*.

butilie [bu'ti:lie] *f* steklenica *f*, buteljka; *cul zucâr intacât des furmis e un esercit di butiliis di deterstf miezis plenis e miezis vueidis. (Ta); → veri, boce.*

butilion [butili'on] *m* velika steklinica; dvolitrski steklenica *f*; *jê e struçjave cul ~ tes tazis ridint e sghindant lis manatis che a volevin tocjâl. (BrLi); al veve di bande lis butilionis prontis, ancje in chel an dai mucs! (JM, Salvâ).*

butin [bu'tin] *f* → **botin**.

Butinins [buti'nins] *kr. i* (Muimans) Bottenicco.

butinton [butin'ton] *adv* v: **a** ~ nenadoma, odenkrat; *par chel cjaluni muart a ~; E si butarin ducj a ~ i crots tal font dal suei. (prolocoregionefvg);*

butize [bu'titse] *f* (gor.) gorjača *f*, palica *f*, tolkač *m*; *Eolo il cuâl una gran ~.*

butizon [buti'tson] *m* kij *m*, bat *m*; *cui puartava in man un ~ (akreš. od. butize).*

butul [butul] *m* (t. **butule** *f*) 1. popek *m*, brst *f*; klica *f*, kal *f*; poganjek *m*; *A ce pont ise la musiche furlane: ise in sfluridure, in ~ o, sperin di no, in plen unvier? (Leng)* 2. mozolj *m*, izpuščaj *m*, mehur *m*, bula *f* 3. v: **fâ il** ~ hud biti na koga.

butulut [butu'lut] *m* dem. od **butul**.

butulâ [butu'la:] (t. FIG) *it* brsteti, razcvesti se; odpreti se (cvet); *dut alî dentri in chel mês al jere flôrs che a butulavin; O sin plui che mai seneôs di viodi a ~ cheste vierte autonomiste. (La 07/01); (manj obiç. sbutulâ).*

butule ['butule] *f* → **butul**.

buvulin [buvu'lin] *m* ZOOLOG ??meniški (*Charadrius cantianus*).

buzar ['budzar] *m* otrok *m*, deček *m*, palček *m*; *o viôt chel ~ di Amôr (deriv. buzarin, buzarel, buzarele).*

buzarâ [budza'ra:] *tr* 1. ARH z istim spolom spolno občevati, buzerirati 2. VULG prelijsjačiti, okoli primesti, za nos vleči, opehariti; *e il puar biât si buzare di gnûf.*

buzarade [budza'rade] *f* ukana *f*, opeharjenje *n*, ogoljufanje *n*; *e je dome une carnevalade cence sens e cence costrut, une ~ che no centre gran cu la nestre storie (La 05/11); cjapâ la ~ ?? cui avocats, fi gno, zire e rizire, a si cjape di ciert la ~.*

buzarât [budza'ra:t], **-ade** (t. **buzaron**) *adj* preklet, neznosen, nemogoč; *vie po si po, daurman, pulidut la vin justade 'ste facende buzarade, si po, siôr plevan!*

buzare ['budzare] *f* 1. izmišljotina *f*, neumnost *f*, bedastoča *f*, bebavost *f*; *Si capis che ancje par furlan si scrivin buzaris. (Pa); se cualchi volte, intes vuestris riunions cualchidun si prove a molâ fûr cualchi ~ par furlan a son robis di sbregâsi di ridi o di sgrislâsi bielavuâl (La 07/04); fâ une ~ narediti neumnost; lâ in buzaris norosti počenjati* 2. jeza *f*, bes *m*, razdraženost *f*, steklina *f*; *la ~ mi saltarès al nâs; mi monte sù la ~ prevzame me jeza.*

buzaron [budza'ron] *f* 1. ARH buzerant *m*, homoseksualec *m*, peder *m* 2. slepar *m*, hinavec *m*, lažnjivec *m*; *il destin al è un ~; ~ adj* 1. FIG (značaj) umazan, nenraven, goljufiv, lažnjiv, slab; *no si sa mai: la politiche e je buzarone* F politika je kurba 2. strahovit, strašen, izreden, nenavaden, čuden, preklet; **pôre buzarone** strašen strah; *siôr Toni al à une smare buzarone*.

buzaronade [budzaro'na:de] *f* hudobija *f*, nizki udarec *m*; *o zurarès che sot di cheste ~ nol è altri che un signâl di gjelosie.*

buzarone [budza'ro:ne] *f* malopridnica *f*, hotnica *f*, blodnica *f*, vlačuga *f*, kurba *f*; **~!**, **putane ~!** prekleta kurba!; *"vadiâl ben, comari?" "po ~!, siôr plevan..."; a la plui ~ v najslabšem slučaju.*

buzarosse [budza'rose] *f* → **buzarone**.

buzigatul ['baipas] ?? *probabimentri scjampade dai buzigatul segrets dal çurviel di pre Pieri, cence che lui i fasès ças. (Pa 03/10)*

by-pass ['baipas] *m* MED bypass *m*; *Lis ipotesis di reât pe presince di un "by-pass" (Pa).*